C. W. LUNSINGH SCHEURLEER

CATALOGUS

EENER VERZAMELING
Egyptische, Grieksche, Romeinsche en andere
OUDHEDEN

CATALOGUS

GEDRUKT BIJ
NIJGH & VAN DITMAR'S BOEK- EN HANDELSDRUKKERIJ
ROTTERDAM

CATALOGUS
EENER VERZAMELING EGYPTISCHE GRIEKSCHE ROMEINSCHE EN ANDERE OUDHEDEN

DOOR

C. W. LUNSINGH SCHEURLEER

MET 54 PLATEN

's-GRAVENHAGE
MCMIX

AAN MIJN VADER

VOORBERICHT.

Tot het verkrijgen van een volledig begrip der Grieksch-Romeinsche kunst schijnt het mij, bij den tegenwoordigen stand onzer kennis, allereerst noodig de bewaarde stukken zooveel mogelijk uit te geven en de meer gewichtige af te beelden — vandaar deze catalogus.

De voorwerpen zijn volgens de verschillende beschavingen in hoofdrubrieken verdeeld, zoodat bijv. alle in Egypte gevonden voorwerpen van Griekschen stijl onder de Grieksche rubriek zijn te vinden. Deze hoofdrubrieken zijn naar de stof der voorwerpen onderverdeeld en deze zooveel mogelijk historisch gerangschikt. Voor de Grieksche terracotta's werd nauwkeurig de „Typenkatalog" van Winter gevolgd, voor de Grieksche vazen ongeveer het systeem van Furtwängler's Berliner Vasenkatalog.

Wat den tekst betreft, heb ik er mij alleen op toegelegd eene zoo nauwkeurig en tevens zoo beknopt mogelijke beschrijving der voorwerpen te geven, wat gedaante, conservatie enz. betreft en slechts bij de meer belangrijke naar analogieën verwezen, zonder evenwel veel citaten te geven.

Zooveel mogelijk is er naar gestreefd zuiver Nederlandsche uitdrukkingen te gebruiken, hetgeen bij de schaarschte aan Nederlandsche werken op dit gebied niet altijd gemakkelijk was. Zoo is bijv. het veel gebruikte woord „overtrek" (Überzug) door „gesaust", het woord „vernis" door „glanzende verf" vervangen.

De platen zijn zooveel mogelijk langs mechanischen weg vervaardigd, hetzij naar fotografieën of naar overtrek-teekeningen door den Heer B. M. INGEN-HOUSZ, (met uitzondering van No. 86, 93, 414, 557, 558, 561, 563, 565/7, 572 en 574/5), wien geen opoffering aan tijd of moeite te groot was om de zaak tot een goed einde te brengen. Daarvoor wensch ik hem ook hier nog eens mijn welgemeenden dank te betuigen.

Een enkel woord over de tegenwoordig in zoo groot aantal voorkomende vervalschingen van Grieksche kunstvoorwerpen, vooral van de z.g. Tanagra's. Ik heb getracht mij daarvan zooveel mogelijk te vrijwaren door goed toe te zien van wien men koopt, door veel te koopen onder leiding van ervaren verzamelaars en door eene studie te maken van het karakter van de aarde, beschildering en verweerdheid van absoluut echte stukken niet alleen, maar ook van valsche. Ook kunnen stijl en behandeling dikwijls van nut zijn, doch deze criteriën moeten bij de zoo geliefde gewoonte van vervalschen door middel van afgietsels van echte stukken, met groote voorzichtigheid worden gebruikt. Soms biedt de lage prijs een zekeren waarborg voor de echtheid. Dat het ondanks alle studie en zorg dikwijls buitengewoon moeilijk is nieuw van oud te onderscheiden, weet elk verzamelaar.

De historische inleiding werd voor eenige mijner vrienden geschreven; uitteraard wil zij geen beeld van de geheele ontwikkeling der Grieksche kunstnijverheid geven, maar alleen eenige mededeelingen doen, welke het apprecieeren van de hier beschreven voorwerpen kunnen vergemakkelijken. Vandaar dat bijv. een overzicht der archaïsche beeldhouwkunst bijna geheel achterwege bleef, dat de stroomingen, welke van uit Klein-Azië op de wording

der Attische kunst hebben in gewerkt, zeer onvoldoende zijn geschilderd enz. Waar dit overzicht grootendeels voor eenige jaren samengesteld werd, zal men er de vermelding van de belangrijkste der „Laatste aanwinsten", als van de „Rhodische" kan No. 565, de kan No. 567, het laat-Mykeensche masker No. 574 en den mooien onder invloed der Alexandrijnsche kunst staanden, Romeinschen beker No. 575, te vergeefs in zoeken. Eene omwerking zou het verschijnen van dit boekje te veel hebben vertraagd.

Ten slotte nog een woord van hartelijken dank aan allen die mij zoo welwillend behulpzaam zijn geweest bij het tot stand komen van dit boekje; aan Dr. BOESER te Leiden, voor de vertaling van het opschrift op het Egyptische beeldje No. 15, aan Prof. Dr. C. W. VOLLGRAFF die de inscripties, behalve die der laatste aanwinsten, opnam en aan Dr. ARNDT te München voor verscheidene wenken. Het Oudheidkundig Museum te Leiden en de Kon. Bibliotheek te 's-Gravenhage stelden welwillend hunne boekerijen voor mij open, terwijl de Heer A. J. DE MARE mij bij het corrigeeren der proeven door zijn groote ervaring op velerlei wijze heeft bijgestaan. Trouwe hulp bij het overwinnen van de vele niet nader te omschrijven, maar niet te onderschatten moeilijkheden, welke zich bij het samenstellen van een dergelijk werk voordoen, heb ik bij mijne vrouw gevonden, hetgeen ik hier nog eens dankbaar wil erkennen.

C. W. L. S.

Profiel der schaal No. 398.

HISTORISCHE INLEIDING.

Het doel der verzameling is om met bescheiden middelen een beeld te geven van de ontwikkeling van de Grieksche kunstnijverheid. De Egyptische voorwerpen moeten niet zoozeer dienen om de verschillende phasen dezer kunst te illustreeren, maar meer om te doen zien, hoe nauw verwant van oorsprong de Grieksche en Egyptische beschaving waren en tevens hoe sterk die beide op elkanders ontwikkeling hebben ingewerkt. *)

Tot de oudste voorwerpen uit Griekenland (in ruimen zin) behooren behalve de vaas No. 281, welks doel nog steeds niet definitief is vastgesteld, de vazen No. 282/288 en het idool No. 185 uit Cyprus. De kunst van dit eiland neemt eene eigenaardige plaats in de geschiedenis in; op hare wording hebben de politieke constellatiën in de Oostelijke helft der Middellandsche Zee van vroeg historischen tijd af, zoo sterk ingewerkt, dat zij bijna alle zelfstandigheid verloor. In praehistorischen tijd schijnt zij in tegenstelling daarmede zeer zelfstandig te zijn geweest en zelfs vroeger tot bloei te zijn gekomen dan in omliggende landen; de rijke kopermijnen waren in hooge mate bevorderlijk aan eene snelle ontwikkeling. Deze mijnen waren echter tevens

*) Interessant is het bijv. hoe het oudste Egyptische vaatwerk (No. 4/13 ± 3300 v. Chr.) op het oudste Grieksche, vooral Cyprische gelijkt, wat de typische roode kleur en sommige vormen betreft. Verder treffen wij op vazen als No. 11/13, welke vaatwerk van steen nabootsen, een ornament aan, dat de somtijds in dit materiaal voorkomende versteeningen (ammonshorens) imiteert en waarvan de in de „Mykeensche" en latere Grieksche kunst zooveel voorkomende spiraal is afgeleid. Hoe nauw het verband tusschen Griekenland en Egypte gedurende den bloeitijd dezer beschaving was, leeren bijv. de kleine faïence voorwerpen (No. 27) uit Tell el Amarna; dergelijke zijn o.a. ook in Mykene gevonden, andere als de ring met den bok verraden bepaald den invloed der Mykeensche kunst.

Uit een artistiek oogpunt verdienen van de Egyptische voorwerpen wellicht behalve het figuurtje van den priester Senb (No. 15, ± 2000 v. Chr.) met het interessante opschrift, alleen de Saïtische kopjes No. 37 en 38 en het fijn uitgevoerde figuurtje der godin Isis met het Horuskind op den schoot (No. 46) genoemd te worden.

oorzaak dat de Babylonische en later de Egyptische koningen (deze laatsten zeker van het begin der 15de eeuw v. Chr. af) herhaaldelijk strooptochten naar Cyprus ondernamen en het zelfs waarschijnlijk eenigen tijd bezet hielden. De invloed hiervan weerspiegelde zich eenigszins in de kunst, getuige b.v. de vorm der vaas No. 284, die ook in Egypte voorkomt. In ornamentiek zijn vazen als No. 285/288 nauw verwant met de oudste vazen van de Cykladen, de vormen zijn echter karakteristiek voor Cyprus.

Grooter was de invloed der z.g. „Mykeensche" beschaving, die omstreeks dezen tijd (± 1400 v. Chr.) haren hoogsten bloei bereikte. Deze heeft sterk op de Cyprische kunst ingewerkt, stukken, die hiervan getuigenis kunnen afleggen, bezit de collectie niet. Toen omstreeks 1000 v. Chr. de „Mykeensche" cultuur in Griekenland werd vernietigd, namen vele Grieken de wijk naar Klein-Azië en de eilanden, waaronder ook Cyprus behoorde, waar zich reeds eene sterke „Mykeensche" kolonie bevond. Dit kwam natuurlijk aan het „Mykeensche" element in de kunst ten goede. In de plaats echter van den „Mykeenschen" invloed van buiten af, trad nu die der Pheniciërs. Dit volk, niet in het bezit van eene nationale kunst, vergenoegde zich met een slaafsch nabootsen van Babylonisch-Assyrische of Egyptische motieven, somtijds beide versmeltend, waarbij dan in overeenstemming met het politiek overwicht (na 1600 v. Chr.) eerst Babylonisch-Assyrische en later Egyptische elementen de overhand hadden. Als derde factor van invloed doet zich dan het opkomende Helleensche volk gelden, welke van de 6de eeuw v. Chr. ongeveer definitief dien der Oosterlingen verdrong, zonder dien evenwel ooit geheel te kunnen uitwisschen. Zoo heeft de Grieksche kunst zich op Cyprus ook nimmer zuiver kunnen ontwikkelen, men volgt er de heerschende stijlen van verre, zonder ooit zich geheel te kunnen bevrijden van de gewoonten eener voorafgaande periode. Tijdens de archaïsche kunst, blijven duidelijk Oostersche, tijdens de z.g. vrije stijlen duidelijk archaïsche elementen te bespeuren; eene opmerking, die vooral geldt voor de beeldhouwkunst. Het kalksteenen kopje No. 85 dezer verzameling, hoewel in een tijd vervaardigd, dat in Griekenland zelf uitsluitend de z.g. vrije stijlen in zwang waren, vertoont in de weinig gefouilleerde behandeling in het algemeen en in de behandeling van het haar in het bijzonder, duidelijke sporen van den archaïschen stijl. Hiermede hangt ook het vasthouden aan het gebruik van de zachte, inheemsche kalksteen samen, die zich tot

eene meer in de massa doordringende bewerking niet zoo goed leende als marmer of brons. De vazen uit deze periode (vgl. de onbeduidende stukken No. 289-292 dezer verzameling) zijn wat zelfstandiger van karakter, hoewel de bovengenoemde invloeden duidelijk te bespeuren zijn. Eigenaardig is het hoe aan zekere geometrische motieven taai werd vastgehouden; zoo worden nog heden ten dage op Cyprus vazen vervaardigd, welke de overoude vormen en motieven vrij zuiver hebben bewaard.

De reeds herhaaldelijk genoemde „Mykeensche" beschaving heeft haren naam te danken aan de groote vondsten van Schliemann in Mykene, welke ons voor het eerst met de cultuur van Griekenland van de 15de-11de eeuw v. Chr. beter hebben bekend gemaakt. Haar oorsprong is waarschijnlijk in Kreta te zoeken, waar men eene bijna niet onderbroken keten van ontwikkeling ontdekt heeft, welke van het steenen tijdperk reikt tot de periode, toen Kreta de leidende zeemacht in het Oostelijke bekken der Middellandsche Zee was geworden. Van de macht der „Mykeensche" beschaving leggen ook de gelijktijdige Egyptische monumenten (18de-19de dynastie) welsprekend getuigenis af met hunne afbeeldingen van menschen uit het land der Keftioe (Kreta?), die kostbare metalen vazen ten geschenke brengen, geheel gelijk aan stukken door de opgravingen aan het licht gebracht, (vooral vormen als van No. 293). Bij de Grieken leefde de herinnering aan deze periode van glans en macht voort in de sagen van koning Minos als den eersten vorst, die een groot deel der Grieken onder zijne heerschappij vereenigde.

Naast Kreta waren de voornaamste brandpunten dezer beschaving, behalve de eilanden, Orchomenos, Tiryns, Mykene, Argos, Pylos enz. Ook in Athene schijnt reeds eene nederzetting te zijn geweest. Deze steden onderscheiden zich van de Kretensische door hare buitengewoon sterke verdedigingswerken, hetgeen òf op nederzettingen in een vijandige landstreek, òf op kleine, vrijwel onafhankelijke staatjes wijst en dus de gedachte aan één krachtig rijk — zooals op Kreta — uitsluit. Van deze steden werd Mykene allengs het machtigst; blijkbaar overvleugelde het later ook Kreta. In de Ilias, waarvan de oudste gezangen herinneringen aan toestanden uit deze periode bevatten, bestaat Griekenland uit vele kleine staatjes, waarvan Mykene het machtigste is en een soort hegemonie over de andere uitoefent.

De voorwerpen van „Mykeenschen" stijl, die de collectie

bezit, munten bijna geen van alle door bijzondere schoonheid uit: het zijn de vazen No. 293/311, benevens de kleine versierselen uit goud en „email" No. 535, grootendeels uit den lateren tijd der „Mykeensche" kunst. Toch maken zij aanspraak op onze belangstelling als representanten eener kunst, die, naar steeds meer en meer blijkt, nauw met de latere Grieksche samenhing. Buitendien geven zij door de verscheidenheid der vindplaatsen: Klein-Azië, Rhodus, Boeotië, Attika en de Peloponnesus eenig begrip van de groote verbreiding dezer beschaving. Het meest karakteristiek zijn de zorgvuldig uitgevoerde „beugelkan" No. 294 (het oor herinnert aan een stijgbeugel, vandaar de naam) met de lotusversiering er op, de eigenaardige trechtervormige vaas No. 293, geheel gelijk aan de vaas, welke een der jongelingen van het bekende fresco gevonden in Knossos (Kreta) draagt, verder de beker No. 301, het prototype der latere kylices en vooral het mooie, groote mengvat No. 303, dat door conservatie en zorgvuldige bewerking uitmunt en waarvan het spiraalornament ons herinnert aan dat der bovengenoemde overoude Egyptische vazen No. 11-13. De groote rijkdom van vorm en ornament, welke zelfs uit deze vazen, die lang niet tot de beste „Mykeensche" producten mogen gerekend worden, spreekt, wijst op eene langdurige voorafgegane ontwikkeling en op een hoogen trap van beschaving. Interessant is het daarbij op te merken, dat de „Mykeensche" vazenschilders reeds dezelfde zwarte glanzende verf gebruikten, welke aan de latere Grieksche vazen zulk eene groote schoonheid verleent en welker samenstelling ons onbekend is.

Na 1000 v. Chr. ongeveer vinden wij in Griekenland eene geheel nieuwe beschaving. Waarschijnlijk hebben ruwe, van het Noorden komende volksstammen, bij ons bekend onder den naam van Doriërs, daaraan een einde gemaakt. Na eene langdurige periode van beroering, waarin de heerschappij over de zee verloren ging, ontstonden er toestanden, die zeer goed te vergelijken zijn met die, welke zich in Engeland na de Angelsaksische invallen ontwikkelden. In sommige landstreken (b.v. Attika) versmolt de oorspronkelijke bevolking met de later aangekomene en ging er in op, in andere (b.v. Sparta) bleef zij streng van de overheerschende kaste der indringers gescheiden. Ook op het gebied der kunst valt een algeheele ommekeer duidelijk te constateeren. In de plaats van de verfijnde, echt aristocratische, zelfs eenigszins dekadente „Mykeensche" kunst, welke hare ornamenten aan planten en

lagere zeedieren (vgl. de beugelkan met de lotussen No. 294, de lelievormige versierselen No. 535, de zooveel voorkomende van schelpdieren afgeleide spiralen, enz.) ontleende, trad nu eene boerenkunst, die met zuiver geometrische motieven werkt. Hoewel enkele van deze motieven vervormde ,,Mykeensche" zijn, was de breuk met het verleden toch volkomen, hetgeen een enkele blik op de vazen van dien stijl in deze verzameling — de beste zijn No. 312/314, gevonden in de begraafplaats bij het Dipylon (dubbele poort) bij Athene — beter dan eene lange beschrijving leert. Men vergelijke deze stukken maar eens met de weinig oudere, eveneens bij Athene gevonden, No. 180, 308, 309. Hoe deze kunst menschen en dieren afbeeldde en die als het ware tot geometrische ornamenten stileerde, leert b.v. de (wel wat latere) gouden band No. 536, die bij het op het praalbed leggen van den doode, diens onderkaak moest ondersteunen. Hij is versierd met een fries van houterige ruiters en centauren met een hardloopenden boogschutter in het midden, alles recht onbeholpen uitgehamerd. De ruwe wijze, waarop de schijfjes goud, die oorspronkelijk glazen ornamenten droegen, er op bevestigd zijn, laat duidelijk zien, welk eene geringe mate van fijngevoeligheid deze kunst in tegenstelling met de ,,Mykeensche" eigen was. Doch mag men haar niet voor zoo primitief houden, de lineaire versiering is met zorg naar den vorm der vaas berekend, de wijze van beschilderen is eene voortzetting der ,,Mykeensche" en de pottenbakkerskunst bereikte een hoogen graad van volkomenheid. Vooral de groote bij het Dipylon gevonden grafvazen zijn technisch uitstekend: vandaar dat men den stijl veelal Dipylonstijl noemt. Ook de vele buiten Attika gevonden Attische vazen en de talrijke locale nabootsingen daarvan (b.v. de op Rhodus gevonden schaal No. 315) wijzen op een grooten bloei der vazenindustrie in Attika.

Uit Boeotië komen, behalve eenige onbelangrijke vaasjes, de terracottafiguren No. 181-184. Deze hebben de gedaante van een nauwelijks behouwen plank, waarom een wijd met geometrische ornamenten versierd kleed is gehangen. Zij zijn nabootsingen van een of ander godenbeeld uit overouden tijd — waarschijnlijk van dat eener godin der doode en herlevende natuur, — dat bij het gewone volk in den reuk van bijzondere heiligheid stond. Het is daarom niet noodzakelijk, dat deze stukken zelf in deze periode zijn vervaardigd, hoewel zij op grond van stijl daartoe gerekend moeten worden. De volksklasse pleegt zeer conservatief te zijn in de keus van hare godenbeelden

en dezelfde typen altijd en altijd weer na te bootsen. Soortgelijke figuren zijn zelfs in graven gevonden, die terracotta's van tamelijk vrijen stijl bevatten. Doch ook waar zulke godsdienstige overwegingen ontbreken, kan men met het dateeren van terracotta's en andere tot de z.g. kleine kunst behoorende voorwerpen niet voorzichtig genoeg zijn. Men moet altijd in het oog houden, dat de vervaardigers gewoonlijk op te lagen trap van ontwikkeling stonden om de leidende kunstenaars in hunne nieuwe gedachten of in hunne nieuwe wijze om die uit te drukken, te kunnen volgen, eene moeilijkheid, die te grooter werd, naarmate zij verder van het middelpunt van kunst waren verwijderd. Bij terracotta's van veel voorkomend type komt dan nog het feit, dat zij uit vormen werden afgedrukt, welke, naar de afgesleten gedaante der afdrukken te oordeelen, langen tijd in gebruik bleven. Ten slotte bedenke men, dat vele stukken vooral bij de plattelandsbevolking dikwijls gedurende verscheidene geslachten bewaard zijn, hetgeen men nog heden ten dage kan constateeren. De aangegeven data zijn dus nooit nauwkeurig op te vatten, zij willen alleen ongeveer aanduiden, wanneer het type veel vervaardigd werd, niet wanneer elk speciaal stuk (afdruk!) gemaakt is.

De geometrische stijl drong langzamerhand ook tot op de eilanden door, en nam overal een eenigszins verschillend karakter aan. Van Melos, vroeger een groot brandpunt der „Mykeensche" beschaving, komt de zuiver geometrische vazenstandaard No. 322. De veel jongere, wellicht eerst in de 7de eeuw vervaardigde schaal uit Rhodus No. 323 geeft daarentegen het beeld van eene allereigenaardigste versmelting van „Mykeensche" en geometrische ornamenten en behoort daarom eigenlijk tot eene volgende periode. Het stuk is misschien niet in Rhodus gemaakt, maar in Milete op de kust van Klein-Azië. Over het geheel krijgt men den indruk, dat de oorspronkelijke bevolking der eilanden — vooral die der meer oostelijk gelegene — zich tegenover de indringers beter wist staande te houden dan die op het vasteland, een feit, dat zich trouwens bij de latere Slavische invasies herhaalde. Zij was bij uitstek geschikt, afstammende van de met het Oosten zoo nauw samenhangende „Mykeensche" bevolking, om tot bemiddelaar tusschen het eigenlijke Griekenland en de oude beschaving van Azië te dienen. In het begin dezer periode werd die rol in hoofdzaak door de Pheniciërs vervuld, die als meesters der zee, Griekenland met hunne handelsprodukten overstroomden. Het ligt voor de hand, dat eene technisch zoo hoog ontwik-

kelde kunst als de Phenicische, die zoo rijk was aan levensvatbare motieven, op het begaafde, maar artistiek nog niet fijn ontwikkelde Helleensche volk een diepen indruk moest maken. De in deze periode gedeeltelijk ontstane Homerische gezangen verheerlijken herhaaldelijk de gewaden en de metalen voorwerpen van Phenicisch maaksel, beide voortbrengselen zijn dan ook zeer karakteristiek voor een volk, dat vóór alles een volk was van kooplieden en fabrikanten, dat het niet verder heeft kunnen brengen dan tot eene zuiver decoratieve kunst. De Grieken vergenoegden zich echter niet met het slaafsch navolgen van vreemde voorbeelden, maar zij vervormden die naar hunnen smaak en hunne gedachten en gaven zoo aan overoude voorstellingen geheel nieuwe beteekenis.

Toen van het einde der 8ste eeuw v. Chr. af ongeveer de Grieksche handel dien der Pheniciërs langzamerhand begon te overvleugelen, werd de betrekking tot de stamverwante bevolking der eilanden en der Klein-Aziatische kust in dezelfde mate nauwer. De invloed van deze laatsten — in hoofdzaak Ioniërs — werd zelfs zoo groot, dat men gerust kan verklaren, dat de Grieksche kunst van den grooten tijd ontstaan is uit de samensmelting van de strenge, sobere, geometrische kunst met de levendige, geestige Ionische. Vandaar dan ook dat in Attika, waar deze beide faktoren ongeveer gelijk van kracht waren en het volkomenst samenwerkten, de hoogststaande Grieksche kunst is voortgebracht.

Duidelijk is deze Oostersche invloed in de kunstnijverheid te bespeuren. Naast vazen met geometrische ornamenten of tot geometrische ornamenten vervormde levende wezens beginnen van de 8ste eeuw v. Chr. af ongeveer soorten van een ander karakter voor te komen. Tot de meest bekende hiervan behooren de z.g. protokorinthische en de Korinthische. (Daar de andere, vooral de Ionische fabrikaten bijna geheel ontbreken in de verzameling, blijven zij verder buiten behandeling.) Gelijk de naam aangeeft werd de Korinthische soort in hoofdzaak in Korinthe vervaardigd, de andere draagt gemakshalve den naam van protokorinthische, omdat zij zich doet kennen als voorloopster van het Korinthische en men de plaats van fabrikatie nog niet met zekerheid heeft kunnen bepalen, misschien was het Sicyon. Het protokorinthische vaatwerk is blijkbaar niet veel jonger dan de „dipylon"-soorten, de versiering is in hoofdzaak lineair. Blijkens op Sicilië gedane vondsten was deze stijl in het midden der 8ste eeuw reeds geheel ontwikkeld. De groote massa der tot dezen stijl behoorende

vazen is evenwel jonger. Naast deze lineaire motieven, waar vaak ,,Mykeensche" ,,herinneringen" duidelijk merkbaar zijn, komen ook slordig geschilderde friezen van dieren en krijgslieden met groote schilden voor. Tot deze soort, die zich in het algemeen door kleine afmetingen en veelal door uiterst zorgvuldige techniek onderscheidt, behooren de betrekkelijk jonge stukken No. 324/327.

De Korinthische vazen (Nr. 329/356) hebben vele vormen met de zooeven besproken soort gemeen; zoo verschilt de Korinthische dekselpot No. 348 alleen door zijne beschildering van de protokorinthische No. 324. Hieruit volgt, dat beide soorten gedurende geruimen tijd op niet ver van elkander liggende plaatsen moeten zijn vervaardigd. Naast de gemeenschappelijke vormen komen er ook andere voor, die speciaal Korinthisch genoemd worden, b.v. de kogelvormige arybállos No. 338 tot No. 347 en het peervormige alabástron No. 329/337; beide vaassoorten dienden klaarblijkelijk tot bewaren van olie. De vormen zijn oorspronkelijk Oostersch, maar hare beschildering stempelt ze tot echt Grieksche producten. Voor een later stadium der Korinthische vazenindustrie zijn karakteristiek groote mengvaten versierd met friezen van burlesk opgevatte dansende figuren. (Voorbeelden kan de collectie niet aanwijzen.)

Wat de Korinthische vazen van de andere, oudere en gelijktijdige fabrikaten onderscheidt, is de graveering, die van den aanvang af in zoo sterke mate optreedt, dat velen geneigd zijn den Korinthiërs de eer te geven, die het eerst op de vazen-industrie te hebben toegepast. Deze ,,uitvinding", natuurlijk aan de metaal-industrie ontleend, was daarom van zoo groot gewicht, omdat zij den schilder in staat stelde de details op meer bescheidene en tegelijk meer duidelijke wijze weer te geven, dan door de elders gebruikelijke opschildering mogelijk was. De versiering bestaat uit friezen van dieren als leeuwen, panters, steenbokken, ganzen, benevens monsters als ,,sirenen", sfinxen, vogels met leeuwenkoppen, gevleugelde menschen, wier onderlijf in een visch overgaat en dergelijke meer. Deze wezens zijn veelal aan Oostersche voorbeelden ontleend — men denkt onwillekeurig aan de Phenicische tapijten — maar de behandeling er van is Grieksch.

Tot de vroegste Korinthische stukken der verzameling behooren No. 329, waarvan het op schubben gelijkend ornament oorspronkelijk ,,Mykeensch" is en ook op protokorinthische stukken veel voorkomt en het sobere, uiterst zorgvuldig uitgevoerde stuk No. 333, waarvan het onderste fries

van dieren in vollen ren eveneens aan protokorinthische vazen herinnert. (Sommigen rekenen vazen als deze laatste tot de protokorinthische soort.)

Behalve deze versiering in friezen hebben de Korinthiërs er nog eene andere gekend, welke in hoofdzaak tot de voorzijde beperkt is en waarbij de buitenste figuren gewoonlijk naar elkander zijn toegekeerd, vgl. b.v. het fijnbewerkte vaasje No. 334 met het haasje tusschen twee leeuwen. In het algemeen is de laatstgenoemde wijze van versieren jonger, hoewel natuurlijk elk op die wijze versierd stuk niet per se ouder is dan een willekeurig stuk, dat op de andere wijze is behandeld. Stukken met zulk eene rijke, en toch bescheidene versiering als No. 339 behooren tot de relatief jongere. Langzamerhand begint men zich ook toe te leggen op het afbeelden van menschelijke figuren, een begin daartoe vormen bovengenoemde half menschelijke, half dierlijke wezens. Gelijktijdig tracht men de hoofdfiguur beter te doen uitkomen door er minder ornamenten omheen te schilderen. Leerzaam is eene vergelijking van de beide alabástra No. 330 en No. 331. Ofschoon het natuurlijk niet vaststaat, dat No. 330 ouder is dan No. 331, is het toch karakteristiek voor eene vroegere phase van stijl: elk door de hoofdfiguren niet ingenomen stukje der oppervlakte is dicht bezet met vul-ornamenten van allerlei aard, terwijl de achterzijde met een grooten fantastischen vogel met leeuwenkop is versierd; bij No. 331 is er daarentegen slechts ééne hoofdfiguur, die daarom des te belangrijker schijnt, omdat de ornamenten in zooveel mindere mate optreden. Karakteristiek verder is het, dat de menschelijke figuur op No. 330 in een visch overgaat, terwijl het eenige dierlijke op No. 331 de vleugels van de hoofdfiguur zijn, welke door hunne goede stileering de ruimte uitstekend vullen.

Van de Korinthische vazen dezer verzameling verdienen verder nog de kleine aryballoi No. 341 met het tweegevecht tusschen Ajax en Hektor, vooral vanwege de opschriften, en No. 340 met de beide geestig opgevatte ruiters onze aandacht. Laatstgenoemd stuk geeft ons evenals bovengenoemde No. 334 en No. 331 door de zekerheid van graveering tevens een hoogen dunk van de vastheid van hand, die de vazenschilders langzamerhand hadden verkregen, vgl. b. v. No. 333, waar zij bij alle zorgvuldigheid een weifelenden indruk maakt.

Tengevolge van de groote vlucht, die de handel van Korinthe gedurende de 8ste en 7de eeuw nam, werden zijne vazen als recipienten van twee der voornaamste handels-

artikelen, olie en wijn, over de geheele Grieksche wereld verspreid, van den Krim tot in Afrika toe, de collectie bezit twee aryballoi misschien van Korinthisch maaksel No. 346 uit Loeksor [Boven-Egypte] en No. 345 uit Alexandrië, het laatste met eigenaardige, glimmende beschildering. Onder de groote menigte vazen van Korinthischen stijl zijn er echter vele, die elders zijn vervaardigd. De groote aftrek, dien zij door praktischen vorm en aantrekkelijke versiering vonden, moest op verschillende plaatsen tot navolging uitlokken. Zooals naast het echte Delftsch, het Makkumsche Delftsch bestaat, bestaat er naast het echte Korinthisch bijv. het Boeotische Korinthisch. Deze Boeotische produkten — wellicht in Thebe vervaardigd — verschillen veelal door plomper of slordiger beschildering en techniek van de echte (vgl. No. 337, 342, 344), maar zijn vaak stilistisch uiterst moeilijk daarvan te onderscheiden. Somtijds kan de kleur der aarde tot hulpmiddel daartoe dienen: is die groenachtig geel, dan hebben wij per se met echt Korinthische waar te doen, omdat zulke aarde uitsluitend bij Korinthe voorkomt. Is die daarentegen roodachtig, dan kunnen de vazen zoowel Korinthisch als Boeotisch zijn, omdat deze aarde op beide plaatsen werd gebruikt. Vandaar dat het bij stukken als No. 347 bijna niet uit te maken is of men met relatief goede Boeotische, dan wel met slordige, voor export vervaardigde Korinthische waar, zooals er zooveel voorkomt, te doen heeft. Bij de in den Peleponnesus gevonden stukken No. 359 tot 371 dwingt ons de groenachtige kleur der aarde ze ondanks alle slordigheid voor echt Korinthisch werk te houden. Eene zekere waarde ontleenen deze vazen aan het feit, dat zij, blijkens gelijktijdig gevonden Attische zwartfigurige vazen niet vóór 500 v. Chr. kunnen zijn vervaardigd. Hierdoor leveren zij wederom een bewijs voor het lange, taaie voortleven van een of anderen stijl.

Ook in Attika heeft men het Korinthische vaatwerk nagebootst. Deze namaaksels zijn gemakkelijker van hunne voorbeelden te onderscheiden dan de Boeotische. Vooreerst was het Attische volk artistiek veel begaafder, getuige de vele karakteristieke, zij het ook niet altijd mooie vazen, die in Attika van de „Dipylonperiode" af zijn vervaardigd; en dan geeft de donkerroode kleur der Attische aarde aan deze vazen een ander voorkomen. Men vergelijke b.v. de amphora No. 374, die ondanks den zuiver Korinthischen vorm en het aan dien stijl ontleende dierenfries zich toch duidelijk van haar voorbeeld onderscheidt.

Tot de vazen in ruimeren zin behooren die in vorm

van mensch of dier, eene soort waarvan de oorsprong in praehistorischen tijd is te zoeken en die in deze periode veel in Azië werd vervaardigd. Een paar goede voorbeelden zijn de liggende ree No. 373 en de fijnbewerkte paardekop No. 372 dezer verzameling. Wat opvatting, techniek en beschildering betreft doen zij het meest aan Ionisch werk denken; met zekerheid de plaats van herkomst ervan te bepalen, is nog niet mogelijk.

De „kleine plastiek" dezer periode maakt dezelfde ontwikkeling door als de vazen, ook hier kan men een voortdurend toenemen van Oostersche en Ionische elementen bespeuren. Relatief vrij daarvan is de oude, waarschijnlijk nog uit de 7de eeuw dagteekenende terracotta No. 190, die eene graanmalende vrouw schijnt voor te stellen. In de „plankachtige" gedaante van den romp bespeurt men duidelijk de verwantschap met de primitieve idolen als No. 181/183, het hoofd daarentegen is al eenigszins natuurlijk weergegeven. Oostersche invloed spreekt wellicht uit den eigenaardigen vorm van het hoofddeksel, dat aan de kroon van Beneden-Egypte herinnert. De slavin, die brood bereidt, is overigens een uiterst geliefkoosd thema van de koroplasten dezer periode; eenig denkbeeld — zij het ook zeer onvoldoende — van het gewone type geeft de figuur No. 191, welke echter niet vóór 500 v. Chr. is vervaardigd. Behalve deze menschelijke figuren gaf men veelal paarden en zelfs wagens in terracotta den doode in het graf mede, evenals in de Dipylonperiode het geval was (vgl. het paard uit dezen tijd No. 184). Vermoedelijk vindt dit gebruik, evenals het medegeven van schoeisel, zijn oorsprong in het geloof, dat de doode een bezwaarlijke reis moest maken om in de onderwereld te komen en men hem die door het meegeven van dergelijke voorwerpen op magische wijze kon vergemakkelijken. De ruiterfiguren hangen òf eveneens met deze voorstelling samen, òf zij zijn, evenals bijv. de zooeven genoemde vrouwefiguren, afbeeldingen, dus magische plaatsvervangers, van de in overouden tijd werkelijk geofferde volgelingen van den gestorvene. Een relatief late ruiterfiguur is het levendige, fijn bewerkte stuk No. 195 uit Boeotië (waarschijnlijk uit het einde der 6de eeuw). Ook de groep van centauren met den ruiter, No. 194, behoort tot dezen tijd. De godenfiguren dezer periode zijn meest vrouwelijk (godinnen der herlevende natuur, der vruchtbaarheid); vroeg zijn de houterige stukken No. 187 en No. 188. Zij geven in grove trekken figuren van „Mykeenschen" stijl weder; vooral de figuur met de over

de borst gekruiste armen herinnert sterk aan sommige der in Kreta gevonden godinnebeeldjes in den vorm eener zuil. De gezichten met hun typisch Archaïsch-Grieksch karakter wijzen op veel later tijd, ook de behandeling van den rug bij No. 187 stemt daarmede overeen. Tegenover deze werkjes van inheemsch maaksel staan vele geïmporteerde stukken, waarvan de oudste vermoedelijk van Phenicisch maaksel zijn (*misschien* is dit het geval met het op Kreta gevonden No. 271, dat nauwkeurig naar Egyptische voorbeelden is vervaardigd). De groote meerderheid daarvan stelt eveneens godinnen der vruchtbaarheid voor en wordt daarom dikwerf met den naam Aphrodite-Astarte beeldjes bestempeld. Aan weinig typen laat zich het geleidelijke zelfstandig worden der Grieksche kunstenaars zoo duidelijk bestudeeren als aan dit. De oudere stukken zijn uiterst moeilijk van echt Oostersche te onderscheiden, langzamerhand verraadt zich de Griek in de meer natuurlijke lichaamsbehandeling, hoezeer ook in houding en kleeding aan het Oostersche schema wordt vastgehouden. Voorbeelden, die deze evolutie illustreeren, bezit de verzameling niet; de tot deze reeks behoorende No. 197 en No. 198 zijn wellicht eerst vroeg vijfde eeuwsch en hebben alleen in de stijve houding en de kleeding nog iets van het oude type bewaard. De „gevoelde" behandeling van de lichaamsvormen onder het kleed zijn reeds die der zelfstandig geworden Grieksche kunst. Eigenaardig is het, dat de bloem, die No 198 draagt, zoo sterk op eene lelie gelijkt, waar in de „Mykeensche" kunst deze bloemen zooveel voorkomen (vgl. No. 535).

Gedurende de 6de eeuw v. Chr. begint Athene onder de Grieksche staten meer en meer op den voorgrond te komen. Uit het zwakke staatje, dat niet tegen het kleine Megara was opgewassen, groeide het rijk, dat den koning van Perzië met goed gevolg zou trotseeren. Deze groote vooruitgang was het gevolg van de even ver reikende als omzichtige politiek van Solon (594-559), Pisistratus (560-527) en diens zonen Hippias en Hipparchus, onder wier bestuur handel en landbouw zich buitengewoon ontwikkelden, ook de val van de tyrannis (510) bracht hierin weinig verandering. Dank zij de systematische bevordering van den landbouw gelukte het de kwaliteit der voornaamste Attische produkten — olijfolie en wijn — dermate te verbeteren, dat deze met goed gevolg op de toenmalige wereldmarkt konden concurreeren. Op haar beurt veroorzaakte de stijgende produktie van deze vloeistoffen wederom eene toenemende behoefte aan vaatwerk. Den voornaamsten stoot

tot de ontwikkeling der industrie daarentegen, inzonderheid van die der vazen, gaven de talrijke vreemdelingen, vooral Ioniërs, die zich, aangelokt door de hun toegestane vrijheden, in Athene kwamen vestigen. Het is zeker voor een niet gering deel aan den invloed van deze veelal hoogontwikkelde lieden toe te schrijven, dat de technische volkomenheid, evenzeer als de schoonheid van vorm en versiering der vazen eene tot dusverre ongekende hoogte bereikte. Alleen uit de samenwerking van al deze faktoren is het te verklaren, waarom tegen het einde der VIde eeuw de Attische vazen de andere soorten bijna geheel uit den handel hadden verdrongen: het is niet het mooiere uiterlijk of de groote technische volkomenheid alleen, die haar boven andere verkieslijk heeft gemaakt, de hoedanigheid van den inhoud is daarbij van niet te onderschatten belang geweest.

De meest voorkomende Attische vazensoorten zijn de lekythos, de hydrië en vooral de amphora, terwijl na het midden der VIde eeuw de schaal — kylix — het meest op den voorgrond treedt. Zooals boven reeds bij de bespreking van het Attisch-Korinthische vaatwerk werd aangeduid, zijn vele dezer soorten niet in Attika zelf ontstaan. Men ontzag zich niet alles wat opgang maakte brutaalweg na te bootsen: wat men heden ten dage „stelen" zou noemen, was toen algemeen gebruik en vond algemeene goedkeuring. De groote begaafdheid der Grieken en der Atheners in het bijzonder, openbaarde zich meer in de wijze, waarop zij zulke vreemde vormen tot hun geestelijk eigendom wisten te maken en verder te ontwikkelen. Zoo is bijv. uit de plompe, gedrongen Korinthische amphora een waar kunstwerk geworden, dat ondanks zijne relatief kleine afmeting een werkelijk grooten, monumentalen indruk maakt.

Ook in de versiering kan men een soortgelijk streven naar het groote, monumentale waarnemen. Eenerzijds ligt dit in den geest des tijds, anderzijds is dit een gevolg van het feit, dat de vazenschilders in hunne voorstellingen zich nauwer gaan aansluiten bij de „groote" kunst dan vroeger. Dit laatste blijkt niet alleen uit het veranderde karakter der beschilderingen, maar ook uit de groote overeenstemming, die er tusschen sommige daarvan. en een of ander stuk skulptuur bestaat. Zoo is bijv. de stormende Zeus op de drinkkom No. 416 kennelijk eene navolging van den Zeus Ithomatas van Hagelaïdas (dat deze vaas reeds 5de eeuwsch is, doet in dit verband niets ter zake). Elke vazenbeschildering echter, die sterk op een of ander stuk beeldhouwwerk gelijkt, behoeft daarom juist nog niet daarvan eene navolging

te zijn, men bedenke dat vele kunstenaars eenzelfde voorstelling hebben behandeld en dat van de beeldhouwkunst dezer periode maar een betrekkelijk klein deel en van de in velerlei opzichten verder ontwikkelde „groote schilderkunst" zoo goed als niets is bewaard. Buitendien ligt het voor de hand, dat de vazenschilders nog meer de onder den invloed der „groote kunst" ontstane werken van meer dekoratieven aard tot voorbeeld namen, daar deze hun geestelijk nader stonden. Daar nu de dekorateur der vaas op zijn beurt weer het voorbeeld naar zijn smaak en voor zijn doel wijzigde, mag men in de beschilderingen in den regel geene getrouwe reprodukties van groote kunstwerken zoeken. Dat zoovele vazenbeschilderingen sterk op elkander gelijken en er toch niet twee zijn, die geheel overeenstemmen, verklaart men het beste daaruit, dat elke „fabriek" in het bezit was van een zeker aantal modellen, welke den schilders tot voorbeeld moesten dienen. Ten einde de voorstelling nu op de vaas over te brengen, bediende men zich van een eenvoudig hulpmiddel. De tot model dienende voorstelling werd langs de omtrekken uitgesneden, daarna liet men de schaduw van deze silhouette op de vaas vallen. Deze schaduw diende dan om de hoofdtrekken der schets aan te geven. Een handig dekorateur voerde deze nu uit en kon nog allerlei wijzigingen aanbrengen door figuren toe te voegen of weg te laten of door iets aan houding, kleeding en wapenrusting te veranderen. Deze schets werd bij vazen met zwarte figuren door middel van een penseel met dunne verf, bij die met roode figuren door middel van een stift uitgevoerd, welke in de oppervlakte der gedroogde, maar nog niet gebakken vaas drong. Bij de eerste soort van vazen werden de zoo verkregen omtrekken geheel met zwarte verf ingevuld, bij de andere de achtergrond. Natuurlijk was de omtrek der figuren eerst geheel afgeteekend. Daarna werden hierin bij de vazen met zwarte figuren alle details door graveering en bij die met roode door beschildering aangegeven. Zoo noodig werden nu sommige details door middel van retouches met violetroode of witte verf (deze laatste werd voornamelijk voor de onbekleede deelen van het vrouwelijke lichaam gebruikt) aangegeven en daarna de vaas gebakken. Ten slotte dompelde men haar in de eene of andere vloeistof, waardoor de zwarte verf dien diepen, bij de beste produkten vaak eenigszins groenachtigen (No. 384 bijv.) glans en de roode aarde een warmeren toon kreeg. Bij de vazen met wit fond was het proces natuurlijk anders. Nadat het te versieren deel der vaas met een dun laagje

witte pijpaarde was overtrokken, werd de schets ingekrast, evenals bij de vazen met roode figuren. De hoofdlijnen der voorstelling werden daarna in bruine of zwarte verf geheel uitgevoerd en de figuren somtijds geheel gekleurd. Evenals bij de gewone soorten van vazen vermindert ook bij deze het aantal kleuren mettertijd, zonder evenwel, zooals bij de andere met het verval der industrie weder toe te nemen.

De schets is gewoonlijk bij de best uitgevoerde stukken het uitvoerigst, bij gekleede menschelijke figuren wordt dan zelfs het lichaam naakt onder de kleeding geteekend (vgl. bijv. No. 414). Ook stoot men bij aandachtige beschouwing vaak op de uit de moderne schilderkunst zoo bekende veranderingen gedurende de uitvoering („repentirs"). Zoo was bijv. op het fragment No. 426 de arm eerst geheel anders aangelegd. De verdere afwerking, als het invullen der figuren of van den achtergrond was het werk van minder begaafde of ontwikkelde lieden, die daarmede somtijds zeer slordig te werk gingen. Ook onder de graveering of detailteekeningen vindt men naast prachtig werk veel slordigheid of zelfs verkeerd begrijpen (zoo worden als op No. 401 rechterhanden nogal eens geteekend alsof het linker waren en derg.) Hoe slecht deze verdere uitvoering vaak ook moge zijn, bijna alle teekeningen zijn van beweging en in de hoofdtrekken goed, hetgeen alleen te verklaren is uit de bovenbeschreven wijze van werken.

De voorstellingen op de VI^de^ eeuwsche vazen bieden in een zeker opzicht groote verscheidenheid. Karakteristiek is het absolute domineeren van de menschelijke figuur, welke in alle mogelijke houdingen wordt weergegeven. Alle geometrische of florale ornamenten, zoo geliefd in vroeger tijd, zijn naar de randen verbannen en geheel uit de hoofdvoorstellingen verdwenen. De toenemende grootte van deze laatste heeft eene vermindering van de dekoratie in friezen ten gevolge, welke ten slotte alleen maar op vazen van bijzonder groote afmetingen wordt aangebracht. Geliefd zijn voorstellingen als de uittocht van den krijgsman, die beurtelings allerlei uit de sagenwereld bekende namen draagt, de een of andere heldendaad van Herakles (tegen het einde der eeuw wordt deze door den nationalen held, Theseus, verdrongen), de een of andere scene uit den Trojaanschen oorlog, enz. Verder ook scenes van meer vredelievenden aard, als vrouwen, die water halen uit de door Pisistratus gebouwde fontein en — last not least — voorstellingen van athleten en feestvierende jongelingen,

die vooral na het midden der eeuw meer en meer in den smaak vallen. Veelal worden ook de goden afgebeeld, hetzij in plechtigen optocht bij de bruiloft van Peleus en Thetis bijv. of in strijd met de giganten. Het is de periode, waarin de typen der hoofdgoden definitief worden vastgesteld. Ook voor de geschiedenis daarvan leveren de vazen door haar aantal en verscheidenheid onuitputtelijk materiaal.

Eene andere eigenaardigheid der Attische vazen van dezen tijd is het toenemen van door den fabrikant-pottenbakker of schilder geteekende stukken. Hoewel er onder de oudere vazen ook eene enkele gesigneerde voorkomt, wordt dit gebruik eerst in de VIde eeuw meer algemeen, hoewel ook in dezen tijd eene geteekende vaas eene zeldzaamheid blijft (van de meer dan 30.000 bewaard gebleven vazen, zijn er slechts ruim 400 gesigneerd, welke grootendeels uit deze periode stammen). Er bestaan verscheidene soorten van signaturen; in sommige gevallen geven zij de namen, zoowel van den fabrikant als van den schilder — natuurlijk kon eenzelfde persoon ook beide tegelijk zijn — in andere dien van één van beiden. Uit het bijgevoegde werkwoord blijkt dan meestal wie er geteekend heeft. Somtijds staat dit niet vast, vooral niet wanneer er alleen één naam voorkomt zonder werkwoord en deze kennelijk een van deze twee noemt (zooals het geval is met No. 410 dezer verzameling). In de meeste gevallen mag men dan als zeker aannemen, dat de fabrikant-pottenbakker gesigneerd heeft, omdat, in tegenstelling met ons modern gevoel de Grieken meer prijs stelden op een harmonieusen (of nieuwen, „origineelen") vorm, welgeslaagde proportiën en uitnemende techniek, dan op de voorstellingen op de vaas en dus de fabrikant-pottenbakker een persoon van grooter gewicht was dan de schilder. Een bewijs hiervoor leveren de vele gesigneerde vazen, welke niet, of zoo goed als niet versierd zijn.

Behalve deze namen van artisten komen er op de vazen nog andere voor, welke evenmin direkt op de voorstellingen betrekking hebben, t.w. de z.g „lievelingsnamen". Deze opschriften, die evenals de signaturen grootendeels uit het einde der VIde en het begin der Vde eeuw dagteekenen, bestaan gewoonlijk uit den naam van een persoon en het woord *καλός* ([is] mooi). De namen zijn bijna uitsluitend die van Atheensche aristokraten, zooals b.v. Miltiades, Hipparchus, Megakles, Leagros en al is het niet in alle gevallen met zekerheid te zeggen, dat de aan ons het meest bekende persoonlijkheid van dien naam bedoeld wordt (daar

er weleens meerdere ongeveer gelijktijdig hebben geleefd), toch staat het vast, dat de geprezene meestal niet tot den stand van den pottenbakker, maar tot de aristokratie behoorde. Klaarblijkelijk wilde de fabrikant op deze wijze de gunst van een op dat oogenblik populairen jongen man verwerven. Typeerend voor het min of meer commercieele karakter dezer hulde is, dat namen van vrouwen zoo goed als nooit voorkomen.

De verzameling bezit een lekythos No. 414, waarop een zekere Lichas wordt geroemd (dit stuk is buiten kwestie reeds V^de eeuwsch, maar wordt gemakshalve hier vermeld.) Misschien was hij de kleinzoon van den Spartaan Archias, die in 525 v. Chr. sneuvelde (Herod. III, 55) daar zijn vader den naam Samios droeg, die ook aan Archias' zoon voor diens heldenfeit was verleend. Is deze identificatie juist, dan zou Lichas omstreeks 470-465 v. Chr. in Athene tot de jeunesse dorée kunnen hebben behoord, dus toen Cimon de regeering leidde, hetgeen bij diens bekende Spartanenvriendschap zeker geene verwondering behoeft te wekken. Na diens val wordt de populariteit van een jongen Spartaan in Athene minder waarschijnlijk, de vaas zal dus wel vóór dien tijd zijn vervaardigd; eene dateering, waarmede ook de stijl der beschildering geheel in overeenstemming is.

Het ligt voor de hand dat deze „lievelingsnamen" — geïdentificeerd of niet — van groot belang zijn voor het groepeeren der vazen. Waar de geprezen persoon relatief jong was, kunnen vazen met denzelfden naam niet veel meer dan een tiental jaren in ouderdom verschillen, terwijl onderscheidene van zulke op deze wijze verkregen groepen met elkaar in verband gebracht kunnen worden, omdat weleens op een en dezelfde vaas, hetzij meerdere zoodanige namen of zulk een naam en een signatuur voorkomen. Dank zij de signaturen daarentegen zijn voor ons vele Attische pottenbakkers en schilders der VI^de en V^de eeuw tastbare persoonlijkheden geworden, wier werk vrij nauwkeurig te dateeren is. Tot het midden der VI^de eeuw v. Chr. behooren de beroemde vervaardigers der Françoisvaas (Mus. Arch. Florence) Clitias en Ergotimos, de zorgvuldige Amasis en de strenge sobere Exekias, iets later zijn Tleson, Ergoteles en Hermogenes — de z.g. miniaturisten, — de geestige, hoewel vaak slordige Nikosthenes, Panphaios, enz. De beide laatsten behooren reeds tot de meesters, die ook vazen met roode figuren hebben vervaardigd: eene wijze van versieren, welke door lieden als Andokides, Euthymides en vooral door Epiktétos en diens omgeving (± 520

v. Chr.) werd toegepast en die door de groep Euphronios, Doeris, Brygos en Hiëron tot de grootste volkomenheid werd gebracht. Dank zij de opgravingen op de Akropolis van Athene is het mogelijk geworden het werk dezer laatste artisten vrij nauwkeurig te dateeren. Daar er tusschen de puinhoopen van de in 480 v. Chr. door de Perzen verwoeste stad vele scherven van vazen te voorschijn zijn gekomen, die hoogstwaarschijnlijk uit hunne werkplaatsen afkomstig zijn, moet een groot deel van hun werk vóór dat jaar zijn vervaardigd.

Van het werk der eerstgenoemde meesters kan de collectie geene voorstelling geven, met uitzondering wellicht van dat der z.g. miniaturisten, waartoe de schalen No. 381/383 behooren. Aan weinig soorten van vazen laat zich het voortdurende echt Attische streven naar volkomen harmonie van vorm en proportie, vereenigd met de best denkbare techniek zoo goed bestudeeren, als juist aan de vele verschillende vormen der schaal. Zooals reeds boven is gezegd zijn de meeste daarvan uit Ionische voorbeelden afgeleid, waarvan sommige op hun beurt weer den ,,Mykeenschen" beker nabootsen; zooals bijv. de groote overeenkomst in vorm van No. 383 en de ,,Mykeensche" schaal No. 307 kan leeren. Eene der beste schalen is No. 384, niet alleen, omdat zij tot eene zeer zeldzame categorie behoort, die een buitengewonen Ionischen vorm — wellicht Naxisch — nabootst, maar ook vanwege de uitstekende techniek en den prachtigen diepen glans der zwarte beschildering. De eigenaardige oogen aan de buitenzijde — ook al een Ionisch gebruik — die, evenals het Gorgoneion (Medusahoofd) in het midden, alle onheil van den drinker moesten afwenden, heeft het met No. 385 gemeen, dat echter jonger is en wel niet vóór 500 v. Chr. zal zijn ontstaan. Ongeveer uit denzelfden tijd zijn de roodfigurige stukken No. 398 en No. 399, die hoewel op de nieuwe wijze beschilderd, eerder ouder dan jonger zijn dan laatstgenoemde vaas. Dit nieuwe systeem van dekoreeren toch, heeft slechts geleidelijk en eerst na de mislukking van verschillende andere proefnemingen ingang kunnen vinden en nimmer het oude geheel verdrongen. Zoo behooren bijv. de zwartfigurige vazen No. 379 en 388 tot de V^de^ eeuw, No. 388 kan ons tevens leeren, hoe verregaand slordig de dekorateurs wel eens te werk gingen: de figuren op de achterzijde zijn kalmweg naast elkander geplaatst, zonder dat er op gelet is, dat de houdingen en de bewegingen met deze rangschikking niet in het minst in overeenstemming waren.

Behalve dit min of meer gedegenereerd werk werd er door enkele „fabrieken" zelfs tot in de 4de eeuw v. Chr. nog vrij goed, op de oude wijze versierd werk geleverd, zooals bijv. door eene Boeotische — vermoedelijk Thebaansche — welke vazen maakte, die in het heiligdom der Kabiren, nabij Thebe, werden gebruikt. De voorstellingen zijn veelal groteske parodieën op mythologische voorstellingen; zoo geeft onze vaas No. 393 bijv. eene parodie op den strijd tusschen Herakles en de Stymphalische vogels. Ook de beroemde Atheensche amphoren, die als prijs voor eene overwinning in de spelen bij de Panathenaeën werden uitgeloofd, moeten in dit verband worden vermeld.

Het nieuwe systeem, om de figuren ongekleurd te laten en het fond te schilderen, was in zeker opzicht eene voortzetting van eene overoude, vrijwel in onbruik geraakte gewoonte, om de figuur licht en de vaas zelf donker te kleuren. De „uitvinding" moet onder de tyrannis der Pisistratiden zijn gedaan, door wien, zal wel nooit zijn uit te maken. Het voordeel bestond daarin, dat men nu bijna de geheele vaas aan binnen- en buitenzijde met eene laag zwarte verf kon overtrekken, waardoor de poreusheid der aarde belangrijk werd verminderd, maar vooral ook daarin, dat men nu de details in de silhouetten der figuren niet meer behoefde in te krassen, of op de zwarte laag verf te schilderen, maar direkt op de vaas kon zetten, waardoor de teekeningen minder stijf en minder conventioneel werden. Ook behoefde men menschelijke figuren de armen en beenen niet meer op onnatuurlijke wijze te doen uitsteken, om te vermijden, dat de silhouetten der ledematen te veel zouden samensmelten met die van de hoofdmassa der figuur, omdat de geschilderde lijnen duidelijker afscheidingen vormden dan gegraveerde. Typeerend voor de ontwikkeling der schilderkunst is, dat men nog gedurende geruimen tijd de figuren in zulke onnatuurlijke, verwrongen houdingen bleef teekenen. Om deze details te schilderen gebruikte men vermoedelijk een penseel, waarvan één haar veel langer was dan de andere (in den catalogus „sleeper" genoemd). Door de schacht met de volle hand vast te houden (nog heden ten dage teekenen de Japanners op deze wijze hunne beroemde „strakke" lijnen) kon men die prachtige strakke, zuivere lijnen trekken, die als het ware op de oppervlakte der vaas liggen en die zoo karakteristiek zijn voor de Grieksche vazenbeschilderingen. Het hanteeren ervan vereischte veel oefening, vooral het trekken van korte, gebogen lijnen was uitermate moeilijk, vandaar dat het

bijv. lang niet altijd voor het teekenen van het profiel van het gelaat werd gebruikt. Op den lekythos No. 451 is het bij het schilderen van den omtrek der lippen dan ook uitgegleden. Voor de ontwikkeling der vazenindustrie is het zeer karakteristiek, dat het gebruik van den sleeper meer in zwang komt met de nieuwe wijze van versieren en weer afneemt met het verval daarvan.

Het grootste deel der roodfigurige stukken der collectie is vermoedelijk niet vóór de Perzische oorlogen ontstaan. Eene uitzondering maken het prachtige fragment van een krater No. 404, dat de hand van een zelfstandigen meester uit de omgeving van Euphronios verraadt en verder bovengenoemde Nos. 398/399. Met zijn krachtigen, gedrongen vorm en zijn ietwat zwaarlijvigen krijgsman herinnert No. 398 aan sommige produkten van de werkplaats van Panphaios, terwijl No. 399 versierd is met een slanken, mageren jongeling, zooals Epiktétos en de onder zijn invloed staande meesters zooveel schilderden. Over het geheel wordt de Attische jongeling in al zijn doen en laten, studeerende, worstelende en springende, zich wapenend, maar vooral ook feestvierend, het meest geliefd „sujet" in deze periode (± 500 v. Chr.) alles dus voorstellingen vol leven en beweging. Dit hangt samen met het feit dat de schaal, het bij feestgelagen onmisbare voorwerp, meer en meer de lievelingsvaas van schilder en fabrikant was geworden en als zoodanig de plaats van de amphora had ingenomen, welker hooge, smalle gedaante vanzelf tot versieren met meer ernstige onderwerpen en statige figuren moest leiden. De schaal krijgt nu ook haren definitieven vorm, de voet wordt kort, de schaal zelf vlakker, terwijl de ooren niet meer als vroeger ver uitsteken, maar eenigszins omhoog gebogen worden en daardoor meer den omtrek der vaas volgen.

Over het algemeen loopt de ontwikkeling der Grieksche plastiek gedurende de VIde eeuw v. Chr. vrijwel parallel met die der vazen, ook hierin laat zich het geleidelijke samensmelten van de kunst van het Grieksche vasteland met de Aziatisch-Ionische constateeren, de overheerschende invloed der speciaal Atheensche kunst, die in de vazen reeds onder de Pisistratiden merkbaar is, dateert op dit gebied eerst van na de Perzische oorlogen.

De verzameling bezit slechts weinige en dan nog bijna alleen maar relatief late plastische werken uit deze periode. De terracotta's zijn reeds met een enkel woord vermeld, van de marmeren stukken behoort er het Athenakopje No. 86 toe. Het is een vrij grof werkje, waarschijnlijk van

Boeotischen oorsprong, dat de karakteristieke eigenschappen der toenmalige skulptuur (omstreeks 500 v. Chr.) — groote, uitpuilende oogen en tot een glimlach samengeknepen mond — in overdreven sterke mate bezit. Interessanter zijn eenige bronzen als bijv. de spiegelgreep No. 132 uit den Peleponnesus, die vermoedelijk wat ouder is. De oppervlakte is in vakken verdeeld, die met gegraveerde voorstellingen zijn versierd. In het voornaamste vak staan twee figuren — misschien Apollo en Artemis — in stijve houding tegenover elkander, sterk contrasteert hiermede de strijdwagen in volle vaart met den hardloopenden hopliet er achter in het vak daarboven. De wagenmenner is onnatuurlijk klein geteekend om te voorkomen dat zijn hoofd boven dat van den krijgsman zou uitsteken. Dit zou in strijd zijn geweest met een der hoofdregels der toenmalige (ook nog latere!) kunst, die der isokephalie, volgens welke de hoofden der figuren in éëne voorstelling zooveel mogelijk op éëne hoogte moesten komen. De springende bokken onderaan en de rosette op het uiteinde van den greep herinneren aan Ionisch-Aziatische motieven. Ook het maskertje uit Elis No. 113 met den buitengewoon hoogen schedel behoort vermoedelijk nog in deze periode, al is het vrijer van stijl. Door de krachtige, ,,gevoelde" behandeling en eene zekere ernstige uitdrukking staat het recht tegenover de figuurtjes No. 106/108, die tot de Ionische kunstrichting behooren. Hunne aantrekkelijkheid bestaat in de levendige, goed weergegeven beweging en de geestige opvatting, de behandeling der lichaamsvormen en de afwerking laten daarentegen te wenschen over. Zij waren oorspronkelijk op den rand van een rond bekken bevestigd, zooals er in Zuid-Italië (vermoedelijk Capua) zoovele werden vervaardigd. Tot voorbeeld hebben blijkbaar Ionische modellen gediend, vandaar dat de figuurtjes van vinding en opvatting zooveel beter zijn dan van afwerking. Ook de greep van een patera No. 109 (diepe, komvormige schaal) en de jongeling No. 110, die boven op een kandelaber bevestigd is geweest, behooren tot de in Italië onder Griekschen invloed vervaardigde stukken. De greep No. 109 (± 500 v. Chr.) komt met geringe afwijkingen herhaaldelijk voor, de lange, slanke jongelings-figuur was dan ook een zeer praktisch handvat, terwijl de omhoog geheven armen met de voluten en palmetten daarboven een goeden overgang en tegelijk eene uitstekende tektonische verbinding vormden met de vaas zelf. Ontstaan is het type vermoedelijk in Ionië, het stuk zelf in Etrurië.

Het tijdperk der Perzische oorlogen zou men de „Sturm und Drangperiode" der Grieksche kunst kunnen noemen, vanwege het krachtige verzet, dat zich gelden deed tegen allerlei toen bestaande regels. Tot dusverre had men de menschelijke figuur altijd min of meer volgens een schema afgebeeld en al waren de Grieken daarvan gedurende de VI^de^ eeuw reeds in enkele opzichten zoo nu en dan afgeweken, de nieuwe „vrije" richting zegeviert eerst nu definitief. Deze schematische wijze van afbeelden was niet zoozeer een gevolg van onbeholpenheid. Zij berustte op het geloof, dat de waardigheid van den mensch niet gedoogde, dat de deelen van het lichaam werden weergegeven in den vorm, dien zij bij eene of andere houding van het lichaam voor den toeschouwer schenen te hebben, maar dat die moesten worden afgebeeld, zooals men zich die (elk deel op zichzelf beschouwd) voorstelde, dus in dien vorm welke voor dat lichaamsdeel het meest karakteristiek was. Buitendien was het niet geoorloofd een of ander lichaamsdeel weg te laten. Omdat men, aan een oog denkend, zich dat onwillekeurig als een langgestrekt ovaal voorstelt, moest dit steeds zoo worden weergegeven. Daar nu behoudens eenige (zeer karakteristieke!) uitzonderingen het gelaat steeds en profil werd geteekend, stond in een gelaat en profil een oog en face; opdat armen en beenen goed zichtbaar zullen zijn, moet de figuur die uitsteken, al is dat ook op onnatuurlijke wijze. Om dezelfde reden teekent men vaak bij en profil staande figuren, de borstkas in hare volle breedte (vgl. b.v. No. 308). Dergelijke schema's vindt men bij alle volken, alleen de Grieken hebben er zich van weten te bevrijden en zoo den grondslag gelegd voor onze hedendaagsche opvatting van kunst. Dat vele volken bij wie zulke schema's alle vrije, natuurlijke kunst hadden verdrongen, beter konden teekenen, leert b.v. de Egyptische kunst, die slaven en vreemdelingen vaak op vrij natuurlijke wijze weergeeft, terwijl de Egyptenaar van stand op dezelfde voorstelling in de meest verwrongen houding is afgebeeld. Dat men ook in Griekenland in de V^de^ eeuw eenigszins wantrouwend tegenover de nieuwe richting in de schilderkunst stond, bewijst o.m. het feit, dat toen Mikon (midden der V^de^ eeuw ongeveer) in een fresco, voorstellende een slag tegen de Amazonen, een der Grieken schilderde hoe hij, grootendeels door een rots verborgen, naar den vijand uitzag, hem gemakzucht verweten werd: hij had nu immers maar een klein deel der figuur behoeven te schilderen!

Deze nieuwe wijze van teekenen is ook in sommige

vazenbeschilderingen van dezen tijd te bespeuren: eenige schilders trachten in een en profil geteekend gelaat, het oog evenzoo te plaatsen of probeeren een gezicht en face te geven (No. 406), terwijl een ander, wiens teekening van het oog nog echt ouderwetsch is, modern tracht te zijn in de behandeling van de spieren van den romp, en zelfs het linker onderbeen zijner liggende figuur durft weg te laten, omdat het achterwaarts gebogen is en dus voor den toescbouwer niet zichtbaar zou geweest zijn (No. 402). Ofschoon deze proefnemingen veelal allesbehalve geslaagd genoemd mogen worden, zijn zij toch alle aandacht waard, omdat de groote schilderwerken niet bewaard zijn en omdat zij ons doen zien, hoe de vazenschilders met de nieuwe richting trachtten mede te gaan. De man, die uit deze nieuwe richting, welke, door reactie tegen de ,,strenge, stijve'' oude kunst, weleens in een ander uiterste, n.l. voorliefde voor figuren in overdreven beweging verviel, eene monumentale, rustige kunst zou weten te scheppen, was de schilder Polygnotus uit Thasus, die vanwege zijn langdurig verblijf in Athene tot de Attische school moeten worden gerekend. Daar geen enkel van zijne schilderwerken, of van die zijner leerlingen bewaard is gebleven, moeten wij beproeven ons door beschrijvingen, door reliefs en vazenbeschilderingen, welke kennelijk onder den invloed dezer werken zijn ontstaan, eene voorstelling van zijne kunst te vormen. Aan zijne figuren schijnt eene groote mate van leven, onder den schijn van eene uiterlijke rust, eigen te zijn geweest. Baanbreker was hij vooral door de wijze, waarop hij door zijne figuren in een heuvelachtig terrein op te stellen, groote diepte en levendigheid aan zijne schilderijen wist te geven. Van zijne kunst kan de verzameling in het geheel geene voorstelling geven, de vazen zijn daartoe alle te klein. Wat zij ons wel kunnen doen zien is, hoeveel de kunst in het algemeen was vooruitgegaan, hoe men geleerd had figuren vol leven en beweging weer te geven, zonder in onnatuurlijke, overdreven, houdingen te vervallen. In de eerste plaats moeten hier worden genoemd, behalve de groote lekythos No. 414, die boven is beschreven, de skyphos No. 415 en de kan No. 411. Van deze laatste is No. 415 het best van uitvoering, vooral de ijver en de haast, waarmede de slavin den spiegel aan hare meesteres brengt, is goed uitgedrukt. Ook de witte lekythos No. 451 is uit dezen tijd. Deze soort van vazen werd alleen voor sepulchrale doeleinden gebruikt (zooals o.a. uit de voorstellingen daarop blijkt) en werd bijna uitsluitend in Athene en Eretria vervaardigd.

Hare groote waarde voor ons hebben zij te danken aan het feit, dat de laag witte aarde den dekorateur in staat stelde met allerlei kleuren te werken, zoodat zulke beschilderingen op wit fond meer geschikt zijn dan welke andere ook om ons eene voorstelling te geven van eene Grieksche schilderij en dit nog te meer, omdat de versiering gewoonlijk door knappe werklieden is gemaakt. Zoo is bijv. ook No. 450, waarop een doode is afgebeeld, te pronk liggend op eene baar, omgeven door klagende bloedverwanten zeer zuiver en strak van lijn. De ietwat gedrongen vorm en de stijl der teekening wijzen op het begin der V[de] eeuw, van de rijke beschildering in geel, violetrood enz. zijn alleen maar flauwe sporen overgebleven.

Evenals de schilderkunst was de Grieksche beeldhouwkunst tot nu toe aan allerlei regels gebonden geweest. De voornaamste hiervan was de z.g. wet der frontaliteit, volgens welke elk beeld door een vertikaal, van de kruin van het hoofd, langs neus, borstbeen en ruggegraat naar omlaag reikend vlak in twee symmetrische helften moest kunnen worden verdeeld. Daarbij was elke zijwaartsche buiging of draaiing van hoofd of romp uit den booze (armen en beenen behoefden niet symmetrisch bewogen te zijn). Dat de door deze wet, die men bij alle volken terug kan vinden, veroorzaakte conventioneele houdingen der beelden niet op onkunde berustten, maar evenals die der geschilderde figuren wel degelijk bedoeld en gewild waren en met allerlei opvattingen van moreelen aard samenhingen, bewijst de groote tegenstand, dien de nieuwe richting met hare zich op natuurlijke wijze bewegende figuren van verschillende zijden ondervond. Nog Plato (429-347 v. Chr.) bijv. verkiest de Egyptische beelden met hunne eenvoudige, traditioneele standen ver boven de Grieksche met hunne direkt aan de natuur ontleende houdingen. De nieuwe richting heeft dan ook slechts langzaam veld kunnen winnen, hetgeen wij dank zij de vele in origineel of in copie bewaarde werken der periode ± 490–± 440 nauwkeurig kunnen nagaan. De meeste moeilijkheden gaf de behandeling van een gedraaiden romp, zelfs de groote meesters dezer periode zijn er niet in geslaagd deze geheel te overwinnen, getuige bijv. de beroemde diskuswerper van Myron waar de verbinding tusschen schouders en bekken iets hards en gedwongens heeft. Het spreekt vanzelf, dat bij werken der „kleine kunst", die tot de nieuwe richting behooren, deze fouten eveneens te constateeren zijn, zoo bijv. bij de Etruskische brons No. 110 in buitengewoon sterke mate, hetgeen vermoedelijk voor

een deel aan de nationaliteit van den vervaardiger is toe te schrijven. Hoe zeer deze met zijn tijd trachtte mede te gaan, getuigt bijv. de houding van het gebogen rechterbeen, waarvan de hiel den grond niet raakt, gelijk bij de werken der oudere school gebruikelijk was.

Van grooten invloed op de kunst zijn de Perzische oorlogen met hunne vérstrekkende gevolgen geweest. Zij verhoogden uitermate het nationaliteitsgevoel, hetgeen bijv. duidelijk uit de kleeding blijkt; de oude, rijkversierde en kunstig geplooide Oostersche gewaden worden verdrongen door den eenvoudigen Dorischen peplos, die in breede, strakke plooien om het lichaam hangt en zoodoende aan de vrouwelijke figuren dezer periode iets monumentaals en eenvoudigs geeft. Eenige voorstelling van zulke vrouwefiguren geeft de terracotta No. 202 en het wat jongere stuk No. 201, die vermoedelijk dezelfde godinnen voorstellen als de archaïsche No. 197 en No. 198. Belangrijker dan deze stukken van middelmatige kunstwaarde is de in Korinthe vervaardigde spiegel No. 133, die zoowel door uitvoering als conservatie uitmunt. Het denkbeeld om een spiegel op eene menschelijke figuur — liefst vrouwelijke — (Hathor, Aphrodite) te laten rusten was niet nieuw; men kan het zoowel in de Egyptische als in de Archaïsch-Grieksche kunst terugvinden. Het was dan ook eene nogal voor de hand liggende gedachte, om een zoo typisch vrouwelijk toiletartikel als de spiegel door een beeld van de godin der liefde te laten dragen. Nieuw is bij de spiegels uit deze periode de behandeling van het onderwerp. Terwijl de oude dragende figuren bij alle zorgvuldigheid van uitvoering iets schematisch hebben en als ornament zijn behandeld, maken de jongere meer den indruk van een levend wezen, dat deze functie van dragen op zich heeft genomen. Toch is de aan zulke karyatiden toekomende architektonische gebondenheid niet opgegeven: integendeel, de strakke, vertikale plooien doen aan de cannelures van een zuil denken, terwijl de op de Aphrodite toevliegende Eroten het kapiteel daartoe schijnen te vormen en zoo tot verbinding tusschen kracht en last dienst doen. In een enkel opzicht herinnert de dragende figuur aan de vervlogen, elegante dagen der Pisistratiden: in de sierlijke wijze, waarop zij met de lange vingers bloem en kleed vasthoudt. Hoe zeer de geest des tijds echter veranderd is, blijkt het best uit de uitdrukking van het gelaat. Van den gedwongen vriendelijken glimlach van vroeger (vgl. bijv. de mooie Attische kan No. 418 uit het begin der V^de^ eeuw) is geen spoor

meer overgebleven, de uitdrukking is strak en ernstig geworden. Deze ernstige, soms zelfs ietwat ontevreden trek vindt men bij de meeste figuren van dezen tijd terug, van den diskuswerper van Myron tot de bovengenoemde terracotta's (No. 202 en No. 201) en bij de fijnbewerkte echt Attische speelpop No. 207 toe; eerst sedert het midden der eeuw begint zij weder te verdwijnen. Nog niet geheel is de oude glimlach overwonnen bij de beide vrouwemaskers No. 216 en No. 217, die overigens èn wat type èn wat behandeling betreft, lijnrecht tegenover elkaar staan. Waar de vormen en overgangen bij No. 217 vol en zacht zijn, heeft No. 216 al het hoekige en scherpe van werken in brons. Een manlijken tegenhanger hiertoe bezit de collectie in het maskerfragment No. 219, vermoedelijk uit het einde der V^de^ eeuw, dat echter vanwege het type hier vermeld moet worden. Voorgesteld is, zooals uit volledig bewaarde stukken blijkt, een godheid der onderwereld, wiens naam met de plaats van vereering varieerde. Naast deze vrouwelijke figuren bezit de verzameling een enkel mannelijk stuk uit dezen tijd ongeveer, t.w. de beide uit Boeotië afkomstige No. 208 en No. 209. Karakteristiek is No. 209 met zijne krachtige lichaamsvormen en ietwat stijve houding, waarin de vervaardiger door het buigen van het hoofd getracht heeft eenig leven te brengen. Minder goed is de jongeling met de lier No. 208, die echter vanwege het betrekkelijk weinig voorkomende motief de aandacht verdient.

Van alle Grieksche staten heeft Athene de meeste voordeelen genoten van den uitslag der Perzische oorlogen, niet alleen zijn politiek overwicht, maar — indirekt — ook de beschikking over zeer belangrijke geldmiddelen. Toen Perikles het dan ook ondernam om zijne vaderstad tot het artistieke middelpunt te maken van Griekenland, door de bovenstad (Akropolis) met bouwwerken te versieren, zooals geene enkele andere stad die kon aanwijzen, werkten alle faktoren mede, om hem in zijn groot plan te doen slagen. In zijn vriend, den beeldhouwer Phidias, vond hij den kunstenaar, die veelzijdig genoeg was om aan het hoofd van zulk eene onderneming te staan, terwijl de beeldhouwers en schilders, waaraan Athene toch al zoo rijk was, nog versterkt werden door de vele vreemdelingen, die door het groote werk aangelokt zich daar kwamen vestigen. Men mag den invloed van deze laatste omstandigheid niet te gering schatten, deze voortdurende toevloed van frissche krachten behoedde de Attische kunst voor eenzijdigheid en routine, fouten, waarin de kunstenaars allicht

hadden kunnen vervallen, bij de groote snelheid, waarmede gewerkt werd (447 definitief begin van den bouw van het Parthenon, in 438 wordt het cultusbeeld, de Athena Parthenos, gewijd en was de bouw dus grootendeels gereed). Aan den anderen kant was er natuurlijk de vaste leiding van eene domineerende persoonlijkheid noodig, om al deze verschillende elementen in ééne richting te leiden. Hiertoe bleek Phidias de rechte man te zijn, want zelden is een gebouw zoo dienstbaar gemaakt aan de verwezenlijking van ééne gedachte, als het Parthenon tot in zijne kleinste details de verheerlijking der nationale godin Athena tot uitdrukking brengt; zelden vindt men zulk eene eenheid van stijl als daar. Dit laatste is te merkwaardiger, omdat uit bewaarde bouwrekeningen blijkt, dat na 438, toen Phidias, aangeklaagd wegens diefstal, de wijk naar Olympia had moeten nemen, de gevelfiguren nog niet gereed waren. Om die eenheid te kunnen verklaren moeten wij dus aannemen, dat de ontwerpen daarvan door hem waren vervaardigd. In elk geval bezitten wij derhalve in de Parthenonsculpturen werk uit zijn school, zoodat wij ons daardoor een goed begrip van zijn stijl kunnen vormen. Van groot nut zijn daartoe verder de vele meer of minder goede Romeinsche copieën naar zijne Athena Parthenos, zijne Athena Lemnia, enz. Aan al deze werken is in de eerste plaats een zekere trek van grootschheid en rust eigen, die zich zelfs in de meest bewogen voorstellingen niet verloochent en die men in oudere werken te vergeefs zou zoeken. Nieuw is verder de behandeling van het gewaad, het hangt niet meer in stijve plooien om het lichaam, evenmin plakt het er op onnatuurlijke wijze tegenaan, maar het volgt de bewegingen daarvan en helpt zoodoende om het karakter der figuur tot uitdrukking te brengen. In de groote composities verraadt de knappe groepeering den vroegeren schilder (Phidias was als schilder begonnen), opvallend is de groote rijkdom en afwisseling van motieven. Het is alsof Phidias den Dorischen ernst en eenvoud wist te vereenigen met de rijke scheppingskracht der Ioniërs. Zijn laatste groote werk, de Zeus in Olympia, is ons minder goed bekend dan de vroegere, klaarblijkelijk heeft het in de eerste tijden na zijn dood niet zulk een indruk gemaakt als de Athena Parthenos bijv. en is het daarom veel minder nagebootst. Vermoedelijk is Phidias kort na de voltooiing hiervan (432 v. Chr.) gestorven.

Weinig kunstenaars hebben zulk een grooten en langdurigen invloed uitgeoefend als hij, gedeeltelijk is dit aan

het groote aantal zijner leerlingen, gedeeltelijk aan de groote verscheidenheid van zijn werk toe te schrijven. Ook de omstandigheid, dat het zich grootendeels in Athene bevond, werkte daartoe mede. Geen wonder dat men dien invloed in vele produkten der z.g. kleine kunst terugvindt. Het kleine meisjeskopje No. 88 bijv. is nauw verwant met verschillende beelden van omstreeks 450 v. Chr., die men aan Phidias of zijn atelier toeschrijft: de behandeling van het haar en de vormen van het gelaat stemmen daarmede nauw overeen. Uit denzelfden tijd ongeveer zal het fijnbewerkte terracottakopje No. 200 uit Aegina zijn, zonder twijfel eveneens Attisch werk, dat door de gedeeltelijk bewaarde verflaag niet tot zijn recht komt. Het vrouwekopje van marmer No. 90 maakt den indruk iets jonger te zijn, de eigenaardige haartooi met den doek er om herinnert aan die der zittende Artemis van het Parthenonfries; de behandeling wijst evenwel op later tijd, wij hebben hier met eene Romeinsche copie naar een werkje uit de school van Phidias te doen. Interessant zijn de kleine medaillons uit terracotta No. 272, die tot versiering eener lijkwade gediend hebben, zij geven het hoofd der Athena Parthenos eenigszins vereenvoudigd weder. Eveneens onder den invloed van dit werk is de mooie brons No. 112 ontstaan; de eenvoudige opvatting, de groote aegis, de strakke, breede plooien van het gewaad, de buiging van het hoofd in de richting van het attribuut, dat alles kan men evenzoo bij verschillende beelden uit de 2de helft der Vde eeuw terugvinden.

De studie der Grieksche vazen van de 2de helft der Vde eeuw v. Chr. is in sommige opzichten minder aantrekkelijk dan van die uit het einde der VIde en begin der Vde eeuw. In de eerste plaats hebben de Attische fabrikanten met hunne roodfigurige vazen alle vreemde concurrenten van de „wereldmarkt" verdrongen, zoodat de verscheidenheid van vazen kleiner is, dan in de VIde eeuw bijv., dan worden de signaturen en „lievelingsnamen" weder veel zeldzamer en ten slotte is er een begin van achteruitgang in de kwaliteit te bespeuren. Weliswaar worden er nog stukken vervaardigd, welke wat teekening en harmonie van vorm betreft, voor geen oudere behoeven onder te doen, maar in het algemeen wordt er minder zorg aan de afwerking besteed.

De vormen zijn vrijwel dezelfde als vroeger, maar slanker en dus minder krachtig. De beste vazen vindt men

in den aanvang over het algemeen onder de groote soorten, als kraters en groote hydriën, later komen de kleine, sierlijke vazen als pyxiden, kleine hydriën, lekythoi met bolvormigen romp, enz. meer in de mode, terwijl de beschildering der groote stukken — vooral aan eene zijde — min of meer slordig wordt. De vroeger zoo geliefde schaal wordt zeldzamer en wordt vervangen door sierlijke skyphoi. De aard der voorstellingen verandert met de soorten, op de groote stukken komen veel heldensagen en groepen van goden voor, terwijl die der kleinere soorten aan het huiselijk leven der vrouwen en kinderen zijn ontleend. De stijl der teekeningen ontwikkelt zich in gelijke richting. De oudere beschilderingen dragen het grootsche karakter der school van Phidias, langzamerhand wordt echter de voorliefde voor het jonge en mooie overheerschend en ontaardt in een overdreven zoeken naar elegantie en sierlijkheid. Vermoedelijk is hiervoor de stijl van den schilder Parrhasius beslissend geweest, van wiens Theseus men zeide, dat hij met rozen gevoed was. Gepaard met deze ontwikkeling gaat een toenemend gebruik van witte verf en verguldsel, waardoor deze vazen een vroolijker indruk maken dan die van strengen stijl.

Leerrijk is eene vergelijking van de witte lekythoi No. 450 en No. 451 met No. 455 en No. 457. De korte hals, het krachtig gebogen oor en de meer gedrongen vorm van den romp geven aan de oudere stukken eene zekere kracht, die de jongere missen; bij deze laatste is de beschildering in sommige opzichten meer aantrekkelijk, daar alle conventioneele stijfheid overwonnen is en over de voorstelling eene zekere ernstige stemming ligt, die bij eene offerscene aan een graf past en welke men bij de oudere stukken niet aantreft. Karakteristiek voor de nieuwe wijze van werken is, dat bij No. 455 het ornament boven langs den romp ontbreekt, eene nalatigheid, waaraan zich de oudere meester zeer zeker niet zou hebben schuldig gemaakt. Toch bewijzen de uitvoerige schetsen dezer stukken, dat wij met betrekkelijk zorgvuldig werk te doen hebben. Het te sterke streven naar elegantie is eveneens in de vormen en teekeningen der schaal No. 423 merkbaar, die in eene groote „fabriek” vervaardigd is, welke speciaal schalen maakte, welke over de geheele Grieksche wereld zijn verspreid. Voet, bekken en ooren missen de mooie verhoudingen, die aan de oudere zoo zeer eigen zijn.

Tot de bovengenoemde vazen van kleine afmeting behooren de Nos. 421, 428/434. Hiervan maakt de zwaar-

beschadigde pyxis No. 421 met de musiceerende vrouwen den oudsten indruk, de stijl der figuren draagt een Phidiasisch karakter. Jonger schijnen de beide zorgvuldig uitgevoerde kleine hydriën No. 433 en No. 434 met spelende kinderen, waarvan de zwarte verf voor deze periode relatief zeer goed is. Misschien is uit hetzelfde atelier het fragment No. 435; opmerkelijk is, hoe de schilder door schaduwing getracht heeft, het lijf van den voorsten bok plastisch te doen uitkomen. Hierdoor wordt men onwillekeurig aan den schilder Apollodórus van Athene (tweede helft V^{de} eeuw) herinnerd, van wien gemeld wordt, dat hij de eerste was, die „schaduwen schilderde". Bedoeld wordt, dat hij de eerste was, die door voor eenzelfde figuur lichtere en donkere tinten te bezigen, deze plastisch deed uitkomen; aan bijzondere lichteffekten en dergelijke moet men hier niet denken. Hierdoor was definitief met de oude wijze van schilderen gebroken, welker figuren altijd min of meer den indruk van gekleurde silhouetten maakten. Aan den anderen kant was het den vazenschilders door hun beperkt aantal kleuren zoo goed als onmogelijk deze nieuwe wijze van schilderen eveneens toe te passen, zoodat de latere roodfigurige vazen veel minder geschikt zijn dan de oude, om ons een begrip van de gelijktijdige schilderkunst te geven. Tevens moest het voorbeeld van deze laatste, waar nu de zuiver geteekende silhouette niet meer hoofdzaak was, ongunstig werken op de industrieele kunst. De achteruitgang in kwaliteit der teekeningen op de vazen, gedurende deze periode hangt daar dan ook stellig mede samen. Tot het einde der V^{de} eeuw of het begin der IV^{de} eeuw zullen de beide aryballoi No. 428 en No. 429 behooren. De zittende vrouwefiguur op No. 428 doet eenigszins aan dergelijke figuren op vazen denken, welke met meer of minder recht aan het atelier van den „fabrikant" Meidias worden toegeschreven, die tot circa 380 v. Chr. werkzaam schijnt te zijn geweest en voornamelijk uitmuntte in het vervaardigen van vazen met uiterst elegante en sierlijke beschilderingen.

Evenals vroeger met de Korinthische vazen het geval was geweest, zoo lokte het groote succes der Attische roodfigurige vazen tot namaak uit. De voornaamste concurrenten ontstonden ditmaal niet zoozeer in Griekenland als wel in Italië. Zoo is bijv. de schaal No. 443 in Falerii gemaakt, in navolging van eene Attische kylix vermoedelijk uit hetzelfde atelier als No. 423 (zooals de palmetten onder de ooren bewijzen). De beschildering van den bodem sluit zich vrij nauw

bij het voorbeeld aan; in die der buitenzijde is de schilder zelfstandiger, maar geeft daarin tevens blijk van weinig talent. Ook de vorm en vooral de kwaliteit der zwarte verf is veel minder goed dan bij de Attische produkten. Eveneens Etrurisch is de merkwaardige amphora No. 444 van bijzonderen vorm, de beschildering wijst op eenigszins later tijd. De voornaamste fabrieken ontstonden echter meer in het zuiden van Italië: Campanië, Lucanië en Apulië, vooral in Tarente.

De loop van den Peloponnesischen oorlog was van noodlottigen invloed op de welvaart van Athene en daarmede op haren exporthandel naar het Westen en hare vazenindustrie, maar omgekeerd in dezelfde mate bevorderlijk aan den bloei van de Zuid-Italiaansche steden en dus ook voor hare kunstnijverheid. Gedurende de IV^de eeuw v. Chr. zijn de meeste roodfigurige vazen niet in Athene, maar in Zuid-Italië vervaardigd, hoewel de fabrikatie daarvan in Athene — in tegenstelling met hetgeen men vroeger vermoedde — nog volstrekt niet onbeduidend was. De Zuid-Italiaansche vazen zijn over het geheel inferieur aan de Grieksche: de vormen zijn overdreven gerekt uit liefde voor sierlijkheid, de beschildering is slordiger, de verf slechter van kwaliteit. Deze fouten trachten de „fabrikanten" goed te maken, door veel wit en geel te gebruiken en het grootste deel van de oppervlakte der vazen te versieren. Hierdoor hebben deze iets druks en onrustigs. De collectie bezit slechts enkele stukken uit deze „fabrieken"; hiervan verdient alleen de Lucanische amphora No. 445 vermeld te worden. De interessante vorm is afgeleid van die van overoude inheemsche stukken, de voorstellingen en de stijl der beschildering zijn Grieksch, maar de uitvoering mist de Grieksche verfijndheid en zorgvuldigheid. Ook de wijze, waarop hals en monding als het ware met randen zijn overladen, is karakteristiek.

Al had Athene door den Peloponnesischen oorlog hare politieke hegemonie verloren, op het gebied der kunst bleef het ook gedurende het grootste deel der IV^de eeuw de richting aangeven; van de sculptuur geldt dit in de eerste plaats. Ook de Peloponnesische scholen, welke gedurende de V^de eeuw in Polycletus een kunstenaar hadden bezeten, die, vooral wat betreft het scheppen van beelden van athleten en amazonen (van zijne amazone bezit de collectie het torso eener goede Romeinsche copie op halve levensgrootte No. 87) voor de Attische meesters niet behoefde onder te doen, geraken meer en meer onder Attischen

invloed. Zelfs een man met zulk eene sterk geprononceerde individualiteit als de beeldhouwer, — tevens architekt — Skopas uit Paros heeft zich daaraan niet geheel kunnen onttrekken. Voor een deel is de uitbreiding van dezen invloed daaraan toe te schrijven, dat vele Atheensche beeldhouwers door de verarming hunner vaderstad gedwongen waren elders werk te zoeken. Zoo bevonden zich ook vele beelden van Praxiteles, den grootsten Attischen beeldhouwer dezer periode (geb. ± 390 en gest. ± 335 v. Chr.) wellicht, buiten Athene. Hij is ons in vele opzichten beter bekend dan de meeste Grieksche kunstenaars. Zijne in Olympia gevonden groep van Hermes met het Dionysoskind blijft, trots alle nieuwe ontdekkingen, altijd nog een der volkomenste en best bewaarde uitingen van den Griekschen geest en tevens een der weinige werken van groote meesters, waarvan wij den maker met zekerheid kunnen aanwijzen. Behalve dit beeld bezitten wij nog eenige andere stukken, welke zoo al niet door hemzelf, dan toch door een beeldhouwer uit zijn allernaasten kring zijn vervaardigd. Buitendien is in de antieke literatuur betrekkelijk veel over hem en zijn werk te vinden. Praxiteles stamde uit een aristocratisch geslacht, waarvan verscheidene leden vóór en na hem zich een grooten naam als beeldhouwer hebben verworven. In zijn werk bereikt de boven (blz. 29) met een enkel woord genoemde kunstrichting, welke bij voorkeur het jonge, mooie en zachte behandelde, haar hoogtepunt. Beroemd was hij door zijne beelden van jonge goden en godinnen, vooral van Aphrodite, welke hij meestal in rustige houding met een eenigszins gebogen hoofd weergaf. In overeenstemming daarmede is de uitdrukking van het gelaat, zij is gewoonlijk droomerig, melancholiek, soms ietwat smachtend, hetgeen bij Romeinsche copieën naar zijne werken weleens in sentimentaliteit ontaardt Evenals de meeste leden van kunstenaarsgeslachten bezat hij eene buitengemeen groote technische vaardigheid: geen beeldhouwer vóór hem heeft het contrast tusschen de gladde, ietwat doorschijnende menschelijke huid en de ruige oppervlakte van haar en gewaad met al de effekten van licht en schaduw zoo weten weer te geven als hij. Een belangrijk hulpmiddel daartoe bood de algemeen gebruikelijke beschildering der marmeren beeldhouwwerken. Hoeveel gewicht Praxiteles aan deze polychromeering hechtte, blijkt o.m. uit de anekdote dat hij van zijn werken die het best vond, welke door den beroemden schilder Nicias waren gekleurd. Bij deze behandeling werden niet alleen de kleederen, lippen en oogen

beschilderd, maar de naakte deelen der huid dezer beelden na zorgvuldige afwerking en polijsting met eene wasoplossing gedrenkt. Dit gaf aan het marmer dat eenigszins glanzende en doorschijnende, wat aan de menschelijke huid eigen is en verzachtte tegelijk het contrast tusschen de gekleurde deelen en de niet gekleurde. Het helaas zwaar beschadigde kopje No. 92, gevonden in het Fayoem en door een Griekschen meester omstreeks 300 v. Chr. vervaardigd, kan deze techniek eenigermate verduidelijken. Het gelaat heeft eene zekere geelachtige tint, welke sluier en haar missen. Ook is dit veel fijner afgewerkt dan de laatstgenoemde deelen. Uitermate gevoelig is de overgang van het voorhoofd in het haar behandeld, eene der eigenaardigheden, waarin de hand van een Grieksch meester zich zoo zeer van die zijner Romeinsche copiïsten onderscheidt. Eveneens uit de school van Praxiteles, doch wat ouder, schijnt het kopje No. 93 (uit Athene) te zijn, waarbij eveneens de schetsachtige behandeling van het haar in tegenstelling met die van het gelaat, opvalt. De haartooi komt bij vele vrouwekoppen van Praxiteles en zijn school voor, ook het fijne terracottakopje No. 238, waarvan de vormen van het gelaat met het hooge, driehoekige voorhoofd en de flauw omlijnde oogleden karakteristiek voor deze school zijn, draagt het haar op dergelijke wijze.

Over Praxiteles' grooten tegenhanger, Scopas, uit Paros, het hoofd der Peloponnesische school in de eerste helft der IV^de^ eeuw v. Chr., bezitten wij niet zooveel gegevens. Evenals gene behoorde hij tot een kunstenaarsgeslacht, maar wij kunnen de artistieke traditiën daarvan niet zoo goed nagaan als van dat van den Athener. Van zijne loopbaan weten wij met eenige zekerheid alleen, dat zij in den Peloponnesus begon en in Klein-Azië eindigde, maar weinig van de daartusschen liggende jaren. Van zijne hand bezitten wij o.a. eenige koppen uit zijn eersten tijd. Beter dan deze zwaarbeschadigde stukken kunnen ons de overblijfselen van het Maussoleum (grafmonument van koning Maussollos van Halicarnassus, in Klein-Azië) dat hij met zijne leerlingen als Leochares, Timotheos en Bryaxis uit Athene in 352 v. Chr. ongev. met beeldhouwwerk versierd heeft, een begrip van zijn stijl geven. Het best bewaard zijn o.a. twee friezen, versierd met wagenrennen en den strijd tegen de Amazonen. Eenige platen daarvan zullen zeker wel van Scopas zelf zijn, terwijl bij de andere zijn invloed onmiskenbaar is. De behandeling van het vroeger reeds zooveel voorkomende motief van den Amazonenstrijd is zoo indivi-

dueel en zoo groot en zoo in overeenstemming met wat wij van Scopas weten, dat zelfs wanneer de antieke literatuur er over zou zwijgen, wij aan hem den geheelen opzet zouden moeten toeschrijven. Staat het werk in zijn geheel beschouwd niet zoo hoog als sommige oudere werken, het Parthenon bijv., wat betreft de eenheid van stijl en den rijkdom aan motieven en werken de vele evenwijdige lijnen, gevormd door de ver voor- of achterovergebogen gestalten hier en daar weleens wat vermoeiend, de wijze, waarop de hartstocht van den strijd tot in de kleinste details der figuren — vooral in de gezichten met de geopende monden, diepliggende oogen en samengetrokken wenkbrauwen — is weergegeven, zou men in de oudere Grieksche kunst te vergeefs zoeken. Ook de behandeling der oppervlakte — huid en kleeding — is nieuw, alles is berekend op eene krachtige schaduwwerking: het relief is hoog, de plooien zijn diep uitgesneden. De kleeding op zich zelf dient niet meer tot bedekking der lichamen, maar moet òf de beweging daarvan verduidelijken — onderstrepen als het ware — òf de naakte deelen beter doen uitkomen. Dit streven naar beweging, schaduwwerking, energie en kracht vindt men min of meer bij alle werken van Scopas en zijn school terug; zelfs de Romeinsche copieën naar deze werken doen ons zien, hoezeer de antieke kritiek, dat Scopas „het marmer leven had weten in te blazen" op waarheid berustte. Zou men bij Praxiteles den grondtrek van het karakter zijner kunst met het woord „sentiment" kunnen aanduiden, bij Skopas past daarvoor het woord „pathos" in zijn goede beteekenis.

De jongste der groote Grieksche beeldhouwers is Lysippus van Sicyon, die van de 2de helft der IVde eeuw af tot in de IIIde eeuw v. Chr. is werkzaam geweest. In de kunstgeschiedenis neemt hij eene geheel andere plaats in dan de beide zoo juist genoemde meesters. Behooren deze tot kunstenaarsgeslachten en staan zij min of meer onder den invloed der traditie, Lysippus staat als het ware aan het hoofd eener nieuwe kunstrichting. Men zeide van hem dat hij geen leermeesters erkende buiten de natuur en den beroemden speerdrager (doryphoros, copie o.a. in Napels) van Polycletus. Hoewel deze uitspraak uit den aard der zaak niet van overdrijving is vrij te pleiten — in zijn werk is vooral in de pathetische uitdrukking van het gelaat de invloed van Scopas onmiskenbaar — waar is het, dat hij onafhankelijker tegenover de natuur staat en er zich in zeker opzicht nauwer bij aansluit dan één zijner voorgangers.

Niet dat hij die tot in kleine details nabootste, hij trachtte — zooals de Ouden zeggen — de menschen weer te geven, zooals zij schijnen en niet zooals zij moesten zijn, gelijk Polycletus had gedaan. Op grond daarvan zou men hem een impressionist kunnen noemen en het karakter der werken, die men met hem in verband kan brengen (wij bezitten eenige copieën naar beelden van hem en een werk uit zijn atelier) wettigt deze benaming volkomen. Hij muntte uit in het maken van krachtige, manlijke figuren, (goden en menschen) die hij slanker weergaf dan zijne voorgangers. Vrouwefiguren worden ook genoemd, maar deze zijn ons niet nader bekend. Beroemd waren zijne portretten, vooral die van Alexander den Groote, die naar het heet, voor geen anderen beeldhouwer wilde poseeren. Zoo heeft hij dezen ook geheel naakt uitgebeeld, met de eene hand op eene lans geleund, het hoofd omhooggeheven. Van dit werk is de kleine brons No. 118 afgeleid, die den koning als een der Dioscuren of als Helios voorstelt. Opmerkelijk is, hoe de vervaardiger er in is geslaagd, ondanks de kleine afmetingen, het monumentale van zijn voorbeeld te bewaren. Zelfs vertoont het hoofd duidelijke gelijkenis met de bewaarde groote portretten van den beroemden Macedoniër.

Van de gelijktijdige schilderkunst weten wij zeer weinig. Met behulp van eenige oude teksten kunnen wij alleen in sommige Pompeiaansche fresco's grove copieën naar werken uit dezen tijd herkennen, maar de vazenbeschilderingen kunnen ons hiertoe niet zooveel meer van nut zijn als bij vroegere perioden. De afstand tusschen de industrie en de „groote" schilderkunst is veel grooter geworden, omdat de schilders, van wie wij alleen Aristeides, Euphranor (tevens beeldhouwer) en Apelles noemen, niet meer eene teekening maken en die met ééne kleur invullen zooals vroeger, maar relief aan hunne figuren trachten te geven. Het weergeven van een achtergrond en een landschap bij de eene of andere voorstelling werd nu ook meer en meer beproefd, hetgeen uit den aard der zaak de vazenschilder bezwaarlijk kon nabootsen. Wat de onderwerpen aangaat, die zijn vrijwel gelijk aan die der beeldhouwkunst.

De IV^de^ eeuwsche kunstnijverheid staat in het algemeen onder den invloed der richting, waarvan Praxiteles voor ons de voornaamste vertegenwoordiger is. Op de roodfigurige vazen domineeren voorstellingen, ontleend aan het huiselijke leven der vrouw; komen mythologische scènes

voor, dan kiest men bij voorkeur die, waarin jonge goden de hoofdrol spelen. De fabrikatie dezer vazen neemt in dezen tijd sterk af, toch had zij in Alexanders tijd niet opgehouden, want in sommige graven bij Alexandrië (gesticht 332 v. Chr.) zijn nog dergelijke vazen gevonden. Van zulke stukken bezit de collectie alleen eenige onbeduidende voorbeelden, als de fragmenten No. 439 en de kleine Attische Aryballoi No. 429/32, die in Zuid-Rusland, het voornaamste afzetgebied der Attische vazen dezer periode zijn gevonden. *) De achteruitgang dezer industrie hangt met eene verandering in de mode samen. Men prefereert geheel zwart gekleurde vazen, welke hetzij met een enkel witgeschilderd figuurtje zijn versierd, of waarin ornamenten zijn gestempeld. Een bijzonder fijn specimen dezer laatste soort bezit de verzameling in No. 460 van Attisch maaksel, dat èn wat kwaliteit der zwarte verf èn techniek betreft voor oudere stukken niet behoeft onder te doen. De stempels zijn zoo zorgvuldig gezet, dat geen aansluitingen zichtbaar zijn; de slanke, elegante vorm en proportiën zijn echt IVde eeuwsch. Karakteristiek is ook de minder zorgvuldig behandelde beker No. 462, die aan de binnenzijde een negerkop en face en relief vertoont. Deze wijze van versieren was zeer geliefd, nog bij vele vazen uit den Romeinschen keizertijd kan men haar terugvinden. Ook bij de Zuid-Italiaansche kylix No. 473 (IVde/IIIde eeuw v. Chr.) is in den bodem een dergelijk medaillon aangebracht, n.l. een afgietsel van de beroemde dekadrachme van Syracuse; zelfs in deze nabootsing is nog iets van de ongeëvenaarde schoonheid dezer munt bewaard gebleven. Van Grieksch fabrikaat is daarentegen de in Italië gevonden fijn afgewerkte beker No. 461, waarvan de eigenaardige vorm, evenals die der vorige vazen, aan metalen voorbeelden is ontleend. Moeilijk te dateeren, vermoedelijk jonger (IIIde eeuwsch) zijn de Grieksche kannetjes No. 466/467, die minder zorgvuldig uitgevoerd zijn, maar ook vanwege haren ongewonen vorm de aandacht verdienen.

Zooals gezegd, zijn de meeste dezer vormen ontleend aan metalen vaatwerk, waarvan betrekkelijk weinig bewaard is gebleven, omdat wegens de kostbaarheid van het materiaal het grootste deel is versmolten. De collectie bezit eenige zeer goede stukken (Nrs. 155/159). De groote Italiaansche emmer maakt met zijne strakke vormen en oude techniek (hij bestaat uit aaneengeklonken, niet gesoldeerde platen) den

*) Sedert dit geschreven werd zijn de vazen Nos. 440/442 uit Z.-Rusland in deze verzameling gekomen, welke uit deze periode stammen.

indruk wellicht nog V^de^ eeuwsch te zijn. Echt IV^de^ eeuwsch-elegant zijn daarentegen de bekers Nos. 157/159, waarvan vooral No. 157 door vorm en conservatietoestand uitmunt. De kantharos No. 159 komt door de vergevorderde oxydeering niet tot zijn recht. Vermoedelijk wat ouder is het platte „bord" No. 156 uit Olympia, waarin concentrische cirkels zijn gegraveerd en dat alleen langs den rand en op het beslag een ornament draagt. Weinig voorwerpen der collectie kunnen ons zoo goed als dit de echt Grieksche gave doen zien om aan een klein voorwerp van dagelijksch gebruik alleen door proportie, vorm en lijn iets monumentaals te geven.

Het sterkst spreekt de invloed van Praxiteles en zijn kring uit de kleine terracotta-plastiek der IV^de^ en III^de^ eeuw, waarvan wij ons door den rijken inhoud der graven van Tanagra (Boeotië), Myrina (Klein-Azië) enz. eene vrij volledige voorstelling kunnen vormen. Deze figuurtjes, in de wandeling onder den naam „Tanagra's" bekend, onderscheiden zich nog meer door hun karakter dan door hunne stijl van de oudere soorten. Deze waren streng religieus van opvatting en bestonden naast godenbeeldjes en figuurtjes, welke door hunne groteske houdingen den doode moesten opvroolijken en de booze geesten verdrijven, in hoofdzaak uit afbeeldingen van menschen, dieren of voorwerpen, die den doode bij het leven van nut waren geweest (broodbakkende slavinnen, paarden, schoenen, eetwaren, zie boven) Zij moesten hem op magische wijze na den dood dezelfde diensten bewijzen als hunne voorbeelden hem dat gednrende zijn leven hadden gedaan. De terracotta's uit deze periode evenwel, met uitzondering van relatief weinige, welke zich direct als godenbeeldjes doen kennen, zijn voor de overgroote meerderheid afbeeldingen van zulke elegant gekleede jonge vrouwen, dat het moeilijk valt te begrijpen, waarom men dergelijke stukken aan een doode meegaf. De oorzaak van dit verschijnsel moet vermoedelijk in het feit gezocht worden, dat, hoewel het geloof aan de magische kracht, die men aan deze figuurtjes oorspronkelijk had toegekend, was verdwenen, men aan dit oude gebruik vasthield, zonder zich van de beteekenis ervan meer recht bewust te zijn, gelijk met ritueele handelingen meermalen het geval is. Het feit immers, dat men den doode gaarne datgene medegaf, wat hij gedurende het leven om zich heen had gezien, kan dit verschijnsel slechts voor een deel verklaren, aangezien men in één graf zoo'n menigte en dikwijls zoovele ongeveer gelijke figuren heeft gevonden, dat men niet kan aannemen, dat deze tot versiering van

het huis hebben gediend. Hieruit volgt tevens, dat men bij deze „Tanagra's" niet te veel moet vragen, wat zij voorstellen.

Van de typen dezer terracotta's geven de No. 220/232 dezer collectie — alle uit het vasteland van Griekenland — eenig begrip. Eene nauwkeurige dateering is (om boven, blz. 9 aangehaalde redenen) niet wel mogelijk, grootendeels zullen zij uit het einde der IV^de^ en uit de III^de^ eeuw stammen. Het fijnst van afwerking is het meisjesfiguurtje No. 228, dat door zijne eenvoudige, natuurlijke houding den indruk maakt relatief vroeg te zijn. Artistiek staat wellicht het voortschrijdende vrouwtje No. 226 nog hooger — ondanks de fouten in de behandeling van den romp — de draaiing van het lijf bij het loopen en de natuurlijke gratie der vrouw is goed uitgedrukt. Dergelijke fouten zijn evenals de weinig zorgvuldige afwerking — vooral geldt dit voor de handen, fijn uitgevoerde handen wekken allicht wantrouwen op omtrent de echtheid — typisch voor de meeste dezer figuren. Zij hangen samen met de geringe artistieke geschooldheid der makers en de min of meer machinale wijze van vervaardigen, daar men in dezen tijd bijna altijd vormen gebruikte. Voor één figuur waren er gewoonlijk meerdere noodig: één voor den romp, één voor het hoofd, soms nog afzonderlijke voor armen of beenen. Door deze vormen op verschillende wijze te combineeren, kon de vervaardiger verscheidene variaties op een of ander type maken, welke hij dan door kleine veranderingen in houding, kleeding of attribuut nog kon vermeerderen. De achterzijde werd meestal niet bewerkt, alleen de hoofdlijnen der figuur werden even aangeduid. Ten slotte werd de figuur geschilderd, gewoonlijk op witte grondverf. Veel komen de typen der figuurtjes No. 222 en No. 225 voor. Zij schijnen, evenmin als de zoo juist genoemde, geen diepere sacrale beteekenis gehad te hebben, men doet het best die eenvoudig te beschouwen als goede voortbrengselen van eene op hoogen trap staande kunstnijverheid en tevens als interessante voorbeelden van de zoo „flatteuse" kleederdracht dier dagen, die aan de vrouw zooveel gelegenheid gaf, om hare individualiteit te doen uitkomen. De vrij slordig bewerkte groep No. 231 geeft vermoedelijk het slot van een balspel weer: de overwinnaarster wordt door hare tegenpartij rondgedragen. Het type was zeer geliefd; wellicht gaat het op eene groep van Praxiteles terug, de latere coroplasten varieerden het op allerlei wijzen, waarbij de gedragen figuur soms tot een Eros is geworden.

Sacraal zijn daarentegen de Nos. 237 en 210. De vrouwelijke figuur verdient, ondanks het ontbreken van het hoofd en de weinig zorgvuldige afwerking, zeer de aandacht. Op grond van de vindplaats (Piraeus) en de kleur der aarde moet men Attischen oorsprong aannemen, terwijl de stijl geheel die van sommige monumentale sculpturen van de vroeg Hellenistische periode is. Misschien hebben wij met de navolging van een of ander Korabeeld te doen, waarmede de fakkel, die de figuur in de hand houdt, in overeenstemming zou zijn. Het attribuut der andere hand zou men als een offerkoek kunnen opvatten. Ook de jongeling draagt eene offerande, n.l. een haan. Zijn sacraal karakter wordt overigens nog door de vindplaats, het heiligdom der Kabiren bij Thebe bewezen. Het type is afgeleid van een beeld van Praxiteles, waarvan verscheidene copieën (Hermes-„Antinous" van Belvedere, Hermes van Andros) zijn bewaard. Ook de buste van de godin der aarde No. 218, met het hooge, driehoekige voorhoofd en den melancholieken trek om den mond staat geheel onder den invloed van dezen meester. Zij doet tevens zien hoeveel „menschelijker" men dergelijke goden in de IV^de^ eeuw voorstelde dan vroeger (Nos. 197, 198, 201, 202).

Zooals boven aangeduid, zijn de figuurtjes uit dezen tijd voor de groote meerderheid vrouwelijk, onder de mannelijke domineeren Erosbeeldjes en dat in toenemende mate. Dit is gedeeltelijk weder aan den invloed van Praxiteles toe te schrijven, die beroemde beelden van dien god had gemaakt; hij schijnt hem echter meer als halfvolwassen knaap te hebben afgebeeld, terwijl deze later meer en meer als een dikwangig, stevig, gevleugeld kind wordt voorgesteld. In de decoratieve kunst na Alexander speelt hij beslist de hoofdrol. Behalve als liefdegod in den strengen zin des woords (No. 246), houdt men er van hem quasi ernstig af te beelden met attributen der groote, krachtige goden (verheerlijking van de macht der liefde) of men laat een aantal Eroten schijnbaar gewichtig allerlei bezigheden verrichten (wijnoogsten, goudsmeden enz.). Van deze elegante kunst geven de muurschilderingen van vele Pompeiaansche huizen eene goede voorstelling. Tot metgezel geeft men aan deze Eroten gaarne Psychefiguren, welk type van dat der godin Nike schijnt afgeleid te zijn. Van de strenge godin der overwinning is echter niet veel meer in deze jonge, halfgekleede meisjesfiguren te herkennen. Halverwege tusschen de oude Nike's en deze Psyche's staan eenige stukken dezer collectie, die vier als jonge meisjes afgebeelde

Nike's in door bokken getrokken renwagentjes voorstellen en die met eenige dikke Eroten benevens eenige dieren als ever, hert, panter en honden, vermoedelijk tot versiering eener vaas hebben gediend (No. 280). De uitvoering en conservatie zijn buitengewoon goed, de stijl wijst op het einde der IV^de^ of begin der III^de^ eeuw v. Chr. Opvallend is de onjuiste, conventioneele wijze, waarop de panter is weergegeven, welke sterk afsteekt bij de goed geobserveerde houding en beweging der andere dieren.

Met den veldtocht van Alexander den Groote naar Perzië begint de derde phase der Grieksche kunstontwikkeling, de z.g. Hellenistische periode. Hoewel zijn Grieksch-Perzisch wereldrijk geene levensvatbaarheid bezat, is zijn droom, om den Griekschen geest over de geheele wereld te verbreiden, in vele opzichten werkelijkheid geworden. Eene nieuwe, eigenaardige beschaving ontstond in de hoofdsteden van de door zijne veldheeren gestichte staten en de Grieksche kunst beleefde aan de hoven der koningen van Egypte, Syrië, Pergamon en Bactrië zelfs een nieuwen bloeitijd, die een geheel ander karakter draagt dan de vroegere. Waar vroeger de kunst in hoofdzaak aan de godheid of de gemeenschap was dienstbaar geweest, wordt zij het nu meer aan het individu, vandaar dat de kunst van het portret bijv. eene ongekende hoogte bereikte. Dit is niet verwonderlijk, wanneer wij ons de groote sociale veranderingen en de geweldige Nietzsche-achtige „Herrennaturen" van dezen tijd voor den geest halen. Naast de eigenaardigheden van het individu geeft deze kunst gaarne die van vreemde rassen weer, hetgeen zonder twijfel met de aan vele veldtochten gepaarde ontdekkingsreizen in verband staat. Duidelijk komt deze karaktertrek bijv. uit in den beroemden „stervenden Galliër", een beeld, dat tot een der wijgeschenken schijnt behoord te hebben, die de koningen van Pergamon na hunne overwinningen op de in Klein-Azië binnengedrongen Galliërs („Galaten") opstelden. Wat den stijl betreft, staat de kunst in het begin onder den invloed van Lycippus en zijn kring, langzamerhand wordt de voorliefde voor het pathetische overheerschend, hetgeen vaak tot overdrijving leidt. Zelfs bij rustig staande figuren houdt men er van het gewaad in vele kleine en groote plooien te vouwen, zoodat eene menigte contrasten van licht en schaduw ontstaan; van rustige vlakken in de draperie is geen sprake meer. In de behandeling der lichaamsvormen neigt men weleens tot vergedreven naturalisme, vermoedelijk zijn anatomische studiën daaraan niet vreemd geweest. Wat de onder-

werpen betreft, zoo vindt men èn in de schilderkunst èn in de beeldhouwkunst naast vele, die ook vroeger behandeld werden, als religieuse onderwerpen (vooral Bacchus en zijn gevolg en Aphrodite) en veldslagen, er ook, welke men vroeger had versmaad en waarvan de keuze met de realistische richting in de kunst samenhangt. Oude, leelijke bedelaars, dronkaards, straatmuzikanten, ja zelfs stillevens van afval van maaltijden en niet te vergeten landschappen worden met een realisme en een humor behandeld, ouden Nederlandschen kunstenaars waardig. Zoover wij naar Romeinsche copieën (Pompëi) kunnen oordeelen, schijnen de schilders zich ook op het weergeven van allerlei lichteffecten te hebben toegelegd. In één woord de Hellenistische schilderkunst behandelde alle onderwerpen, welke wij bij de hedendaagsche kunst vinden en heeft daarmede ook wat opvatting betreft, vele punten van aanraking.

De geringe sympathie, welke men tot voor korten tijd voor deze phase der Grieksche kunst gevoelde — zij beantwoordde immers niet aan het ideaal van rust en onpersoonlijkheid, dat men nu eenmaal verwachtte in alle Grieksche werken verwezenlijkt te vinden — is oorzaak, dat zij betrekkelijk slecht bekend is. Zoolang niet nog eenige der voornaamste Hellenistische steden zijn opgegraven, zullen wij ons daarvan ook geen juist beeld kunnen vormen, daar het zwaartepunt der Grieksche kunst verplaatst was: niet Athene, Argos en Sicyon, maar Pergamon, Antiochië, Alexandrië en het eiland Rhodus waren de toonaangevende steden geworden. Het best kennen wij naast de Pergameensche de Alexandrijnsche (Ptolemaeïsche) school.

De Alexandrijnsche kunst*) bewaarde in den aanvang de Grieksche traditiën vrij zuiver; werken van Attischen stijl komen herhaaldelijk voor (vgl. No. 92); ook de oudste vazen en terracotta's gelijken sterk op de Grieksche der IV^de^ eeuw. Langzamerhand neemt de invloed der locale omgeving toe, hetgeen vooral uit de onderwerpen blijkt. Eene samensmelting van Grieksche en Egyptische stijlmotieven schijnt eerst later, sedert de laatste Ptolemaeën, toen het Grieksche element in de regeering door het Egyptische meer en meer verdrongen werd, vaker beproefd te zijn. Onder de eerste Ptolemaeën bleven beide rassen vrij scherp van elkander gescheiden. Waar de Pergameensche school uitmuntte door het scheppen van kolossale werken,

*) Daar de verzameling alleen eenige stukken bezit, die met deze school in verband staan, wordt van eene bespreking der andere afgezien.

veelal van groote dramatische kracht, welke zich somtijds nauw bij oude voorbeelden aansluiten (bijv. de Athena Parthenos van Phidias), lag de kracht der Alexandrijnsche meer op het gebied der decoratieve kunst. Ook het „genre" heeft zij veel beoefend, talrijke Pompeiaansche fresco's, met hunne echt Egyptische scènes en landschappen, getuigen van den grooten opgang, dien deze werken maakten. Van deze samensmelting van Grieksche en Egyptische stijlelementen kunnen eenige stukken der verzameling eene goede voorstelling geven, t. w. het deksel van een mummiekist, No. 41, de beide portretkoppen uit stuc No. 42 en 43, benevens het geschilderde portret No. 45, stukken, welke door artistieke waarde en conservatie uitmunten. Waar zij bij den doodencultus volgens Egyptische gebruiken moesten dienen en No. 41 wellicht, No. 42, 43 en 45 blijkens het gelaatstype zeker, behoord hebben aan leden der Grieksch-Romeinsche bevolking, kan men er tevens uit leeren, hoe zeer de immigranten op godsdienstig gebied onder den invloed der inheemsche begrippen waren gekomen. De „dekselfiguur", waarschijnlijk uit het begin van den Romeinschen keizertijd (wellicht zelfs wat ouder) is in hoofdzaak Egyptisch van opvatting. De lichaamsvormen zijn onder het Egyptische kleed op Grieksch-Romeinsche wijze vrij natuurlijk weergegeven, het hoofd daarentegen is echt conventioneel Egyptisch. Bij de jongere koppen No. 42 (vermoedelijk uit de 2de helft der Iste eeuw n. Chr.) en No. 43 (vermoedelijk uit het begin der IIde eeuw n. Chr.), welke beide eveneens op de mummie waren vastgehecht en de trekken van den doode moesten vereeuwigen, is van Egyptischen invloed weinig te bespeuren. No. 42 is van een — ietwat akademisch — ideaal Grieksch type met een zeer modieus kapsel tegelijk, No. 43 is realistischer opgevat en meer Egyptisch van type. Interessant is het op te merken, hoe de zuiver sculpturale behandeling bij No. 42 plaats heeft gemaakt voor eene echt pittoreske bij het jongere stuk No. 43: eene ontwikkeling, welke ook elders bij de gelijktijdige Romeinsche kunst valt te constateeren. Het borststuk No. 44, van veel slechter werk dan de zooeven genoemde stukken, vertoont een later stadium dezer kunst, eigenaardig is daarbij, dat op de achterzijde de echt Egyptische Geniën van den dood zich weder vertoonen.

Het geschilderde portret No. 45, welks haartooi in den tijd der Flavische keizers in zwang was, is zuiver Grieksch-Romeinsch van stijl, de impressionistische behandeling en

de realistische opvatting herinneren onwillekeurig aan betrekkelijk moderne werken.

De „kleine" kunst stond in Egypte eveneens op hoogen trap, vooral figuurtjes van negers (No. 256, 474), Arabieren (No. 257), muzikanten, dwergen, kaalhoofdige grijsaards (No. 254/255) werden veel gemaakt: de beruchte spotlust der Alexandrijnen kon zich daarin naar hartelust uiten. Tot deze soort van beeldjes behoort in zekeren zin de zittende Sileen No. 250, die geheel als bon-vivant is opgevat en wiens dikke, slappe lichaamsvormen en genoegelijk drinkebroersgezicht met echten humor en groote technische vaardigheid zijn weergegeven.

Wat de religieuse kunst betreft, was de grootste schepping die van het Serapistype (No. 248) door den Athener Bryaxis (leerling van Scopas). Deze godheid moest een band vormen tusschen de Grieksche, Egyptische en Syrische onderdanen van de Ptolemaeën en is ontstaan uit de samensmelting van eenige Egyptische goden met den Griekschen Zeus-Hades. De uitdrukking van het beeld van Bryaxis was zacht en ernstig, de dracht van haar en baard gaf er iets mystieks aan. Deze laatste eigenschap kan men bij vele Alexandrijnsche werken aantreffen, zij staat in verband met het karakter van het Egyptische volk. Dergelijke combinaties van goden kwamen meer voor; zoo vereenigde men bijv. Isis met Aphrodite. Hiervoor was o.a. een zwaarlijvig type in zwang, waarvan No. 124 eenige voorstelling geeft. Bovendien trachtte men Egyptische goden den Grieken nader te brengen door hen in Griekschen stijl af te beelden, wat vooral met den god „Horus het kind", Harpocrates, het geval was. Het figuurtje No. 545 doet duidelijk zien, hoe men aan het oude hiëratische type (No. 46) nieuw leven wist te geven; in opvatting en beweging wekt het de herinnering op aan sommige Christuskinderen der Italiaansche Renaissance. De Romeinsche applique No. 166 met het vroolijk lachende kindergezicht, geeft dezen god eveneens weder (vgl. ook het levendige beeldje No. 120).

De kunst van het Grieksche moederland is in deze periode eentoniger dan die der jonge koninkrijken; hieraan is de materieele achteruitgang voor een groot deel schuld. Eerst vergenoegde men er zich mede oude typen verder te ontwikkelen, hetgeen vooral de zonen van Praxiteles veel schijnen gedaan te hebben. Langzamerhand vermindert de scheppingskracht en het „verder ontwikkelen" ontaardt in copiëeren en adopteeren. Een werkje dezer z.g. Neo-

Attische school is het fragment No 95, dat groote technische vaardigheid in het weergeven van het verschillende karakter der stof van de kleeding en eene zekere frischheid van opvatting aan den dag legt, die men bij werken na de IIde eeuw v. Chr. niet meer zooveel aantreft. Met de verovering van Griekenland door de Romeinen (146 verwoesting van Korinthe) was het met het leven eener zelfstandige Grieksche kunst gedaan en daar hun vaderland hun geen werk meer kon verschaffen, verhuisden de overgebleven kunstenaars naar Rome, dat als wereldstad in wording aan dergelijke krachten groote behoefte gevoelde.

Voor de Alexandrijnsche en Pergameensche kunst was deze tijd eveneens noodlottig: in 147 v. Chr. verdrijft Ptolemaeus Physcon de kunstenaars uit Alexandrië, terwijl in 133 v. Chr. Pergamon door erflating aan het Romeinsche rijk komt. De eenige Grieksche staat, die zich nog eenigen tijd lang staande hield, was Rhodus, waar de kunst nog een korten nabloei vond (Laokoön, Farnesische stier enz.). Met de verovering van het eiland door Cassius in 43 v. Chr. was het echter ook daarmede gedaan. Zoo zien wij in de laatste 150 jaren v. Chr. eene geleidelijke oplossing der Grieksche staten in het Romeinsche rijk en in dezelfde mate eene verplaatsing der kunstenaars naar Rome. Aan deze omstandigheid is het dan ook toe te schrijven, dat de Romeinsche kunst van den eersten keizertijd nergens optreedt als iets vreemds, iets nieuws, maar als een amalgama van allerlei stijlen, Grieksche zoowel als Italiaansche, uit welke zich eerst langzamerhand eene nieuwe kunst heeft kunnen ontwikkelen.

Bij de „kleine" plastiek is de overgang van de Hellenistische tot de „vroeg"-Romeinsche kunst nog geleidelijker, omdat deze industrie in nauw verband stond met den cultus van het volk en dus meer onafhankelijk was van veranderingen op politiek gebied. Buitendien begint men in de Iste eeuw v. Chr., zoowel voor religieuse doeleinden als uit liefde voor het oude, oude typen te copiëeren en dat slaafscher dan vroeger. Bij de „groote" kunst verraadt de copiïst zich echter gewoonlijk door de droge, koude uitvoering, bij kleine bronzen is het dikwijls moeilijker den tijd aan te geven, wanneer zij ontstaan zijn, bij sommige daarentegen als bij de groep van Achilles en Penthesileia (No. 126) wijst de grove afwerking duidelijk op den Romeinschen keizertijd (vermoedelijk dien der Antonini). Tot voorbeeld schijnt evenwel een Grieksch beeld te hebben gediend, waarvan de groepee-

ring en houding sterk herinnert aan de bekende groep van Menelaus en Patroclus in de Loggia dei Lanzi en dat wellicht van dezelfde hand en waarschijnlijk uit denzelfden tijd was als het origineel daarvan. Eene nauwkeurige tijdsbepaling is daarvan nog niet gelukt, doch het kan niet ouder zijn dan het einde der IV^de^ eeuw. Dat deze groep ook beroemd was, hoewel er geen andere copieën in het rond bewaard zijn, bewijzen eenige voorstellingen op Romeinsche sarkophagen, die kennelijk er van zijn afgeleid. Romeinsch is vermoedelijk ook het figuurtje van den gebaarden god No. 121, die een ei (?) in de hand houdt, het type is vroeg IV^de^ eeuwsch en was vooral voor Asklepios in gebruik. Welke godheid hier bedoeld is, is niet zeker, wellicht een Italiaansche heros. Moeilijk is het uit te maken uit welken tijd het werk was, dat den Romeinschen vervaardiger van den prachtigen Panskop No. 125 tot voorbeeld heeft gediend. De geraffineerde wijze, waarop menschelijke en dierlijke elementen tot een harmonieus geheel vereenigd zijn, zou aan den Hellenistischen tijd doen denken. Als echt Grieksch doet zich daarentegen de plakette No. 131 met den zittenden Zeus en relief kennen. Door zijn pathetische houding onderscheidt hij zich sterk van oudere typen, denkelijk is het eene vrije navolging van een of ander Zeusbeeld van den Hellenistischen tijd.

Wat het vaatwerk der Hellenistische periode betreft, zoo komen daarin evenals in de plastiek minder locale verschillen voor dan vroeger; vandaar dat zij een relatief geringe verscheidenheid aan vaas-vormen bezit. Bij eene vergelijking met de oudere soorten springt het eerst de achteruitgang der beschildering in het oog. De kwaliteit der verf wordt minder goed en de daarop gezette versieringen, welke in het begin dezer periode in hoofdzaak uit allerlei ornamenten, als kransen met strikken, klimopranken enz. hadden bestaan, verdwijnen meer en meer en maken voor eene versiering en relief plaats. Typisch voor de III^de^ en II^de^ eeuw zijn fleschjes als No. 469, die de plaats der kleine Attische lekythoi (als No. 429/432) hebben ingenomen. Uit de slechte kleur der verf en de slordige wijze, waarop het ornament is ingekrast, spreekt duidelijk de achteruitgang der vazenindustrie. Voor de versiering en relief kunnen de z.g. Megarische bekers het best als voorbeeld dienen (No. 470/471). Deze kommen werden met het decor gelijktijdig uit een vorm afgedrukt en daarna ruwweg gekleurd (als nabootsing van zilveren vaatwerk). Het meest komen zuivere ornamenten voor als eierlijsten, kransen, bladeren en derg.

Daarnaast vindt men voorstellingen van Bacchischen aard (No. 470) en een enkele maal tooneelen uit de Ilias, welke zich veel slaafscher aan den tekst houden dan vroeger de vazenbeschilderingen deden. Langzamerhand komt eene nieuwe wijze van kleuren in gebruik. Men geeft de vazen in plaats van eene zwarte, eene roode kleur, analoog aan die, welke men bij sommige laat-Korinthische stukken aantreft (voorbeelden bezit de collectie niet). Waar en wanneer deze nieuwe kleur het eerst werd toegepast, is nog niet uitgemaakt, wel schijnt zij vrij spoedig sterk in den smaak te zijn gevallen, zoodat men in vele Hellenistische steden fragmenten van deze soort van vazen vindt. Ook in Italië, in Arezzo (vandaar de naam Aretinische waar) ontstonden fabrieken van deze vazen, die weldra ook over geheel Gallië en Germanië verspreid werden. Gedurende den Romeinschen keizertijd maakte men die daar in groote hoeveelheden, zoodat er geen plaats in Europa is te noemen, waar Romeinen zijn geweest, waar dit vaatwerk, ook „terra sigillata" genoemd, niet in massa wordt aangetroffen. Buitendien versierde men in Hellenistischen tijd het aardewerk veel met grootere menschelijke figuren in vrij hoog relief. Een goed specimen is het fragment No. 475 van Alexandrijnschen stijl. De typisch groenachtig bruine kleur moest evenals het relief het karakter van eenigszins geoxydeerd metalen vaatwerk nabootsen.

Evenals de zoo juist genoemde soort, zijn de kruiken No. 478/479 en 491 voorloopers van de Romeinsche, de grens tusschen Hellenistische en Romeinsche vazen is hier zeer moeilijk te trekken. Over het geheel zijn de oudere exemplaren (III[de] eeuw v. Chr.) meer gedrongen en hebben zij een hoekig gebogen oor, dat halverwege den hals is aangezet, terwijl de jongere slanker zijn en het oor vlak onder de tuit begint. *)

Van de eerste eeuw v. Chr. af beginnen de vazenfabrikanten ernstige concurrentie te ondervinden van de glasblazerijen. Vroeger had men alleen dik, donkergekleurd, ondoorschijnend glas gekend, nu echter leerde men het dun en doorzichtig te maken, waardoor het veel aftrek vond. Men begon met het nabootsen van de vormen van het aardewerk, in verloop van tijd ontwikkelden zich daaruit andere modellen, die aan de specifieke eigenschappen van het materiaal hun bestaan te danken hadden. Deze ontwikkeling valt evenwel, evenals die der terra-sigillata-

*) Kortheidshalve is eene bespreking van lampen weggelaten.

vazen, in den Romeinschen keizertijd, waarbij verschillende fabrieken in Gallië en Germanië de hoofdrol speelden. Grieksch zijn vermoedelijk de ondoorzichtige flesschen als No. 502/503, voorloopers der „tranenflesschen", die in Romeinschen tijd zooveel voorkomen. De andere glazen vazen der collectie zijn alle Romeinsch en komen alleen in den catalogus voor om dergelijke redenen als de Egyptische stukken. Eene voorstelling der ontwikkeling dezer industrie kunnen zij niet geven, om hunne goede techniek en schoonheid van vorm verdienen wellicht de Nos. 514, 521 en 523 vermeld te worden.

Zoo zien wij dus, dat op elk gebied der kunstnijverheid de Romeinsche kunst voortbouwt op de Grieksche en daarvan niet door een diepe kloof is gescheiden. De echt Romeinsche kunst heeft zich eerst geleidelijk uit eene vereeniging van verschillende stijlen kunnen ontwikkelen; deze toe te lichten valt buiten het plan van deze verzameling.

AFKORTINGEN.

H. = hoog.
b. = breed.
l. = links (altijd van den toeschouwer uit gerekend, behalve bij menschen en dieren).
r. = rechts (idem).
A) = voorzijde (bij vazen).
B) = achterzijde (idem).

Jb. = Jahrbuch des Kais.-deutschen Archäologischen Instituts.
Arch. Anz. = Archäologischer Anzeiger (bijblad v/h. vorige).
J.H.S. = Journal of Hellenic Studies.
B.C.H. = Bulletin de Correspondance hellénique.
A.M. = Mitteilungen des Kais.-deutschen Archaeol. Instituts (Athen).
Berl. = A. Furtwängler, Vasensammlung Berlin.
Pottier. = E. Pottier, Cat. des vases antiques, Mus. du Louvre.
Schum. = K. Schumacher, Antike Bronzen, Karlsruhe.

ALGEMEENE INHOUDSOPGAVE.

EGYPTE.

EGYPTE.

PERIODE DER EERSTE DYNASTIEËN.

1. **Werktuigen.** 26 Diverse werktuigen, gereedschappen en wapens, waaronder hakmessen, priemen, driehoekige en lancetvormige pijlspitsen en dergelijke.

   Vuursteen. Gev. in El. Kab. (Boven-Egypte.)

2. **Plaat** van langwerpige gedaante, het eene uiteinde gaat over in twee vogelkoppen, waarvan de oogen door ingelegde kralen waren weergegeven. Tusschen de koppen een klein, rond gat. In het midden uitgesleten.

   Eén kop afgebroken. Leisteen. H. 0.195 M.; b. 0.085 M. Uit Gizeh, m. h. volg. stuk. Wellicht werd op deze platen verf of blanketsel fijngewreven, zie volg. nummer; zij dienden echter ook als amulet, vgl. Capart, Palettes en schiste de l'Egypte primitive (Brussel, 1908).

3. **Wrijfsteen.** Smal, aan het eene einde omgebogen plaatje, heeft waarschijnlijk tot fijnwrijven van verf gediend. Vgl. vorig nummer.

   Leisteen. H. 0.105 M., b. 0.105 M. Uit Gizeh, m. h. vor. stuk.

4. **Pot** van langgerekt eivormige gedaante, aan de onderzijde eenigszins afgeplat. Bovenrand recht gebogen. Langs de bovenzijde eene zwartgebrande strook.

   Goed bewaard, gebarsten. Roode, gepolijste aarde. Vrij grof. H. 0.225 M., midd. bodem 0.04 M. Uit Coll. Naue: verk. cat. No. 5. Behoort tot Petrie's Class B, vgl. Diospolis parva, p. 13.

5. **Pot.** Vaas van dergelijken vorm als de vorige, de zijwand evenwel niet zooveel gebogen. Langs de bovenzijde eene zwartgebrande strook.

   Goed bewaard. Roode, gepolijste aarde. Vrij grof. H. 0.195 M., midd. bodem 0.04 M. Uit Coll. Naue: verk. cat. No. 7. Petrie's Class B.

6. **Pot**. Dergelijke vaas, doch kleiner, sterker gebogen en spitser toeloopend. Bovenaan tot een kleinen opstaanden ring uitgebogen. Eene strook zwart gebrand.

Goed bewaard. Roode, gepolijste aarde. Minder grof dan de vorige. H. 0.15 M., midd. bodem 0.025 M. Uit Coll. Naue: verk. cat. No. 10. Petrie's Class B. Goede techniek.

7. **Pot**. Dergelijke vaas, doch grooter en onderaan meer afgeplat. De bovenrand is tot een korten, nauwen hals uitgebogen.

Goed bewaard. Roode, gepolijste aarde. H. 0.34 M., midd. bodem 0.08 M. Uit Coll. Naue: verk. cat. No. 22. Goede techniek.

8. **Pot**. Klein, eivormig vaasje, aan de onderzijde spits toeloopend, bovenaan in een nauwen uitgebogen hals overgaande.

Aan de monding ietwat beschadigd. Donkerroode, goed gepolijste aarde. H. 0.105 M. Uit Coll. Naue: verk. cat. No. 25. Vorm Petrie Class P 93*a*.

9. **Flesch**. Eivormige vaas, aan de onderzijde afgeplat, bovenaan tot een zeer nauwen hals met uitgebogen monding overgaande.

Bovenaan eenigszins beschadigd. Roode, gepolijste aarde, bleeker en minder glanzend dan die der vorige stukken. Dun van wand. H. 0.24 M., midd. bodem 0.08 M. Uit Coll. Naue: verk. cat. No. 27. Vorm Petrie Class P No. 58*a*.

10. **Pot**. Eivormige vaas, voorzien van een korten uitgebogen hals en twee eigenaardige ooren, bestaande uit strooken aarde, horizontaal tegen de vaas aangedrukt en gegolfd.

De vaas is geheel wit van kleur.

Goed bewaard. Hard gebakken. Grove, bleekroode aarde. H. 0.22 M., midd. bodem 0.07 M. Petrie's wavy handled pottery vorm 51*b*. Uit Coll. Naue: verk. cat. 37.

11. **Pot** van kogelvormige gedaante, voorzien van twee kleine cylindervormige ooren, die horizontaal staan en doorboord zijn. Bovenaan gaat de vaas over in een nauwen hals met afgeplatte monding.

De vaas is gepolijst en beschilderd met friezen van kleine golflijntjes in violetroode verf. Bij een der ooren eene groote spiraal.

Een kleinigheid aan de monding modern. De oppervlakte op de monding ietwat beschadigd. Grove bruinroode, slecht gereinigde aarde. H. 0.125 M. Gev. in Abydos (Boven-Egypte). Zorgvuldig en goed van techniek, de spiraal slordig. Behoort tot Petrie's decor. pott. class D vorm 67*c*.

12. **Pot.** Dergelijke vaas als de vorige, doch geheel wit gesaust.

Op den romp eenige groote spiralen, op, boven en onder de ooren zigzags, boven op den mondingsrand groepen van gekruiste lijnen, alles in violetbruine verf.

De mondingsrand eenigszins beschadigd. Grove, grijsachtig bruine, slecht gereinigde aarde. H. 0.14 M. Uit coll. Naue No. 41.

13. **Pot.** Ronde pot, aan de onderzijde ietwat afgeplat, met korten, eenigszins uitgebogen hals zonder ooren.

Op den romp eenige spiralen in bruinachtige verf (een onder den bodem). De mondingsrand eveneens bruinachtig gekleurd.

Goed bewaard. Grove, roodbruine aarde. H. 0.145 M. Gev. in Abydos. Grof en plomp van techniek. De spiralen zorgvuldig, doch onbeholpen.

HET OUDE RIJK.

---

14. **Portretkop.** (pl. II : 1.) Recht voor zich uitziende kop van een ongebaarden man met volle, ronde gelaatstrekken. Op het hoofd draagt hij eene sierlijk gekrulde pruik. Het gelaat was geelbruin, de pruik zwart gekleurd.

Van de kleuren is door moderne overschildering en reiniging weinig overgebleven. De oppervlakte hier en daar beschadigd, vooral aan de kin. Witte kalksteen. H. 0.12 M. Uit Athene. Latere periode van het Oude rijk.

HET MIDDELRIJK.

---

15. **Portret van den priester Senb.** (pl. II : 4.) Figuurtje van een dikbuikigen man, den l. voet voor plaatsend; beide armen hangen langs het lijf. Hij is gekleed in een van onder de borst tot bijna aan de voeten reikend schort, waarvan de punten onder de borst over elkaar liggen en het onderste deel vooruit staat.

Om de basis het opschrift: ,,Een offer, dat de koning brengt. Moge Chent-Cheti (naam eener godheid) de heer van . . . . een doodenoffer geven, bestaande uit

brood, bier, rund- en ganzenvleesch, kleederen en alle dingen voor de „ka" van den priester van Chent-Cheti, Senb, geboren uit Akait." Op de basis aan de voorzijde nogmaals de naam van den god Chent-Cheti.

Kop en l. schouder afgebroken, overigens zeer goed bewaard. Donker groene, zeer harde steen. H. 0.145 M. Uit Athene. Goed werk. Het figuurtje is besproken in het Æg. Ztschr. 1903, pag. 144, waar als plaats van herkomst bij vergissing Kaïro wordt genoemd.

16. **Roeier.** De alleen met een schort om de lendenen bekleede man zit rechtop op een roeibankje. De armen, die een roeiriem vasthielden, waren evenals het voorste deel der voeten door pennen aan de figuur bevestigd.

Het lichaam is roodbruin gekleurd, terwijl het schort met witte en het haar met zwarte verf is aangegeven.

De armen en het voorste deel van den r. voet ontbreken. Hout. H. 0.30 M. Gev. in Merr. De behandeling van het lichaam is vrij oppervlakkig, vooral wat de beenen betreft, die van het gelaat is beter.

17. **Stuurman.** De slanke, alleen met lendendoek bekleede stuurman staat op het r. been, het l. vooruitgestrekt en houdt het bovenlijf iets voorover; de armen hielden waarschijnlijk een roeispaan vast.

Bruin geschilderd. De lendendoek met witte, de oogen en het haar met zwarte verf aangegeven.

Armen en l. been ontbreken. Hout. H. 0.145 M. Gev. in Merr. Geestige, doch vooral wat het been betreft, slordige behandeling.

HET NIEUWE RIJK.

---

18. **Stèle.** Fragment van eene stèle, waarop het bovenlijf van een offerenden priester in een lang kleed met groote pruik, gevolgd door twee biddende figuren en relief.

Achterzijde ruw. Rondom afgebroken. Grijsbruine kalksteen. B. 0.245 M., h. 0.10 M. Uit Loeksor. Goed werk. Dyn. XVIII.

19. **Stèle.** Fragment van eene stèle, waarop eene naar l. knielende mansfiguur met lange pruik en halsketting om, benevens de r. hand van een tweede figuur.

Achterzijde ruw, de r. zijde gedeeltelijk, de onderkant en de l. zijde glad afgehouwen. Witte kalksteen. H. 0.135 M., b. 0.13 M. Uit Loeksor. Dyn. XVIII (?)

20. **Relief.** Fragment van een relief, waarop een ongebaarde mannenkop n. r. Er naast de koningsnaam van Ramses II, doch niet zooals gebruikelijk in den koningsring.

Rondom afgebroken, de oppervlakte verweerd. Witte kalksteen. Grootste hoogte 0.16 M., breedte 0.125 M. Uit Kaïro.

21. **Portret.** Bewaard is het bovenlijf van een man met volle, ronde gelaatstrekken met een grooten, de ooren vrij latenden doek om het hoofd.

De blanketstrepen aan ooghoeken en wenkbrauwen zijn en relief aangegeven. De geheele figuur was rood gekleurd.

Langs de borst afgebroken. Onder in de figuur een vertikaal (antiek?) gat. Fijne, witte kalksteen. H. 0.075 M. Uit Loeksor.

22. **Skarabaeus,** vervaardigd onder koning Amenhotep III (dyn. XVIII), meldende, dat hij gedurende de 10 eerste jaren zijner regeering „102 vervaarlijke leeuwen eigenhandig doodgeschoten" had.

Email afgesleten, de kever grootendeels afgebroken. Witte aarde. L. 0.07 M. Uit Athene. Vgl. Maspéro, Hist. anc. II p. 298, waar gesproken wordt van 112 leeuwen. Fl. Petrie, Hist. of Egypt II p. 179 en Budge, Guide III & IV Egypt. rooms p. 191 spreken van 102.

23. **Isis.** De godin — kenbaar aan hare hiëroglief, die zij op het hoofd draagt (de trap) — staat in de stijve, voor de Egyptische figuren karakteristieke houding met het l. been vóór tegen een zuil en laat beide armen langs zich neerhangen. Zij is gekleed in een nauwaansluitend gewaad en draagt eene zware pruik.

In de zuil een gat om het figuurtje aan te rijgen.

De voeten met de basis afgebroken. Donkergrijze steen. L. 0.03 M. Gev. in Tell el Amarna. Fijnbewerkt figuurtje.

24. **Oeshebtifiguur.** Alleen het bovenlijf tot de middel is bewaard. De onbeweeglijk staande man draagt een geplooid gewaad en op het hoofd eene zware pruik.

Het gelaat is roodbruin, de oogen en wenkbrauwen zwart, de pruik violet-bruin en het kleed lichtblauw geëmailleerd.

Grijsachtige, geëmailleerde aarde. H. 0.065 M. Uit Deir el Báhari. Fijn werk, waarschijnlijk XIX dyn.

25. **Godin.** Figuurtje eener godin of koningin, gekleed in een lang, nauwsluitend gewaad, in dezelfde houding

als nr. 23. Op het hoofd draagt zij de dubbele kroon van Boven- en Beneden-Egypte.

Onder de kroon een gat om het figuurtje aan te rijgen.

Vuil witte „faïence", de kroon geel. L. 0.05 M. Gev. in Tell el Amarna.

26. **Koningsdochter.** Figuurtje eener hurkende koningsdochter, gehuld in een rijk geplooid gewaad, den vinger aan den mond, met de kroon van Beneden-Egypte op het hoofd.

Vermoedelijk is een der dochters van koning Akhenaten (Amenhotep IV) uit de XVIII dyn. bedoeld.

Grijsachtig blauwe faïence. L. 0.02 M. Gev. in Tell el Amarna. Fijnbewerkt figuurtje.

27. **Voorwerpen uit faïence.** Diverse voorwerpen uit graven uit den tijd van koning Amenhotep IV en zijner naaste opvolgers; doodenringen met cartouches, met het Horusoog, een naturalistisch weergegeven bok, lotusknoppen enz., fragmenten van halskettingen, bestaande uit figuren van den musiceerenden god Bes, der godin Ta-urt, witte amandelbloesemblaadjes, druiventrossen, kevers, enz. Verder inlegwerk voor muren en vloeren, lotusknoppen en bloemen in verschillende kleuren, gewoonlijk van driehoekigen vorm.

Verschillend gekleurd faïence. Gev. in Tell el Amarna.

28. **Matrijzen.** Vijf vormen voor dergelijke voorwerpen als in het vorige nummer beschreven: voor het Horusoog, Besfiguren, druiventrossen, lotusknoppen, cartouches.

Grove, bruine aarde. Gev. in Tell el Amarna (de vorm voor den druiventros is uit Deir el Báhari, doch uit denzelfden tijd als de andere).

29. **Amulet.** Rechthoekig amulet; op de convexe bovenzijde en relief het Horusoog, omgeven door een rand. De hoeken, de binnenrand om het oog en de iris zijn zwart gekleurd.

In de lengterichting doorboord.

Gele faïence. L. 0.025 M. Gev. in Tell el Amarna.

30. **Vaasfragment.** Fragment eener vaas, waarop schubben gegraveerd zijn. De schubben zijn blauwgrijs geëmailleerd met lichtgroenen rand.

Rondom afgebroken. Grijsachtige aarde. L. 0.035 M. Uit Loeksor. Karakteristiek voor de Tell el Amarna-periode.

.31. **Schijf**. Grijs geëmailleerde schijf, waarop eene witte rosette met geel hart (het laatste en relief). De zijde grijs en de rug wit geëmailleerd.

Faïence. Middell. 0.045 M. Uit Loeksor.

.32. **Vaasfragment**. Fragment van eene half bolvormige kom, waarop aan de binnenzijde een lotusornament in bruinzwarte verf is geschilderd.

Grijze, donkerblauw geëmailleerde aarde. L. 0.105 M. Uit Loeksor.

.33. **Vaasfragment**. De vaas was half-bolvormig en aan de buitenzijde versierd met afwisselend lange en korte lotusbloemen en relief. Er boven om de monding een rand van lotusbloemen en knoppen, eveneens en relief.

Dof; grijsblauwe faïence. Breed 0.065 M. L. 0.045 M. Uit Kaïro.

.34. **Ornament**. Plat ornament, deel eener halsketting, waarop eene lotusplant met bloemen en knoppen en relief Aan de achterzijde een ring.

Lichtblauw, sterk glanzend email. L. 0.02 M. Uit Loeksor.

.35. **Spits**. Kegelvormige spits, de platte onderzijde was waarschijnlijk gekleurd (vgl. S. Müller, Urgeschichte Europa's pag. 80).

Bergkristal. H. 0.02 M. Gev. in Tell el Amarna.

.36. **Bijl**. Het ongeveer vierkante blad loopt naar de snede toe breeder uit en eindigt aan den stompen kant boven en beneden in eene punt. Het blad werd in een gespleten steel bevestigd, waarna het geheel met bast omwonden werd.

Roodachtig brons, groen geoxydeerd. L. 0.11 M., b. 0.115 M. Uit Athene. In vorm gelijk aan het stuk in het British Mus. Guide antiq. Bronze Age p. 126. Forrer, Reallexikon p. 66 fig. 53.

DE SAÏTISCHE PERIODE.

.37. **Portret**. (pl. II : 2.) Portret van een man op rijpen leeftijd met energieke gelaatstrekken. Hij draagt een zwaren hoofddoek, die de groote ooren vrij laat. De lippen zijn samengeknepen, de oogen liggen sterk aan

de oppervlakte van het gelaat (iets of wat ongelijk geplaatst).

De kop is aan den hals afgebroken, achter iets hooger dan voor. De r. zijde van het gelaat tot aan den buitensten ooghoek benevens de spits van den neus afgesplinterd. Donkerbruine, zeer harde steen. H. 0.085 M. Gev. in Gizeh. Karakteristiek en krachtig werk.

38. **Portret.** (pl. II : 3.) Kopje van een door de kaalheid als priester gekarakteriseerden man met glimlachenden mond, kleinen neus, amandelvormige, eenigszins scheef staande oogen, groote ooren en buitengewoon groot achterhoofd.

Aan den hals afgebroken. Goed geconserveerd. Zeer harde, donkergroene steen. H. 0.055 M. Gev. in Abydos. Fijn werkje.

39. **Portret.** Bewaard is het bovenlijf tot de middel van een prins uit het Koninklijke huis, zooals uit het opschrift aan de achterzijde blijkt. Hij staat tegen eene zuil en hield met beide handen een offertafeltje voor zich. Op het hoofd eene lange pruik, die de ooren onbedekt laat.

Aan de voorzijde bij de middel afgebroken, aan de achterzijde hooger. Het gelaat eenigszins afgesleten. Donkergroene, zeer harde steen. H. 0.135 M. Uit Athene. Grof werk.

40. **Relief.** Fragment van een rechthoekig relief, dat tot model voor een beeldhouwer dienen moest. Aan weerszijden een vogel en relief, waarvan aan den voorkant het goed uitgevoerde bovenlijf met den kop, aan den achterkant alleen de staart is overgebleven.

Halverwege, in schuine richting afgebroken. Kalksteen. Grootste lengte 0.075 M., br. 0.07 M. Uit Loeksor.

DE GRIEKSCH-ROMEINSCHE PERIODE.

---

41. **Vrouwefiguur** (pl. I) in hoog relief, bovenste deel van het deksel van een anthropoïden sarcophaag.

De vrouw ligt stijf op den rug, met beide beenen vast aaneengesloten, de armen gestrekt langs het lichaam en het hoofd rechtuit gericht. Hare kleeding is niet recht duidelijk aangegeven, zij schijnt te bestaan uit een langen, nauw aansluitenden rok met eene soort manteltje daarover. De mouwen behooren blijkbaar tot het onderkleed. In hoeverre de borst en hals door

dit laatste bedekt waren is niet uit te maken, daar deze evenals het gelaat verguld zijn (met uitzondering van de r. zijde der rechterborst). Het manteltje is met twee smal uitloopende einden vóór op de borst vastgemaakt, waarbij het r. eind boven langs de borst loopt, terwijl het linker die geheel onbedekt laat. Het r. eind is met een loshangend koord aan den rok in het midden vastgebonden.

Het gewaad is bont gekleurd: in hoofdzaak geelachtig. Hierop loopen strepen (zooals uit de afbeeldingte zien is) geel, donker en licht rood, dan wit, vervolgens lichtgroen. Tweemaal komen een roodgeschilderde golvende lijn met groene blaadjes en afwisselend groene en roode stippen voor. De mouwen van het onderkleed zijn wit met lichtgele dwarsstrepen, die met stippen van donkerder kleur versierd en met dergelijke lijnen omzoomd zijn. De voeten, armen en handen zijn wit, de plooien der huid rose, de eenigszins uitgespreide vingers met groene en voor een klein deel met zwarte verf omlijnd.

Het hoofd is bedekt met eene zwartgeschilderde pruik (hierop was oorspronkelijk „kunstmatig" haar bevestigd) die rose omlijnd is. Van dezelfde kleur is het ronde, geschubde versiersel in het haar, waarop vergulde ornamenten zijn bevestigd. Deze bestaan uit: een Horusoog in het midden en aan elken kant daarvan afwisselend 4 rosetten en 3 ovale voorwerpen. Het gelaat is evenals hals en boezem (zie boven) verguld. De vormen zijn conventioneel en mager, karakteristiek zijn de smalle, rechte neus en de groote, sterk gestyleerde ooren, waaraan ronde versiersels hangen, die aan het eene einde in een bal met koeienkop eindigen. De oogen zijn wit met zwarte pupil. Wenkbrauwen en oogleden zijn zwart gekleurd, de lijn voor het bovenlid is tot over den slaap doorgetrokken. Om den hals hangen drie kettingen, waarvan de beide eerste bestaan uit opgelegde schijfjes klei, terwijl de andere (rosetten tusschen dubbele banden, onderaan peervormige aanhangsels) en relief behandeld is. De eerste is geheel verguld, behalve het aanhangsel (bovenste deel bestaat uit een Hathorkroon), dat gedeeltelijk groen, gedeeltelijk zwart is; de schijfjes der tweede zijn afwisselend verguld, zwart en groen. Op de borsten rosetten en relief. Om de armen verscheidene armbanden, rechts één gelijk aan den bovensten halsketting en een gladde ring om den bovenarm, links drie, waarvan de hoogste gelijk is

aan den tweeden en de onderste aan den eersten halsketting. De middelste bestaat uit eene dubbele, getorseerde staaf, welker einden naar elkander zijn toegebogen, terwijl elke twee boven elkaar liggende verbonden zijn door bruinachtig gekleurde juweelen. De armbanden zijn door rose lijnen omgeven. Aan den rechterringvinger groote „marquise" ring, bestaande uit twee slangen, door een steen bijeengehouden (vgl. het ornament Kaïro p. 111 No. 2), links aan elken vinger (ook den duim) een van ronden of vierhoekigen vorm. Alle ringen en armbanden zijn gemodelleerd en verguld.

Rondom de figuur is alles afgebroken. De teenen ietwat beschadigd. R. armband ontbreekt grootendeels. De oppervlakte heeft bij het manteltje rechts (van de figuur gerekend) nogal geleden, evenals het bovenste stuk van den r. arm. Het nagebootste haar ontbreekt. Verder is de figuur buitengewoon goed bewaard, vooral wat verguldsel en kleuren betreft.

Uit klei gemodelleerd, hier en daar is klaarblijkelijk weefsel gebruikt om de stevigheid te verhoogen. Lang 1.40 M., hoog ± 0.21 M. Uit coll. Consul Reinhardt.

Zeer zorgvuldig werk, vermoedelijk uit vroeg-Romeinschen tijd. Analoog zijn stukken als Cat. Kaïro (Edgar) vol. XXVI Nos. 33270/75, Berlijn Nos. 13462/64 en Londen Nos. 29584/85 (vooral 29585). Over de dateering vgl. Kaïro cat. p. XVII en XVIII. Voor den vorm der oorbellen en hare dateering vgl. Hadaczek, Ohrschmuck p. 47 volg.

42 **Portret eener jonge vrouw** (pl. III : 1) met gecompliceerd kapsel. Rondom voorhoofd en slapen hangen zorgvuldig gedraaide lokken, middenin ligt eene scheiding, terwijl de groote massa tot eene wrong is gedraaid, die boven op de kruin ligt. Het gelaat herinnert aan Grieksche typen, vooral door den, een weinig vooruitspringenden, rechten neus. Mond en kin zijn fijn, karakteristiek is het kuiltje in de kin en de ietwat ingetrokken mondhoeken. De oogleden zijn plastisch weergegeven, de lijn der wenkbrauwen is scherp als bij werken van brons. De oogen zijn blauw geschilderd (de verf heeft door opzettelijke beschadiging geleden). Het haar is zwart; op het gelaat is daarentegen geen spoor meer van eenige kleur zichtbaar (het was echter zonder twijfel beschilderd). Aan de ooren hangen oorbellen, bestaande uit een ringetje, waaraan drie balletjes zijn geregen.

Rondom den kop afgebroken. Bij de l. wang ietwat gebarsten. Vrij witte, zuivere stuc. Aan de achterzijde duidelijke afdrukken van weefsels. H. 0.235 M., b. 0.175 M. Uit coll. Consul Reinhardt. Zeer zorgvuldig en scherp behandeld, ietwat conventioneel.

Behoort tot Edgar's eerste serie (hoofd ligt laag). Klaarblijkelijk uit den tijd der Flavische keizers (op grond van het kapsel.) Herinnert aan koppen als Kaïro No. 33181 en den kop in Dresden Arch. Anz. 1898 p. 55 volg. fig. 10. Vgl. ook Arch. Anz. 1894 p. 178. Vorm van de oorbellen als J. H. S. 1905, p. 230 fig. 1*c*.

43. **Portret eener jonge vrouw**. (pl. III : 3). Zij draagt het lange, zwarte haar met drie vlechten, die tot ééne massa boven op de kruin zijn samengeknoopt, terwijl om voorhoofd en slapen korte krullen hangen. De vrij realistisch weergegeven ooren blijven onbedekt. Aan weerszijden van het hoofd zijn nog de overblijfselen zichtbaar van conventioneel lichtbruin geschilderde einden van een pruik. Het volle, ronde gelaat met de spitse kin en den kleinen, ietwat scheef staanden mond is rose gekleurd. De neus is spits en vrij lang, de oogen zijn groot en bruinzwart gekleurd, evenals de wenkbrauwen (de traanklieren, neusgaten en lippen lichtrood, om de oogen ringen, er boven een dunne streep, alles bruinzwart gekleurd), om den hals hangt een geelachtig kogelrond versiersel aan een zwartgeschilderde band en relief.

Rondom het hoofd loopt aan de achterzijde een rand, grootendeels afgebroken, klaarblijkelijk gelijk aan die van Kaïro No. 33164, de kleuren waren geelachtig en zwart.

Aan alle kanten afgebroken. De kop zelf buitengewoon goed bewaard. Grijsachtig stuc. H. 0.26 M., b. 0.155 M. Uit coll. Consul Reinhardt. Realistisch opgevat werk, ietwat onbeholpen, doch zeer zorgvuldig. Het kapsel herinnert aan het in het einde der Ie of het begin der IIe eeuw gebruikelijke. Het behoort tot Edgar's eerste serie (hoofd laag, oogen alleen door beschildering weergegeven). Vgl. stukken als Arch. Anz. 1898 p. 56 fig. 12 en Kaïro No. 33164.

44. **Portret van een jongeling**(?) Afgebeeld zijn hoofd en buste, benevens de over elkaar gekruiste armen, die met armbanden in den vorm van slangen zijn versierd. Het hoofd is eenigszins opgeheven en draagt kort, krullend zwartgekleurd haar. De oogen zijn van wit email, met zwarte pupil. Het gelaat, armen en borst zijn wit gekleurd.

Aan de achterzijde van het deksel zijn 4 doodengeniën geschilderd in Egyptischen stijl.

Vrij goed bewaard. Borststuk en achterzijde van het deksel zijn van hout, de kop van stuc. H. m. achterstuk 0.36 M., lang 0.44 M. Gev. in het Fayoem. Slecht stuk, klaarblijkelijk tot Edgar's 2de serie behoorend.

45. **Geschilderd portret** (pl. III : 2), vrijwel en face gezien, van een jong meisje in een bruinachtig violet met donkere strepen afgezet kleed, dat op den r. schouder is vastgemaakt, op grijzen achtergrond. Boven het voorhoofd is het zwarte haar naar weerszijden weggekamd en versierd met een krans van opgelegde ruitvormige gouden blaadjes, terwijl de rest van het haar tot een wrong is samengenomen, die boven op de kruin ligt. In de ooren schijnt zij balvormige versiersels te dragen, anoloog aan de J. H. S. 1905 p. 230 fig. 1*a* afgebeelde. Het vrij breede gelaat met kleinen gesloten mond, ronde kin en groote bruine oogen met zwarte pupil is geelachtig rose gekleurd.

Op verschillende plaatsen in de lengte gebroken, een kleinigheid midden in het haar ontbreekt. De r. zijde van het paneel heeft geleden. Zeer dun hout, van boven afgerond. (Het stuk is voor stevigheid op een plank gelijmd, waarop de hoeken boven zijn bijgeschilderd). Achtergrond en kleed dun en breed, het gelaat dik en uitvoerig geschilderd. H. 0.305 M., b. 0.155 M. Uit coll. Consul Reinhardt. Gev. in Egypte. Het kapsel gelijkt op die der figuren in Kaïro (Edgar) cat. No. 33237; ook de opvatting en behandeling is daaraan analoog, het stuk zal dus waarschijnlijk uit den tijd der Flavische keizers zijn. Vgl. verder Wickhoff, Roman Art. p. 160, Edgar J. H. S. 1905 p. 225 Arch. Anz. 1889 p. 1 en Ber. Kgl. preuss. Kunstsamml. 1908 p. 158.

46. **Isis met het Horuskind.** (pl. II : 5.) De godin houdt den naakten Horusknaap, kenbaar aan de prinsenlok aan de r. zijde van het hoofd en de uraeusslang, op haren schoot, met de l. hand hem onder het hoofd ondersteunend en met de r. hem de borst reikend. Zij draagt een nauwsluitend gewaad en een groote pruik, waarop de gierkap en uraeusslang. Op den schedel een kroon bestaande uit een zonneschijf tusschen twee koehorens.

De hoornpunten afgebroken, overigens goed bewaard. Gladde, donkerbruine tot lichtgroene patina. Brons. H. 0.105 M. Uit Beneden-Egypte. Bijzonder fijn werk. Saïtisch?

47. **Imhotep(?)kopje.** Hoofd van een manlijke figuur, gelijk o.a. uit het rechthoekige gat onder in de kin blijkt, waarin de baard bevestigd was. Ook de oogen, wenkbrauwen en de banden langs de wangen, die de baard vast moesten houden, waren ingelegd. Op het hoofd een nauw aansluitende muts.

Boven aan den hals afgebroken. Aan de r. zijde gedeukt. Licht groene patina. Brons. H. 0.045 M. Gev. in Memphis. Fijn, wellicht Saïtisch werk.

48. **Neith**. De godin staat op het r. been, het linker vooruit geplaatst. Zij draagt een lang, nauwsluitend kleed en op het hoofd de kroon van Beneden-Egypte. De l. arm is gebogen en rustte op een staf, terwijl de stijf neerhangende r. arm waarschijnlijk een strijdbijl hield, die haar als godin van den oorlog karakteriseerde.

Om den hals een breede gegraveerde ketting, bestaande uit vier rijen ornamenten.

De attributen, de pluim uit de kroon en de spits daarvan ontbreken. Brons. Licht, tot donkergroene patina, de oppervlakte hier en daar vrij sterk aangetast. H. 0.195 M. (met plint). Uit Athene. Fijn werk.

49. **Harpokrates**. De jonge, geheel naakte god zet het l. been stijf vooruit, houdt den r. wijsvinger aan den mond en laat den l. arm langs het lijf hangen. Het haar is tot op de kinderlok aan de r. zijde van het het hoofd na afgeschoren. Op het hoofd de dubbele kroon met de uraeusslang. Om den hals hangt een amulet.

Goed bewaard. Donkergroene patina. Brons. H. 0.17 M. (met plint). Uit Alexandrië. Grof, misschien Romeinsch werk.

50. **Bast**. Figuurtje der godin Bast met den kattenkop, gehuld in een lang gewaad. De r. hand is afgebroken, met de l. houdt zij een paar bekkens vast met een kattenkop versierd, aan den l. arm hangt een tweede paar.

R. hand en beide voeten afgebroken. Donkerbruin geoxydeerd brons. H. 0.06 M. Uit Athene. Grof werk.

51. **Oeshebti**. Oeshebtifiguur in mummievorm met de gebruikelijke gereedschappen: zak, houweel en dorschvlegel. In het kleed is het Kap. VI van het Doodenboek gegraveerd.

Lichtgroen geëmailleerde aarde. H. 0.22 M. Saïtisch. Kunsthandel (Londen).

52. **Oeshebti**. Ruwe oeshebti van de gewone late gedaante, aan de achterzijde een kort opschrift.

Dof geworden lichtgroen email. Zeer grof. H. 0.075 M. Uit Kaïro.

53. **Besfiguur**. De geheel naakte, misvormde god met langen baard en staart, de traditioneele pluimen op het hoofd, houdt met de r. hand dreigend een zwaard omhoog. Aan den linkerarm een rond schild.

De rose beschildering vrij goed bewaard. De oogen zwart opgeschilderd.

De punt der pluimen afgebroken. Vrij grove, grijsachtig bruine aarde. In de onbewerkte achterzijde een klein rond brandgat. Basis hol. H. 0.205 M. Uit Kaïro.

54. **Horuskopje**. Rechtuit gericht kopje van den god Horus met dikke, volle gelaatstrekken. Op het hoofd de dubbele kroon van Boven- en Beneden-Egypte.

Flauwe sporen van roode beschildering.

Boven den hals afgebroken. Vrij grove, bruine aarde. Achterzijde onbewerkt. L. 0.045 M. Uit Gaza of Askalon.

55. **Fleschje**. Slank, zich naar boven vernauwend fleschje met korten hals en platten bovenrand.

Albast. L. 0.075 M. Uit Alexandrië.

56. **Fleschje**. Eivormig zalfvaasje met uitgebogen hals, voorzien van een cylindervormig gat. Onderin is een stukje na het uitboren blijven staan.

Gestreept albast. L. 0.05 M. Uit Athene.

57. **Leeuw**. Figuurtje van een liggenden leeuw met omgedraaiden kop. Vermoedelijk de knop van een of ander stuk vaatwerk.

Licht groene faïence. L. 0.04 M. Gev. in Askalon.

58. **Amuletten**. Verschillende amuletten: de Dedzuil, het Horusoog, een figuurtje van den reigerkoppigen god Thot.

Goed groene, glanzende faïence. Uit Kaïro.

59. **Amuletten**. Verschillende amuletten, als figuurtjes van den god Bes, met de veerenkroon in de traditioneele houding met de handen op de knieën, geheel en face gezien; de god Seb, heilige dieren, bijv. een jakhals, een ichneumon; eene plakette met een tempel waarin de Apis-stier en relief, enz.

Doffe, lichtgroene, vrij grove faïence. Gev. in de omgeving van Gaza.

60. **Amulet**, bestaande uit twee opgestoken vingers.

De spits van den middelvinger afgebroken. Dik, zwart gekleurd glas. L. 0.11 M. Romeinsch. Uit Athene, doch afkomstig uit Egypte.

61. **Fleschje**. Plat fleschje van Chineesch porcelein. Aan de platte zijden duidelijke sporen van een opschrift met Chineesche karakters in afgesleten zwarten inkt.

L. 0.05 M. Naar men zegt uit een Koptisch graf bij Loeksor (Boven-Egypte).

PRAEHISTORISCH.

PRAEHISTORISCH.

---

62. **Bijlen**. Drie bijlen van nagenoeg gelijken vorm. Zij zijn aan de geslepen zijde iets breeder dan aan den kop. Doorsnede bijna rechthoekig.

a. Groenachtige, *b*. grijsachtige en *c*. bruine, zeer harde, gepolijste steen, l. 0.18, 0.145 en 0.15 M. Gev. bij Hagnau (Bodensee), in de Bodensee en bij Krenzinger.

63. **Bijl**. De vorm is analoog aan dien van No. 62, doch loopt spitser toe. Het stuk was in eene greep bevestigd, waarvan duidelijke sporen overgebleven zijn. Doorsnede ovaal.

Groenachtig zwarte, gepolijste steen. L. 0.095 M. Gev. in de Bodensee.

64. **Werktuig**. Zwaar stuk herts(?)hoorn, dat zich in twee takken verdeelt. In den stam is een toeloopende beitel van ovale doorsnede bevestigd.

Groene steen. Gepolijst. L. van het hoorn 0.105 M., b. 0.11 M. en 0.05 M. Zichtbaar deel van den steen l. 0.04 M., b. 0.05 M. Gev. in Markelfingen (Bodensee).

65. **Werktuig**. Werktuig, bestaande uit eene greep van herts(?)hoorn, waarin een steenen beitel gevat is. De steen is plat (doorsnede bijna rechthoekig) en loopt naar den kop vrij spits toe.

Bruinachtige gepolijste steen. L. van het hoorn ± 0.16 M. Geheele l. van den steen ± 0.045 M. (steekt over eene lengte van 0.025 M. uit). Gev. in Altnau (Bodensee).

66. **Beitel**. Greep van herts(?)hoorn, waarin een smalle beitel van ovale doorsnede is bevestigd.

De greep vertoont sporen van bewerking met een bot werktuig. De bovenhelft is rond afgesneden, misschien om daarin eene andere greep te doen sluiten.

Groenachtig zwarte steen. Gepolijst. Geheele lengte 0.09 M. Lengte greep ± 0.07 M. Gev. in Hagnau (Bodensee).

67. **Beitel**. Beiteltje van onregelmatigen vorm, in eene greep van hoorn of been. Het been is van het eene einde tot het andere ovaal doorboord, aan de andere zijde was waarschijnlijk dus ook een beitel bevestigd.
Het beiteltje is van denzelfden vorm als No. 62, doch onregelmatiger, de snede ligt in de diagonaal, niet in de as.

Grijsgroene steen. Geheele lengte ± 0.09 M. Lengte been ± 0.065 M. Uit de Bodensee.

68. **Beitel**. Platte, naar den kop eenigszins toeloopende beitel van onregelmatig rechthoekige doorsnede.

Gepolijst, groenachtige, bruingeaderde steen. Nephriet? L. 0.06 M. Gev. bij Dingelsdorf (Bodensee).

69. **Beitels**. Twee beitels van dergelijken vorm als No. 65.

a. Grijsgroene en *b*. bruine steen. Gepolijst. L. 0.06 en 0.045 M. Gev. in Fraueneck en Markelfingen (Bodensee).

70. **Zagen**. Twee zaagjes, bestaande uit een plat, aan weerszijden getand stuk vuursteen.

a. Bruine en *b*. grijze vuursteen. L. 0.085 en 0.065 M. Gev. in de Bodensee.

71. **Pijlpunten**. Twee platte, driehoekige pijlpunten, de eene aan de lengtezijden wat uitgebogen, de andere meer langgerekt.

a. Bruine en *b*. grijze vuursteen. L. 0.03 en 0.035 M. Gev. in de Bodensee.

72. **Pijlpunten**. Drie pijlpunten van driehoekigen, aan het ondereinde gebogen vorm.

Zwarte vuursteen. L. ± 0.03 en 0.035 M. Uit Drenthe.

73. **Maalsteen**. Steen van kogelronden, aan twee zijden eenigszins afgeplatten vorm. Waarschijnlijk bestemd voor fijnmalen van graan.

Bruinachtige vuursteen. Middell. ± 0.07 M. Uit Konstanz.

74. **Beitels**. Drie beitels, *a*. aan beide, *b*. en *c*. aan één einde scherp geslepen.

Geelachtig been. L. ± 0.085, ± 0.10, ± 0.11 M. Gev. in Dingelsdorf.

75. **Priemen**. Twee dunne priemen, *a*. gebogen en aan één einde scherp, *b*. recht en aan beide einden gepunt.

Donkerbruin hoorn. L. 0.13 en 0.08 M. Gev. in Schaffis.

76. **Priem**. Plat stuk been, dat aan één einde gepunt is en waarin twee gaten zijn geboord, die door eene groef zijn verbonden; waarschijnlijk diende dit alles tot bevestiging van een draad.

Been. L. 0.085 M. Gev. in Uhldingen.

77. **Beker**. Fragment van een beker in den vorm van eene klok.

Ongeveer ⅓ van den beker is bewaard. Grijze, door rook gekleurde aarde. H. 0.11 M. Uit de Bodensee.

78. **Weefsteentje**. Weefsteentje van kegelvormige doorsnede, langs den rand met nagelindrukken versierd.

Wit geschilderd, behalve de onderzijde.

Donkergrijze aarde. Midd. 0.04 M. Uit Konstanz.

79. **Weefsteentje**. Plat, rond schijfje, waarin in het midden een gat geboord is.

Zwarte, hard gebakken aarde. Midd. 0.035 M. Uit Konstanz.

80. **Weefsteentje**. Rond schijfje van kegelvormige doorsnede, In het midden doorboord met een rond gat.

Grove zwarte aarde. Midd. 0.045 M. Gev. in Hagnau.

81. **Weefsel**. Twee fragmenten van grof weefsel van zwarte draden.

L. 0.04 en 0.09 M. Gev. in Robenhausen en in Schaffis.

82. **Beitel**. De beitel is aan de snede iets breeder dan aan den kop. Hij zat in een handvat, waarvan de sporen door de andere kleur van de steen duidelijk zichtbaar zijn. Doorsnede ovaal.

Donkergrijze steen. L. 0.07 M. Uit Megara.

83. **Beitel**. Beitel van bijna rechthoekigen vorm. Doorsnede eveneens rechthoekig.

Grijsachtig groene steen. L. 0.035 M. Uit Megara.

84. **Zaagje**. Splinter van bijna driehoekige doorsnede, aan twee zijden getand.

Zwarte vuursteen. L. 0.055 M. Uit Athene.

GRIEKSCH-ROMEINSCH.

I. STEEN.

I. STEEN.

---

85. **Jongelingskop**. (pl. IV : 3.) De jonge, ongebaarde kop was blijkbaar eenigszins naar den l. schouder gebogen. Het haar loopt van het midden der kruin naar alle richtingen in golvende lijnen en is met een lauriertak bekranst.

De oogen liggen vrij sterk aan de oppervlakte. De mond is door eene diepe snede (modern?) weergegeven. De ooren zitten te hoog (gehoorgang ter hoogte van den buitensten ooghoek).

Aan de oogen en traanklieren overblijfselen van roode beschildering.

Het haar aan voorhoofd, neus, kin en rechterwang beschadigd. Witte kalksteen. H. 0.10 M. Gev. in Cyprus. Cyprisch werk (IV/III[de] eeuw?). Analoog aan koppen als Ohnefalsch Richter, Kypros pl. CCXV No. 4 en 6.

86. **Athenakopje**. (pl. IV : 4.) De godin kijkt recht voor zich uit en draagt op het hoofd den Attischen helm, waarvan de wangstukken zijn opgeslagen, zoodat de buitengewoon groote ooren vrij komen. De amandelvormige oogen puilen sterk uit, de neus is klein, de kin vrij groot en plat. Om den samengeknepen mond de archaïsche glimlach.

Het r. wangstuk afgebroken. Wit, aan de breuken sterk glimmend marmer. H. 0.065 M. Uit Livadia. Grof, waarschijnlijk locaal Boeotisch werk van omstreeks 500 v. Chr.

87. **Amazonentorso**. (pl. VI : 1.) De amazone staat rechtop en rust op het r. been, de l. voet was eenigszins ter zijde en achterwaarts geplaatst (vgl. het hieronder geciteerde). De r. arm was naar boven gebogen, zoodat de hand op den schedel lag, de linker rustte met den benedenarm op eene stèle of lans.

De figuur is bekleed met een korten chiton, die op

den r. schouder is vastgemaakt en aan de andere zijde los naar beneden hangt, zoodat de l. borst geheel vrij blijft. Aan de rechterzijde eene snedevormige wond (de bloeddruppels plastisch aangegeven) waarvan de chiton weggeschoven is,. zoodat die zijde en de borst eveneens gedeeltelijk naakt zijn.

De chiton is om de middel gegord en tusschen de beenen omhoog getrokken, de over den gordel hangende plooien worden nogmaals door een breeden riem bijeengehouden, waarvan de gesp aan de voorzijde te zien is.

Het hoofd, de r. arm geheel, de l. arm van het midden van den bovenarm af, het r. been van het gewaad, het l. been van onder de knie af, ontbreken. De oppervlakte goed bewaard. Op den l. schouder sporen eener antieke reparatie. Italiaansch marmer. H. 0.65 M. De figuur is eene vrij goed (ook wat den rug aangaat) uitgevoerde copie naar de amazone van Polycletus, waarvan de copieën (met uitzondering van deze) o.a. door Michaelis in het Jahrb. d. arch. Inst. I : 1886, p. 15 zijn opgenoemd. Vgl. verder o.a. Amelung, Skulpt. Vatikan Bracc. Nuovo 71. Uit Florence.

88. **Meisjeskopje**. (pl. IV : 1.) Meisjeskop met breeden, losjes om het haar gelegden band. Het hoofd schijnt iets naar den l. schouder gebogen, doch de hals is te ver afgebroken om daarover met zekerheid te kunnen oordeelen.

Het haar loopt van de kruin naar alle richtingen in stralen uit, is midden boven het voorhoofd gescheiden en om den band geslagen, zoodat de ooren onbedekt blijven. Achter is het tot eene vlecht samengenomen. Het gelaat is mager, de oogleden zwaar, de ooren zitten op de gewone hoogte.

Neus, mond en kin beschadigd. Wit marmer. H. 0.07 M. In Athene aangekocht, met eenige Egyptische stukken, als zijnde in Egypte gevonden. Goed werk, waarschijnlijk Romeinsche copie naar een Attisch werkje uit het midden der V^de^ eeuw. Voor het kapsel vgl. bijv. de jongere kop uit het Heraion van Argos. Collignon, Sculpt. grecq. II fig. 82.

89. **Jongelingskop**. Recht voor zich uit ziende kop van een jongeling met kort haar, waarom een band is gelegd.

De mond is vast gesloten, de oogleden zijn scherp afgeteekend. De ooren zitten op de goede hoogte.

Neus en kin afgebroken, evenals een stuk van het achterhoofd. Onder in den hals een rond, vertikaal gat van ± 2½ c.M. diepte. Sterk afgesleten en verweerd. Wit (Pentelisch?) marmer. H. 0.19 M., lengte van het gezicht 0.11 M. Uit Athene. De strakke uitdrukking herinnert aan typen van het midden der V^de^ eeuw. Ook de be-

handeling van het haar schijnt streng, doch de kop is te slecht geconserveerd om hierover met zekerheid te kunnen oordeelen.

90. **Vrouwekop.** (pl. V.) Kop van eene jonge vrouw, eenigszins naar den r. schouder en naar beneden gericht. Het haar is in het midden gescheiden en wordt door een hoofddoek bijeengehouden, met uitzondering van een kleine lok in den nek; de ooren blijven bijna geheel onbedekt. De oogen zijn vrij smal, evenals de kin en de mond. Eigenaardig is het groote verschil in afmeting tusschen de beide helften van het gelaat.

De oppervlakte door oxydatie en reiniging eenigszins beschadigd. De punt van den neus en een stuk van de bovenlip modern. Wit, eenigszins blauw geaderd marmer. H. 0.165 M. Gev. in den omtrek van Cumae. Vente Rollin en Feuardent 1905, No. 640. Vrij goede copie naar een werk uit de school van Phidias. Verwant, vooral wat het kapsel met den doek betreft, is het jongere kopje der coll. v. Radowitz: Friedr. Wolters Gipsabg. No. 1281.

91. **Vrouwekopje.** (pl. IV : 2.) Kopje eener jonge vrouw, waarschijnlijk eenigszins naar boven gericht. Boven het voorhoofd is het haar gescheiden, om de kruin wordt het door een smallen, diep insnijdenden band samengevat, zoodat alleen het onderste deel der ooren vrij blijft, terwijl het achter tot een wrong is opgemaakt.

De oogen liggen buitengewoon diep, de oogleden zijn bijna niet aangegeven. De neus is vrij groot, de lippen vol, de kin fijn. Onder aan den hals eene horizontale plooi in de huid.

Onder aan den hals afgebroken. Neus en kin eenigszins beschadigd. Wit, Pentelisch marmer. H. 0.95 M. Gev. in Athene. Weinig uitvoerig (vooral wat het haar betreft), doch goed Attisch werk uit het midden der IV^de^ eeuw, misschien van een grafrelief.

92. **Vrouwekop.** (pl. VI : 2 en VII.) De kop was naar den r. schouder gebogen en bestemd om in eene figuur te worden ingelascht, gelijk uit het spits toeloopende, ruw behouwen ondereinde blijkt.

Het jonge meisje draagt een sluier om het hoofd met den karakteristieken plooi in het midden boven de scheiding. Het hooge voorhoofd is driehoekig, de oogen zijn smal, de wangen en kin fijn. Mond gesloten. In de ooren gaten voor oorringen.

Kin, lippen, neus en wenkbrauwen beschadigd. Het kegelvormige deel scheef naar voren afgebroken. In het midden het

ronde gat voor de dook. Grof Parisch marmer. H. 0.23 M.(totaal). H. 0.115 M. (gezichtslengte). Gev. in het Fayoem. Achterzijde vrij uitvoerig bewerkt. Goed origineel werk uit de school van Praxiteles, omstreeks 300 v. Chr. Vgl. Amelung, Dell'Arte Alessandrina: Bullet. 1897, p. 110 volg., vooral fig. 4.

93. **Meisjeskop**. (pl. VIII.) De kop is naar den r. schouder gebogen, de blik naar het schijnt rechtuit gericht. In het haar ligt in het midden eene scheiding, om den schedel is het door een band omgeven en achter tot een wrong samengenomen. De gelaatstrekken zijn teer, vooral de omlijning der oogleden, met hoog, driehoekig voorhoofd, kleinen mond en fijn afgeronde wangen en kin.

De neus beschadigd. Aan de l. zijde is de kop glad afgesneden, waardoor het uitspringende deel van het oor is verdwenen. In dit vlakke deel zijn gaatjes gehouwen. Pentelisch marmer. H. 0.12 M. Gev. in Athene. Het haar eenigszins oppervlakkig, het gezicht zorgvuldig uitgevoerd. Stijl van de school van Praxiteles. Vgl. het meisjeskopje uit Olympia, Olympia III, taf. 54, 1.

94. **Meisjeskopje**. Het sterk beschadigde meisjeskopje was een weinig naar den l. schouder gewend en omhoog geheven. Het draagt de z.g. meloenfrisuur. De groote mate van verweerdheid belet de details te onderscheiden.

Boven aan den hals afgebroken. Sterk beschadigd en verweerd. Wit marmer. H. 0.07 M. Uit Livadia. Hellenistisch?

95. **Fragment van een relief**. (pl. IX.) Bewaard is alleen het torso van een jong meisje in snellen danspas n.l. in een fijnen chiton met daarover hangend himation, in vrij hoog relief. Zij plaatst het l. been vooruit, buigt den r. arm naar achteren en den linker waarmee de mantel opgenomen is, naar voren. Het hoofd was naar beneden gericht.

Kop, benedenarmen, r. been en l. benedenbeen afgebroken, evenals de reliefgrond om het bewaarde deel. Achterzijde vlak. Bruin geoxydeerd. Grieksch marmer. H. 0.38 M. Uit Italië. Goed, vlot werk van de z.g. Neo-Attische school. Op den chiton zijn duidelijk de strepen van de z.g. rasp blijven staan.

De figuur behoorde waarschijnlijk tot een relief met eene groep van dansende meisjes, zooals b.v. het relief Borghese in het Louvre (Hauser Neu Att. rel. p. 46 : No. 61), waarmede de figuur ook stilistisch nauw verwant is, vooral met het type Hauser pl. III : No. 43.

96. **Torso**. Vrouwefiguur op het l. been rustend, het r. gebogen, van onder de borst tot aan de voeten geconserveerd. Zij draagt het fijne himation, waarover een zwaren mantel, die alleen het onderlijf bedekt en met de l. hand omhoog werd getrokken.

Grof wit marmer. Slordig. Achterzijde onbewerkt. L. 0.28 M. Gev. in Athene. Stijl en drapeering eenigszins analoog aan de fig. Berlijn, Skulpt. No. 590, waarvan echter het l. been gebogen is.

97. **Vrouwekopje**. Kopje eener jonge vrouw, eenigszins naar den r. schouder gebogen, met diadeem. In het haar ligt in het midden eene scheiding, achter is het samengebonden, terwijl aan weerszijden twee lange krullen neerhangen.

Neus, mond en kin een weinig beschadigd. De hals grootendeels bewaard. Zeer wit Pentelisch(?) marmer. H. 0.06 M. Gev. in Athene. In oog- en mondhoeken boorgaten. Gelaat en hals uitvoerig behandeld en gepolijst, het haar oppervlakkig.

98. **Vrouwekopje**. Kopje eener jonge vrouw met volle, ronde gelaatstrekken, blijkbaar een weinig naar den l. schouder gebogen. In het haar ligt in het midden eene scheiding en om den schedel een breede band, waaronder het naar beide zijden gekamd is, zoodat de ooren bedekt zijn. Achter is het samengenomen.

Wit, bruin geoxydeerd, Pentelisch(?) marmer. H. 0.05 M. Uit de Peloponnesus. Grof, bijna ruw werk. Het gezicht gepolijst, het haar zeer oppervlakkig behandeld. Onderin twee kleine rechte gaatjes.

99. **Antinouskop**. Portret van den lieveling van Hadrianus met de hem eigen melancholieke uitdrukking. De lange ongeordende haren hangen laag over het voorhoofd, de oogen zijn n. l. en omlaag gericht, de lippen samengedrukt.

Boven aan den hals afgebroken. De l. bovenzijde van den schedel afgespleten. Boven in den schedel een rond loodrecht gat. Geelachtig, bruin geaderd, eenigszins doorschijnend marmer. H. 0.125 M. Gev. in Ashmoenien. De pupillen en iris gegraveerd. Vrij zorgvuldig werk.

100. **Ever**. Everzwijn in vollen ren op lange, aan twee zijden geprofileerde basis. Het dier wendt den kop naar links om zich tegen een hem van ter zijde aanvallenden hond (alleen de pooten zijn overgebleven) te verdedigen, die hem in het l. oor beet.

Modern het voorste deel van de onderkaak, punt van den neus, de ooren en een stuk van de borstels. Boven den l. voorpoot, waar het lichaam van den hond aansloot, een stukje ingelascht. Staart en een stuk van den r. achterpoot ontbreken. De rechter achterhoek der basis schuin afgesneden.

Boven op de lange geprofileerde zijde der basis ingekrast in moderne initialen: **OTAVIANO LA. E**(?)**RI. F**(?)**ORNTINo**(?,) daarachter onduidelijke sporen van minstens vijf letters.

Italiaansch marmer. H. 0.245 M., l. 0.42 M. Uit Florence, vermoedelijk uit een villa der Medici. Vrij goed, waarschijnlijk Antoninisch werk, de kop beter afgewerkt dan het lichaam.

Aanhangsel:

Syrische voorwerpen van steen.

101. **Handmolen**. Ruw behouwen blok steen, dat in het midden komvormig is uitgehold en op drie korte, lompe pootjes rust. Op vier plaatsen een ongeveer driehoekig uitsteeksel, zoodat het voorwerp van boven gezien ongeveer vierkant is. In elk der uitsteeksels is een ornament dat op een **V** gelijkt, ingekrast. De holte is door het vele wrijven glad gepolijst.

Hierbij behoort een cylindervormig stuk van dergelijke steen, dat klaarblijkelijk tot fijn wrijven of kloppen dienst deed.

Zeer grove, grijsachtige steen, aan de hoeken eenigszins verweerd. H. 0.11 M. Midd. ± 0.20 M. Gev. in Hamman (Transjordaansche). Analoog is een gedeeltelijk bewaard stuk, Petrie, Researches in Sinaï pl. 59, dat, naar het heet, tot fijnstampen van erts moest dienen.

102. **Sarkophaag**. Rechthoekige kist, die naar boven toe breeder uitloopt, op vier kleine, rechthoekige pootjes, voorzien van een hoog deksel van driehoekige doorsnede. De kist zelf bestaat met de pootjes uit één blok, dat rechthoekig is uitgehold, zoodat er een wand van ± 0.02 M. dikte is overgebleven. Aan den l. achterpoot is een stuk scheef weggehouwen.

De versiering is gegraveerd: aan de voorzijde drie rosetten, elk door dubbele cirkels omgeven. De bladeren zijn lancetvormig en evenals de cirkels met den passer getrokken. Tusschen de blaadjes zigzaglijntjes. Rondom de voorzijde loopt een rand, bestaande uit twee dubbele lijnen, door schuine strepen verbonden. Tusschen de eerste en tweede cirkel eene dergelijke

strook, tusschen de 2e en 3e alleen eene dubbele streep.

Op het deksel drie dergelijke rosetten in cirkels, doch iets kleiner. Aan elken kant is een sleuf ingehakt om het deksel op te kunnen tillen.

Achterzijde en zijkanten van deksel en kist niet versierd. Aan de r. zijde ingekrast: **V**.

Flauwe sporen van roodachtige beschildering.

Gelijmd. De oppervlakte heeft door vocht geleden. Zachte, witte kalksteen. Oppervlakte gepolijst. H. 0.42 M. (tot spits deksel), h. 0.31 M. (zonder deksel), l. 0.625, b. 0.235 M. (onderaan), l. 0.675, b. 0.27 (bovenaan). (Maten zijn niet nauwkeurig, daar het geheel ietwat scheef is.) Uit de omgeving van Jeruzalem, vermoedelijk Beit Netief. Zorgvuldig, doch karakterloos, suf werk.

103. **Sarkophaag** van dergelijken vorm als de vorige. De versiering bestaat uit drie dergelijke rosetten als op de vorige kist, omgeven door 4 concentrische cirkels, waarvan de binnenste en buitenste door dwarslijntjes zijn verbonden. Elke groep van cirkels is van de andere door dubbele lijnen gescheiden, aan de uiteinden daarvan halve circels, die met de vlakke zijde op den rand staan, die uit over elkaar geplaatste halve cirkels tusschen lijnen bestaat. Op den r. zijkant eveneens een rosette met halve cirkels er onder, op de andere zijde: ✱.

Het deksel is vlakker dan dat van het vorige stuk, eveneens van grepen voorzien, maar beschilderd met violetroode, zich kruisende lijnen; rondom loopt een dergelijke streep.

Deksel gelijmd. Zachte, witte kalksteen. Gepolijst. H. 0.40 M. (m. deksel), z. deksel 0.335 M., onderaan l. 0.58 M., b. 0.24 M.; bovenaan l. 0.625 M., b. 0.255 M. Uit de omgeving van Jeruzalem, vermoedelijk Beit Netief. Zorgvuldig, doch karakterloos werk.

104. **Sarkophaag**, gelijk aan de vorige, doch zonder deksel. De versiering is bijna dezelfde, doch de halve cirkels in den rand zijn door zigzags vervangen.

Gelijmd. Erg verweerd, de versiering zeer onduidelijk geworden. Zachte, witte kalksteen. Gepolijst. Flauwe sporen van roode beschildering(?) Van onder l. 0.565 M., b. 0.255 M.; van boven l. 0.62 M., b. 0.275 M. Uit de omgeving van Jeruzalem, vermoedelijk Beit Netief.

105. **Sarkophaag**, van dergelijken vorm als de vorige, doch bovenaan van een uitspringenden rand voorzien die aan de binnenzijde inspringt om er het deksel op

te kunnen laten rusten. Dit is niet hoekig, maar gewelfd en eveneens van groeven aan de kanten voorzien.

Aan de voorzijde twee gebeeldhouwde rosetten 2 × 12 bladeren, waarvan de helft uitgehold is. Om de rosetten loopt een gebeeldhouwde parelsnoer, buitenom de voorzijde een gebeeldhouwde rand, behalve aan de bovenzijde waar deze op het vooruitspringende gedeelte is aangebracht. Op de zijkanten geen ornamenten, evenmin op het deksel.

Gelijmd. Grove, zachte witte kalksteen. Oppervlakte ruw, niet gepolijst. Aan de onderzijde r. achter scheef afgehouwen. H. m. deksel 0.44 M. (z. deksel 0.355 M.) Onderaan l. 0.545 M., b. 0.29 M.; bovenaan l. 0.60 M., b. 0.325 M. Uit de omgeving van Jeruzalem, vermoedelijk Beit Netief. Laat-Romeinsch werk, vrij zorgvuldig. Vgl. over deze soort van kisten : Revue Arch. (1873) XXV : p. 398, XXVI : p. 302.

GRIEKSCH-ROMEINSCH.

II. BRONZEN.

II. BRONZEN.

A. Beeldjes.

106-108. **Drie figuurtjes van het deksel eener vaas.** (pl. X : 1, 2, 3). Van de drie figuurtjes zijn er twee vrouwelijk en een manlijk. De manlijke is geheel naakt en schrijdt behoedzaam vooruit, het l. been voorgeplaatst, het hoofd naar den r. schouder gewend. Hij draagt een ringbaard en het lange, op den rug hangende haar met een band om den schedel sierlijk opgemaakt.

Hoewel de behandeling der voeten de gedachte aan schoenen uitsluit, zijn er geen teenen te onderscheiden.

Beide vrouwen dragen een langen chiton met mouwen, aan de voeten puntige schoenen en om het hoofd een band, die het zorgvuldig gekrulde haar omsluit, dat achter tot laag op den rug neerhangt.

De eerste figuur plaatst het l. been een weinig vooruit, bovenlijf en hoofd n. rechts omgedraaid en houdt den gebogen r. arm zijwaarts, met de hand achteruit wijzend en strekt den l. arm recht vooruit.

De tweede figuur plaatst eveneens het l. been vooruit, maar houdt beide armen zijwaarts gestrekt. Het hoofd is iets naar den r. schouder gedraaid en voorover gebogen.

De l. hand van den man en die van de tweede vrouwefiguur afgebroken. Ruwe, groene patina, hier en daar ingevreten. Onder de plinten doken, waarmede de figuren op het deksel waren bevestigd (vgl. b.v. Brit. Mus. Bronzes No. 560). H. 0.095 M. Uit Italië. Grof, doch niet slecht Zuid-Italiaansch (Capuaansch ?) werk, waarschijnlijk naar een Ionisch voorbeeld. De manlijke figuur analoog aan de Reinach, Repert. Stat. II p. 54 : 3 afgebeelde.

109. **Handvat van een pátera.** (pl. X : 4.) Een alleen met puntige schoenen bekleede jongeling staat met beide voeten vast aaneengesloten op een palmette met voluten en buigt beide armen symetrisch naar boven tot steun van een halvemaanvormig stuk, dat de verbinding met de vaas vormde. In het midden er van

is hierop een dubbele volute en aan elk einde een halve palmette gegraveerd. Het tusschenstuk zet zich in het midden aan de onderzijde rechthoekig omgebogen voort in een konkaaf gebogen palmette met volute, waaraan de schaal vastgesoldeerd was. Van het soldeersel is geen spoor overgebleven. Het gelaat draagt de archaïsch glimlachende uitdrukking, het haar hangt in sierlijk gekrulde lokken om het hoofd en zonder scheiding achter op den rug. De wangen zijn vol, de oogen amandelvormig en uitpuilend, de kin is spits. Het lichaam is vrij uitvoerig behandeld, de punten der tepels en de navel zijn door concentrische kringen aangegeven.

Zeer goed geconserveerd. Donkergroene gladde patina, die aan het achterhoofd eenigszins is afgesleten. L. 0.185 M. Gev. in Etrurië. Coll. Bourguignon Cat. de Vente No. 213 (daarna Reinach, Repert. III p. 25 No. 4). Etrurische nabootsing van een Grieksch type van ± 500 v. Chr. Zorgvuldige behandeling, de rug niet zoo goed. Vgl. voor derg. fig. Furtwängler, Neue Denkm. 1897 p. 123 en Rein., Repert. II p. 88 volg., III p. 25.

110. **Jongeling**. (pl. XII : 4.) Hij rust op het l. been en plaatst den r. voet een weinig zijwaarts en achteruit (de hiel rust niet op den grond). Het hoofd is naar den r. schouder gedraaid. Tot kleedingstuk dient een „himation" met versierden rand uit zware stof, dat om de middel is gegordeld en over den l. schouder is geslagen, zoodat de l. arm geheel bedekt is, terwijl borst en rug bijna geheel naakt zijn. De r. hand leunde vermoedelijk op een dikke staf, waarvan het onderste uiteinde op de basis bewaard is, de l. hand rust op de heup. De gelaatstrekken zijn wat scherp weergegeven, de neus springt sterk vooruit.

Het haar is in regelmatige golvingen van de kruin naar alle richtingen gekamd en om een om het hoofd liggenden band gerold.

De bij de figuur behoorende basis is geprofileerd en van onderen doorboord om op de kandelaber bevestigd te kunnen worden.

R. hand ontbreekt. Was langs de enkels gebroken. Donkerbruine patina. H. m. basis 0.135 M., zonder ± 0.11 M. Uit Italië. Zorgvuldig Etrurisch werk. Het stuk heeft misschien tot pendant gediend van de kandelaber in het British Museum, Bronzes No. 593, waarmede het in houding en uitvoering sterk overeenstemt.

111. **Athena**. (pl. XII : 6.) Zij rust op beide beenen, het rechter eenigszins naar voren en n. r. geplaatst,

zonder den hiel van den grond te lichten. Zij is gekleed in een langen, dunnen chiton met een zoom langs hals en l. arm. Hierover draagt zij een himation, dat den r. schouder bedekt, rechts tot onder de knie reikt en door een met een maeander versierden band wordt vastgehouden. Het hoofd is bedekt met den helm, waarin bovenop een vertikaal gat, dat tot bevestiging van den helmkam diende. De omhooggeheven l. arm rustte op een lans, op de vooruitgestoken r. hand zit een uil. Het haar hangt in eene breede massa op den rug. De details van het gezicht zijn moeilijk te onderscheiden, de oogen zijn scherp omlijnd.

Het figuurtje rust op een vierkante basis, waarvan de geprofileerde bovenzijde ietwat overspringt.

Bruinachtige oxydeering, die hier en daar sterk heeft ingevreten. Helmkam en lans ontbreken. H. 0.125 M. (met de basis, zonder h. 0.105 M.) Uit Italië. Grof, maar toch misschien Grieksch werk van laat-archaïschen stijl. Voor de kleeding vgl. de Ridder, Br. de l'Acropole No. 779, 782 en 793.

112. **Athena**. (pl. XIII : 1.) Zij staat op het r. been en buigt het ter zijde geplaatste linker eenigszins. Met de neerhangende l. hand neemt zij den peplos op, terwijl op hare r. hand een uil zit, waarheen zij het hoofd wendt. De kleeding bestaat uit een langen peplos met apoptygma, waarover een gordel is geslagen. Op de borst hangt de aegis met den medusakop in het midden. Het hoofd is met den achteruitgeschoven Korinthischen helm bedekt, waaronder het haar aan weerszijden van het hoofd te voorschijn komt, terwijl het in ééne groote massa op den rug hangt.

Vrij goed bewaard, de helmkam (wellicht waren er drie) afgebroken. Licht tot donkergroene patina, die de details hier en daar, vooral aan hoofd en gorgoneion heeft aangetast. H. 0.145 M. Uit de Forman coll. No. 87, Hakky bey No. 250. Afgeb. Reinach, Repert. III. p. 85 : 5. Zeer goed en naar de bewaarde details te oordeelen betrekkelijk uitvoerig werk. Grieksch(?) Het type is afgeleid van de Athena Parthenos van Phidias. Anal. is ook de fig. Reinach, Repert. II p. 274 : 5 der Coll. d'Eichthal.

113. **Masker** (pl. X : 5), reikende van het midden der kruin tot onder de kin, vermoedelijk manlijk. De schedel is bijzonder hoog en bedekt met door graveering weergegeven, betrekkelijk kort, niet geordend haar. Rondom voorhoofd en slapen is het tot eene rol opgemaakt.

Neus en kin springen krachtig vooruit, de wangen zijn mager, de mond is groot en eenigszins geopend.

(Misschien gedeeltelijk gevolg van wegvreten der oppervlakte tengevolge van oxydeering.) De groote oogen staan scheef en zijn door scherp aangegeven leden omgeven. De pupillen zijn uitgeboord.

Donkergroene patina, die hier en daar eenigszins ingevreten heeft. H. 0.07 M. Gev. in Elis. Hol, dik van wand. Achterzijde glad afgesneden. Van een vaas(?). Min of meer grof, doch niet slecht laat-archaïsch werk.

114. **Sphinx**. (pl. XII : 5.) Het recht voor zich uit ziende dier zit met de voorpooten vlak voor de klauwen van de achterpooten geplaatst. De aan de punten omgekrulde vleugels en de staart zijn omhoog gericht. In het lange, op den rug hangende haar een band(?).

Donkergroene, gladde patina. De punt van den l. vleugel afgebroken. Het gelaat nogal afgesleten. H. 0.05 M. Uit Athene. Was vermoedelijk boven op het een of ander voorwerp bevestigd. Geestig Attisch werkje, eenigszins archaïsch. Analoog aan het wat jongere stuk de Ridder, Br. de l'Acropole No. 444.

115. **Aegisfragment**. Bewaard is een stuk van den rand met eene kronkelende slang, waarvan de schubben door graveering zijn weergegeven.

Massief. Lichtgroen oxyd. L. 0.05 M. Gev. in Tegea. Aan de onderzijde sporen van soldeersel. Bijzonder goed werk, vermoedelijk fragment van een werk der groote skulptuur der V^de^ of IV^de^ eeuw.

116. **Zeus**. (pl. XII : 3.) De gebaarde god staat rustig rechtop, het r. been gestrekt, het l. eenigszins gebogen achterwaarts geplaatst. Zijne kleeding bestaat alleen uit een zwaren mantel, die over den l. schouder is geslagen, zoodat de r. helft van het bovenlijf naakt blijft. In het zwaargelokte hoofdhaar ligt een krans. Op de vooruitgestoken r. hand zit de adelaar, terwijl de l. arm losjes langs het lichaam neerhangt.

Donkergroene patina. Beide voeten afgebroken, overigens zeer goed bewaard. H. 0.06 M. Gev. in den Peloponnesus (met het volg. nummer). In houding en kleeding eenigszins analoog aan Reinach, Repert. III p. 5 fig. 5, doch geheel verschillend van stijl. Levendig, vermoedelijk Grieksch werkje.

117. **Artemis**. (pl. XII : 2.) De jonge godin staat op het r. been en heeft het l. eenigszins gebogen achterwaarts geplaatst. De r. arm is naar voren gestrekt, de l. benedenarm is iets zijwaarts gebogen, beide handen hielden een rond voorwerp, waarschijnlijk boog en pijlen. Op den rug hangt aan een van den r.

schouder tot de l. heup reikenden band een cylindervormige pijlkoker met puntig deksel.

De kleeding bestaat uit een tot de knieën reikenden chiton, waarover een hertenvel hangt, dat ter hoogte van de middel omgord is. Aan de voeten pelslaarsjes. Het haar is in gedraaide massa's achterwaarts gekamd, in den nek samengebonden, hangt los over den rug en reikt tot aan de middel.

Donkergroene patina. Beide voeten afgebroken, overigens goed bewaard. H. 0.55 M. Gev. in den Peloponnesus (met het vor. nummer). Goed, vermoedelijk Grieksch werkje. Dergelijk type als de fig. Berlijn Skulpt. No. 62.

118. **Alexander**. (pl. XII : 1.) De jongeling staat op het r. been en plaatst het l. eenigszins gebogen naar voren, het hoofd is naar den r. schouder gewend. De r. hand rust op de heup, de omhoog gerichte l. arm steunde klaarblijkelijk op een lans.

De figuur is geheel naakt en draagt op het hoofd een ster met vijf punten, zooals die bij de Dioscuren of bij Helios voorkomt, (vgl. b.v. Babelon-Blanchet, Br. Bibl. Nat. 687, Edgar, Greek bronzes in Kairo 27646). Het haar is lang en golvend; boven het voorhoofd de typische omhooggerichte lok.

Bruine patina. De benedenbeenen tot de knieën en de linkerbenedenarm afgebroken. H. 0.065 M. Gev. in Macedonië. Fijn werk, vooral de rug is zeer goed. Het stuk herinnert eenigszins in spiegelbeeld aan de Alexanderfiguur der verz. Nelidow (Schreiber, Bildnisse Alex. d. Gr. p. 104; Bernouilli, Alexander p. 141). Vgl. ook de brons Coll. de Clercq 227.

119. **Kinderfiguur**. (pl. XIV : 1.) Een lachende knaap (sater?) staat stevig wijdbeens, de knieën ietwat doorgebogen en draagt op den l. schouder een gevulde ronde mand, die hij met den l. arm ondersteunt, terwijl de r. arm over het hoofd is gebogen, om het voorwerp aan den rand te kunnen vasthouden. Zijne kleeding bestaat uit een dierenhuid, die op den r. schouder is vastgemaakt en alleen de l. helft van het bovenlijf bedekt.

Lichtgroene patina. Beide voeten afgebroken. H. 0.05 M. Uit Athene. Levendig, waarschijnlijk nog Grieksch werkje. Voor het motief vgl. eene uit afgietsels bekende figuur in Napels, vermoedelijk identiek aan de Reinach, Repert. II p. 143 : 4 (in spiegelbeeld) afgebeelde.

120. **Harpokrates**(?) (pl. XIV : 3.) De geheel naakte knaap plaatst den l. voet voor den rechter, steekt met

de l. hand een onduidelijk voorwerp naar voren en buigt den r. arm omhoog. De r. wijsvinger was vermoedelijk opgestoken.

Het haar is in golvende massa's opgemaakt met krullen om voorhoofd en slapen. Boven het voorhoofd schijnt iets afgebroken te zijn (een haarknoet?).

Lichtgroene patina. H. 0.055 M. Gev. in Kom Frien (Egypte). Vrij slordig, doch niet slecht werk. (Romeinsch?)

121. **Asklepios(?)** (pl. XIII : 2.) De gebaarde god rust op het r. been, het l. iets gebogen ter zijde geplaatst. Het hoofd, bedekt met lang, golvend haar, waarin een taenië met langen strik, is naar den r. schouder gewend. De l. arm is in den chlamys gewikkeld, de hand ligt achter op de heup. In de rechterhand een ei of een vrucht. De kleeding bestaat alleen uit den chlamys, die zoodanig is omgeworpen, dat de borst vrij blijft, terwijl rug, schouder en onderlijf bedekt zijn, om de heupen eene dikke massa gevormd wordt en over de l. knie een driehoekige overslag valt; aan de voeten sandalen.

Donkergroene patina. L. voet en benedenbeen ontbreekt tot aan den zoom van het kleed. H. 0.125 M. Vroeger bij Dr. Naue in München (vgl. cat. der in München verk. Gipsabgüsse, Arch. Anz. 1896 p. 145). Zorgvuldig, vermoedelijk Romeinsch werk. Het type komt bij Asklepios veel voor, vgl. bijv. coll. de Clercq, Bronzes No. 228, Reinach, Bronzes fig. No. 99 enz., het attribuut is echter ongewoon. Vermeld Sieveking Abg. zu München No. 1196.

122. **Vrouwefiguur** (pl. XIV : 4.) De figuur staat op het l. been, het r. eenigszins zijwaarts en achterwaarts plaatsend. Met de l. hand houdt zij een appel vast, de r. rust op de heup. Het hoofd is n. den l. arm gewend. De vrouw is gekleed in een slependen, dunnen chiton, die den hals bloot laat en onder de borsten gegordeld is. Over dit kleed hangt een mantel, die om het onderlijf is geslagen, terwijl eene punt over den l. schouder van achter naar voren is getrokken en over den l. benedenarm neerhangt. Het haar is zorgvuldig opgemaakt met eene rol rondom den schedel en eene hooge vlecht boven het voorhoofd.

Donkergroene patina. Uitmuntend geconserveerd. H. 0.075 M. Uit Coll. Gréau No. 970, Hakky bey No. 260. Goed, vlot werkje, in de details echter wat grof, klaarblijkelijk Romeinsch. Afgeb. Reinach, Repert. II p. 664 No. 3.

123. **Aphrodite**. De geheel naakte godin staat op het r. been, heeft het l. gebogen naar voren geplaatst en wendt het hoofd naar den l. schouder. De l. hand ligt voor het lijf en hield (naar de opening der hand te oordeelen) een rond, stafvormig voorwerp vast. De r. arm is naar boven gebogen. Het haar, waarin bloemen(?) hangt los op den rug, doch is in den nek samengebonden.

Op den schedel een vertikaal, kegelvormig gat van ± ½ c.M. diepte.

Lichtgroene, sterk ingevreten patina, waardoor het eveneens bewaarde r. benedenbeen niet meer te bevestigen was. Rechterhand en l. been van de knie af ontbreken. H. 0.11 M. Gev. in Legbab (Syrië). De oppervlakte is zoodanig aangetast, dat over het werk geen oordeel uit te spreken is.

124. **Aphrodite**. De geheel naakte, ietwat zwaarlijvige godin rust op het l. been en houdt het r. iets gebogen. Beide armen buigt zij omhoog om er het lange haar mee uit te wringen. Op het hoofd eene kroon met vijf punten.

Gladde, bruine oxydeering; tusschen de schouderbladen een stukje ingelascht, reparatie van eene fout in het gieten. R. benedenbeen afgebroken. H. 0.16 M. Gev. in Kafr el Schech (Egypte). Repliek van een zeer bekend type, vgl. b.v. Edgar, Greek Bronzes in Kaïro No. 27647. Vrij grof en slordig werk.

125. **Pansmasker**. (pl. XIV : 5.) Masker met langen puntigen baard, twee groote omhoog gerichte geribde geitehorens en neerhangende geitenooren. Het gelaat is mager en langgerekt, welke indruk door den baard en de horens nog versterkt wordt. De oogen staan scheef, de pupillen zijn omcirkeld en uitgeboord, de wenkbrauwen zijn gefronst en bij de slapen omhoog getrokken, waardoor in het voorhoofd verscheidene plooien ontstaan. De neus is krachtig en breed, aan den wortel eenigszins ingedrukt. De lippen zijn vol, de zware knevels hangen aan weerszijden over den baard. Voor elk oor hangt eene gekrulde lok naar beneden, terwijl het haar overigens in verwarde, vrij korte lokken omhoog staat.

Donkergroene patina. Zeer goed bewaard (een der hoornpunten gelijmd). Geen spoor van bevestiging aan de achterzijde. H. 0.13 M. Uit Coll. Gréau No. 66; Hakky bey No. 252. Zeer goed, hoewel niet bijzonder uitvoerig, vermoedelijk Romeinsch werk. Voor het ietwat ongewone type vgl. de vaas van agaat der Wyndham Cook Coll. : Burlington Exh. 1904 pl. CVII en Hutton, Greek terracotta's fig. 15.

126. **Achilles en Penthesileia**. (pl. XIII : 3.) De held staat stevig op beide beenen en wendt het hoofd naar den r. schouder. Met den l. arm ondersteunt hij de stervende amazone onder de borst, die hoofd en armen laat neerhangen, terwijl de voeten over den grond slepen, zijn r. hand hield de lans. Achilles is alleen bekleed met een over den rug hangenden mantel en versierde sandalen aan de voeten. Op het hoofd draagt hij een Attischen helm met grooten, door een leeuw gesteunden vederbos, aan den l. arm een rond, met een Gorgoneion en relief versierd, schild en onder de l. borst een kort zwaard.

Penthesileia draagt een langen, de r. borst vrij latenden, chiton met tot op de middel neerhangende diploïden; het haar golft in lange lokken om hoofd en schouders. In de r. hand houdt zij de dubbele bijl, terwijl zij aan den l. arm het Boeotische schild draagt. Onder haar linkerborst een onduidelijk voorwerp.

Bruine oppervlakte, het oxyd door reiniging verdwenen. Naar de resten der plint te oordeelen heeft de figuur tot greep b.v. van een deksel gediend. De r. voet van Achilles afgebroken. H. 0.185 M. Uit Rome. Vrij grof werk, vermoedelijk uit den tijd der Antoninische keizers; navolging van een Grieksch origineel, dat stilistisch nauw verwant was met het origineel van de z.g. Pasquinogroep. Vgl. Amelung, Skulpt. Vatikan Sala d. Busti No. 311 Hlb. 246, Amelung, Führ. Ant. Flor. No. 5. Loewy Ausonia 1907, p. 77. Op sarkophagen komt onze groep, een weinig gevarieerd, herhaaldelijk voor, vgl. bijv. Amelung, Skulpt. Vatikan Belvedere 49, 54.

127. **Triton**. Figuurtje van een jeugdigen triton, wiens onderlijf in twee kronkelende vischstaarten eindigt. Om de heupen een krans van bladeren. Hij draait het hoofd naar den l. schouder en houdt met beide handen een plat, gebogen voorwerp omhoog, dat aan eene zijde in eene schijf en aan de andere in eene punt uitloopt (aplustrum?). In het lange, ongeordende haar een bladkrans.

Onder aan de figuur een dook, die tot bevestiging diende.

Donkergroene patina. H. 0.09 M. Uit Florence. Grof Romeinsch. Anal. aan de brons Babelon Blanchet Bibl. Nat. No. 70.

128. **Offerende man**, gehuld in langen chiton, waarover een mantel met driehoekigen overslag over den buik. Hij staat op het r. been, het l. gebogen. De mantel is over den l. arm geslagen en wordt daardoor opge-

nomen. Met de uitgestoken l. hand houdt hij eene duif naar voren.

De hoofdbedekking is niet duidelijk; men krijgt den indruk, dat het haar tot een tonsuur is geknipt.

Het figuurtje staat op eene van onder holle, vierhoekige basis met pootjes aan de hoeken.

Lichtgroene gladde patina. H. 0.06 M. Uit Syrië. Ruw figuurtje, de achterzijde in het geheel niet uitgevoerd. Phoenicisch werk(?)

129. **Ram**. Het dier ligt op de zijde, de pooten onder het lichaam gevouwen en den kop omhooggeheven.

Lichtgroene tot bruinachtige patina. L. 0.035 M. Uit Kaïro. Weinig uitvoerig, doch levendig werkje.

130. **Jongelingskopje en relief**. Jongelingskopje en face gezien met lang, krullend haar, dat boven het voorhoofd is gescheiden en langs weerszijden van het hoofd omlaag hangt.

Lichtgroene patina. Dun, uitgehamerd brons. Rondom afgebroken. L. 0.02 M. Gev. in den Piraeus. Fijn Attisch werk (V^de eeuw v. Chr.?)

131. **Zittende Zeusfiguur en relief**. (pl. XIV : 2.) De gebaarde en bekranste god zit in majestueuse houding eenigszins n. links gedraaid op een troon met hooge leuning en wendt het hoofd met de lange haren naar den toeschouwer. De voeten zijn onder den troon achteruitgetrokken, de rechterhand houdt den scepter ter hoogte van het hoofd vast, de l. hand ligt op de dij. De god is bijna geheel naakt, alleen om de beenen is een mantel geslagen, zoodat de krachtige vormen van het bovenlijf duidelijk te zien zijn.

Lichtgroene patina, aan de breuk bruin geworden. Een deel van het ondereinde met de voeten der figuur afgebroken, voor het overige compleet. H. 0.06 M., b. 0.045 M. Gev. in Dodona. Vlot en levendig werk, vermoedelijk Hellenistisch.

B. Toiletartikelen.

132. **Handvat van een spiegel**. (pl. X : 6.) Het platte handvat is aan de onderzijde rond afgesneden en daar van een ovalen ring voorzien. Naar boven toe loopt het breeder uit en verdeelt zich in een hartvormig uitgesneden middelstuk en twee zijtakken, die den spiegel den noodigen zijdelingschen steun gaven en in schijfjes (waarop een cirkel gegraveerd) eindigen. Het

middenstuk was achter op den spiegel vastgesoldeerd.

Op de greep zijn in het midden twee tegenover elkaar geplaatste figuren, gekleed in een langen, tot de enkels reikenden chiton met versierden zoom, met halsketting om en een diadeem in het loshangende haar gegraveerd. De armen hangen stijf naar beneden. De linker figuur is stellig manlijk, de sekse der rechter is niet met zekerheid te bepalen.

Boven deze voorstelling een strijdwagen, waarin een wagenmenner en bespannen met twee galoppeerende paarden naar rechts. Er achter een hopliet in snellen loop, eveneens n. r. Tot afsluiting dient een kelkbladornament met kleine vierkantjes er boven.

Onder de groote figuren twee op hunne achterpooten staande van elkaar afgewende, steigerende bokken, die de koppen naar elkaar toe keeren. Op het ondereinde een rosette.

Donkergroene patina. Hier en daar wat ingevreten. L. 0.22 M. (zonder den ring). Gev. in Arkadië. Vrij goed archaïsch werk. (Tweede helft VI^de^ eeuw?) De oogen streng en face en amandelvormig.

133. **Spiegel**. (pl. XI.) De spiegelschijf wordt gedragen door eene vrouwelijke figuur (Aphrodite), welke op eene ronde basis, gesteund door drie leeuwenklauwen staat. Zij rust op het l. been en heeft het r. iets gebogen ter zijde geplaatst, met de vooruitgestoken r. hand houdt zij tusschen duim en wijsvinger eene bloem en neemt met de l. hand het gewaad eenigszins op, dat overigens recht neerhangt. Hare kleeding bestaat uit den Dorischen peplos met diploïdon en schoenen aan de voeten. Het haar is in het midden gescheiden en om een nauw om het hoofd sluitenden band gewonden, zoodat het om het achterhoofd eene rol vormt. Het gelaat is mager, met een laag voorhoofd, groote, amandelvormige oogen en kleinen mond.

Tot verbinding van de figuur en den spiegel dient een halvemaanvormig tusschenstuk, dat aan elken kant in eene spits uitloopt. Aan de voorzijde is op dit tusschenstuk aan elk uiteinde eene in eene palmette uitloopende spiraal gegraveerd, aan de achterzijde gaat het in het midden tot eene opstaande palmette over, die tot steun van de schijf diende. Midden in elke spiraal is een nagel geslagen, waarmede eene Erosfiguur aan een vleugel was vastgeklonken (van

den Eros aan de l. zijde — van den toeschouwer gerekend — zijn beide, van den anderen is alleen de r. vleugel modern, oorspronkelijk bestond elk paar vleugels uit één stuk) die in het archaïsche „knieloopschema", den eenen arm omhooggestoken, den anderen stijf naar beneden gericht, op de middelfiguur toezweeft. De Eroten zijn geheel naakt en dragen lang, golvend haar.

Op den met een z.g. vlechtband versierden rand van den spiegel zijn drie lotusknoppen en vier duiven bevestigd. De middelste dieren draaien den kop naar den toeschouwer. Op de achterzijde van de schijf vijf dubbele concentrische kringen en relief.

Zeer goed geconserveerd, behalve de bovenvermelde moderne vleugels. De spiegel behoort vermoedelijk niet bij het geheel. Daar de figuren op den rand van den spiegel in recenten tijd er weder op zijn bevestigd, staat de positie er van niet vast. Wel schijnen de lotusknoppen, daar de stelen aan eene zijde afgeplat zijn, met de bloem naar voren en niet zooals het exemplaar Reinach, Repert. II p. 328 No. 7, met de bloem omhoog gericht bevestigd geweest te zijn (vgl. het onderaan geciteerde stuk in Karlsruhe).

Fijne, lichtgroene patina. H. 0.32 M., de figuur alleen 0.12 M. Gev. in Griekenland. (Attika naar het heet.) Fijn, vermoedelijk Korinthisch werk van het midden der V^de^ eeuw v. Chr., hier en daar nog archaïsch. Vgl. over deze spiegels Arch. Anz. 1904 p. 23. B.C.H. 1898 p. 201 en het daar geciteerde. Het meest stemt dit stuk overeen met den spiegel in Karlsruhe, Schum. No. 223.

134. **Spiegel**. Ronde schijf, vermoedelijk het deksel van een spiegeldoos; aan de overigens geheel gladde bovenzijde in het midden onduidelijke sporen van eene of andere voorstelling en relief. Aan de achterzijde eenige concentrische kringen en relief.

Donkergroen oxyd. Midd. 0.115 M. Uit Thebe.

135. **Gesp(?)** De „gesp" bestaat uit een plat ovaal stuk metaal, dat in het midden met een jongelingskop en face met twee vleugels in het lange golvende haar versierd is en aan het eene einde in een breeden halfcylindervormig omgebogen haak (aan de kanten en in het midden met een rib voorzien) en aan het andere in een driehoek uitloopt.

Lichtgroene patina. Aan het einde van den haak is iets afgebroken. Achterzijde eenigszins hol. Overal sporen van bevestiging, behalve achter den haak. L. 0.075 M. Gev. in het Fayoem. Grof, dekoratief Romeinsch werk. Een derg. voorwerp „Ornement d'un anneau de porte?" analoog van stijl Edgar Bronzes in Kaïro No. 27864. Vgl. ook ibid. No. 27864.

136. **Paar armbanden**. Elke armring bestaat uit een zwaar stuk bronzen draad, waarvan het eene einde spiraalvormig is opgerold en het andere om den arm was gedraaid. De draad is ruitvormig van doorsnede, aan het laatstgenoemde einde rond. Op de spiraal is in het midden een plat, schijfvormig, in het midden puntig toeloopend plaatje brons vastgeklonken. Aan de bovenzijde is het stuk draad tusschen de spiraal en het om den arm gewonden deel met gearceerde gegraveerde driehoeken versierd.

Lichte tot donkergroene patina. Bijzonder goed bewaard. Doorsnede der spir. 0.145 M., l. 0.24 M. Gev. in Hongarije. Halstatt-type. Gepubl. in A. Bronskov, Einlékèi Magyarhow Ban, pl. XXXVII.

137. **Armband**, bestaande uit een dik stuk gebogen draad, waarvan de einden plat, ruitvormig zijn uitgehamerd. Om den draad zijn groepjes van dwarslijnen, op de uiteinden vijf kringen en twee gekruiste lijnen gegraveerd.

Bruin oxyd. Midd. 0.075 M. Uit Livadia.

138. **Twee armbanden**, beide uit rond draad gebogen. Van den een zijn de einden samengeknoopt, van den anderen zijn zij eenvoudig over elkaar heengeschoven.

Lichtgroene patina. Midd. 0.04 tot 0.045 M. Gev. in Z. Syrië.

139. **Armband**, bestaande uit een platten band, waarvan de einden niet aan elkaar sluiten en die versierd is met drie vierhoekige en twee ovale knoppen en relief, benevens ingekraste strepen (winkelhaken en derg.)

Bruine patina. Midd. 0.07 M. Gev. in Askalon.

140. **Ring**. Vingerring, bestaande uit een vijfmaal gebogen draad, waarvan de einden tot spiralen zijn opgerold.

Lichtgroene patina. Midd. 0.02 M. Uit Thebe. Vgl. Jahrb. 1888 p. 363 l. Ook in N. Duitschland zijn dergelijke stukken gevonden: Lindenschmidt Centr. Mus. Mainz taf. XXXIX : 9.

141. **Ring**. Vingerring, bestaande uit een platten band, waarvan de einden tot draad zijn getrokken en tot spiralen opgerold.

Lichtgroene patina. H. 0.025 M., midd. 0.02 M. Uit Thebe. Geheel gelijk aan het Berlijnsche stuk : Jahrb. 1888 p. 363 m.

142. **Ring**. Vingerring, bestaande uit een spiraalvormig gedraaiden platten band.

Lichtgroene patina. H. 0.02 M., midd. 0.02 M. Uit Thebe.

143. **Ring**. Vier gesloten ringen, uit glad, rond draad.

Lichtgroene en *c* bruine patina. Midd. *a*, *b* en *c* 0.02 M., van *d* 0.03 M. Gev. in Z. Syrië.

144. **Fibula** van het z.g. spiraalbroche-type. De broche bestaat uit twee spiralen (van 7 kringen elk) die door een als het cijfer 8 gebogen stuk zijn verbonden. Het eene einde van het draad vormt de naald, terwijl het andere eind recht omhoog is gebogen, om de naald vast te houden. De doorsnede van het draad is rond, bij het middenstuk echter vierkant.

Lichtgroene patina. L. 0.08 M. Gev. in Hongarije. Hallstatt-type (Forrer, Lexikon taf. 58 : 14);vele dergelijke zijn echter ook in Boeotië gevonden: Jahrb. 1888 p. 363 b. Vgl. ook Walters Cat. Brit. Mus. Bronzes No. 1936, Schum. No. 12 enz.

145. **Fibula**, bestaande uit een beugel van een dun plaatje metaal, dat in het midden hol is uitgehamerd en aan het eene einde tot een draad is getrokken, die spiraalvormig opgerold is en met de spits sloot in het ruitvormige andere uiteinde van den beugel.

Lichtgroene patina. De naald en de voet gedeeltelijk afgebroken. L. 0.045 M. Uit Livadia. Boeotisch-geometrisch type. Vgl. Jahrb. 1888 p. 363 e.

146. **Fibula**, bestaande uit een geprofileerden sterk gebogen beugel, die aan het eene einde, waar de naald met een scharnier is bevestigd, plat is uitgehamerd en aan het andere einde tot eene met een knop bekroonde sleuf is gevormd, waar de spits der naald in sluit. Op den beugel eene rij van granulé-puntjes tusschen lijnen, twee dergelijke bij het scharnier.

Lichtgroene patina. Zeer goed bewaard. L. 0.05 M. Het scharnier draait om een draad uit ijzer. Gev. in Makrunia (Aetolië, 1880). Goed werk. Behoort tot de z.g. Aucissa fibulae, vgl. Trojan. Altert. p. 260 No. 6531 en Troja-Ilion p. 414, fig. 437, Strena Helbigiana p. 193. Type anal. Forrer, Lexikon, Fibeln taf. 60 No. 12.

147. **Fibula**. De beugel is gedeeltelijk halfcirkelvormig gebogen, gedeeltelijk recht. Het gebogen deel is in doorsnede halfrond en bovenop in de lengterichting met twee rijen gegraveerde stippen versierd, het rechte plat en voorzien van eene golflijn tusschen strepen. Dit platte einde zet zich in een dun plaatje voort, dat omgebogen is aan het einde en om den beugel is

gewonden. Zoodoende wordt een koker gevormd tot berging der naald. Oogenschijnlijk was deze niet door een scharnier met den beugel verbonden.

Lichtgroene patina. De naald afgebroken. L. 0.055 M. Gev. in Z. Syrië. Type Forrer, Lexikon, Fibeln taf. 60 No. 13. Romeinsch, eerste helft der III[de] eeuw n. Chr.

148. **Fibula**. De beugel is S-vormig gebogen en driehoekig van doorsnede. De naald werkte alleen met eene spiraal, die op het platte breede uiteinde van den beugel is bevestigd. Aan het andere einde een gebogen plaatje, waar de naald in sloot.

Donkergroene patina. L. 0.04 M. Uit Trier. Type Forrer, Lexikon, Fibeln taf. 60 No. 14. Romeinsch, midden der III[de] eeuw n. Chr.

149. **Fibula**, bestaande uit een beugel, welke zich naar het midden toe rechtlijnig verbreedt en daar met eene gegroefde dwarslijn en eenige lijnen en relief is versierd. Het eene einde eindigt in een scharnier, het andere in eene doorboorde sleuf, waar de spits der naald in werd gestoken.

Bruinachtig groene patina. De naald ontbreekt. L. 0.04 M. Uit Bonn. Laat-Romeinsch. Vorm anal. aan Lindenschmidt, Mus. Mainz taf. XVI No. 29.

150. **Fibula**. De beugel is geheel plat en bestaat uit een lang ondereinde, dat door een smal tusschenstuk met het driehoekige boveneinde is verbonden. Bij dit verbindingsstuk op het ondereind twee ronde uitsteeksels. Aan het boveneinde twee vogelkoppen vereenigd en op de andere hoeken van den driehoek elk een vogelkop (bij de bovenste is het oog door een streep, bij de beide andere door gegraveerde cirkels met stip in het midden weergegeven). Vier dergelijke cirkels op het ondereinde, een op elk uitsteeksel en drie in den driehoek. De driehoek en het ondereinde door ingekraste lijnen omgeven.

Donkergroene patina. De naald ontbreekt. L. 0.055 M. Uit de Rijnstreek. Tijd van de volksverhuizing.

151. **Vogel**. Primitief gevormd vogelfiguurtje (duif?). De pooten bestaan uit één plat stuk, dat aan het ondereinde is doorboord. Door dit gat was eene fibula gestoken, zooals mij uit een dergelijk compleet stuk in den kunsthandel te Athene (1902) bleek.

Massief. Lichtgroene tot bruine oppervlakte. L. 0.06 M. Gev. in Askalon. Alleen de vogel bewaard. Vgl. derg. vogels Olympia XIII 210 *b* enz., welke evenwel niet tot fibulae dienden en twee duidelijk aangegeven pooten hebben.

152. **Versiersel**. Het ornamentje bestaat uit een tot een halve maan uitgesneden plaatje, waarvan de horens met balletjes zijn bekroond. Het hangt aan een draad, waaraan een balletje geregen is.

Donkergroen oxyd. L. 0.05 M. Uit Bonn.

153. **Versiersel**. Ornamentje, bestaande uit een halvemaanvormig gebogen stuk draad van ruitvormige doorsnede, waarvan de punten met knopjes zijn bekroond. Bovenaan een plat haakje, dat in een dergelijk knopje eindigt.

Bleekgroene patina. L. 0.03 M. Uit Z. Syrië. In vorm gelijk aan het ornament: Schreiber, Alex. Toreutik p. 303 fig. 25.

154. **Versiersel**. Ring, waaraan drie ornamentjes, bestaande uit een omgebogen stuk plat draad, dat aan één eind tot eene soort bloem is uitgeslagen, die aan de binnenzijde hol is. In deze holte sluit het andere einde van den band door middel van een knopje.

Donkergroene patina. L. 0.025 M. (der ornamentjes). Midd. van den ring ± 0.02 M. Uit Wijk bij Duurstede.

C. Vaatwerk.

155. **Emmer**. (pl. XV : 1.) Ronde, naar den bodem eenigszins spits toeloopende vaas met afgeplatte schouders, nauwe monding en horizontaal uitgebogen mondingsrand, waarvan het buitenste einde rechtstandig naar beneden is geslagen. Bovenop zijn twee tot ringen gebogen en aan de einden platgeslagen stukken stevig koperdraad vastgeklonken, waaraan het hengsel is bevestigd. Dit bestaat eveneens uit gebogen draad, dat in het midden dikker is en aan de einden is omgebogen en dubbel geslagen.

De emmer zelf is vervaardigd uit dun gehamerd brons, waarbij de bodem, de omhooggaande zijde, de schouders en de monding uit afzonderlijke platen bestaan, die door klinknagels aan elkander zijn bevestigd. Klaarblijkelijk is ook nog eene soort soldeersel daartoe gebruikt.

Donkergroene tot bruine patina. Bijzonder goed bewaard. Op $\frac{3}{4}$ der hoogte een klaarblijkelijk met opzet er in geslagen

gat (om de vaas te „dooden", vgl. No. 313). H. 0.38 M. (tot de ooren). Grootste doorsnede 0.295 M. Gev. in Etrurië. Uit coll. Hakky bey No. 304. Waarschijnlijk Etrurisch werk (begin V^de eeuw v. Chr.?) De vorm gelijkt eenigszins op den emmer in Karlsruhe, Schum. pl. IX, 9 No. 633.

156. **Schaal**. Cirkelronde, vlakke schaal met platten rand, waarvan het buitenste deel rechtstandig naar omlaag is gebogen; voorzien van een ongeveer ovaal oor, dat door een achter op de vaas vastgesoldeerd plaatje wordt vastgehouden.

De versiering bestaat aan voor- en achterzijde uit gedreven concentrische cirkels, door groeven afgewisseld, welke rondom een kleine omphalos loopen. Op het omlaag gebogen deel der vaas een kymation, er boven, juist op den rand, een rij granulé-knopjes. Het plaatje, waaraan het oor hangt en dat niet door klinknagels bevestigd was, is versierd met eene gecompliceerde palmette met groote krullen en zijranken en relief. Het oor is hoekig van doorsnede en van vijf groeven voorzien en bij de plaats van bevestiging verdund, zoodat het niet heen en weer kan schuiven.

Mooie, donkergroene patina. Zeer dun brons. Goed bewaard, een klein gat in de schaal. Het plaatje waaraan het oor hangt, gelijmd, maar behoort stellig bij de vaas, daar de patina dezelfde is en er duidelijke sporen van de plaats van bevestiging zichtbaar zijn, waaruit tevens blijkt, dat de palmette bovenaan ± 2 c.M. hooger was. Midd. der schaal 0.22 M. Diep ± 0.01 M. Lengte v. h. oor met plaatje 0.075 M. Gev., naar het heet, in Olympia. Uit Athene. Buitengewoon goede uitvoering. Anal. van vorm aan het bij Kekulé en Winnefeld, Bronzen a. Dodona pl. VI afgeb. stuk; ons exemplaar schijnt echter op grond van den vorm der palmette jonger, vermoedelijk V^de eeuwsch. Vgl. verder Schum. No. 486 (niet bij K. & W. vermeld.)

157. **Kylix**. (pl. XV : 4.) Komvormige vaas, bovenaan eenigszins naar binnen gebogen, op ringvormigen, geprofileerden voet, met twee slanke, omhooggerichte en rechthoekig gebogen ooren.

Onder den bodem eenige concentrische cirkels en relief.

Mooie, diepgroene patina. Dun van wand. Zeer goed bewaard. Midd. z. ooren 0.105 M., m. ooren 0.17 M. H. 0.05 M. Gev. in Galaxidi (bij Delphi). Zeer fijn werk (IV/III^de eeuw). Analoge stukken in het British museum eveneens in Galaxidi gevonden.

158. **Kylix**. (pl. XV : 3.) Buikige beker met wijd uitgebogen mond, op zwaren, ringvormigen voet met twee zeer lange, omhoog gerichte en aan het einde

naar binnen gebogen ooren, waarvan het dwarseinde halvemaanvormig is uitgehamerd en die met een lancetvormig ondereinde zijn vastgesoldeerd aan den romp.

Donkergroene patina. Vrij dik van wand. H. 0.06 M. Midd. m. ooren 0.20 M., z. ooren 0.09 M. Gev. in Galaxidi bij Delphi. Zeer goed werk, zonder twijfel Grieksch, IV/III^de eeuw.

159. **Kantharos**. Kelkvormige beker op hoogen voet, met twee lange, omhoog en aan het einde naar binnen gebogen ooren, waarvan de uiteinden driehoekig zijn uitgehamerd. De voet bestaat uit eene ronde basis, die in een dunnen stengel overgaat, om welken een kleine ring is gelegd.

Blauwgroene tot geelbruine patina, die hier en daar zeer sterk heeft ingevreten. Vrij dun van wand. H. 0.115 M. Breed m. ooren 0.195 M., z. ooren ruim 0.09 M. Gev. in Eleutherae. Zeer fijn werk, zonder twijfel Grieksch. Dergelijke typen zijn ook in Galaxidi voor den dag gekomen (nu British museum). Een zeer gaaf analoog stuk in de coll. Arndt. Vgl. ook Burlington fine arts club Exhib. 1904, No. D 112. IV/III^de eeuw.

160. **Kom**. Diepe kom met weinig uitgebogen zijkant, de bovenrand is eenigszins breed uitgehamerd. Rondom den rand loopt een ruw ingeslagen kelkbladrand, waaronder kleine kringen.

Licht- tot donkergroene patina. Hier en daar gebarsten. Dun van wand. Grootste middellijn 0.295 M. H. 0.115 M. Uit coll. Hakky bey No. 305. Etrurisch werk(?)

161. **Schaal**. Diepe schaal op ringvormigen voet met platten rand, waarom aan de buitenzijde een dikke geprofileerde band is gelegd. In den bodem een omphalos en relief, omgeven door een band van halfcirkelvormige doorsnede.

Op den rand eenige gegraveerde concentrische kringen, eenige andere onder den voet.

Lichtgroen oxyd. Zeer goed bewaard. Midd. 0.24 M. Gev. in Ashmoenien (Egypte). Vrij grof, doch zorgvuldig Romeinsch werk.

D. Beslag van meubels en dergelijke.

162. **Achelouskopje**. De riviergod is afgebeeld met een langen, golvenden baard, die in vier punten uitloopt, een gedraaide snor, stierooren en -horens.

Het kopje maakt deel uit van een half eivormig stuk brons, waarmede het bevestigd was.

Donkergroene patina. Lengte v. d. kop 0.022 M. Gev. in Gela (Sicilië). Uit de Bateman coll. Fijn werkje van archaïseerenden stijl. Voor het veel voorkomende type vgl. bijv. Babelon Blanchet Br. Bibl. Nat. Nr. 75.

163. **Leeuwenpoot** (pl. XIV : 6), welke van boven in akanthusbladeren uitloopt, waaruit een kindje ten halven lijve oprijst, die met beide opgeheven handen iets schijnt te steunen. De poot diende tot voet van een of ander bronzen voorwerp, gelijk uit de achterzijde blijkt, die tot een horizontaal plaatje is omgebogen, waarop dit voorwerp rustte. Van de soldeering zijn geen sporen bewaard gebleven.

Lichtgroene patina. H. 0.08 M. Gev. in Erment (Egypte). Levendig Hellenistisch Romeinsch werk.

164. **Medusakop en relief**. (pl. XV : 2.) De kop is uit eene ronde plaat gehamerd en omgeven door eene rij knoppen en relief. Het haar (zonder slangen) is dicht en golvend, twee zware lokken rijzen midden uit het voorhoofd op. Aan de slapen kleine vleugels. Het gelaat is vol en rond.

Tot bevestiging dienden vijf gaten langs den rand.

Donkergroene patina, die hier en daar, vooral bij den mond heeft ingevreten. Middell. 0.10 M. Gev. in Mahalled Aba Ali (Egypte). Goed Hellenistisch-Romeinsch werk.

165. **Kop van een muildier**. Het dier draait kop en hals naar rechts. Het draagt een hoofdstel, dat voor langs de kopharen gaat en aan weerszijden met een hoorn is versierd. Onder aan den hals de haak, die tot bevestiging aan den dissel diende.

Donkergroene patina. H. 0.085 M. Uit Kaïro. Maakte deel uit van een Romeinsch bisellium (vgl. bijv. Schum. No. 324). Grove Romeinsche nabootsing van een Grieksch stuk, vgl. het bed uit Priene in Berlijn („Priene" p. 378).

166. **Harpokratesbuste(?)** Medaillon waarop een buste van een knaap en relief, terwijl de kop geheel vrij naar voren steekt. Om de borst hangt een geknoopt geiten(?)vel, dat op den l. schouder is vastgehecht.

De kop draagt het haar in een knot boven het voorhoofd.

Lichtgroene patina. Aan de achterzijde sporen van cement(?) tot vasthechting. Middell. 0.07 M. Gev. in Ben-ha (Egypte). Romeinsch. Vgl. voor derg. bustes bijv. Reinach, Br. fig. No. 210, Babelon Blanchet Br. Bibl. Nat. No. 400.

167. **Jongelingsbuste**. Buste van een jongeling met lang golvend haar, waarin midden op het hoofd een scheiding ligt. De kop is iets naar zijn l. schouder gedraaid. Op den r. schouder een stuk gewaad.

Donkergroene patina. L. 0.055 M. Uit Kaïro. Vrij grof Romeinsch werk.

E. Muziekinstrumenten.

168. **Bel**. Kleine bel, in den vorm van een half ei, bovenaan van een ring voorzien. Er in hangt een klepel van vierkante doorsnede.

Donkergroene, ruwe patina. H. 0.035 M. Gev. in hetzelfde kindergraf als de pop No. 207 (Messenië), dus V[de] eeuwsch.

169. **Sistrum**. Het muziekinstrument bestaat uit een smalle, aan de zijden verbreede plaat, die halverwege omgebogen is en waarvan een eind weder rechthoekig omgevouwen is en aan het andere en een handvat is vastgesmeed. Dwars door de plaat zijn aan elken kant drie gaten geboord, waardoor aan de einden omgebogen staafjes zijn gestoken, die bij het heen en weer schudden van het instrument rinkelden.

De greep bestaat uit bijeengebonden bloemstengels op eene geprofileerde basis, waarvan de vier buitenste aan het boveneinde sterk zijn omgebogen.

Boven op het instrument eene zoogende kat met een jong.

Lichtgroene, tot bruine patina. L. 0.21 M. Uit Kaïro. Goed, waarschijnlijk Romeinsch werk.

170. **Bekkens**. Twee kleine bekkens van vrij onregelmatigen vorm, die vermoedelijk niet bij elkaar behooren.

Lichtgroene en donkergroene patina. Midd. ± 0.055 M. Gev. in Z. Syrië.

F. Wapenen.

171. **Bijl**. Celt, waarvan het snede-einde halve-maanvormig is uitgehamerd en het andere einde smal toeloopt. Dit laatste deel is in het midden zoo dun geslagen, dat het in een gespleten stuk hout kon worden bevestigd.

De doorsnede in de lengte is convex, die in de breedte vierhoekig.

Aan het smalle einde is een klein stuk afgebroken. Weinig, donkergroen-bruin oxyd. L. 0.14 M. Gev. bij Dordrecht. Anal. aan Brit. Mus. Guide Bronze Age Antiq. p. 71 fig. 50. Hettner, Mus. Trier p. 116 No. 11. Ook de bij Vierhouten gevonden stukken stemmen hiermede vrij nauw overeen.

172. **Lanspunt**, lancetvormig, zonder weerhaken, in het midden met een z.g. graat voorzien. Het ondereinde loopt in een ronde staaf uit.

Donkergroene patina. L. 0.145 M. Uit Athene.

173. **Pijlpunten**. Drie pijlpunten, de eerste driehoekig van doorsnede met weerhaken, de tweede en derde lancetvormig met drie uitstekende zijkanten.

Donkergroene patina. De beide eerste ongev. 0.035, de derde 0.045 M. De eerste twee uit Thebe (Boeotië), de derde uit Kaïro.

G. Varia.

174. **Lamp**, bestaande uit een rechtervoet (hol), waaraan een sandaal, die door een riem dwars over de wreef en twee andere, die naar een om den enkel sluitenden riem loopen wordt vastgehouden.

Tusschen de beide grootste teenen een vierkant, naar boven gebogen, doorboord aanzetsel, waarin de pit werd gestoken. Tot handvat dient een aan het einde tot ring dichtgebogen haak, welke naar de lamp toe in een gevleugelden griffioenskop overgaat, die in den bovenrand van den voet bijt De overgang van den haak tot den kop is aan de onderzijde met eene palmette versierd.

Donkere, gladde patina. H. 0.095 M., l. 0.175 M. Uit de Rijnstreek. Romeinsch werk. Het type komt herhaaldelijk voor, vgl. Babelon Blanchet Br. Bibl. Nat. 1084 enz., zeer analoog is een exemplaar in Karlsruhe, Schum. No. 403.

175. **Sleutel**, met groot, plat oog, korten spits toeloopenden steel en een baard met drie rechthoekig omhoog staande stiften.

Donkergroene patina. L. 0.065 M. Uit Wijk bij Duurstede.

176. **Instrument**, van spatelachtigen vorm met klein handvat, aan weerszijden geslepen.

Lichtgroen geoxydeerd. L. 0.085 M. Uit Mit Rahine (Memphis.)

Aanhangsel:

Voorwerpen uit lood.

177. **Jongelingskopje**, uit twee aan elkander geklonken, dunne plaatjes gedreven metaal vervaardigd.

Op het hoofd een nauw sluitende, de ooren vrij latende lederen helm(?)

Achterzijde tamelijk beschadigd. Aan den hals afgebroken. L. 0.02 M. Uit Athene. In techniek gelijkt het op de beroemde bronzen Athena van de Akropolis, de Ridder, Br. de l'Acrop. No. 794.

178. **Sileenskop**. Relief met een glimlachenden Sileenskop en face gezien met zwaren baard, lange, gedraaide neerhangende snor, kalen schedel en spitse ooren.

Rondom afgebroken. Eenigszins plat gedrukt. Massief. Achterzijde vlak. Lichtbruin van kleur. L. 0.02 M. Gev. in Aegina. Zorgvuldig werkje van archaïseerenden stijl.

179. **Jongelingskop**. Relief met een jongelingskop met lang, golvend haar, waarin in het midden eene scheiding ligt. Het gelaat is ongeveer en face gezien.

Rondom afgebroken. De neus eenigszins plat gedrukt, achterzijde vlak. Gev. in Athene. L. 0.02 M. Herinnert eenigszins aan de koppen op Rhodische munten als Baumeister, Denkmäler p. 946 fig. 1068, doch is wat strenger.

GRIEKSCH-ROMEINSCH.

III. TERRA-COTTA'S.

III. TERRA-COTTA'S.

A. Beeldjes.

180. **Idool** eener vrouwelijke godheid, zooals uit den vorm der borst en de lange, op den rug hangende haarvlecht blijkt. De armen zijn omhoog geheven, door het lange kleed maken zij den indruk van vleugels. Van de heupen af heeft het lichaam den vorm eener zuil. Deze verbreedt zich aan het benedeneinde tot eene van onderen holle basis.

Het bovenlijf is met vertikale roode golflijnen beschilderd, om de plooien van het gewaad aan te duiden. Om hals en middel een dergelijke band, op het onderlijf vier recht neergaande lijnen, waarvan er een tot midden onder de basis doorloopt.

Kop grootendeels afgebroken. Massief. Fijne lichtroode aarde. De beschildering is vuurrood. H. 0.10 M. Gev. met de vazen No. 308, 309 bij den Hymettus. Type Winter Terrakotten: I p. 2 No. 1.

181. **Idool**. Vrouwelijk, in een lang, tot de voeten reikend gewaad gekleed idool in den vorm van eene nauwelijks behouwen plank, met twee stompjes voor armen, een driehoekig aan een vogelkop herinnerend hoofd en lang, op den rug neervallend haar (door een stuk opgelegde aarde weergegeven). Op het hoofd de kalathos met een groote spiraal aan de voorzijde, waarvan twee lange linten aan weerszijden van het hoofd neerhangen.

De versiering vàn het kleed is door bruinzwart geschilderde dwarslijnen, waartusschen drie half cirkelvormige ornamenten, met dwarsstreepjes gevuld, weergegeven. Op de armstompjes dergelijke dwarsstrepen, op den kalathos zigzags. De spiraal daar vóór eveneens door kleur aangegeven. Om de basis een streep. Om den hals hangt een geschilderde ketting met amulet. Het oog bestaat uit één enkele dwarsstreep.

Een fragment van den l. armstomp afgebroken. Massief. Hard gebakken, lichtroode aarde. Basis hol. Geheel grijsachtig gesaust, waarop de ornamenten in glanzend zwartbruin. H. 0.205 M. Uit Athene. Type ongev. Winter I p. 4 No. 1.

182. **Idool.** Zittende godin in de gedaante van een nauwelijks bewerkte plank, met stompjes voor armen. Het haar schijnt om den schedel gerold te zijn en hangt in een dikke vlecht op den rug. Boven het voorhoofd zat een knopvormig ornament.

De godin zit op een vierhoekige bank met vier ronde pooten. Naast haar (aan hare r. zijde) zat een kind van dezelfde gedaante, waarvan alleen het ondereinde overgebleven is.

De geheele figuur was met een melkwitte verflaag bedekt, waarop in violetrood en zwart strepen en zigzaglijnen als ornament op het kleed waren gezet. (Ook aan de achterzijde sporen dezer beschildering.)

Het kind afgebroken, evenals een deel van het versiersel boven het voorhoofd. Massief. Vrij grove, roodachtige aarde. Bruinzwarte en roode beschildering. H. 0.175 M. Uit Thebe. Type Winter I p. 5 No. 4.

183. **Idool.** Figuurtje eener godin, van dergelijken vorm als No. 181, de armstompjes wat meer naar voren gebogen. Het lange, op den rug en aan weerszijden van het hoofd neervallende haar is evenals het ornament om den hals en het gewaad door beschildering weergegeven. Het oog is halfrond en onnatuurlijk groot. Op het hoofd draagt zij een kalathos met dwarsstrepen versierd.

De krul aan de voorzijde van den kalathos afgebroken. Massief. Roode, hard gebakken aarde. Glanzend zwarte tot bruine verf. H. 0.185 M. Uit Thebe. Type Winter I p. 5 No. 5.

184. **Paard.** Primitief figuurtje van een stilstaand paard, met korte, recht opstaande manen.

Hier en daar sporen van witte beschildering.

Het voorste deel van den kop afgebroken. Massief. Grove, grijsbruine aarde. H. 0.14 M. Vermoedelijk uit Boeotië.

185. **Idool** eener vrouwelijke godheid in stijve houding, de armen voor de borst gebogen. Het gelaat herinnert door den kolossalen neus aan een vogelkop. Ook oogen en ooren zijn buiten proportie groot. Het lichaam heeft een cylindrischen vorm, de beenen zijn

nauw aaneengesloten en loopen naar beneden in een punt uit. De voeten niet aangegeven.

Aan den onderbuik ingekraste streepjes. Navel en sekse doorboord, achterzijde niet bewerkt. Om den hals en boven om den schedel eenige bruin geschilderde banden.

R.arm grootendeels afgebroken. R. zijde van het hoofd beschadigd. Het hoofd en de hals gelijmd. Hol. Bruine aarde, op de breuken in het midden grijs. De beschildering bruin als bij geometrische vazen. H. 0.205 M. Gev. in Cyprus (Karpasion). Uit coll. Naue verk. cat. No. 184. Type Winter I p. 18 No. 5. Vgl. Ohnefalsch Richter, Cyprus Bible & Homer p. 34.

186. **Tafel.** (pl. XVI : 2.) Ronde tafel op drie pooten (bestaande uit dubbele pijpen aarde), waarop drie vazen (een afgebroken) en een dier. De beide bewaarde vazen zijn komvormig en van twee ooren voorzien. Het dier heeft een langgerekt lichaam en een dikken staart. Bedoeld is waarschijnlijk een lam.

Op elken poot twee geschilderde strepen, rondom het tafelblad een kring. De oppervlakte is verder met allerlei haken en kruisen gevuld. Dergelijke haken aan de buitenzijde van beide vazen. De grootste is aan de binnenzijde met zwarte strepen bedekt, de kleine is onbeschilderd. Op het dier over zijn geheele lengte eveneens een streep en soortgelijke haken, terwijl de oogen door inkrassingen zijn weergegeven.

Eén poot der tafel modern, één vaas afgebroken. Massief. Hard gebakken roode aarde. De bovenzijde van het blad en de buitenzijde der pooten klaarblijkelijk gesaust. De verf zwart tot bruin van kleur. H. van de tafel ± 0.055 M., midd. 0.11 M. H. der vazen ± 0.035 en 0.025 M. Uit Athene. Het stuk is in techniek en stijl nauw verwant met de geometrische vazen, vooral ook wat de wijze van beschildering aangaat.

187. **Idool.** (pl. XVI : 3.) Vrouwefiguur, waarvan het onderlijf van de middel af een cylindrischen vorm heeft. De punten der voeten steken onder het lange gewaad uit, dat om de middel is gegord en van korte mouwen is voorzien. De handen liggen over elkaar op de borst. Het gelaat is met stijf glimlachende uitdrukking eenigszins omhoog gericht. Het lange, krullende haar hangt los over den rug, doch laat de ooren onbedekt.

Hier en daar sporen van bruinachtige beschildering.

Langs de middel doorgebroken en gelijmd, doch niets ontbreekt. Hard gebakken bruine aarde. Van onderen hol. Geen brandgat. Achterzijde vrij uitvoerig bewerkt. H. 0.21 M. Uit Griekenland, Boeotië(?) Nabootsing van idool van „Mykeenschen" stijl. Vgl. bijv. Ann. Brit. School Athens 1902 p. 98 (Knossos) Ath. Mitt. 1901 p. 247. Analoog zijn figuren als Winter I p. 32 No. 143, evenals het volgende No., waarmede het gelijktijdig is verkregen.

188. **Idool.** (pl. XVI : 4.) Figuurtje eener vrouw in den vorm eener ruw bewerkte plank. Zij schijnt een lang kleed te dragen en laat beide armen stijf neerhangen. Het vrij fijn bewerkte hoofd met de typisch archaïsche uitdrukking om den mond ziet strak, recht voor zich uit en is bedekt met lang haar, waarin in het midden eene scheiding ligt en dat de ooren vrij laat.

De figuur schijnt geheel bruin geschilderd geweest te zijn, waarvan op borst en haar vele sporen zijn overgebleven.

Langs den hals gelijmd. De l. benedenarm, het middenstuk van den r. en de benedenbeenen afgebroken. Zeer hard gebakken bruinroode aarde. Het gelaat afgedrukt, het lichaam massief gemodelleerd. H. 0.22 M. Uit Griekenland, Boeotië(?) met No. 187 verkregen, waarmede het ook wat stijl betreft nauw overeenstemt.

189. **Idool.** Het lichaam is geheel plat (in den vorm van een ruw bewerkte plank) behandeld, de armen zijn zijwaarts gestrekt. Het zeer kleine hoofd op langen hals is bedekt met een kroon, waarop rosetten en relief, terwijl het haar in vier lange vlechten op den rug hangt. In de ooren schijfvormige oorbellen. Het gelaat is menschelijk gevormd, de oogen zijn duidelijk aangegeven.

Het bovenlijf tot de middel bewaard. De r. arm en r. haarvlecht afgebroken. Roode, hard gebakken aarde. L. 0.085 M. Uit den Peloponnesus. Het stuk gelijkt sterk op het bij Winter I p. 28 No. 2 afgebeelde.

190. **Graanstampende vrouw.** (pl. XVIII : 1.) De vrouw houdt een ronden, komvormigen bak voor de knieën, (bedoeld is waarschijnlijk er tusschen, daar er voor omheen een stuk klei is gelegd dat als gewaad is behandeld) en schijnt met beide handen een stamper te hebben vastgehouden. De handen zijn afgebroken, zoodat het motief niet met zekerheid is uit te maken.

Zij draagt een wijd gewaad met lange mouwen, een sluier en op het hoofd een kalathos van een vorm, die aan de kroon van Beneden-Egypte doet denken.

Het gelaat is smal, met weinig details, neus en kin springen ver vooruit. In de ooren groote, schijfvormige oorringen.

De figuur leunde, zooals uit de achterzijde blijkt, op een soort zetel, die uit een plat stuk aarde was gevormd, gelijk aan die der figuur No. 205.

De geheele figuur was met een dikke laag witte verf bedekt, waarop met donkerroode verf ornamenten aangebracht en lippen en onderste oogleden aangeduid zijn. Het gewaad was dwarsgestreept en onder den bak met eivormige ornamenten versierd, de bak zelf roodgestreept. De binnenzijde van mouwen en sluier zijn rood gekleurd, de kalathos rood gestreept. Op de borst een cirkelvormig ornament met eigenaardige uitsteeksels; eenigszins op eene amphora gelijkend.

Geheel massief. Donkerbruine aarde. De kop is afgedrukt, de rest vrij gemodelleerd. H. 0.23 M. Uit Thebe. Type niet bij Winter. Een derg. kalathos draagt de figuur Winter I p. 62 No. 4 (VIIde eeuw v. Chr.?)

191. **Broodknedende vrouw.** (pl. XVI : 1.) De vrouw staat voorover gebogen tegen een vierkante tafel met opstaanden rand, die aan den eenen kant op twee pooten en aan den anderen kant op een plat stuk klei rust en kneedt het deeg met beide handen.

Zij is gekleed in een langen chiton zonder mouwen en schijnt het haar los op den rug neerhangend te dragen. De geheele figuur is met een laag witte verf bedekt, om den rand van de tafel loopt eene roode lijn. Ook de mond is rood gekleurd. Overblijfselen van zwarte beschildering in het haar.

Gelijmd, doch ontbreekt niets. Bleek bruine aarde. Massief. H. 0.085 M. Uit Boeotië. Vrij grof type; Vde eeuw(?) Vgl. voor deze soort figuren, waartoe ook de vorige figuur behoort Bull. Corr. Hell. 1900 p. 510 vooral pl.X, 3. Vgl. Winter I p. 34 No. 5.

192. **Hert.** Primitief figuurtje van een stilstaand hert. Het geheele dier is groengeel gekleurd, de horens en snuit roodbruin.

De horens gedeeltelijk afgebroken. Massief. Hard gebakken roode aarde. H. 0.095 M. Uit Griekenland(?)

193. **Muildier.** Primitief gevormd figuurtje van een muildier, aan weerszijden met een schoof beladen.

De figuur was wit beschilderd.

De staart afgebroken. Fijne roode aarde. H. 0.065 M. Uit Livadia. Een geheel overeenstemmend exemplaar afgebeeld Coll. M. E. Cat. de Vente pl. XVII, 309 Type Winter I p. 37 No. 10.

194. **Vier centauren en een ruiter**. (pl. XVII : 2.) De centauren hebben vier paardebeenen en zijn in vollen ren afgebeeld. Zij dragen spitse baarden en op het hoofd een platte muts(?). Zij steken den l. arm vooruit en houden den r. eenigszins gebogen achter het hoofd, alsof zij een boog, welke evenwel nimmer aanwezig was, hadden afgeschoten. Twee zijn geheel naakt, één heeft den l. arm geheel onder den chlamys verborgen, de vierde voor een deel.

De ruiter zit ver naar voren op een dravend paard en houdt de teugels met beide handen vast. Kleeding en hoofddeksel zijn alleen door roode verf weergegeven.

Fijne, lichtroode aarde. Massief. Enkele pooten afgebroken. De centauren zijn uit één vorm afgedrukt, kleinigheden zijn er later aangezet. In de koppen (ook van den ruiter) kleine loodrechte gaatjes, die tot ophangen der figuren dienden. Uit Athene. Boeotisch? Hoogte 0.05 M. De ruiter is analoog aan Winter I p. 25 No. 1. Geestige uitvoering, archaïsche stijl.

195. **Ruiter**. (pl. XVII : 1.) Geheel naakte(?) knaap op een stilstaand paard met korte manen en langen staart. Hij zit rechtop, de knieën hoog opgetrokken en houdt met beide handen de teugels vlak bij de manen vast. Het gelaat is streng archaïsch met grooten, spitsen neus en uitpuilende oogen.

Het paard is wit, de knaap geheel vuurrood geverfd, waarop diens haren met zwart zijn aangegeven. De teugels, de binnenzijde van den bek en de neusgaten van het paard zijn eveneens rood geschilderd en het oog zwart.

Fijne, lichtroode aarde. Massief. Bijzonder goed bewaard. H. 0.10 M. Uit Boeotië, vermoedelijk Tanagra. Fijn bewerkt en geestig behandeld figuurtje. (Omstreeks 500 v. Chr.?) Type ongeveer Winter I p. 36 No. 6.

196. **Ruiter**. Soortgelijk figuurtje als het vorige, het paard is echter zwaarder gebouwd en houdt den kop meer naar beneden gericht De ruiter is zeer slordig vervaardigd, beide benedenbeenen en de r. arm zijn niet gemodelleerd. Hij schijnt een nauwsluitend gewaad te dragen.

Het paard en de ruiter waren wit gekleurd, waarvan vele sporen zijn overgebleven, de kleeding van den ruiter en het hoofdstel van het paard zijn daarop met roode verf aangegeven.

L. hand van den ruiter afgebroken. De pooten en de bek van het dier gelijmd. Roode aarde. Massief. H. 0.09 M. Uit Griekenland? Slordig werkje. (V^de^ eeuwsch?)

197. **Godin**. (pl. XVIII : 3.) De godin zit rechtovereind op een vierkanten troon met rechte leuning en laat beide voeten op een plat bankje rusten. De r. hand ligt op de knie, met de l. houdt zij een duif voor de borst. Zij draagt een lang, nauwsluitend gewaad, dat boven elken voet rond is weggesneden en dus daartusschen aan den onderkant spits toeloopt, een langen, op den rug neerhangenden, de ooren vrijlatenden sluier en een hoogen, cylindervormigen kalathos en schoenen aan de voeten. Het gelaat is vol en rond, met groote ooren en scheefstaande, amandelvormige oogen.

De geheele figuur (behalve het gelaat?) is rood gekleurd (de kleur direct op de aarde gezet).

Lichtroode aarde. Geen brandgat zichtbaar. H. 0.135 M. Uit Thebe met het volg. No. Goede, scherpe afdruk, Ionisch type. Vgl. Winter I p. 43 No. 5, i uit Thera (vgl. Thera II p. 126 fig. 63), welke geheel met dit stuk overeenstemt, alleen iets kleiner schijnt te zijn.

198. **Godin**. De godin staat stijf op beide beenen, het l. iets vooruit geplaatst op een kleine rechthoekige plint. Zij laat den l. arm langs het lijf hangen en houdt met de r. hand een geschilderde bloem (lelie?) voor de borst. Het hoofd is rechtuit gericht. Het gelaat is smal, met fijnen neus en kin, scheeve, amandelvormige oogen en glimlachenden mond.

De godin is gekleed in een tot de voeten reikend nauwsluitend gewaad en draagt aan de voeten schoenen. Het haar hangt over rug en schouders en wordt om den schedel door een band samengehouden. Om den hals een ketting.

De geheele figuur is wit geschilderd. Hierop zijn met lichtrood de wangen, met donkerder rood de lippen, de band in het haar, de bloem, twee ornamenten op het gewaad (kruisen) en de muiltjes en met zwart de oogen en de halsketting aangegeven.

Langs de voeten gelijmd, oppervlakte zeer goed bewaard. Fijne roode aarde. Massief afgedrukt. H. 0.13 M. Uit Thebe, met het vor. No. Zeer fijn uitgevoerd. Type niet bij Winter.

199. **Godin**. De godin zit rechtovereind op een troon met hooge leuning, die bovenaan aan elken kant met een knop is bekroond. De l. arm rust op de l. knie en houdt een appel vast, de r. arm is voor de borst gebogen, op de hand zit een duif. Zij draagt een langen chiton, aan de voeten schoenen en op het lange, los op den rug hangende haar een stephane.

Van beschildering geen spoor overgebleven.

De oppervlakte der figuur heeft door ruw reinigen vrij veel geleden. Een knop van den troon afgebroken. Bleeke, roodbruine aarde. Aan de achterzijde uitgehold, H. 0.083 M. Uit Athene. Archaïsch type. Vermoedelijk uit denzelfden vorm afgedrukt als de figuur Winter I p. 50 No. 7*a*.

200. **Vrouwekopje**. (pl. XIX. : 1.) Kopje eener jonge vrouw van volle, krachtige vormen met vrij langen hals, waarom een plastisch aangegeven ketting. Het haar is met een doek omwonden, in het midden gescheiden en in golvende lokken naar elken kant gekamd, zoodat de ooren vrij blijven.

Het kopje was geheel met witte verf beschilderd. Van de op deze verflaag gezette kleuren zijn alleen sporen van geel in het haar overgebleven.

Een stuk van het achterhoofd afgebroken. Donkerroode aarde. In twee helften afgedrukt; langs den naad gebarsten. H. 0.065 M. Gev. in Aegina. Zeer fijn, vermoedelijk Attisch werkje, uit de 1e helft der Vde eeuw. Analoog zijn kopjes als Winter I p. 62 No. 6, dat echter strenger is en dat op de figuur Ausgew. Griech. Terrac. taf. VI No. 2 (Winter I p. 76 No. 1), dat jonger schijnt.

201. **Godinnefiguur, z.g. Kora**. De jonge vrouw staat op het l. been, het r. eenigszins gebogen en ter zijde geplaatst op vierhoekige basis. De armen hangen langs het lijf, de handen houden den langen peplos met overslag ter hoogte der dijen vast. Aan de voeten draagt de godin waarschijnlijk schoenen, op het aan de zijden opgenomen haar, waarin in het midden eene scheiding, den kalathos. De figuur was geheel wit geverfd, van de daarop gezette kleuren zijn alleen nog overblijfselen van rood op lippen en kleed (bij de r. hand) zichtbaar.

Lichtroode aarde. Vrij groot, rechthoekig brandgat. De basis van onderen open. H. 0.18 M. Uit Thebe. Vrij stompe afdruk. Vde eeuwsch, type Winter I p. 63 No. 3.

202. **Godin**. De godin zit stijf rechtop op een troon met hooge leuning, welke bovenaan aan elken kant eenigszins uitsteekt en laat beide voeten op een plat bankje rusten. Zij is gekleed in een dunnen chiton, waarover een peplos met overslag, welke tot halverwege de knieën omhoog is getrokken. Aan de voeten draagt zij muilen en op het hoofd een stephane. Beide handen liggen op de knieën, de l. schijnt een ei vast te houden; of de r. alleen het kleed vasthoudt of een ander voorwerp is niet met zekerheid uit te maken.

Van de beschildering zijn alleen sporen van rood op den chiton, van okergeel op den peplos, van een roodgeschilderden ketting langs den hals en van een rooden rand langs peplos en stephane, benevens van witte grondverf overgebleven. Ook de troon was klaarblijkelijk rood gekleurd.

Mat bruine, zeer hard gebakken aarde. De achterzijde bijna geheel open, van onder is een reep aarde blijven staan. Goed bewaard. H. 0.275 M. Scherpe afdruk. Uit coll. Hakky bey No. 49. Vrij grof. Streng, begin V^{de} eeuw. Type Winter I p. 71 No. 5.

203. **Vrouwekopje**. In een sluier gehuld kopje eener oude vrouw met grooten, spitsen neus en kin, het haar boven het voorhoofd is tot krullen gedraaid. Van eene godinnefiguur(?)

Fijne witte, vrij hard gebakken aarde. H. 0.04 M. Uit den Peloponnesus. Misschien van een idool. Archaïsch type.

204. **Z.g. Leda**. (pl. XXIII : 4.) Van het beeldje is juist genoeg bewaard gebleven om te doen zien dat het tot in de kleinste details overeenstemde met een complete figuur te Berlijn (Ausgew. Terrac. taf. XV) die eene Leda of Nemesis voorstelt. Hierdoor wordt het mogelijk de houding te begrijpen. De figuur verborg met den gebogen linkerarm onder haar kleed een zwaan (Zeus), dien zij tegen den vervolgenden adelaar met het door den r. arm omhoog getrokken kleed tracht te beschermen. Zij wendt het hoofd met de hoog opgemaakte, boven het voorhoofd geknoopte haar, waarvan aan weerszijden een lange lok neerhangt, naar rechts en omhoog naar het vervolgende dier.

Boven langs het hoofd, waar de oorspronkelijke rand nog bewaard is, sporen van roodachtige, in het gewaad en haar van witte beschildering.

Rondom afgebroken, behalve bovenaan. Van de achterzijde niets bewaard. Roode, hard gebakken aarde, op de breuken in het midden zwart. Zeer dik van wand. H. 0.11 M. Gev. in den Peloponnesus. Scherpe afdruk. De overeenstemming met de Berlijnsche figuur (Ausgew. Terrac. taf. XV) is zoo groot, dat beide figuren uit denzelfden vorm moeten zijn afgedrukt. IVde eeuw(?). Type Winter I p. 85 No. 6.

205. **Vrouw met kind**. Figuurtje eener zittende vrouw, gekleed in langen, nauwsluitenden chiton, met het haar in een doek en schoenen aan de voeten. Zij houdt een stijf ingewikkeld kind op den schoot, het met de l. hand ondersteunend, terwijl de r. op de voeten licht. Het lichaam der vrouw heeft de gedaante van een plank, waarop ver vooruitstekende borsten zijn gezet. Het gelaat herinnert aan vijfde eeuwsche typen. De zetel bestaat uit een plat stuk klei, dat het bovenlijf recht naar beneden voortzet, de benedenbeenen geven den noodigen steun aan den voorkant.

De figuur is ruwweg wit gesaust, waarop een vuurroode band dwars over de borsten en eenige dwars over den hoofddoek en het kind. Het haar is bruinachtig, de oogen zijn blauw.

Gelijmd, beide handen der vrouw ontbreken. Hard gebakken grove bruinroode aarde. Massief. H. 0.135 M. Gev. in Z.-Rusland. Uit coll. Vogell No. 644. Type niet bij Winter, vgl. dl. I p. 139 en volg. Vrij gemodelleerd, het gelaat afgedrukt. Grof Vde eeuwsch.

206. **Pop**. Het figuurtje is aan de achterzijde geheel plat. Armen en beenen waren door middel van draadjes bevestigd. De pop draagt een korten, nauwen chiton en op het hoofd een lagen kalathos, waarin bovenop een gat.

Hier en daar sporen van witte beschildering.

Lichtroode aarde. Hard gebakken. De armen ontbreken. Vrij stompe afdruk. H. 0.125 M. Uit Karditsa (Boeotië). Type Winter I p. 169 No. 1.

207. **Pop**. (pl. XX : 2.) Figuurtje eener jonge vrouw, waarvan hoofd, bovenlijf en bovenbeenen tot aan de knieën uit één stuk bestaan, terwijl armen en benedenbeenen door touwtjes daaraan zijn bevestigd. Met elke hand houdt zij een paar krótales (castagnetten) vast. De jonge vrouw is naakt, doch schijnt aan de voeten sandalen te dragen. Het haar is gekruld en bedekt met een in een punt uitloopend mutsje, dat met een strik boven het voorhoofd is versierd. In de

ooren oorbellen, bestaande uit een schijfje met een knop in het midden.

Karakteristiek zijn de fijne ernstige gelaatstrekken, de lange hals, de breede schouders en de sterk ontwikkelde glutaeën.

Het lichaam is wit gekleurd, de castagnetten zijn geel met zwarte ringen, de oorbellen blauw, doch de kleuren zijn door de er op vastzittende zandlaag niet duidelijk te onderscheiden.

In den schedel een vertikaal, rond gat.

Uitstekend bewaard. Lichtroode aarde. Massief. H. 0.145 M. Gev. met het belletje No. 168 in een kindergraf, vermoedelijk in Messenië, dat ook een spoor(?) heette te bevatten. Scherpe afdruk. Zeer fijn van uitvoering, ook wat de achterzijde betreft. Klaarblijkelijk Attisch werk van het midden der V^de^ eeuw v. Chr. Type Winter I p. 170 No. 1.

208. **Apollo**. (pl. XVIII : 4.) De jonge, ongebaarde god met het lange, op den rug hangende hoofdhaar, staat recht overeind op een vierhoekige basis, het r. been gebogen. Beide armen hangen langs het lijf, de l. hand houdt de lier, de r. het daaraan door middel van een langen riem bevestigde plektron vast.

De kleeding bestaat uit het himation, dat op den l. schouder is vastgemaakt, over den l. arm is geslagen en het geheele lichaam op den r. schouder en de r. bovenhelft van de borst na bedekt.

Van de beschildering zijn slechts sporen van de witte verflaag, die de geheele figuur bedekt en van de daarop gezette roode beschildering op het naakte deel van borst, armen en hals bewaard.

R. hoek der basis afgebroken. Roode aarde. De basis aan de onderzijde open. Op den rug een groot rechthoekig brandgat. H. 0.18 M. Uit Livadia. Vrij scherpe afdruk van een type uit het begin der V^de^ eeuw(?) Type verwant met Winter I p. 178, 5.

209. **Jongeling**. (pl. XXII : 2.) Hij rust op het r. been en plaatst het l. eenigszins gebogen ter zijde. Op den l. arm zit een haan, terwijl de neerhangende r. hand het eenige kleedingstuk, een mantel, welke alleen rug, schouders en bovenarmen bedekt, ter hoogte van de dij vasthoudt. Op het krullende haar een muts, die aan de voorzijde in een punt uitloopt en daar met een dik rond koord, waarvan aan weerszijden van het hoofd een lus afhangt, omzoomd is.

De geheele figuur en de hooge, vierhoekige naar boven toeloopende basis was aan den voorkant en gedeeltelijk aan de zijden wit geverfd, waarop in rozenrood het geheele lichaam en een horizontale streep op de basis zijn aangegeven. Het haar schijnt bruinachtig gekleurd geweest te zijn, de haan is wit met roode kam.

Goed bewaard, ook wat de kleuren betreft. Vrij grove, roode aarde. Basis aan de onderzijde hol. Aan den achterkant een groot rechthoekig gat. H. 0.395 M. Uit Griekenland, waarschijnlijk Boeotië. V^de eeuwsch. Type ongeveer Winter I p. 181 No. 3. Scherpe afdruk, vrij zorgvuldig.

210. **Jongeling** (pl. XXI : 1), alleen bekleed met een op den l. schouder bevestigden en over den l. benedenarm hangenden chlamys. Hij rust op het r. been, het l. is eenigszins gebogen, op vierkante basis, welke van onder ietwat uitspringt. De l. hand rust op de heup, de r. arm hangt los langs de zijde, in de hand een onduidelijk voorwerp (klaarblijkelijk een vogel).

Het hoofd met het korte, krullende haar is eenigszins voorover gebogen.

De geheele figuur was wit gesaust, waarvan vele sporen over zijn.

Grijze aarde, zooals veel bij bij het Kabirion gevonden figuren voorkomt, waar dit stuk ook heet gevonden te zijn; vgl. Arch. Anz. 1893 p. 63, het daar gezegde geldt waarschijnlijk ook hiervoor. Van onderen hol. Groot rechthoekig brandgat op den rug. H. 0.18 M. Uit Thebe, „gev. bij het Kabirion". Vrij goede afdruk, sommige details als de handen en de vogel onscherp. Blijkbaar een IV^de eeuwsch type, afgeleid van figuren als de Hermes Belvedère-Andros en derg. De figuur zonder kop Winter I p. 186 No. 7 is klaarblijkelijk repliek.

211. **Jongelingskop**. Kopje van een jongen, ongebaarden man, met kort, krullend haar, naar den l. schouder gebogen.

De gelaatstrekken zijn krachtig, met grooten neus en diepliggende oogen. De wenkbrauwen schijnen samengetrokken, de mond is gesloten.

Sporen van witte beschildering.

Op den schedel beschadigd, droeg wellicht een muts. In de lengte gesprongen langs den naad der beide afdrukken, waaruit de kop bestaat. Onder aan den hals afgebroken. Bleekroode aarde. Achterzijde niet uitgevoerd. H. 0.05 M. Slordig. Gelijkt eenigszins op den kop van de figuur Winter I p. 188 No. 2, doch schijnt jonger. Antiek(?)

212. **Sileenskop.** Magere kop met dikke lippen, korten, stompen neus, geiteooren en horens en zwaren, van onder afgeronden baard.

Het kopje was met witte verf bedekt, waarop het gelaat met rose verf was aangegeven. De oogen, baard en spitsen der ooren waren wit gelaten. De oogappels bruin geschilderd.

Aan den hals afgebroken. Hier en daar afgesleten, doch de verf over het geheel goed bewaard. H. 0.06 M. Uit Thebe. Vrij grof werkje. Herinnert *eenigszins* aan het in Aegina gevonden stuk: Furtw. „Aphaia" p. 380 pl. 110 No. 15 en aan de figuren Winter I p. 220 No. 147. Antiek(?)

213. **Sirene.** Grof figuurtje eener sirene, de kop naar r. gewend. Om den hals hangt een ketting.

Sporen van witte beschildering.

Aangezicht beschadigd. Bruinroode aarde. Hol, met klein, rond gat tusschen de pooten. Rondom bewerkt. H. 0.08 M. Kunsthandel (Grieksch?) Vrij streng. Type Winter I p. 227 No. 4. Vgl. over dit type Thera II p. 125.

214. **Godinnebuste.** Buste eener godin met stephane. Het haar hangt in krullen op het voorhoofd en in twee zware massa's op de schouders. Om den hals een plastische rand (halsketting of kleedzoom?)

De neus is groot en springt sterk vooruit, de kin puntig, de mond samengeknepen en vertoont den stereotypen glimlach. In den bovenrand een gat.

De buste schijnt geheel wit geschilderd te zijn geweest.

Gelijmd, een fragment van den ondersten rand der buste modern. Grove, grijze aarde, welke sterk gelijkt op die, waaruit vele bij het Kabirion gevonden figuren zijn vervaardigd, vgl. No. 210. Achterzijde open. De onderzijde rond afgesneden. H. 0.15 M. Uit Thebe. Stompe afdruk. Archaïsch. Type niet bij Winter, schijnt repliek der fig. British Mus. B 84.

215. **Godinnebuste.** Beste eener godin met stephane. Het haar is boven het voorhoofd sierlijk gekruld en hangt overigens in groote massa's aan weerszijden van het hoofd naar beneden, zoo dat de ooren vrij blijven.

Het gewaad is onder den hals rond uitgesneden.

Sporen van witte beschildering.

Lichtroode aarde. Achterzijde open. H. 0.11 M. Uit Thebe. Type Winter I p. 242 No. 4.

216. **Godinnebuste.** (pl. XIX : 2.) Buste eener jonge godin met hoog diadeem. Zij draagt het haar met

eene scheiding in het midden, terwijl twee lokkenmassa's zorgvuldig geordend over de slapen hangen, zonder evenwel de ooren te bedekken, naar het schijnt. Of over de stephane nog een sluier hing, zooals bij het volgende stuk, is niet met zekerheid uit te maken, daar de achtergrond afgebroken is.

Het gelaat is smal, de mond fijn en samengeknepen, de kin springt vrij ver vooruit. De oogen liggen sterk naar vooren, als het ware op de oogkassen, de randen der oogleden zijn plastisch niet aangegeven.

Van de beschildering is alleen van de witte grondverf, waarmede de figuur geheel bedekt was, een groot deel bewaard gebleven, van de daarop gezette kleuren echter geen spoor.

Alleen de kop bewaard, het borststuk enz. afgebroken. Fijne, roode aarde. Achterzijde open. In den bovenrand twee gaten, die tot ophangen der figuur dienden. H. 0.14 M. Uit Griekenland. Scherpe, zorgvuldige afdruk van een type uit het begin der V^de^ eeuw. Het type ontbreekt bij Winter, het kapsel stemt overeen met het stuk in Dresden; Arch. Anz. 1891 p. 166 No. 10.

217. **Godinnebuste**. Buste eener matronale godin, met vol, rond gezicht. Zij draagt een stephane, waarover een sluier, waarvan de aan weerszijden van het hoofd neerhangende einden bijna tot aan den onderrand van de buste reiken. Aan de voorzijde is onder aan den hals de bovenrand van een kleedingstuk plastisch aangegeven.

In het dichte, volle haar ligt in het midden eene scheiding, achter is het opgenomen, zoodat de ooren onbedekt blijven, terwijl aan weerszijden een lange, gekrulde lok over den sluier, langs de achterzijde van het oor neerhing. In de ooren platte, ronde oorbellen.

Op de witte verflaag, waarmede de geheele buste bedekt was, zijn met zwart het haar, de ornamenten op den sluier (hoofdzakelijk alleen aan de l. zijde bewaard), een halsketting met aanhangsel in het midden, met rood de lippen evenals een kring op de oorbellen en een band onder langs de stephane en de helft der daarvan uitgaande stralen (de andere zijn zwart) en met blauwgroene verf de oogen aangegeven.

De beschildering over het geheel goed bewaard, behalve op de stephane. Bruine tot lichtroode aarde. De achterzijde is geheel open. H. 0.18 M., b. 0.115 M. Uit Smyrna. Scherpe afdruk, zorgvuldige behandeling en beschildering. Type uit

het begin der V^de eeuw v. Chr. Type Winter I p. 237 No. 1. Klaarblijkelijk uit denzelfden vorm afgedrukt als de figuur in Berlijn, Ausgew. Terracotten taf. III.

218. **Godinnebuste**. Buste eener jonge godin met stephane op het hoofd. In het hoog opgemaakte haar ligt in het midden een scheiding, terwijl aan weerszijden een lange, gedraaide lok neerhangt. In de ooren groote peervormige oorringen. Het gewaad is voor aan den hals driehoekig uitgesneden.

De gelaatstrekken zijn fijn met kleinen mond en smalle oogen; oogleden plastisch aangegeven.

Flauwe sporen van witte beschildering.

Gelijmd. Een klein fragment onder het r. oog modern, evenals een stuk van de stephane en van de r. haarlok. Fijne, lichtroode aarde. Achterzijde geheel open. Het ondereinde recht afgesneden. H. 0.15 M. Uit Thebe. Scherpe afdruk. Type der IV/III^de eeuw, niet bij Winter.

219. **Buste van den chtonischen Dionysos**. Van de oorspronkelijk tot de middel reikende buste (met de armen en relief, die een ei en een kantharos vasthielden) is alleen de kop met zwaren baard en lang, dicht hoofdhaar bewaard. Op het haar een stephane met een eenigszins uitstekenden onderrand, waarvan aan weerszijden van het gelaat een band neerhangt. Boven het voorhoofd de ampyx.

Van de beschildering zijn alleen zeer flauwe sporen van lichtblauw op bovengenoemde banden overgebleven.

Langs het gelaat afgebroken. Lichtroode aarde. Aan de achterzijde een horizontaal, doorboord aanzetsel, waaraan het stuk werd opgehangen. H. 0.14 M. Uit Thebe. Stompe afdruk. Type Winter I p. 248 No. 4.

220. **Meisjesfiguur**. (pl. XXI : 3). Figuurtje van een rustig staand meisje, het l. been is gestrekt, het vooruit en zijwaarts geplaatste r. is eenigszins gebogen. Zij is gekleed in een chiton met mantel daarover, welke laatste rechts tot aan de knie, links tot de middel reikt, beide armen bedekt en waarvan een punt aan de l. zijde neerhangt. De r. arm is voor de borst gebogen, de l. rust achter op de heup. Het hoofd is bedekt met tot de zoogen. meloenfriguur opgemaakt haar en is eenigszins naar den r. schouder gedraaid en voorover gebogen.

Zeer goed bewaard, alleen de plint beschadigd. Bleekroode aarde. Klein, vierhoekig brandgat in den rug. Achterzijde

onbewerkt, behalve het hoofd. De figuur rust op een dunne plint. H. 0.16 M. (met plint). Uit Boeotië. Scherpe afdruk. Type Winter II p. 13 No. 3 (de houding van het hoofd wijkt echter af). Wellicht uit denzelfden vorm als het stuk coll. M. E. No. 333.

221. **Vrouwefiguur**. De vrouw staat op het r. been; het l. eenigszins gebogen, de r. hand rust achter op de heup, de l. houdt het gewaad halfweg de dij vast. Beide armen en de r. hand zijn onder het opperkleed verborgen. De vrouw draagt een chiton en daarover een mantel, die rechts tot aan de heup, links tot aan de knie reikt.

Sporen van witte grondverf op allerlei plaatsen der figuur, benevens van daarop gezet blauw op den chiton.

Aan het l. benedenbeen beschadigd, onderzijde gedeeltelijk afgebroken. Fijne roode aarde. Onderzijde open, bijzonder groot rechthoekig brandgat. Achterzijde onbewerkt. Geen plint. H. 0.185 M. Uit Livadia. Type analoog aan Winter II p. 23 No. 1 en 3.

222. **Vrouwefiguur**. Figuurtje eener niet meer jonge vrouw, staande op het r. been, het l. eenigszins gebogen ter zijde geplaatst. Over den fijnen tot op den grond reikenden chiton draagt zij een mantel, die om het hoofd is geslagen, rechts tot halfweg het benedenbeen reikt en links door den neerhangenden l. arm bij de heup bijeen wordt getrokken. Het hoofd is rechtuit gericht, de r. arm ligt achter op den rug, beide handen zijn onder den mantel verborgen, terwijl het gelaat, de lange hals en het haar van voren onbedekt zijn.

Sporen van witte grondverf, met daarop gezette lichtblauwe beschildering op het kleed, van rose op het gelaat en van zwart op het haar.

Herhaaldelijk gebroken, waarbij het figuurtje op halve hoogte heeft geleden. Fijne donkerroode aarde. Aan den onbewerkten achterkant een rechthoekig brandgat. Onderzijde open en tot een plint uitgebogen. H. 0.215 M. Vrij goede afdruk. Uit Athene, naar het heet gevonden in Tanagra. Type Winter II p. 25 No. 2, maar met het hoofd onder den mantel.

223. **Vrouwefiguur**. Figuurtje eener jonge vrouw in houding en kleederdracht gelijk aan het vorige, behalve dat de hals en het haar boven het voorhoofd eveneens door den mantel zijn bedekt. Het hoofd is eenigszins voorover gebogen.

Gelijmd. De geheele figuur is met een laag zand zoo vast bedekt, dat de beschildering en de details niet te zien zijn.

Fijne roode aarde. Langwerpig vierkant brandgat. Onderzijde tot een plint uitgebogen en hol. H. 0.15 M. Uit Livadia. Type Winter II p. 25 No. 2, (het hoofd onder den mantel).

224. **Vrouwefiguur**. (pl. XXI : 4.) Figuurtje eener jonge vrouw, rustend op het r. been, het l. eenigszins gebogen ter zijde geplaatst op dunne plint. Zij is gekleed in een chiton met mantel daarover, waarvan het eene einde om den r. benedenarm is geslagen en voor de borst wordt gehouden, terwijl het andere einde, na eerst om de eveneens tegen de borst aan liggenden l. benedenarm te zijn gewonden, langs de l. zijde neerhangt. In de l. hand houdt zij krans en tympanon. Het onbedekte hoofd met den langen hals is naar den r. schouder gedraaid. Het haar is naar achteren gekamd en boven den nek tot een wrong samen genomen.

Het gelaat is wit geschilderd, de haren roodbruin, terwijl op mantel en chiton eveneens vele sporen van witte verf zichtbaar zijn.

Plint afgebroken en aangezet, klaarblijkelijk evenwel bij de figuur behoorend. Bruine aarde. Achterzijde niet uitgevoerd, met klein, rechthoekig brandgat. H. 0.18 M. Uit Boeotië. Scherpe afdruk. Zorgvuldig bewerkt figuurtje. Goede stijl. De bij Winter II p. 33 No. 6 g geciteerde figuur der verz. Lecuyer schijnt eene nauwkeurig overeenstemmende repliek te zijn, maar eene jongere vrouw voor te stellen.

225. **Vrouwefiguur**. De jonge vrouw staat op het l. been het r. vrij sterk gebogen en buigt het naar rechts gedraaide hoofd eenigszins naar den l. schouder. Over het fijne onderkleed draagt zij een himation, dat zij met de l. hand over den r. schouder naar de l. heup trekt, terwijl de r. voor de borst gebogen arm er onder verborgen is. Het haar is tot de z g. meloenfrisuur opgemaakt.

Geene sporen van beschildering.

Fijne, roode, hardgebakken aarde. In den rug een klein vierkant brandgat. Achterkant niet uitgevoerd. Onderzijde hol. De figuur rust op een dunne plint. H. 0.215 M. Uit Lokris. Type ongeveer gelijk aan Winter II p. 36 No. 6, het hoofd evenwel onbedekt. Vrij goede afdruk. Het figuurtje onderscheidt zich van de geciteerde door een eenigszins overdrijven van de bewegingen.

226. **Vrouwefiguur**. (pl. XXI : 2.) Figuurtje eener jonge vrouw, langzaam voorwaarts gaande, waarbij het lichaam op het r. been rust, terwijl het l. gebogen is om vooruit geplaatst te worden. De r. arm ligt voor de borst,

de l. hangt langs de zijde naar beneden. Het hoofd is eenigszins voorover en naar r. gedraaid. Hare kleeding bestaat uit schoenen en een chiton met mantel daarover, die om het hoofd is geslagen en door de r. hand ter hoogte van de r. borst en door de l. hand ter hoogte van de l. heup samengetrokken wordt.

Van de beschildering zijn alleen maar sporen van witte verf bewaard.

Neus en lippen eenigszins beschadigd, overigens goed geconserveerd. Bleekbruine aarde. Achterzijde onbewerkt met rechthoekig brandgat. Onderzijde open, geen plint. H. 0.18 M. Uit Livadia. Scherpe afdruk. Het figuurtje is analoog aan het type Winter II p. 41 No. 5, maar onderscheidt zich door eene zekere draaiing van het bovenlijf en door de houding van het hoofd.

227. **Vrouwekopje**. In een sluier gehuld kopje eener jonge vrouw, dat blijkbaar naar den l. schouder was gebogen.

Flauwe sporen van witte beschildering.

Bleekroode aarde. Onder aan den hals afgebroken. Achterzijde weinig uitvoerig. H. 0.05 M. Uit Thebe. Scherpe, zorgvuldige afdruk. Vrij goede stijl.

228. **Meisjesfiguur**. (pl. XX : 1.) Figuur van een jong meisje, gekleed in een chiton met mantel daarover, welken zij met beide benedenarmen van voren omhoog houdt, terwijl een eind achter over den l. schouder hangt. De r. arm ligt tegen de borst, de l. benedenarm is op borsthoogte eenigszins vooruitgestoken. Beide handen zijn onder den mantel verborgen. De figuur rust op het l. been en heeft het r. ietwat gebogen en achterwaarts geplaatst. Het hoofd is rechtuit gericht. Om het haar, waarin in het midden eene scheiding ligt, is een doek geslagen, die boven het voorhoofd is samengeknoopt. De gelaatstrekken zijn uiterst fijn met kleinen mond en kin.

Van de beschildering zijn alleen sporen van melkwitte grondverf en van bruin op het haar bewaard.

Zeer goed geconserveerd. Fijne roseachtig bruine aarde. Achterzijde vrij uitvoerig, zonder sporen van een brandgat. Onderzijde hol. Geen plint. H. 0.12 M. Gev. in Tanagra. Uit coll. Rayet Cat. Vente 1879 No. 91, Coll. Lecomte Cat. Vente No. 199. Scherpe afdruk. Bijzonder fijn uitgevoerd figuurtje. Einde IV^de^ eeuw v. Chr.(?) Type Winter II p. 48 No. 8.

229. **Vrouwefiguur**. (pl. XIX : 3.) De figuur, waarvan alleen het bovenlijf tot onder de middel is bewaard,

geeft eene en face geziene jonge vrouw weer, geheel en relief behandeld. Zij legt de r. hand op eene aan hare l. zijde geplaatste vaas en steunt daarop met den l. elleboog. In de l. hand houdt zij een lang onduidelijk voorwerp (vrucht?) vast. Het hoofd is naar den l. schouder gebogen. Hare kleeding bestaat uit den vrij laag gegordelden chiton, die aan den hals driehoekig is uitgesneden. Het haar is hoog opgemaakt met eene scheiding in het midden.

De vaas is van plompen vorm met één zichtbaar oor. (Mogelijkerwijze zijn er twee bedoeld, doch de afdruk is op die plaats zeer onscherp.)

De geheele figuur was wit gesaust, waarvan vele sporen zijn overgebleven.

Donkerroode aarde. Hol. Aan de niet uitgevoerde achterzijde de bovenhelft van een groot, rechthoekig brandgat. H. 0.21 M. Uit Livadia. Stompe afdruk. Type ontbreekt bij Winter. De wijze van uitvoering is analoog aan de figuur Winter II p. 82 No. 6.

230. **Vrouwefiguurtje**. Figuurtje eener jonge vrouw, rustend op het r. been, het l. eenigszins gebogen terzijde geplaatst. Zij is gekleed in langen chiton met himation daarover, dat om het hoofd is geslagen en waarvan het eene einde door de r. hand achter op de heup wordt samengetrokken, zoodat het lichaam sterk uitkomt, terwijl het andere einde over den vooruitgestoken l. benedenarm en hand neerhangt. Op het hoofd een puntige stroohoed met breeden rand.

De hoed was afgebroken, behoort echter bij de figuur. Aan de onderzijde hier en daar (met gips) gerestaureerd, overigens goed bewaard. Geen plint. Door ruwe reiniging is van de beschildering geen spoor overgebleven. Roode aarde. Achterzijde onbewerkt met rond brandgat. Onderzijde open. De figuur is door het wat harde bakken hier en daar gebarsten. H. 0.20 M. (tot de punt van den hoed), 0.185 M. (zonder hoed). Uit Livadia. Scherpe afdruk. Type Winter II p. 84 No. 8, leunde echter niet op een zuiltje.

231. **Ephedrismosgroep**. (pl. XXII : 3.) Een jong meisje, gekleed in een langen, dunnen, aan den hals driehoekig uitgesneden, hoog gegordelden chiton, schrijdt, het r. been vooruitgeplaatst, naar links, eene op haren rug gezetene vriendin met de l. hand onder de r. knie ondersteunend. Deze, evenzoo gekleed als de vorige, steunt met de l. hand op den l. schouder der dragende figuur en houdt in de r. hand een bal. Beide meisjes

buigen het hoofd naar omlaag en dragen het haar tot de z.g. meloenfrisuur opgemaakt, met een wrong op het achterhoofd.

De figuren staan op een ovale, eenigszins ingebogen basis, die aan den onderkant hol is.

Sporen van lichtblauwe beschildering op de kleeding en van vuurroode op den bal, beide op witte grondverf gezet.

Koppen en basis gelijmd, die evenwel bij de figuren behooren. Fijne, roode aarde. Achterzijde niet uitgevoerd. Klein, vierhoekig brandgat in den rug der bovenste figuur. H. 0.22 M. Uit Athene, naar het heet uit Tanagra. Vrij stompe afdruk. Type Winter II p. 136 No. 1.

232. **Vrouwekopje**. (pl. XXIII : 2.) Eenigszins naar r. gebogen kopje eener jonge vrouw met zeer hoogen haartooi. Het haar is in golvende lokken naar weerszijden van het hoofd gekamd, het grootste deel daarna voor op den schedel, de rest achter boven aan den hals samengeknoopt.

Het gelaat is smal, de oogen droomerig van uitdrukking met zware, halfdichte oogleden, de mond is klein met dikke lippen en fijne kin.

Het kopje was met eene laag witte verf bedekt, waarop de eigenlijke kleuren waren aangegeven, waarvan alleen sporen van donkerrood hier en daar op het haar, bij het r. oor en boven het l. oog zijn overgebleven. In het haar overblijfselen van verguldsel (op de roode verf gezet).

De punt van den neus afgebroken, evenals eene haarlok boven het voorhoofd. Bruine aarde. Hol. H. 0.08 M. Uit Athene. Scherpe afdruk, zorgvuldige uitvoering. Het is in stijl zeer analoog aan het kopje Friedrich Wolters Gipsabg. 1465 (Freih. v. Sallet).

233. **Vrouwekopje**. Kopje eener jonge vrouw met langen hals, eenigszins naar r. gedraaid. Het volle haar is naar weerszijden van het hoofd gekamd, hangt gedeeltelijk in lange lokken over rug en schouders en is overigens op de kruin tot een hoogen knoop samengebonden. In het haar ligt in de scheiding boven het voorhoofd een diadeem. Om den hals een plastische band.

Het gelaat is smal, met hoog, driehoekig voorhoofd, vrij spitsen neus en kin. De mond en oogen zijn klein en half geopend.

Het gelaat, de band en de diadeem zijn wit, het haar kastanjebruin en de oogen zwart gekleurd.

Boven aan de schouders afgebroken. Neus, mond en kin eenigszins beschadigd. Donkerbruine, hard gebakken aarde. Achterzijde niet uitgevoerd. H. 0.085 M. Uit Thebe. Het kapsel is anal. aan dat der fig. Ausgrab. Priene fig. 380. Vrij grof.

234. **Meisjeskopje**. Kopje van een jong meisje, eenigszins naar r. gebogen, tot onder aan den hals bewaard. Het glimlachende gezicht met de volle, ronde wangen, en het hooge, driehoekige voorhoofd wordt omgeven door lang haar, dat aan weerszijden van het hoofd achterwaarts is gekamd en waarin in het midden een diadeem is bevestigd en aan de zijden bloemen gestoken zijn.

Onder langs den hals is de rand van het gewaad bewaard.

Het geheele kopje was wit geschilderd, waarop de haren met bruine verf waren aangegeven.

De bloemen aan de r. zijde afgebroken, aan de l. beschadigd. Donkerroode aarde. Achterzijde niet uitgevoerd. H. 0.07 M. Uit Thebe. Vlot uitgevoerd werkje van Hellenistisch type.

235. **Meisjeskopje**. Het kopje is eenigszins naar den l. schouder gebogen. Het haar, waarin in het midden eene scheiding, hangt in lange krullen om den hals. Om de kruin is een opgerolde doek geslagen. De gelaatstrekken zijn smal en fijn met ietwat geopenden mond.

Flauwe sporen van witte beschildering.

Donkerbruine aarde. Achterzijde vrij uitvoerig. L. 0.045 M. Uit Thebe. Hellenistisch type. Anal. aan het kopje, Ausgr. Priene fig. 387.

236. **Meisjeskopje**. Kopje van een jong meisje, blijkbaar rechtuit gericht. Zij draagt het haar tot de z.g. meloenfrisuur opgemaakt met wrong in den nek. In de ooren oorringen, van den vorm als No. 274. Aan de l. zijde overblijfselen van het gewaad.

Sporen van witte en rose beschildering.

Onder aan den hals afgebroken. De neus eenigszins beschadigd. Bleekroode aarde. Door te hard bakken hier en daar gebarsten. H. 0.035 M. Uit Karditsa (Boeotië). Scherpe afdruk.

237. **Kora(?)** (pl. XXII : 1.) De figuur rust op het l. been, het r. is eenigszins gebogen. De r. arm hangt langs het lijf en houdt een plat, langwerpig voorwerp vast (offerkoek?), de gebogen l. arm een fakkel, ter hoogte van de middel.

De kleeding bestaat uit den hooggegordelden chiton,

waarover een zware mantel hangt, die over den l. schouder hangt, de borst onbedekt laat en om het onderlijf is geslagen, zoodat ter hoogte van de middel eene zware horizontale plooienmassa wordt gevormd.

Geen sporen van beschildering.

Kop en voeten ontbreken, plint modern. Grove, roode aarde. Hol, aan de onbewerkte achterzijde een vierhoekig brandgat. H. 0.125 M. Gev. in den Piraeus. Breede, als het ware schetsachtige behandeling. Waarschijnlijk vrije nabootsing van een werk der groote skulptuur, vgl. bijv. de Artemisia in het British Mus. (IVde eeuw?).

238. **Godinnekopje**. (pl. XXIII : 5.) De godin (Aphrodite?), wier hoofd bedekt is met een naar boven zich verbreedenden hoogen kalathos, draagt het haar met eene scheiding in het midden, terwijl het in golvende lokken naar beide zijden van het hoofd is gekamd, zoodat de ooren gedeeltelijk zijn bedekt. De gelaatstrekken zijn fijn en teer, de oogen zijn half gesloten en hebben eene droomerige uitdrukking, die door de zijdelingsche buiging van het hoofd wordt versterkt.

Onderaan den hals afgebroken. De achterzijde ontbreekt geheel, evenals een stuk van den kalathos. Fijne, lichtroode aarde. Hol. H. 0.075 M. Uit Smyrna. Fijn uitgevoerd stuk, sterk onder den invloed der school van Praxiteles.

239. **Jongeling**. Hij staat recht op eene vierhoekige basis met beide, een weinig van elkaar geplaatste beenen en draagt over den chiton, waarvan alleen eene korte mouw op den r. bovenarm zichtbaar is, een zwaren mantel, op het krullende haar eene muts en aan de voeten sandalen, met riemen om de enkels vastgemaakt.

De l. hand houdt den mantel voor aan den hals vast, terwijl om den losjes neerhangenden r. arm eene punt er van is geslagen. Het hoofd is rechtuit gericht.

Sporen van rose beschildering op gelaat en beenen, van zwart op de basis en de sandalenriemen en van blauw op den mantel, alles op witte grondverf gezet.

Gelijmd. Donkerroode aarde. Basis hol. Aan de achterzijde een vierhoekig brandgat. H. 0.23 M. Uit Livadia. Stompe afdruk. De figuur gelijkt op Winter II p. 237 No. 5, doch wijkt, wat de houding van het hoofd en den vorm der muts betreft, eenigszins af.

240. **Jongeling**. Figuurtje van een jongeling op platte ronde basis, in houding en kleeding met het vorige stuk overeenstemmend, alleen is het hoofd wat naar

r. gedraaid en gebogen, terwijl de r. arm niet onder den mantel is verborgen, maar recht naar beneden hangt.

Van de beschildering zijn sporen van rose en wit op gelaat en mantel, benevens van rood op de basis overgebleven.

De kop was afgebroken en is gelijmd, doch behoort bij de figuur. Bleekbruine aarde. Aan den achterkant en onder de basis uitgehold. H. 0.115 M. Uit Livadia. Vrij stompe afdruk. Type ongeveer Winter II p. 237 No. 5.

241. **Knaap**. Een dikke knaap met een vol rond, glimlachend gelaat, staat op het r. been, het l. eenigszins gebogen zijwaarts geplaatst en leunt met den l. benedenarm op een zuiltje. In de l. hand houdt hij een zak met bikkels, terwijl hij met de rechter zijn eenig kleedingstuk, een mantel, die met eene punt op den l. schouder ligt en alleen rug en achterhoofd bedekt, ter hoogte van de dij vastgrijpt. De figuur rust op een ovale basis.

Hier en daar sporen van witte verf, waarmede de figuur geheel bedekt schijnt te zijn geweest. Het haar is rood gekleurd, doch de ouderdom van deze beschildering is eenigszins twijfelachtig.

De achterzijde is gedeeltelijk modern, aan de geheele figuur is blijkbaar geknoeid, toch maakt zij den indruk van antiek te zijn. Groot, rechthoekig brandgat. H. 0.12 M. Kunsthandel. Scherpe afdruk of is, waarschijnlijker, wat scherp geworden door retoucheeren. Verwant met figuren als Winter II p. 243, 8.

242. **Zittende knaap**. De glimlachende knaap zit op eene vierhoekige bank en houdt het hoofd rechtuit gericht. Hij is gehuld in een mantel, die den voor de borst gebogen r. arm bedekt, terwijl het einde over den voor de maag liggenden l. arm is geslagen en over de zitplaats neerhangt. Het gelaat is vol en rond, met kleinen mond en neus en kort haar.

Op het gewaad zijn sporen van rose en witte verf bewaard.

Kop gelijmd, doch behoort bij de figuur. Hard gebakken roode aarde. Onderzijde open. Klein rond brandgat in den rug. Achterzijde onbewerkt. H. 0.125 M. Uit Thebe. Vrij geestig, vermoedelijk laat-Grieksch figuurtje. Type niet bij Winter.

243. **Hurkende jongeling**. (pl. XIX : 4.) Een jongeling, gekleed in een langen, op den r. schouder vastgemaakten mantel met eene puntige muts op het hoofd, zit op den grond, het r. been ligt plat gebogen voor hem, het l. rust met de voetzool op den grond. De

r. arm hangt los naar beneden, de l. ligt op de knie.
De geheele figuur was wit gekleurd, van de daarop gezette beschildering zijn alleen duidelijke sporen van vuurroode verf op hals en gelaat bewaard.

Bleekbruine aarde. Achterzijde onbewerkt. Geen brandgat. Hol. De basis aan de onderzijde ingedrukt, het gat schijnt evenwel eerst bij het bakken er in te zijn gesprongen. H. 0.085 M. Uit Athene. Vermoedelijk in Thebe gevonden. Scherpe afdruk. Fijn bewerkt figuurtje. Type Winter II p. 267 No. 1, basis als bij 267 No. 5.

244. **Hurkende jongeling**. Herhaling in spiegelbeeld der vorige figuur, behalve dat het l. been niet op den grond ligt.

De beschildering is goed bewaard, veel wit op het gewaad, geel op muts en basis, rood op l. hand, beide voeten, r. been en gelaat.

Kop gelijmd, doch behoort bij de figuur. Bleekbruine aarde. Achterzijde niet uitgevoerd. Geen brandgat. Onderzijde hol. H. 0.105 M. Uit Thebe. Stompe afdruk, slordig van uitvoering en beschildering. Type Winter II p. 267 No. 5.

245. **Jongenskopje**. Kopje van een knaap, boven aan den hals afgebroken, oorspronkelijk omhoog gericht. Om het hoofd een krans met doek omwonden.

Het gelaat is scheef met dikke oogleden, grooten neus en wegloopende kin.

Donkerbruine, zeer hard gebakken aarde. Achterzijde niet uitgevoerd. H. 0.04 M. Uit Askalon. Slechte afdruk. Ruw figuurtje. Laat.

246. **Eros**. Eros in de gedaante van een naakten dikken knaap met groote vleugels zweeft naar beneden, het l. been achteruit, den r. arm vooruitgebogen, in den l. arm eene lier houdend.

Om het rechtuit gerichte hoofd een krans. Van de beschildering zijn, op eenige overblijfselen van blauw op den r. vleugel en van wit op den romp na, geene sporen meer overgebleven.

De figuur is uit verscheidene fragmenten samengelijmd. Modern zijn daarvan de lier met het daaraan zittende stuk l. arm, r. been en r. vleugel gedeeltelijk, benevens een fragment van den romp. De rest der figuur maakt den indruk van antiek te zijn, doch geretoucheerd. Bleekroode aarde. Hol. Aan de achterzijde ovaal brandgat. H. 0.145 M. Uit Smyrna. Slordig van uitvoering. Type Winter II p. 340 No. 3 h.

247. **Dionysoskopje**. De jonge god draagt het haar met eene scheiding in het midden en achter tot een wrong

samengenomen. Om het voorhoofd een band, die aan elk uiteinde met een kleinen druiventros was versierd. Aan de rechterzijde van het hoofd zijn wijngaardbladeren bevestigd, van waar aan de onderzijde een groote tros afhangt. Hoe de linkerzijde was versierd is niet uit te maken, de behandeling der achterzijde van het hoofd schijnt er op te wijzen, dat de figuur daar met het een of ander was verbonden.

Karakteristiek zijn de weeke, bijna vrouwelijke gelaatsvormen met de zware oogleden en dikke lippen en de melancholiek droomerige uitdrukking.

In het haar sporen van roode verf, op den kop van verguldsel.

Dwars doorgebroken, waarbij het l. oog afgesplinterd is. Aan de l. zijde beschadigd. Fijne lichtroode aarde. Hol. Achterzijde vrij uitvoerig behandeld. H. 0.065 M. Uit Smyrna. Scherpe afdruk. Fijn bewerkte figuur, verwant met den kop Winter II p. 367, 10.

248. **Serapisbuste**. Driehoekig toeloopende buste op ringvormigen voet. De godheid met den zwaren baard en het lange, over de ramshorens heenvallende hoofdhaar, wendt het hoofd eenigszins naar den l. schouder. Van de kleeding is onderaan de chiton duidelijk zichtbaar. Op de kruin de modius met de zonneschijf tusschen twee uraeusslangen.

Enkele sporen van roode beschildering.

Bleekroode aarde. De achterzijde vrij goed afgewerkt. Onder den schedel een klein, rond gat. H. 0.07 M. Gev. in Asdod (Syrië). Scherpe afdruk. Type ongev. Winter II p. 377 No. 9.

249. **Jongelingskopje**. De jongeling buigt het hoofd met eene smartelijke uitdrukking naar den r. schouder. De mond en oogen liggen diep, de wenkbrauwen zijn opgetrokken en gefronst. De haren zijn bijna niet uitgevoerd. Karakteristiek zijn de eenigszins geopende mond en de vooruitspringende kin.

Sporen van roode verf in oog- en mondhoeken.

Aan den hals afgebroken, overigens vrij goed bewaard. Bruinroode aarde. Massief. H. 0.04 M. Uit Kaïro. Fijn gemodelleerd kopje, dat in stijl en opvatting aan werken uit de school van Skopas herinnert, uit Hellenistischen tijd.

250. **Sileen**. (pl. XXIII : 3.) De zittende zwaarlijvige sileen draait zich naar zijn l. zijde, den l. arm afwerend naar het schijnt omhoog geheven, den rechter naar beneden gebogen. Het gebaarde glimlachende gelaat

is' eveneens naar links gewend. Op elken schouder een stuk gewaad. Om den kalen schedel een krans. De lichaamsvormen zijn vet en slap, karakteristiek is vooral de dikke buik. Het voorhoofd is laag, de wenkbrauwen opgetrokken en sterk gefronst, de oogen klein, de mond met de dikke lippen glimlachend geopend, de baard lang en ongeordend.

Sporen van melkwitte verf op het lijf en van bruinroode in haar en baard.

L. arm geheel, r. arm gedeeltelijk en beide beenen eveneens bijna geheel afgebroken. Overigens zeer goed bewaard. Donkerbruine aarde, die aan de binnenzijde grauw van kleur is. Geen brandgat. De achterzijde vrij uitvoerig behandeld. H. 0.065 M. Gev. in Mit-Rahine (Memphis). Geestig Alexandrijnsch werkje. Type niet bij Winter.

251. **Tooneelspeler**. Charge van een tooneelspeler (der tragedie) in eene vrouwenrol, met dikke valsche buik. Hij rust op het l. been, het r. eenigszins gebogen achterwaarts geplaatst. Zijne kleeding bestaat uit een langen chiton met mouwen, waarover een himation, dat om de middel is geslagen, met een driehoekige punt over buik en dijen hangt en door den r. arm omhoog wordt getrokken. De l. hand rust op de heup, de r. arm is omhoog gebogen, zoodat de hand bijna tegen het hoofd aan ligt. Het gelaat is met een masker met enkos daarboven bedekt, waarlangs aan weerszijden lange lokken neerhangen.

Van de beschildering zijn duidelijke sporen van lichtblauw op den chiton, rood op de mouwen, alles op witte verf gezet en van wit op het himation bewaard. Het figuurtje rust op eene vierhoekige, platte basis.

Hier en daar eenigszins afgeschaafd. Langs den naad, waar beide helften aan elkaar sluiten, gelijmd. Roode aarde. Achterzijde niet uitgevoerd met smalle opening voor brandgat. Onderzijde gesloten. H. 0.08 M. Uit Livadia. Scherpe afdruk. Vgl. Dumont-Chaplain Céramiques p. 239 en Jahrb. 1893 p. 84. Type Winter II p. 421 No. 9. Antiek (?)

252. **Karikatuur**. Kopje van een leelijk oud man met pijnlijk vertrokken gelaatstrekken, grooten, dikken neus en wijd geopenden scheeven mond.

Geen sporen van beschildering.

Achterhoofd met een deel der ooren afgebroken. Geestig uitgevoerd kopje. Fijne, lichtroode aarde. H. 0.04 M. Uit Athene.

253. **Karikatuur**. Dergelijk kopje als het vorige met

kalen in een punt uitloopenden schedel, scheeven neus en mond, dikke lippen en groote, ver van het hoofd staande ooren. Om den schedel lag een band en relief. De uitdrukking is dom en verwaand.

Geen sporen van beschildering.

Onder aan den hals afgebroken. Van den band zijn alleen boven het voorhoofd en in den nek sporen overgebleven. Lichtroode aarde. L. 0.04 M. Uit Athene.

254. **Karikatuur**. Kopje van een kaalhoofdig man, blijkbaar oorspronkelijk naar den r. schouder gebogen. Neus en mond zijn bijzonder groot, de wangen ingevallen, de wenkbrauwen gefronst. Boven voorhoofd en slapen een enkele haarlok.

Flauwe sporen van rose beschildering.

Bruinroode, zeer hard gebakken aarde. Boven aan den hals afgebroken. H. 0.045 M. Uit Kaïro. Zeer scherp.

255. **Karikatuur**. Kopje van eene oude, kaalhoofdige vrouw(?) met wijd geopenden, kijvenden mond en grooten wipneus.

Geen sporen van beschildering.

Donkerbruine aarde. Hard gebakken. Achterzijde vrij uitvoerig. H. 0.03 M. Uit Kaïro. Vlot uitgevoerd stuk. Het geslacht der voorgestelde persoon is niet met zekerheid te bepalen.

256. **Negerkopje**. (pl. XXIV : 2.) Kopje van een jongen neger, eenigszins vooruitgestoken en naar r. gedraaid. Om den schedel ligt een krans, waarom banden zijn gewonden, die midden boven het voorhoofd zijn samengeknoopt. Het type is niet zuiver negerachtig, meer dat van een halfbloed, met breed uitloopenden, aan den wortel diep ingedrukten neus, dikke lippen en ver afstaande ooren. Karakteristiek zijn de diepe dwarsrimpel in het voorhoofd, de eigenaardige vorm der wangen en de groote, lachend geopende mond.

Op het achterhoofd sporen van rose op wit gezette beschildering, van blauw, rose en rood in den krans en van rose op lippen en oogen.

Halfweg den hals afgebroken. Uitstekend bewaard. Roodbruine aarde, middenin grijsachtig. Achterzijde uitvoerig. H. 0.045 M. Uit Kaïro. Zeer scherp en levendig uitgevoerd werkje.

257. **Egyptenaar**. Kopje van een oud man met sterk gegroefde gelaatstrekken en eigenaardig hoekigen

schedel, eenigszins aan het negertype herinnerend. Karakteristiek en uitvoerig bewerkt.

Geen sporen van beschildering.

De neus ietwat beschadigd. Donkerbruine aarde. Massief. H. 0.03 M. Uit Kaïro.

258. **Vrouwekop**. De niet meer jonge vrouw met typisch grove gelaatstrekken draagt het haar sierlijk gekruld om voorhoofd en slapen, op het voorhoofd een halvemaanvormig aanzetsel; van haar(?).

Geen sporen van beschildering.

Onder aan den hals afgebroken. De achterzijde ontbreekt bijna geheel. Fijne, bleekroode aarde. Hol. H. 0.075 M. Uit Smyrna. Vrij grof. Romeinsch.

259. **Schildpad**. Figuurtje van een schildpad, met vier korte pootjes en kleinen, driehoekigen kop (geen hals zichtbaar).

Flauwe sporen eener geelachtige beschildering.

Roode aarde. L. 0.075 M. Kunsthandel. Vrij grof. Voor derg. fig. zie Fouilles de Delphes V p. 162 No. 285 fig. 677 en het daar geciteerde.

260. **Vogel met jongen**. Plomp figuurtje van een hen of moederduif, de vleugels over drie jongen uitstrekkende. Het geheel rust op eene soort basis uit hetzelfde stuk klei als de figuurtjes gekneed.

Roodbruine aarde. L. 0.06 M. Uit Z. Rusland, coll. Vogell No. 730. Massief. Ruwweg uit de hand gekneed. Vgl. het exempl. Furtwängler, Aegina pl. 111, 19 pag. 380.

261. **Duiven**. Twee grove duiven op korte driehoekige pootjes met puntigen snavel.

Geen spoor van beschildering.

Bruinroode aarde. L. 0.12 M. Uit Zuid-Rusland, coll. Vogell No. 730. Geen brandgat. Gelijk aan de figuur Fouilles de Delphes V p. 162 fig. 678 en A. M. 1903 p. 220 No. 7 pl. XL : 6. Archaïsch.

262. **Duif**. Ruw figuurtje van eene duif. De pooten zijn door een ring vervangen. Sporen van rose beschildering op witte grondverf.

Snavel afgebroken. Roode aarde. Hol, onderzijde gedeeltelijk open. L. 0.13 M. Kunsthandel. Grof. Jonger dan het vorige nr.

263. **Varken**. Grof figuurtje van een liggend varken met langen snuit.

Geen sporen van beschildering.

Roodbruine aarde. Geen brandgat. H. 0.05 M., l. 0.125 M. Kunsthandel.

264. **Vrucht**, eenigszins op een appel gelijkend, met loodrecht neergaande groeven.

Van de witte beschildering en de daarop gezette roode verf zijn duidelijke sporen bewaard.

Bruingele aarde. Hol. Klein rond brandgat aan de bovenzijde. H. 0.04 M. Uit Livadia.

265. **Bal**. Platte bal, omgeven door een ingedrukten gordel om den grootsten omtrek.

Wit geschilderd, met roode banden.

Lichtbruine aarde. Hol. Klein, rond brandgat. Midd. 0.065 M. Uit Livadia.

266. **Gewicht**. Peervormig stuk klei aan het spitse eind in de dwarsrichting doorboord, van onder eenigszins afgeplat. Onderaan een klein gat.

Flauwe sporen van witte beschildering.

Fijne, zeer hard gebakken lichtroode aarde. Massief. H. 0.07 M. Uit Athene. (Gev. in Boeotië?) Terra-cotta-gewichten komen herhaaldelijk voor b.v. B.C.H. XXX (1906) p. 606.

B. Reliefs.

267. **Medusa**, in het oude „knieloopschema" n. r. vluchtend, het gelaat (archaïsch type, opengesperde oogen, grijnzenden mond met ver uitgestoken tong) op den toeschouwer gericht. Beide armen zijn voor het lijf gebogen. Zij is gekleed in een korten, nauwsluitenden chiton, waaruit het l. been van de knie af te voorschijn komt, verder draagt zij gevleugelde spitse schoenen aan de voeten. Achter haar een groote vleugel.

Flauwe sporen van witte beschildering op been en gewaad en van donkerbruin op het haar.

R. benedenbeen, een stuk van den l. vleugel en een stuk van den r. arm afgebroken. Grijsbruine aarde. Massief afgedrukt, achterzijde geheel glad, geen gaten om op te hangen. L. 0.08 M. Gev. in Athene (1885). Scherpe afdruk. Archaïsch type, repliek der fig. Ed. Schmidt, der Knielauf fig. 58.

268. **Haan**. Rustig, op eene kleine basis staande figuur van een haan naar rechts en relief, van het gewone type met lange sporen.

Geen overblijfselen van beschildering.

Roode aarde. Achterzijde glad, geen gaten om op te hangen. L. 0.085 M. Gev. in Boeotië. Geheel gelijk aan het stuk British Mus. B 371. Vgl. ook Dumont-Chaplain, Céram. II p. 226 passim.

269. **Plakette** (pl. XXV : 2), omlijst door een aedicula, bestaande uit twee Korinthische zuilen, die een gevel dragen met schijf in het midden en akroteriën er boven. Voorgesteld is een zittende adelaar naar l. in gevecht met een kronkelende slang, die hij met beide klauwen vastgrijpt.

Vele sporen van witte beschildering.

Aan den r. benedenhoek beschadigd. Fijne roode tot grijsbruine aarde. Aan de achterzijde wat gebarsten bij het bakken. H. 0.07 M. Gev. in den Peloponnesus. Vrij scherpe afdruk. Het stuk herinnert aan de votiefplaketten Troja-Ilion II p. 443 fig. 57 en coll. Sabouroff pl. CXXXVII.

270. **Maskertje**. Maskertje van een gebaard, kaalhoofdig oud man. De mond is breed geopend, de neus breed en kort, de wenkbrauwen zijn samengetrokken. Op het hoofd een enkele gekrulde, donkere haarlok.

Aan de bovenzijde is het een of ander afgebroken (ring?), achterzijde hol, de rand glad afgesneden. De mond doorboord. Grijsachtig bruine faïence, die voor het haar een donkerbruine kleur heeft. H. 0.04 M. Uit Athene.

271. **Besfiguur**. Gebaarde, geheel naakte mansfiguur met langen staart n. l. in het oude „knieloopschema". Hij wendt het hoofd achterom, houdt met de opgeheven r. hand een tympanon en met de neerhangende l. hand een kort voorwerp vast. Het gelaat is van een bestiaal type met dikke wangen en een wipneus. Op het evenals de baard sierlijk gekrulde hoofdhaar draagt hij een soort kroon en om hals en polsen kettingen.

Geen sporen van beschildering.

Donkerbruine, zeer hard gebakken aarde. Massief. De gladde achterzijde ruw bijgesneden H. 0.075 M. Gev. in Kreta. De figuur herinnert sterk aan Egyptische Besfiguren, is echter vermoedelijk niet van Egyptisch maaksel.

C. Versiersels.

272. **Versiersels van eene lijkwade**, bestaande uit zeven, met een Athenakop en face en relief versierde schijfjes, twee dergelijke, doch iets kleiner, twee halvemaanvormige stukken en tien andere ornamenten.

De Athenakop is eene vrije navolging van de Athena

Parthenos van Phidias. Er omheen een aantal krullen eveneens en relief, langs den rand loopt een drievoudige rij punten.

Tot bevestiging diende een, met beide uiteinden in de achterzijde gestoken, gebogen bronzen draadje.

De halvemaanvormige stukken zijn langs den onderrand met kleine rosetten versierd; een iets grootere op elken hoorn en een tusschen aan de holle zijde. De horens loopen uit in lotusknoppen.

Aan de achterzijde een groot aantal bronzen draadjes, die tot bevestiging dienden.

Van de hangertjes bestaan er acht uit een rechthoekig bovenstuk, met het z.g. vischgraten-ornament en relief versierd en een ruitvormig ondereinde.

De bovenstukken zijn in dwarse richting dubbel doorboord om de stukken te kunnen aanrijgen. De beide andere ornamenten zijn peervormig, met eenigszins omgebogen punt, in het boveneinde is een bronzen draadje geboord.

De geheele versiering was verguld, hetgeen over het geheel vrij goed is bewaard.

Fijne roodbruine aarde. Gr. medaillons midd. ± 0.03 M., kl. 0.02 M., halvemaanv. stukken h. 0.025 M., hangers 0.02 M. Uit Athene. Fijne afdrukken, de kleinere medaillons minder scherp dan de groote. Eenige verdere tot dezelfde vondst behoorende medaillons, geheel gelijk aan deze in de collectie Arndt te Munchen. Vgl. ook de stukken in Brit. Mus. Cat. Terracotta's D 397, case G, Room Gold Ornaments en coll. Sabouroff pl. CXLV, 1.

273. **Gorgoneion**. (pl. XXV : 1.) Medaillon, waarop een Medusamasker met uit den mond hangende tong en slangenhaar en relief. Langs den rand loopt een dubbele rij punten, die hier en daar door gebogen draadjes (alles en relief) zijn verbonden.

Het stuk werd bevestigd door een (verdwenen) in de achterzijde gestoken gebogen bronzen draadje.

Geheel verguld.

Aan de bovenzijde een weinig beschadigd. Fijne, roode aarde. Midd. 0.05 M. Uit Athene. Scherpe afdruk. Anal. zijn de stukken coll. Sabouroff pl. CXLV, 4, dat vrijer en ibid. No. 3 dat strenger schijnt.

274. **Oorbellen**. Halvemaanvormige oorbellen, waarin aan het eene einde een rond gebogen draad was bevestigd, die door de oorlel werd gestoken en met het andere einde tegen de andere spits van de oorbel sloot.

Dwars over de oorbellen loopen evenwijdige gegraveerde lijnen.

Sporen van verguldsel op witte grondverf.

Lichtroode aarde. Eén draad afgebroken. L. 0.02 M. Uit Thebe.

D. Architektonische fragmenten.

275. **Relief**. Fragment van een relief, waarop een Medusakop (en face, grijnzende mond, geen tanden zichtbaar, welige haardos en wijd opengesperde oogen type coll. Sabouroff pl. CXLV, 3), links eene palmette met vijf dunne aan de einden omgekrulde blaadjes, beide ornamenten omgeven door een dubbelen ring. In het midden een lotusknop, die door voluten met spiraalvormige, omgekrulde uiteinden verbonden is met de vorige ornamenten. Aan de uiteinden van het relief soortgelijke lotusknoppen, die door de randen in de lengte gehalveerd zijn, onder de middelste een dergelijke in omgekeerde richting.

Grove, matbruine aarde. Aan boven- en onderzijde breuk. Aan de zijkanten glad afgesneden om een dergelijke plaat te doen aansluiten. In het midden een gat om het relief te bevestigen. H. ± 0.17 M., b. 0.36 M., dikte ± 0.025 M. Uit Italië, coll. Hakky bey No. 71.

276. **Relief**. (pl. XXV : 3.) Porticus, gedragen door vier heele en twee halve Korinthische zuilen, waartusschen vijf naakte mansfiguren staan. De beide middelste zuilen zijn hooger en dragen een tympanon, dat met twee vischlijvige gevleugelde en gebaarde tritons, die een schild omhoog houden, versierd is. Op de buitenste zuilen rust een kroonlijst, waarboven dakpannen en aan weerszijden twee halve bogen, tusschen welke palmettes. Bedoeld is waarschijnlijk een palaestra. Tusschen de hoogste zuilen hangt eene bloemguirlande.

Op een lage plint staat tusschen de beide middelste zuilen een Heraklesbeeld, dat sterk aan de figuur Museum Chiaramonti 294 (Vatikaan) herinnert. De held ziet recht voor zich uit, staat op het r. been, buigt het linker en laat de r. hand op de knods rusten. Over den l. arm hangt het leeuwenvel. Aan de l. zijde der middelfiguur op eene iets lagere plint staat een jongelingsfiguur, rustend op het r. been, het linker gebogen, die met de r. hand een strigilus vasthoudt, dien hij met de l. hand schijnt

te reinigen. Het hoofd is naar omlaag gebogen. De geheele houding der figuur stemt sterk overeen met een beeld, waarvan verschillende replieken bewaard zijn en dat ook op een gesneden steen is weergegeven. (Vgl. het hieronder geciteerde.) Aan het r. uiteinde eveneens op lage plint eene jongelingsfiguur, op het l. been rustend, het r. gebogen, met de l. hand steunt hij op een palmtak, de r. arm is naar den schedel toegebogen en zette waarschijnlijk den krans, waarvan de linten op de schouders vallen, op het hoofd. De figuur geeft vermoedelijk een beeld van Polycletus weer, waarvan de bekendste copie in het British Museum zich bevindt (Furtwängler Meisterw. p. 453).

Aan de andere zijde der middelfiguur, eveneens op lage plinten, twee gebaarde vuistvechters, zooals uit de met riemen omwikkelde handen en benedenarmen blijkt. Beide laten de armen rustig neerhangen, de één staat op het r. been, het l. gebogen, de andere in tegenovergestelde houding, beide hoofden zijn naar elkaar toegericht. De voorbeelden van deze figuren zijn vermoedelijk in de omgeving van Lysippus te zoeken.

Het geheele relief was gekleurd, overblijfselen van lichtblauw en geel zijn op den achtergrond, van roodbruin op Herakles (hand en leeuwenhuid), van donkerrood en geel op de halfcirkelvormige ornamenten boven de dakpannen en van wit en blauw op de kapiteelen en het gevelveld bewaard.

Hier en daar wat afgesleten, de r. bovenhoek en een stuk van den linker afgebroken. Grove, donkere aarde. L. 0.395 M. H. 0.39 M. Uit Rome. Vrij stompe afdruk. De plaat is met een aantal uit denzelfden vorm afgedrukte en eenige dergelijke in het voorjaar van 1902 in het N.O. van Rome (horti Sallustiani) gevonden; zij dienden waarschijnlijk tot wandversiering. Een der reliefs draagt het firmastempel OCTAVI. Vgl. Hartwig in de Oesterr. Jahresh. 1903 p. 16 en 1904 p. 209 en het daar geciteerde.

277. **Leeuwekop**. (pl. XXIV : 1.) Streng gestyleerde leeuwekop en relief met stralenvormig van het hoofd uitgaande manen. De muil is bijna gesloten, de tong hangt recht over de onderlip naar beneden.

Flauwe sporen van beschildering.

Onderaan beschadigd, overigens goed bewaard. Donkerbruine aarde. Achterzijde vlak. H. 0.13 M. Uit coll. Hakky bey No. 74. Uitvoerig, conventioneel werk.

278. **Leeuwekop**. De kop is door schetsachtig behandelde manen en ooren omgeven, het gelaat is uitvoeriger

bewerkt, de cirkelronde oogen zijn scherp omlijnd, de muil eenigszins scheef geopend, deze is grootendeels modern, doch juist gerestaureerd, gelijk uit de antieke overblijfselen blijkt. Onder den kop een klein stuk profileering. Hier en daar sporen van verf in de holten.

De muil en een stuk van den neus modern, de punt van het linkeroor ontbreekt. Rondom afgebroken, behalve de bovenzijde. Grove, donkerbruine aarde. Achterzijde hol. H. ca. 0.21 M. Uit coll. Hakky bey No. 73. Vlot, maar krachtig werk, vooral wat het voorhoofd betreft.

279. **Antefix**, met vrouwekop en face en relief. Zij draagt het haar met eene scheiding in het midden naar achteren gekamd en omgeven door een band. Op het hoofd een bloemkelk. De gelaatstrekken zijn vol, met hoog driehoekig voorhoofd, kleinen mond en scherp omlijnde oogleden. Aan elken kant der figuur een akanthustak met kelk.

Vele overblijfselen van vuurroode beschildering.

Aan de onderzijde afgebroken. De l. bovenhoek en de neus modern. Grove roode aarde. Achterzijde in het midden eenigszins uitstekend. H. 0.235 M. Uit coll. Hakky bey No. 72. Grof, Italiaansch werk.

E. Deelen van vazen.

280. **Décor eener vaas** (pl. XXVI en XXVII), bestaande uit vier gevleugelde Nikefiguren in kleine renwagens door een span bokken getrokken, vier gevleugelde Eroten, een door een hond aangevallen panter, een wild zwijn, een hert en drie honden, benevens een aantal fragmenten eener zg. eierlijst, een eigenaardig gevormd ornament en een dertigtal lancetvormige bladeren.

De Nikefiguren staan ver voorover, de armen recht vooruit gestrekt in kleine, haar tot de knieën reikende, vierkante wagentjes met breede treeplank. Het hoofd is eenigszins naar den l. schouder gebogen. Zij hebben één grooten en één kleinen vleugel, dragen het haar achterop het hoofd samengebonden en zijn gekleed in den langen chiton der wagenmenners.

De bokken zijn in gestrekten galop voorgesteld de l. bok bedekt de achterste helft van den rechter. Zij dragen een hoofdstel, van trekzeelen is evenwel niets te bespeuren. De kleuren zijn over het geheel zeer goed bewaard vooral van drie der Nikefiguren en de daarbij

behoorende dieren. Op witte grondverf zijn de chitons en vleugels met blauw met rose vlekken, de haren met bruine, de monden met roode en de wagens met vuurroode verf aangegeven. De bokken zijn vuilwit, de tuigen vuurrood. De vier gevleugelde Eroten wijken in houding en kleeding alle van elkaar af. Drie er van plaatsen het r. been vooruit en draaien het hoofd n. r. Van deze drie dragen er twee een kort manteltje zoodanig, dat het de l. bovenhelft der borst met den l. arm en schouder bedekt, terwijl het bij den derden over den rug hangt en langs elken schouder van voren vrij neerhangt. De eerste buigt den r. arm zijwaarts, de tweede omhoog ; beiden houden den l. arm langs het lijf, de derde houdt de beide armen zijwaarts. De vierde Eros draagt het manteltje op dezelfde wijze als de beide eerstgenoemde, het is echter iets grooter, zoodat een stuk achter de r. zijde neerhangt. De r. arm is omhoog gebogen. Wat de figuren in de handen hielden is niet met zekerheid te zeggen, waarschijnlijk droegen No. 2 en 4 een lans, de andere misschien ook, maar bogen zijn niet onmogelijk. Van de beschildering is, behalve de grondverf, die vrij goed bewaard is, niet veel meer overgebleven. De vleugels waren blijkbaar lichtblauw gekleurd, hetgeen bij een der figuurtjes vrij goed zichtbaar is.

Alle dieren zijn in vollen ren afgebeeld. De panter, met den voor de Grieksche kunst zoo karakteristieken langen hals, is door een hond (met rooden halsband) besprongen, die hem in het r. oor bijt. Zeer goed is het ombuigen van den kop van den panter en het bijten van den hond weergegeven. Het hert, dat een zwaar gewei draagt, vlucht naar rechts, het everzwijn naar links. Van de drie honden, die alle op onze hazewinden gelijken, loopen er twee in galop naar links de derde naar rechts, waarbij hij kop en hals omhoog heft.

De beschildering is op de dieren goed bewaard. De honden zijn grijsachtig, met rose op den buik en dragen vuurrood geschilderde halsbanden, het hert is witgevlekt, het everzwijn grijsachtig van kleur. Op den panter is alleen vuurroode verf in den bek bewaard.

De bovengenoemde ornamenten, eierlijst, bladeren en de strik zijn verguld. De bladeren zijn plat, de eierlijst is gebogen.

In het algemeen zijn de figuren goed bewaard gebleven. Van ééne Nikefiguur ontbreken beide, van een tweede één arm, van een bok de kop, terwijl alle voorpooten der bokken, benevens kleinigheden aan de vleugels der figuren bijv. zijn afgebroken. Van de Eroten ontbreken kleinigheden als de l. voet van den vierden, een hand en een stuk van den vleugel van den tweeden. Van de dieren is alleen de staart van den panter en den op hem gesprongen hond afgebroken.

Fijne, lichtbruine aarde. Massief. Nergens brandgaten. De figuren zijn uit vormen afgedrukt; klaarblijkelijk is voor alle Nikefiguren dezelfde gebruikt, terwijl de noodige afwisseling werd bereikt door de vochtige afdrukken eenigszins te verbuigen. De bokken zijn niet paarsgewijze, maar stuk voor stuk uit één en denzelfden vorm afgedrukt, de linker is dan tegen den rechter zoodanig aangedrukt, dat door het wegsnijden van het achterlijf van den laatsten, de achterzijde der beide dieren een holgebogen vlak vormt. De voorpooten waren alle door middel van kleine bronzen draadjes bevestigd (evenals de staarten der honden); in hoeverre voor de Eroten één vorm is gebruikt, is moeilijk uit te maken, vermoedelijk komen No. 1 en 2 uit denzelfden en is het verschil weder een gevolg van verbuigen der afdrukken. De beide rennende honden zouden ook uit denzelfden vorm kunnen komen.

Uit de achterzijde der voorwerpen blijkt, dat zij met cement op eene bolronde oppervlakte bevestigd zijn geweest, vermoedelijk dus eene vaas. De Nikefiguren zouden dan om den hals kunnen hebben gezeten, daar op deze wijze de holle bocht, die de achterzijde van elk paar bokken beschrijft, het best verklaard wordt. Ook het feit, dat het hert nooit meer dan één achterpoot en de blaffende hond slechts één voor- en één achterpoot had, wijst op bevestiging op de een of andere oppervlakte. Deze dieren zouden dan met de Eroten midden op de vaas hun plaats kunnen vinden en de bladeren op den voet. Natuurlijk is dit alles niet met zekerheid uit te maken, evenmin als de vorm der vaas, hoewel ik op grond van stijl en vindplaats geneigd zou zijn te denken aan een stuk als Berlijn No. 2883. Op de achterzijde der figuren vele sporen van verguldsel, blijkbaar was de vaas dus verguld. Als analogieën kunnen bijv. de z.g. Curtiusgiebel in Berlijn (Curtius, zwei Giebelgr. aus Tanagra, hoewel deze figuren wellicht van een sarkophaag afkomstig zijn) benevens diverse vazen in de Eremitage (hydrië uit coll. Campana Compte Rendu 1862 pl. III p. 35, de beroemde vaas met den strijd van Athena en Poseidon, Compte R. 1872 pl. I p. 5 enz.) en de vaas uit Lampsacus in Constantinopel Mon. Piot 1903 p. 39 en 42 dienen.

H. der Nike's met de wagens 0.048 M. Lengte der bokken 0.06 M. H. der Eroten 0.07 M. Groep v. d. panter ± 0.035 M., hert l. 0.05 M., honden 0.045 M., ever 0.045 M., blaffende hond 0.035 M., een blad 0.04 M. Gezamenlijke lengte der eierlijst ± 1.30 M. Gev. in Tanagra (1884). Goede stijl (einde IV^de^ eeuw?) Uiterst zorgvuldig en levendig van uitvoering.

GRIEKSCH-ROMEINSCH.

IV. VAZEN.

IV. VAZEN.

A. Cycladische(?) vaas.

281. **Dubbele vaas**. Vaas, bestaande uit twee cylindervormige, naar boven zich vernauwende kokertjes met plat uitgebogen bovenrand, die van onderen door een dik, aan den hals door een dunner en boven aan den rand door een plat, gebogen stuk klei verbonden zijn. Onderaan is aan de eene zijde een oor aangebracht, dat beide kokertjes verbindt en naar boven gebogen is; aan de andere zijde op elk vaasje onder den hals een knopvormig uitsteeksel (nabootsing van den kop van een klinknagel).

Met een dun laagje grijsachtige aarde gesaust, niet beschilderd.

Grove, ruw gebakken, weinig gezuiverde aarde van vuilwitte kleur. Hier en daar zwart gebrand (waarschijnlijk door het gebruik). H. 0.095 M. Uit Athene, vermoedelijk op een der Cycladen gevonden. Behoort tot de klasse der Excav. of Phylakopi p. 102, 12 besproken vazen (vgl. het daar geciteerde). Geheel overeenstemmend is het stuk in Athene, Collignon-Couve pl. II No. 15.

B. Cyprische vazen.

Bronzen tijdperk.

a. Rood vaatwerk.

282. **Pot**. Kogelvormige pot met korten, scherp uitgebogen hals, voorzien van twee bijzonder kleine, rondgebogen vertikale ooren.

Om den hals een ingekrast zigzagornament. Om den romp twee slordig ingekraste friezen van door elkaar loopende zigzags.

De vaas is geheel rood gekleurd en aan de onderzijde eenigszins zwart verbrand.

De monding eenigszins beschadigd. Roseachtig bruine aarde. Vrij dun van wand. H. 0.11 M. Gev. in Cyprus. Uit coll. Naue, verk. cat. No. 62. Goede techniek.

283. **Schepkannetje.** Kannetje van gedrongen vorm, van boven in een cylindrischen hals met ietwat uitgebogen monding overgaande. Aan de eene zijde zit een plat, rechthoekig oor dat met het benedeneinde aan den hals vast is gemaakt en ver boven de vaas uitsteekt, aan de andere zijde hiertegenover is op de plaats waar hals en monding in elkaar overgaan een kleine ring bevestigd, terwijl de mondingsrand daarboven eenigszins uitsteekt.

De versiering bestaat uit zigzags om buik en hals, omgeven door horizontale lijnen. De overgang van hals tot romp is gegroefd. Op het oor dergelijke versiering als op den romp.

Bijzonder goed bewaard. Roseachtig bruine aarde. Vuurroode beschildering. H. 0.125 M. (met oor), z. oor 0.085 M. Kunsthandel, Londen. Goede techniek. Zorgvuldig bewerkt. Analoog aan Myres en Richter Cyprus Mus. Cat. No. 118.

b. Vaatwerk met versieringen en relief.

284. **Kan** met kogelvormigen, van onderen afgeplatten romp, rechtopstaanden eenigszins toeloopenden hals, die tot een platte monding is uitgebogen, voorzien van een rondgebogen, bandvormig oor, dat halverwege den hals is aangezet.

Aan elken kant van het oor en relief eene band, die aan het eene uiteinde spiraalvormig is gebogen. De andere einden vereenigen zich voor op den buik tot een ruitvormigen kop met twee groote, ronde oogen. Het geheele ornament is versierd met ingekraste strepen. Wellicht stelt het twee slangen voor, met één kop, gelijk bij archaïsche voorstellingen meer voorkomt.

De vaas is geheel grijsachtig bruin gesaust.

De monding gedeeltelijk afgebroken. Hard gebakken, bleekroode aarde. Grijsachtig bruine beschildering. Zeer dun van wand. H. 0.18 M. Gev. in Cyprus (Hagia Paraskevi). Uit coll. Naue verk. cat. No. 67 (waar het ornament beschreven wordt als de kop van een antiloop met groote horens). Afgebeeld bij Ohnefalsch-Richter Cyprus B. & H. pl. CLXXII, 15 g en CXXII, 2. Vgl. voor dit vaatwerk Jahrb. 1898 p. 56, Arch. Anz. p. 147, Myres en Richter Cypr. Mus. No. 253/4 en p. 37. Goede techniek.

c. Geschilderd vaatwerk.

285. **Flesch.** Platte, ovale flesch met lange, nauwe cylindervormige tuit, die aan de bovenzijde gedeeltelijk open is, met een klein, bandvormig gebogen oor op de bovenzijde van den romp, vlak bij de tuit.

Aan elken zijkant van den romp drie doorboorde aanzetsels, drie dergelijke aan den onderkant en twee aan de bovenzijde, waardoor draden werden getrokken, om de vaas op te hangen.

De beschildering bestaat uit banden van drie lijnen, waartusschen geärceerde ruiten.

Fijne, geelwitte aarde. Gesaust. De beschildering donker violetbruin. L. 0.18 M. Kunsthandel, Londen. Geheel gelijk aan Ohnefalsch-Richter Kypros, pl. CL No. 18 p. 455, vgl. Myres en Richter Cypr. Mus. pl. III No. 372).

286. **Kannetje**, met kogelronden romp, voorzien van eene lange, rechtopstaande tuit, die halverwege aan de eene zijde wijd is uitgebogen en bovenaan is dichtgeknepen, met een klein, sterk gebogen oor. Aan elken kant van den hals een doorboord aanzetsel; een dergelijk aan de voorzijde bij het begin van den hals, aan de achterzijde bij het begin van het oor en daarop.

De roode beschildering bestaat uit geärceerde ruiten en strepen. Om hals en tuit zigzaglijnen. Aan de onderzijde vier groepen van drie zich kruisende lijnen met kringen in de daardoor ontstane hoeken.

Witte aarde. Gesaust. De beschildering is rood en mat geworden. H. 0.135 M. Kunsthandel, Londen. Analoog aan Myres en Richter Cypr. Mus. pl. III No. 344.

287. **Kannetje** van dergelijken vorm als het vorige, op drie korte pootjes, buitendien is de tuit aan de spits geheel pijpvormig en het oor aan de buitenzijde gegroefd. Aan elken kant van den hals twee doorboorde aanzetsels, een dergelijk aan den voorkant bij het begin van de tuit en aan den achterkant bij het begin van het oor.

De versiering bestaat uit het z.g. dambordornament op den romp met voor de helft zwart geschilderde blokjes, op hals en oor strepen. Buitendien loopt een vertikale lijn van de aanhechting van de tuit, onder om den romp naar de aanhechting van het oor aan de achterzijde.

De tuit eenigszins beschadigd. Witte aarde. Gesaust. De beschildering dof zwart geworden en hier en daar afgebladderd. H. 0.14 M. Kunsthandel, Londen. Vgl. Myres en Richter Cypr. Mus. pl. III No. 360.

288. **Holle ring**, voorzien van een vertikaal rond gebogen bandvormig oor, dat dwars over de vaas loopt. Aan de voorzijde hiervan en tevens op de vaas is een dierenkop bevestigd, die tot tuit diende, aan de achterzijde een trechtervormige vaas, waardoor men het voorwerp kon vullen. Tusschen tuit en trechter aan weerszijden twee peervormige amphoren met vertikale ooren en uitgebogen monding, door welke men eveneens in den ring vloeistoffen kon gieten.

Hier en daar sporen eener slordige beschildering, schuine strepen op den trechter, geärceerde driehoeken op de amphoren.

De verf sterk afgesleten. Hier en daar stukken afgebroken, (bijv. tuit en oor waren door een extra stuk verbonden), de amphoren alle min of meer beschadigd. Roodachtig bruine, grove aarde. Zwarte beschildering. Gev. in Cyprus, wellicht in Hagia Paraskevi. Uit coll. Naue verk. cat. No. 95. H. 0.14 M. Doorsn. 0.20 M. Vrij grof. Verwant zijn vazen als Ohnefalsch-Richter pl. CLXX enz. Vgl. ook Myres en Richter Cat. Cypr. Mus. No. 227, Pottier, Louvre No. A 47. De vorm komt reeds in de II/V stad in Troje voor, vgl. Troja und Ilion p. 272, Cat. Troj. Altert. Berlin No. 823 en 3246 (VIde stad). Voor een Boeotisch-geometrisch exempl. vgl. Jahrb. 1888 p. 341 fig. 22.

d. Graeco-Phenicisch vaatwerk.

289. **Kannetje** met kogelvormigen, van onderen afgeplatten romp met ronden, breed uitloopenden hals en een klein vertikaal, sterk gebogen oor.

Op den romp aan elke zijde eene groote spiraal. Om de aanhechting van den hals een klein kraagje, bestaande uit een kelkbladornament, op het oor en om het standvlak lijnen, alles zwartgeschilderd. Om de monding een band in dofroode verf, met dezelfde kleur is het standvlak beschilderd.

Fijne, geelwitte aarde. Matzwarte beschildering. H. 0.09 M. Kunsthandel, Londen. Myres en Richter Cat. Cypr. Mus. pl. IV No. 978.

290. **Kannetje** met kogelronden, van onder afgeplatten romp, korten hals en breed uitgebogen monding en klein, rond oor. Om den hals een plastische ring.

Op de schouders drie geschilderde groepen van 3 concentrische kringen (met den passer getrokken) verder lijnen om buik en hals. Mondingsrand en buitenzijde van het oor eveneens zwart gekleurd.

Onder het oor afgesplinterd, overigens goed bewaard. Zeer fijne roode aarde, die op de breuken in het midden wit is. Gepolijst. Matzwarte verf. H. 0.085 M. Kunsthandel, Londen. Myres en Richter, Cat. Cypr. Mus. No. 1000.

291. **Alabastron**. Rond, naar boven nauw toeloopend fleschje, met nauwen hals, plat omgebogen mondingsrand en klein, sterk gebogen oor.

De geheele vaas is dofrood geschilderd, waarop met zwarte verf om voet, schouders en halsrand lijnen zijn aangegeven.

Bleekroode aarde. Matzwarte verf op violetrood fond. Binnen in de halsopening sporen van asphaltsluiting. H. 0.08 M. Kunsthandel, Londen. Analoog aan Myres en Richter, Cat. Cypr. Mus. No. 1070.

292. **Kannetje** met eivormigen, aan de onderzijde afgeplatten romp, klaverbladvormige tuit en rechthoekig gebogen oor.

Om den buik zijn met zwarte verf smalle lijnen getrokken, dergelijke maar breeder om hals en monding. Aan de voorzijde op den romp drie concentrische kringen (met den passer getrokken). Het oor aan de buitenzijde eveneens zwart gekleurd.

Fijne roode aarde. Zeer hard gebakken, waardoor aan de onderzijde hier en daar gebarsten. Gepolijst. Matzwarte verf. H. 0.085 M. Kunsthandel, Londen. Analoog aan Myres en Richter, Cat. Cypr. Mus. No. 1083 („navolging van Attische vormen”).

C. „Mykeensche” vazen.

293. **Trechter**. (pl. XXVIII : 2.) Lange, naar het doorboorde benedeneinde spits toeloopende vaas, met omgebogen bovenrand en ringvormig oor.

Op den bovenrand geschilderde vlekken, om de vaas zelf drie paren van dunne, door dwarsstreepjes verbonden lijnen, tusschen breede en smalle strepen. Het ondereinde en de buitenzijde van het oor geheel gekleurd, alles in bruinrood.

De spits afgebroken, doch kan slechts een klein stuk ontbreken; voor zoover bewaard, doorboord. Fijne roomkleurige

aarde. Gesaust. Glanzende, rood tot bruinrood geworden beschildering. H. 0.335 M. m. oor, middel. bovenaan 0.10 M. Uit Athene. Goede techniek, ook de beschildering vrij zorgvuldig. Zg. 3de stijl. Vorm als Furtwängler, Loeschke, Myk. Vasen pl. VII, 42 XX. Vgl. over deze soort van vazen Ann. Brit. Sch. Athens IX p. 310 en Collignon-Couve, Vases peints Athènes p. 26 No. 139 enz.

294. **Beugelkan**. Peervormige, zich naar den voet sterk vernauwende en van boven afgeplatte vaas, voorzien van een kleine ronde, rechtopstaande tuit en een vertikaal, halfrond gebogen, boven op de vaas staand, bandvormig oor, dat in het midden der bocht door een knop met de bovenzijde der vaas verbonden is. Om den voet van dezen knop een plastische ring. De voet is ringvormig en aan de onderzijde hol afgedraaid.

Op den schouder der vaas 5 lotusbloemen rondom den middelsten knop. Om de vaas zelf vier groepen van twee breede lijnen, waartusschen eenige smalle, terwijl de voet der vaas geheel is gekleurd (behalve de onderzijde). Boven op den knop der vaas twee kringen, langs den voet daarvan een kring, evenals langs dien van de tuit.

Modern zijn (gips) de beugel, op den centralen knop na en de tuit. Fijne, witte aarde. Gesaust. Glanzende, rood geworden beschildering. H. 0.19 M. Gev. in Kameiros (Rhodus). Uit coll. M. E. No. 14. Goede techniek, ook de beschildering zorgvuldig, z.g. 3de stijl. Vorm analoog aan Myk. Vasen VII No. 40 XIX.

295. **Beugelkan**. Vaasje van dergelijken vorm als het vorige nummer, doch veel kleiner.

De versiering bestaat uit breede en smalle zwarte strepen om buik en romp, benevens op den hals vijf lotussen, gelijk aan die op de vorige vaas. De ooren zijn aan den buitenkant zwart, bovenop den knop eenige concentrische cirkels.

Goed bewaard. Fijne witte aarde. Gesaust. Glanzend zwarte, hier en daar bruinachtige verf. H. 0.095 M. Gev. in Mykene. Uit coll. Naue verk. cat. No. 120. 3de stijl, vrij slordig.

296. **Beugelkan**. Bovenste deel van een dergelijk vaasje als het vorige, doch iets kleiner.

Om den middelsten knop ornamenten, bestaande uit gebogen lijntjes. Bij de tuit eene kleine ruit met kruis in het midden. Rondom zwarte breede en smalle strepen. Op den knop concentrische cirkels. Ooren zwart aan de buitenzijde.

Bovenste deel van den romp bewaard, met oor en knop; tuit afgebroken. Fijne witte aarde. Gesaust. Glanzend zwarte, tot bruine verf. H. 0.045 M., midd. 0.075 M. Gev. in Egypte. Uit coll. Naue verk. cat. No. 119. 3de stijl, zeer zorgvuldig. (Naue noteerde op dit stuk: „Wie bei Flinders Petrie, the Egypt. basis of Greek history p. 274 fig. 2", hetgeen ik niet kon controleeren.)

297. **Beugelkan.** Bovenste deel van een dergelijke vaas als de vorige, doch veel grooter. Rijke ornamenten: sporen van lijnen, die in spiralen eindigen en samenkomen tot op eene dergelijke wijze als op de vaas Myk. Vasen XXXVI No. 362, verder van rosetten met vier bladeren, een zon als op Myk. Vasen XXIII, 171 met een derg. rosette in het midden en van een z.g. triglyphenornament als Myk. Vasen XXXIII No. 332. Op het oor haakvormige, op den knop ovaal gebogen lijntjes.

Bovenste deel van den romp bewaard. Stuk van de tuit afgebroken. Lichtbruine aarde. Bruinachtige, veelal afgesleten glanzende verf. (Geen maat te geven.) Uit Kalymnos. Coll. Naue verk. cat. No. 121.

298. **Fragmenten.** Vier fragmenten, misschien van eene dergelijke kan als de vorige. De versiering bestaat uit dergelijke zeer gecompliceerde ornamenten.

Alle stukken rondom afgebroken, hunne plaats niet te bepalen. Lichtbruine aarde. De verf zwart, bijna overal afgesleten. L. 0.07-0.13 M. Uit Kalymnos. Coll. Naue verk. cat. No. 124.

299. **Fragment.** Stuk van den bodem en van den zijwand van eene beugelkan vermoedelijk (ook twee kleine stukken van de bovenzijde zijn bewaard).

Het ornament bestaat uit de z.g. vischgraat en een fries van kleine hangende, halve bogen, twee aan twee concentrisch. Verder eenige strepen.

Rondom afgebroken. Lichtbruine aarde. Glanzend zwarte tot bruinachtige verf. H. ± 0.125 M., (bodem tot bovenrand der vaas). Uit coll. Naue verk. cat. No. 123. De vaas was blijkbaar krachtig en gedrongen van vorm, de beschildering is zorgvuldig en goed bewaard.

300. **Beugelkan.** Vaas van dergelijken vorm als de vorige, behalve dat de tuit niet vóór het oor staat, maar de plaats van den knop in het midden er van inneemt. De voet is plat en ringvormig, de hals door een plastischen ring van den romp gescheiden.

De versiering bestaat uit breede en smalle roode strepen om romp en hals. Oor en voet zijn geheel rood.

Lichtroode aarde. De glanzende beschildering vuurrood geworden. H. 0.285 M. Gev. in Kameiros (Rhodus). Coll. M. E. No. 13. Goede techniek, doch grof. Vorm als Myk. Vasen VIII No. 44 XXI.

301. **Beker**. Diepe, bovenaan eenigszins uitgebogen kelk op hoogen voet, met van onder hol afgedraaide, platte basis, voorzien van twee vertikaal staande ronde ooren.

Aan de buitenzijde, onder den rand, zijn zigzagsgewijs groepen van S-vormig gebogen, parallelle lijnen aangebracht. Van uit elk ontmoetingspunt gaat een rechte lijn uit, waarboven zes gebogen dwarslijntjes (gedegeneerd lotusornament) alles in bruinzwarte verf. De bovenrand der vaas is aan binnen- en buitenzijde eveneens bruinzwart geschilderd, evenals de ooren, op een kleinen driehoek bij de aanhechting en de voet op eenige ringen na Onder het hoofdornament eenige geschilderde strepen, door eene ingekraste lijn aan de onderzijde begrensd.

Gelijmd, een klein fragment aan den rand modern. Fijne, bleekroode, hard gebakken aarde. Glanzend bruinzwarte, hier en daar roodbruin geworden beschildering. H. 0.18 M., midd. 0.235 M. m. ooren. Gev. in Kameiros (Rhodus). Coll. M. E. No. 15. Goede techniek. 3de stijl. Vorm Myk. Vasen pl. III No. 21, V.

302. **Schepkannetje**. Halfbolvormige vaas met spits toeloopenden bodem, voorzien van een lang bandvormig oor.

De versiering bestaat uit concentrische kringen aan de binnen- en buitenzijde van den bovenrand en eenige om de buitenzijde der vaas. Het oor aan den buitenkant eveneen rood op eene smalle strook na.

Fijne geelwitte aarde. Gesaust. De glanzende verf rood geworden. H. ± 0.14 M., midd. 0.09 M. Gev. in Thisbe (Boeotië). Goede techniek. 3de stijl. Vorm en versiering als Myk. Vasen pl. I No. 2.

303. **Hydrië**. (pl. XXVIII : 1.) Peervormige vaas, bovenaan eenigszins afgeplat, op ringvormigen voet, voorzien van drie kleine rechtovereindstaande ooren. Op de schouders zit een cylindervormige hals met platomgebogen mondingsrand. De ooren zijn bandvormig en van twee groeven in de lengterichting voorzien.

De geheele vaas is lichtbruin gesaust, de voet daarover donkerbruin gekleurd, evenals het onderste deel van den buik. Daarboven drie maal drie rondloopende strepen en ééne onmiddellijk boven het bruine onderstuk. Op den schouder tusschen elk oor, boven de

bovenste drie lijnen, drie met elkander verbonden spiralen. Daarboven weder drie lijnen. De hals is zwartbruin gekleurd evenals de bovenzijde der ooren en een ring om elk oor. Op den mondingsrand een ornament, bestaande uit in elkaar geschoven winkelhaken (vischgraatornament. De binnenzijde is bovenaan van eene bruine streep voorzien.

Zeer goed bewaard. Roseachtig bruine aarde. Gesaust. Glanzend bruinzwarte verf, die hier en daar (evenals de vaas zelf) roodachtig is verbrand. H. 0.44 M. Gev. in Rhodus. Zeer goede techniek, zorgvuldige beschildering. 3de stijl. Analoog zijn vazen als Myk. Vasen pl. VI No. 34 XII.

304. **Hydrië**. Vaas in vorm gelijk aan de vorige, doch veel kleiner. De beschildering bestaat uit een z.g. netwerkornament tusschen kringen op de schouders en daaronder breede en smalle lijnen, alles met roode verf aangegeven. De binnenzijde van den mond en de ooren aan weerszijden eveneens rood gekleurd. Op den mondingsrand smalle roode lijnen.

Eén oor ontbreekt, de monding eenigszins beschadigd. Roodachtige aarde. Beschildering glanzend vuurrood. Gesaust. H. 0.065 M. Uit den Peloponnesus. Goede techniek, zorgvuldige beschildering. (3de stijl.) Vorm Myk. Vasen pl. I No. 3.

305. **Hydrië**. Vaas van gelijken vorm als de vorige. De beschildering bestaat uit een zwart gekleurd schubbenornament op de schouders, met breede en smalle lijnen daaronder. De monding (aan binnen- en buitenzijde), ooren en voet zijn evenals de aanhechtingen van hals en ooren zwart gekleurd.

Eén oor gedeeltelijk afgebroken. Licht grijsachtige aarde. Gesaust. De verf dofzwart geworden en hier en daar afgesleten. H. 0.075 M. Uit den Peloponnesus. Goede techniek, zorgvuldige beschildering. 3de stijl.

306. **Gietkom**. Diepe, naar beneden zich vernauwende kom met twee kleine rond gebogen ooren en spits toeloopende tuit, die vlak onder den bovenrand zit. De bovenrand is rechthoekig naar binnen gebogen en van boven afgeplat.

De versiering bestaat uit groepen van rechthoekig gebogen in elkaar geschoven lijnen boven op den rand, een breede lijn daaronder, twee dergelijke waar de verwijding begint (aan binnen- en buitenzijde) en twee lijnen boven den bodem aan de buitenzijde, alles in roode verf. Ooren en tuit gedeeltelijk rood geschilderd.

Aan de tuit ietwat beschadigd. Uit vele stukken in elkaar gezet, hier en daar gerestaureerd. Bleekroode aarde. Gesaust. De beschildering dof roodbruin geworden. H. 0.15 M., midd. 0.145 M. Gev. in Kameiros (Rhodus.) Coll. M. E. No. 11 Vrij goede techniek. Vorm Myk. Vasen pl. I No. 7.

307. **Skyphos**. Diepe, naar den voet zich vernauwende drinkkom, waarvan de monding eenigszins is uitgebogen, voorzien van twee horizontaal aangezette, omhoog gerichte ooren.

De beschildering bestaat uit drie horizontale, zwart gekleurde strepen om den romp. Onder den rand een streep, waaronder een ornament in lichtbruine verf bestaande uit groepen van drie parallel loopende, haakvormig gebogen lijntjes, waarvan het eene eind tegen de streep en het andere tegen den hoek van de volgende groep aansluit.

De mondingsrand en de voet zijn geheel, de ooren gedeeltelijk zwart gekleurd, verder zwarte banden aan den binnenkant.

Gelijmd, doch geheel bewaard. Fijne, witte aarde. Gesaust. Glanzend zwarte tot lichtbruine verf. H. 0.12 M., midd. 0.235 M. m. ooren. Gev. in Kameiros (Rhodus). Coll. M. E. No. 12. Goede techniek. Beschildering zorgvuldig. 3/4de stijl. Vorm Myk. Vasen III No. 18 II. Ornament als Myk. Vasen XXI No. 151.

308. **Beugelkan**. Platte, ronde kruik op ringvormigen voet met oor en tuit als No. 294.

Op het oor zijn twee roode strepen, op den knop is een spiraal geschilderd. Om den mond een roode band, een dergelijke om knop en tuit. Van den knop loopen stralenvormig 5 series van in elkaar geschoven, winkelhaakvormig gebogen lijnen, als op Myk. Vasen XXX, 284, naar de schouders; om den buik vijfmaal het bovenbeschreven ornament. Verder roode strepen. De voet eveneens rood.

Heeft eenigszins door vocht geleden. Bleekroode aarde. De glanzende verf rood geworden. Gesaust. H. 0.115 M. Gev. met het idool No. 180 en No. 309 in één graf op den Hymettus. Slordig, laat stuk. Vorm Myk. Vasen taf. XXI No. 157.

309. **Gietkommetje**. Buikig, aan de onderzijde afgeplat kommetje met uitgebogen bovenrand, een groot, loodrecht staand oor en eene (afgebroken) tuit.

De versiering bestaat uit onder de monding een breede streep, een rand van in elkaar grijpende S-vormig gebogen lijntjes als op Myk. Vasen XVIII, 131,

daaronder vier smalle kringen en een kring om den voet. Aan de binnenzijde twee banden en één boven op het oor.

Tuit afgebroken. Een klein gat in de onderzijde der vaas. Witte aarde. Gesaust. De verf roodachtig geworden. H. 0.045 M., midd. 0.095 M. m. oor. Gev. m. het idool No. 180 en het vorige stuk in één graf op den Hymettus. Slordig van techniek en beschildering.

310. **Fragmenten** (circa 25 stuks) van „Mykeensche" vazen grootendeels tot den z.g. 3den en 4den stijl behoorend, waaronder een met goed geschilderde bladeren (als Myk. Vasen XIX No. 135), eenige van bekers als Myk. Vasen XXXI No. 297/8, benevens een paar steenen weefsteentjes (het eene kegelvormig, als Furtwängler Aegina pl. 119, 25, het andere plat met een verlengstuk in het midden als ibid. pl. 119, 28).

Gev. in Mykene en Tiryns.

311. **Fragmenten**. Stuk van een voorraads-pithos uit Knossos, versierd met een band en relief, waarin schuine dwarsstrepen zijn gekrast.

Grove, grijze aarde. Buitenkant grijsachtig gesaust. L. ± 0.10 bij ± 0.08 M. breed. Dik 0.01 M. tot 0.025 M. Gev. in Knossos.

b. Stuk van een gebogen tegel, in de dwarsrichting loopen parallelle groeven.

Grove, roode aarde. L. ± 0.12 b. ± 0.06 M. Uit Gla (Boeotië).

D. Geometrische vazen.

312. **Kan**. (pl. XXIX : 3.) Van onderen rond uitgebogen en naar de monding zich verwijdende kan, met een lang, gebogen, bandvormig oor, dat door een rond tusschenstukje met de vaas is verbonden.

De versiering bestaat uit friezen, welke, behalve het onderste, niet tot onder het oor doorloopen en daar door een vertikale zwarte lijn worden afgesloten. Op den mondingsrand dwarslijntjes, daaronder een zigzagband met z.g. netornament in de driehoeken, door lijnen er boven en onder afgesloten. Onder deze strook een groote maeander met dwarsstreepjes gearceerd, dan eene smalle strook met twee in elkaar gevlochten zigzaglijnen, met eene stip in de daardoor gevormde ruiten, dan ééne met het z.g. dambordornament, terwijl om den voet hetzelfde ornament loopt

als om de monding. Alle strooken zijn door lijnen gescheiden. Langs de binnenzijde van de monding eenige strepen. Op het oor vier door een aantal dwarsstrepen gescheiden vakken, in elk waarvan een langbeenige vogel is geschilderd (geheel ingevuld, niet gearceerd), met drie groepen van stippen er omheen tot vulling. Op elken zijkant van het oor een zwarte streep en drie op het verbindingsstuk.

Gelijmd, kleinigheden modern. Fijne, lichtroode aarde. Gesaust. Glanzend zwarte tot lichtbruine beschildering. H. m. oor 0.245 M., midd. der monding 0.14 M. Gev. in den Kerameikos (bij Athene) in 1881. Zeer goede techniek. Zorgvuldige beschildering. Vgl. over deze klasse S. Wide, Jahrb. 1899 p. 205.

313. **Pyxis.** Vaas in den vorm van eene platte schijf. Het van een spitsen knop voorziene deksel sluit in den scherp naar binnen gebogen rand van de vaas. Aan elken kant van het deksel zijn aan den rand twee gaten geboord, die met dergelijke in den vaasrand correspondeeren, hier werden touwtjes doorgetrokken.

De versiering bestaat uit eene breede strook met drie evenwijdige zigzaglijnen tusschen twee smallere met één zigzag, daaronder een z.g. kelkbladornament, benevens een breede streep rondom den voet, alles door drievoudige smalle strepen gescheiden. Op het deksel, rondom den knop twee breede zwarte strooken, waartusschen drie kringen, dan weer tweemaal drie kringen met een rij punten daartusschen; buitenom loopt een kelkbladornament op drie strepen. Op den knop eveneens lijnen en stippen. De rand, waarop het deksel rust, eveneens zwart gekleurd.

Knop gelijmd. In de vaas een antiek gat. Lichtroode aarde. Lichtbruine glanzende verf voor sommige ornamentbanden, donkerder voor andere en de strepen, zwart voor de strooken op het deksel en den rand der vaas. H. (zonder knop) 0.085 M., midd. 0.20 M. Gev. bij het Dipylon met het volgende stuk. Zeer goede techniek. Zorgvuldige beschildering. Vermoedelijk uit dezelfde „fabriek" als de volgende vaas. Vorm Berl. 69.

314. **Kannetje.** Buikig kannetje met rechten hals op platten bodem, voorzien van een gebogen, bandvormig oor, dat boven aan den rand eindigt. De versiering bestaat uit strooken van stippen, in elkaar geschoven haaklijnen (vischgraatornament) en dwarsstreepjes tusschen strepen, welke niet tot onder het oor doorloopen en hier door drie vertikale strepen begrensd worden; het onderste deel is alleen met strepen versierd.

Langs de monding loopen aan den binnenkant twee zwarte banden, op het oor dwarsstrepen.

Lichtroode aarde. Glanzende beschildering, de ornamenten lichtbruin, de strepen donkerder. H. 0.06 M. Gev. met het vorige nummer. Zeer goede techniek. Zorgvuldige beschildering. Vorm analoog aan Jahrb. 1899 p. 209 fig. 83. maar met kleiner en breeder oor.

315. **Drinkkom**. Diepe beker, bestaande uit een buikige benedenhelft en een uitloopende bovenhelft, op konischen voet, voorzien van twee vrij groote horizontaal staande dubbel gebogen ooren, welke aan het buikige deel zijn aangezet. In den voet zijn zes rechthoekige openingen gesneden.

De versiering om het bovenstuk is door vertikale lijnen in vakken verdeeld, die met zigzags, schuine streepjes, gekruiste lijnen, tweemaal met een svastika en eenmaal met een zeer onbeholpen geteekenden vogel n. r. zijn gevuld. Op het buikige deel eveneens vakken met strepen en zigzags gevuld. Onder langs dit stuk kringen, dergelijke onder langs den voet en op dezen zelf; de bovenzijde der ooren ruwweg zwart gekleurd, op den zijkant dwarslijntjes.

De binnenzijde is ruwweg zwart geverfd, met in het midden eenige concentrische kringen. Op den mondingsrand 5 groepen van dwarsstreepjes.

Bleekbruine lederkleurige aarde. Gesaust. Donker- tot lichtbruine beschildering. H. 0.11 M. (met voet). H. 0.07 M. (zonder dien). Midd. 0.16 M. Goede techniek. Slordige, vrij onbeholpen beschildering. Kunsthandel Londen. Vermoedelijk uit de opgravingen van Billiotti in Siana op Rhodus, vgl. over Rhodisch-geometrische vazen Thera II p. 180 en Poulsen Dipylongräber p. 64. Vgl. over dezen vorm Jahrb. 1899 p. 214 sqq.

316. **Schaal**. Diepe, van onder afgeplatte schaal met ingebogen bovenrand en twee lange, horizontaal aangezette dubbel gebogen ooren, op platten, ringvormigen voet.

De versiering aan de buitenzijde bestaat uit horizontale ringen benevens eene rij punten onder den bovenrand en eene andere halverwege. Op den rand eenige groepen dwarsstreepjes, dergelijke bij de aanhechting der ooren, waarop zwarte strepen loopen. Onder den bodem (waarin twee ingedraaide concentrische groeven) een ster geschilderd.

De binnenzijde geheel bruinzwart op eene ongekleurde strook, halverwege en een schijf in het midden na.

Fijne, lichtroode, hard gebakken aarde. De glanzende verf hier en daar eenigszins roodachtig. H. 0.065 M., midd. 0.205 M. (m. ooren). Uit Athene. Goede techniek. Zorgvuldige beschildering. Anal. aan de vaas uit Thera A.M. 1903 p. 181 No. 294.

317. **Fragment**. Fragment eener groote vaas, waarop groote maeanderhaken met dwarsstreepjes gearceerd en een zigzaglijn, alles tusschen strepen.

Rondom afgebroken. Dik van wand. Achterzijde zwart gekleurd. Lichtbruine aarde. Gesaust. Bruinachtig zwarte, glanzende beschildering. L. 0.085 M. Gev. in Mykene.

318. **Bakje**. Rond, zich naar den bodem vernauwend bakje met een eenigszins uitgebogen, platten bovenrand. In den zijwand zijn slordig 8 rechthoekige openingen gesneden.

De beschildering bestaat uit een slordige, gegolfde streep naast elke opening aan binnen- en buitenzijde en verder uit lijnen aan weerszijden rondom de vaas. Op den rand 7 groepen van 4 dwarsstreepjes.

Eén tusschenstuk afgebroken. Hard gebakken, lichtgele aarde. Licht- tot donkerbruine beschildering. H. 0.075 M., midd. 0.12 M. (boven) en 0.05 M. (onder). H. der openingen ± 0.04 M., b. 0.01 M. Gev. in Korinthe (1868). De vorm herinnert sterk aan de vaas Thera II p. 151 fig. 495 (zonder voet!) Vgl. voor derg. vazen met er in gesneden openingen ook Jahrb. III p. 341 fig. 23 en Arch. Anz. 1891 p. 116 fig. 99 (dit stuk heeft echter vermoedelijk niet omgekeerd dienst gedaan.)

319. **Kannetje**. Buikig kannetje met zeer groot bandvormig oor en spits toegebogen klaverbladvormige tuit.

De versiering bestaat uit breede en smalle zwarte banden om den romp en op het oor van de vaas.

Onder de afgeplatte onderzijde is een kruis geschilderd.

Roode, grove, slecht gereinigde aarde. Dof geworden zwarte verf. H. 0.08 M. Gev. in Thebe. Grof. De vorm herinnert aan het stuk uit Thera A. M. 1903 p. 211 pl. XXXVIII, 1, het oor is echter hooger.

320. **Bakje**. Cirkelrond bakje met twee platte ooren (waarvan een doorboord), die naar de vaas toe smaller toeloopen.

De versiering aan de buitenzijde bestaat uit 4 kringen en zeven groepen van drie zigzaglijnen van den buitensten kring naar den rand der vaas. Aan de onderzijde van het doorboorde oor gebogen lijnen, van het andere twee spiralen. Aan de binnenzijde een breede kring, op den rand stippen, op de ooren dwarslijnen.

Roodachtige aarde. De buitenzijde wit gesaust. Bruinzwarte glanzende verf. Midd. met ooren 0.11 M. H. 0.03 M. Uit Athene. Vergel. Jahrb. 1888 p. 330 fig. 1. (Boeotisch?)

321. **Kannetje**. Plat, rond kannetje, voorzien van een zeer korten, nauwen hals met uitgebogen monding en van een klein, bandvormig oor.

Op den buik zijn drie groote ovalen geschilderd en in elk daarvan eene dikke stip. Het oor is aan de buitenzijde, de monding aan de binnenzijde eveneens zwartbruin gekleurd.

De monding eenigszins beschadigd. Lichtroode aarde. Hard gebakken. Grijsachtig gesaust. Lichtbruine tot zwarte glanzende verf. H. 0.05 M. Uit Thebe. Vrij slordig van techniek, op den buik rondloopende krassen, door ruw draaien op de draaischijf veroorzaakt. Slordige beschildering.

322. **Vazenstandaard**. (pl. XXIX : 2.) Cylindervormige vaas, waarvan het bovenste deel eenigszins nauw toeloopt, op 5 korte, rechthoekige pootjes. In het rechte deel zijn acht rechthoekige, smalle openingen gesneden, die paarsgewijze dicht naast elkaar staan.

Op het toeloopende deel zijn boven op vijf groepen van dwarslijntjes, aan de buitenzijde er van is een maeander, waarin schuine dwarslijntjes en aan den binnenkant een zwarte, horizontale band geschilderd. De overgang tot het rechte deel der vaas wordt door eene ringvormige verwijding gevormd, die aan de buitenzijde met zwarte stippen tusschen twee horizontale lijnen is versierd. De tusschenruimten tusschen de openingen in den romp zijn alle door zwarte lijnen omgrensd, de smalle met boven elkaar geschilderde zigzags gevuld, terwijl op de breede een gans of zwaan met langen, gebogen hals n. r. is geschilderd. Onder deze openingen weer een rij stippen tusschen lijnen, dergelijke ook op de pooten.

Roode, hard gebakken aarde. Dik van wand. De verf goed glanzend zwart gebleven. H. 0.215 M., midd. (boven) 0.17 M. Gev. in Melos (1864). Goede techniek. Vrij zorgvuldige, doch grove beschildering. Vgl. over deze soort vazen Collignon-Couve, Vases Athènes No. 267/70, Pottier Louvre A 490 pl. 19 p. 179 en het daar geciteerde.

E. „Rhodische" (Miletische) vaas.

323. **Schaal**. (pl. XXIX : 1.) Vlakke schaal met platten rand op konischen, naar beneden breed uitloopenden, van onderen hollen voet.

De beschildering bestaat uit eene roodbruine rosette met 21 kelkbladeren in het midden, waaromheen het decor in concentrische zonen is aangebracht. Eerst twee, geheel roodbruin geschilderde strooken door dunne lijntjes omgeven (op elke strook nog twee dunne lijntjes in lichtrood gezet). Tusschen deze geschilderde strooken loopt een ornament, bestaande uit tegenover elkaar geplaatste haakjes. De buitenste zone is door groepen van vijf (éénmaal resp. van 4 en 6) met de spits naar het midden gerichte ,,spijkers" in 9 metopen verdeeld. Een metope is met eene dubbele spiraal gevuld, twee andere met een vierkant, waarin kleine gevulde vierkantjes en rechthoeken (de vierkantjes staan in de hoeken, de rechthoeken zijn met eene smalle zijde tegen eene zijde van het omgevende vierkant aangeplaatst, zoodat zij een kruis vormen), vier andere metopen met 4 kringen, waarin kleine, gevulde schijfjes, waarvan de tusschenruimten door ruiten worden gevuld (een ervan heeft in plaats daarvan 4 lotusknoppen aan de buitenzijde). De beide laatste metopen zijn gevuld met twee maeanderhaken en twee vierkante blokjes in twee concentrische vierkanten.

De platte buitenrand is met schuine strepen tusschen smalle en breede lijnen versierd. De zijkant geheel roodbruin gekleurd.

Aan de achterzijde drie kringen en één om het begin en het einde van den voet.

Een stuk aan de onderzijde der schaal afgesplinterd. Roode aarde met micadeeltjes. De bovenzijde wit gesaust. Beschildering glanzend bruinachtig zwart tot rood. H. 0.105 M., midd. 0.25 M. Gev. in Kameiros (Rhodus). Behoorde tot eene verzameling waarvan in 1904 een deel onder den naam M. E. verkocht werd. Zeer goede techniek, zorgvuldige beschildering. Waarschijnlijk in Milete vervaardigd, vgl. Boehlau Jon. Ital. Nekropolen p. 75. Analoge stukken b.v. Brit. Mus. A 701 en Louvre A 300. Vgl. Prinz, Funde aus Naukratis p. 15 en de lijst p. 127, waar deze schaal niet vermeld wordt. Vorm ongeveer Berlijn 96.

F. Protokorinthische vazen.

324. **Pyxis.** Ronde dekselpot met sterk ingebogen zijwand, voorzien van twee horizontaal aangezette, dubbel gebogen ooren.

De geheele vaas was met zwartbruine verf beschilderd, behalve een strook, langs de onderzijde, die met

eene z.g. wolfstand (kelkbladrand) is versierd en een langs de bovenzijde, waarop haakvormige lijntjes. Tusschen deze randen twee kersrood opgeschilderde banden. Op den bovenrand een rij stippen.

De binnenzijde geheel gekleurd op een paar strooken na. Op de ooren zwarte strepen.

Gebroken en gelijmd. Een stuk van den bodem modern. Het deksel ontbreekt. Fijne, geelwitte aarde. Glanzende, bruinachtige verf. H. 0.065 M., midd. met ooren 0.15 M. Uit Athene. Zeer goede techniek. Het stuk stemt nauwkeurig overeen met dat in het Louvre, Pottier E 13. Vorm Berlijn 103, doch de zijwand sterker ingebogen.

325. **Pyxis**. Plat, rond doosje, waarvan het deksel even hoog is als de vaas zelf en zooveel wijder, dat het er geheel over heen sluit en met den rand op den uitstekenden onderrand van den bodem rust.

De versiering bestaat uit op en om het deksel geschilderde vuurroode en zwarte concentrische kringen.

Het deksel eenigszins beschadigd. Geelwitte aarde. Glanzende beschildering. H. 0.03 M. Uit Thebe. De vorm is gelijk aan Wilisch, Altkor. Thonind. pl. I No. 4.

326. **Skyphos**. Diepe, naar den bodem zich sterk vernauwende drinkkom, bovenaan eenigszins naar binnen gebogen, op ringvormigen voet, voorzien van twee horizontale, ronde ooren.

Om de vaas loopt een met zwarte verf geschilderd fries van ganzen naar rechts. Er boven een breede en een smalle band in lichtbruin, om den rand loopt eene fries van vertikale, golvende lijntjes. De voet is geheel lichtbruin, de binnenzijde der vaas zwart geschilderd.

Geelachtige aarde. Zwarte tot lichtbruine beschildering. H. 0.07 M. Uit Athene. Goede techniek, zeer dun van wand (een oor verbogen). Vrij slordige beschildering, die voor een deel is afgesleten. (Boeotisch?) Vorm Berl. 98. Wilisch pl. I, No 1.

327. **Kannetje**. Halfbolvormig, aan de onderzijde plat kannetje met rechtopstaanden cylindervormigen hals en klaverbladvormige tuit, voorzien van een lang, bandvormig oor.

Op de vaas zelf, om het begin van den hals is een kelkbladornament met breede bladeren geschilderd. Onder langs den bodem loopt een z.g. wolfstand, verder eene breede en eene smalle streep; alles in roodachtig bruine verf. Hals, oor en tuit zijn eveneens roodbruin gekleurd.

Fijne, lichtgele aarde. Roode beschildering. H. 0.095 M. Uit Livadia. Goede techniek. Vorm als Wilisch pl. I No. 7.

328*. **Kannetje**. Kannetje, in vorm sterk op het vorige gelijkend, de tuit is echter niet klaverbladvormig, doch plat buitenwaarts omgebogen, buitendien eindigt het oor in den rand der monding en niet aan den hals, welke ietwat konisch is. Op den buik, bij het begin van het oor plastische knoppen, metalen klinknagels nabootsend.

De versiering is ingedrukt met een scherp voorwerp en bestaat uit 4 straalsgewijs van den hals naar den bodem loopende banden van 5 rijen van kleine, gebogen indrukseltjes. Tusschen deze banden zigzaglijnen. De hals is niet versierd.

Zeer hard gebakken, grijsgele aarde. Geen spoor van beschildering. De vaas schijnt eenigszins gepolijst te zijn. H. 0.095 M. Uit Thebe. Klaarblijkelijk niet op de draaischijf gemaakt. Het behoort tot de klasse der door Furtwängler, Aegina p. 446 pl. 124 No. 2, 6—9 besproken vazen. Vgl. ook Thera II p. 196.

G. Korinthische vazen.

329. **Alabastron**. Peervormige, van onder afgeplatte en naar boven zeer nauw toeloopende flesch, voorzien van een platomgebogen mondingsrand en een klein, doorboord oor.

De versiering bestaat uit vier strooken, welke rondom de vaas loopen en door ongekleurde stukken, waarop drie zwarte lijnen, zijn gescheiden. De eerste en derde strook (van boven) zijn geheel zwart gekleurd, de eene is met drie, de andere met vier rijen van gegraveerde schubben versierd. Deze zijn door twee kleine, concentrische, met den passer getrokken, halve cirkels aan de onderzijde begrensd en in het midden van eene op de zwarte verf gezette purperroode vlek voorzien.

Op de tweede en vierde strook friezen van dieren, op de eerste: panter n. l. de kop en face, brullende leeuw n. r. (sterk beschadigd aan kop en borst) en grazende steenbok n. r. Op de onderste strook: panter n. r. kop en face, adelaar met wijduitgespreide vleugels, den kop omdraaiend en een brullende leeuw n. l. De ruimte rondom de dieren is met rosetten,

*) Aanm. Alleen van wege den vorm hier beschreven.

punten en andere dergelijke ornamenten gevuld, die evenals de dieren hier en daar violetrood zijn opgeschilderd.

Om hals en monding kelkbladornament, buiten om den mondingsrand stippen. Het oor aan de buitenzijde zwart. In den voet zijn aan de onderzijde drie concentrische kringen gedraaid, de eerste en de derde zijn zwart gekleurd, buitenom loopt een kelkbladornament.

De vaas is geheel uit fragmenten samengesteld, die hier en daar vrij sterk zijn afgesleten, doch ontbreekt niets van belang. Lichtgele aarde. Glanzend zwarte verf, die hier en daar bruin is geworden. Violetroode opschilderingen op hals en buik der dieren en op de vleugels van den arend, verder op enkele vulornamenten en midden op de schubben. H. 0.25 M. Uit Athene. Goede techniek. Vrij slordige beschildering en veel dunne graveering. Vermoedelijk echt-Korinthisch. Vorm Berlijn 109.

330. **Alabastron**. (pl. XXXI : 3.) Vaas van dergelijken vorm als de vorige. Op den buik aan de voorzijde eene naar den l. schouder omziende gebaarde manlijke figuur, waarvan het ondereinde van den gordel af in een slangenlijf overgaat. Op zijn rug zitten twee groote rood opgeschilderde en met een witte golflijn en twee rijen stippen versierde vleugels met omgebogen boveneinden; aan het lijf draagt hij een eveneens rood opgeschilderd wambuis, dat van voren in het midden met een ingekrast z.g. vischgratenornament en om den hals met een gegolfd ornament versierd is. (Beide op zwart fond). Het haar is lang en wordt door een band om den schedel bijeengehouden. Beide armen zijn van het lichaam en naar omlaag gebogen. Het slangenlijf is rood en wit opgeschilderd, terwijl de schubben door graveering zijn weergegeven. In elke bocht van het golvende ornament een witte vlek.

Aan de l. zijde van de figuur een schuin naar beneden gerichte dolfijn (buik, bek en kieuw rood opgeschilderd) aan de achterzijde een groote vogel n.r. met leeuwenkop en face. De borst en hals zijn roodgekleurd eveneens een deel van den snuit, terwijl op de vleugels roode (en twee rijen witte) vlekken zijn aangebracht.

De verdere ruimte tusschen de figuren is geheel gevuld met rosetten, lotusknoppen en andere vulornamenten, hier en daar rood opgeschilderd en alle van graveering voorzien.

Om hals, monding en standvlak kelkbladornament tusschen dubbele lijnen, buiten om den mondingsrand stippen, alles in zwart.

Hier en daar bijgewerkt, bovenste deel van den hals en de monding modern overschilderd, doch antiek. Roodachtig gele aarde. Glanzend zwarte verf. De opschilderingen violetrood (klaarblijkelijk bijgeholpen). H. 0.28 M. Uit coll. Tyskiewicz No. 8. Coll. Somzée cat. de vente No. 8. Goede techniek. Zorgvuldige graveering en beschildering. De graveering ietwat onvast. Korinthisch werk(?) Derg. figuren komen veel voor, vgl. bijv. Rayet-Collignon, Céram. grecq. pl. 4 p. 57 = Berlijn 1007 en 1008.

331. **Alabastron**. (pl. XXXII : 4.) Vaas van dergelijken vorm als de vorige. Op den buik een gebaarde godheid in snellen loop n. r. Hij draagt groote, gedeeltelijk violetrood opgeschilderde vleugels, waarvan de punten aan den anderen kant der vaas samenkomen, aan den rug en kleine aan de voeten, buigt den l. arm naar voren en laat den r. langs het lijf hangen; beide handen zijn plat uitgestrekt. Hij is gekleed in een korten, gegordelden, violetrood opgeschilderden rok zonder mouwen met (gegraveerd) ornament, langs het ondereinde. Tot vulling dienen groote en kleine rosetten (met graveering), waarvan een enkele in het midden violetrood is opgeschilderd.

Boven de figuur zwarte lijnen, waartusschen stippen. Om den hals en op de monding kelkbladornament. Het oor is zwart gekleurd, buiten langs den mondingsrand loopen zwarte stippen. Om den voet, waarin twee concentrische holle ringen zijn gedraaid, eveneens zwarte kringen.

Witte aarde. Glanzend zwarte, hier en daar eenigszins afgesleten verf, met violetroode opschilderingen en veel graveering. H. 0.24 M. Gev. in Tanagra (1887). Zeer goede techniek. Zorgvuldige beschildering. De graveering uiterst vast en zuiver. Korinthisch fabrikaat. Veel voorkomend type, vgl. b.v. Pottier E 586, 587, Brit. Mus. A 1393, Vente M. E. Paris, 1904 No. 107, in het museum Wallraff Richartz te Keulen enz.

332. **Alabastron**. Vaas van dergelijken vorm als de vorige. Op den buik twee tegenover elkaar geplaatste „sirenen" met lange omgekrulde vleugels, op hals en vleugels violetrood opgeschilderd, om de figuren rosetten (met graveering evenals de figuren). Boven en onder de voorstelling dunne lijnen, waartusschen een dambordornament. Om monding, hals en holte onder den voet kelkbladornament tusschen lijnen. Buiten

langs den mondingsrand stippen. Het oor is aan de buitenzijde zwart.

Goed bewaard, doch de opschildering is veelal afgesleten. Roode aarde. De glanzende beschildering hier en daar rood geworden. Veel graveering en violetroode opschildering. H. 0.18 M. Uit Athene. Vrij goede techniek. Eenigszins plompe stijl. Slordige graveering, die zich hier en daar met de beschildering niet dekt. Waarschijnlijk Boeotisch werk. Vgl. over dit type der z.g. Sirenen Weicker, Seelenvogel p. 140. Een nauw overeenstemmend stuk in de coll. M. E. No. 105.

333. **Alabastron**. (pl. XXX.) Vaas van dergelijken vorm als de vorige, doch veel kleiner en meer gedrongen.

De beschildering bestaat uit twee om den buik loopende door lijnen begrensde friezen van dieren naar rechts met vrij weinig graveering. Het bovenste bestaat uit een stier, grazenden bok, ram en brullenden leeuw, het onderste uit een vluchtenden haas, achtervolgd door twee leeuwinnen, daar voor eene gans. Tot vulling dienen rosetten, bestaande uit 7 stippen. Om hals, monding en holte onder den voet kelkbladornament. Buiten om den mondingsrand en op het oor stippen.

Bijzonder goed bewaard. Witte aarde. Glanzend zwarte beschildering met violetroode retouches. Zorgvuldige, doch ietwat stijve graveering. H. 0.085 M. Gev. in Thebe. Zeer goede techniek, zorgvuldige uitvoering, strenge stijl. Analoog zijn de vazen Birch-Walters, Hist. anc. pott. I pl. XIX, 6 en Arch. Anz. 1891 p. 16 No. 2 (waar het stuk onder de protokorinthische vazen wordt gerekend; hier zijn, bij de tegenstrijdigheid der meeningen omtrent het klassificeeren van dergelijke vazen, alléén vazen zonder graveering onder de protokorinthische gerangschikt).

334. **Alabastron**. (pl. XXXI : 2.) Vaas van dergelijken vorm als de vorige, doch slanker.

Aan de voorzijde twee tegenover elkaar geplaatste, zittende leeuwen, waartusschen een springend konijn (schijnbaar op de achterpooten staande) n. r. Tot vulling dienen eenige rosetten. De dieren hier en daar violetrood opgeschilderd, graveering in dieren en vulornamenten.

Om den hals, op de monding kelkbladornament van afwisselend zwarte en violetroode blaadjes, onder den voet eveneens kelkbladornament, buiten om den mondingsrand bruine stippen.

Witte, gepolijste aarde. Glanzend zwarte verf met violetroode opschilderingen. H. 0.08 M. Gev. in Aulis (1886). Coll. de Somzée (cat. de vente No. 5). Goede techniek, met zorgvuldige beschildering en graveering. Korinthisch fabrikaat.

335. **Alabastron.** Vaas van dergelijken vorm als het vorige stuk.

Op den buik is een vogel n. r. geschilderd, (waarschijnlijk is eene duif bedoeld) met veel graveering en violetroode opschildering. Rondom eenige rosetten. Om voet, hals en mondingsrand kelkbladornament. Buiten om den mondingsrand stippen.

De mondingsrand bijna geheel modern. Gele aarde. De verf ietwat dofzwart geworden. Violetroode retouches op de vleugels. H. 0.08 M. Uit Athene. Goede techniek, zorgvuldige beschildering en graveering. Korinthisch fabrikaat?

336. **Alabastron.** (pl. XXXI : 1.) Vaas van dergelijken vorm als de vorige, doch wat slanker.

Aan de voorzijde „sirene" n. r. met uitgespreide vleugels; gelaat en borst zijn geheel violetrood opgeschilderd, de vleugels gedeeltelijk. Op het hoofd een onduidelijke versiering met groote spiraal aan voor- en achterzijde. Er omheen eenige rosetten. Buiten om den mondingsrand stippen, om de monding kelkbladornament bestaande uit zes violetroode en zes zwarte (grootendeels afgesleten) bladeren, het violet direct op de vaas gezet; om de knopvormige holte onder den voet eveneens een kelkbladornament bestaande uit 7 zwarte bladeren.

Beschildering hier en daar afgesleten. Lichtgele aarde. Glanzend zwarte verf. De violetroode opschildering als aangegeven. H. 0.09 M. Gev. in Thebe. Goede techniek, zorgvuldige graveering en beschildering. Waarschijnlijk Korinthisch fabrikaat. Voor dit type der z.g. Sirenen vgl. Weicker, Seelenvogel p. 141 aanm. 2; zeer analoog is Brit. Mus. A 1422.

337. **Alabastron.** Vaas van dergelijken vorm als de vorige.

Op den buik twee tegenover elkaar geplaatste hanen, met omgewende koppen, met violetroode opschilderingen en graveering. Er omheen eenige vlekken eveneens violetrood opgeschilderd.

Om den hals, op de monding en onder den voet rondom de knopvormige holte kelkbladornament. Op den mondingsrand stippen. Het oor zwartbruin aan de buitenzijde.

Geelwitte aarde. Vrij matte beschildering van zwarte tot lichtbruine kleur met violetroode opschildering en vrij veel graveering. H. 0.095 M. Uit Thebe. Slecht gedraaid. Slordig van beschildering en graveering. Boeotische namaak.

338. **Aryballos.** Kogelvormige vaas met korten hals, plat omgebogen monding en klein, bandvormig oor.

Aan de voorzijde z.g. Vierblattornament in zwarte, hier en daar sterk verdunde verf, zonder graveering, met vier lancetvormige bladeren (violetrood opgeschilderd).

Om monding en mondingsrand kringen.

Geelroode aarde. Glanzend zwarte tot lichtbruine verf met violetroode opschildering. Geen graveering. H. 0.075 M. Uit Athene. Slordig van techniek en beschildering. Waarschijnlijk Boeotisch fabrikaat. Het type komt buitengewoon veel voor, bijv. gelijk aan de vaas Thera II Massenfund No. 34, p. 23. Vorm Berlijn 108.

339. **Aryballos**. Vaas van dergelijken vorm als de vorige, doch voorzien van eene kleine, halfbolvormige holte aan de onderzijde.

Om den buik een door dubbele lijnen begrensd dierenfries, bestaande uit eene „sirene" met uitgespreide vleugels n.r. tusschen twee zittende gevleugelde sphinxen, daarachter een panter en eene gans met sterk gebogen hals n. l. (Op borst, vleugels en dijen der dieren violetroode opschilderingen.) Rondom de dieren rosetten.

Om de halfbolvormige holte midden in den voet zes sikkelvormige ornamenten, die met een uiteinde tegen de om de fries loopende lijn aanstooten („Wirbel") en waarvan er drie violetrood zijn opgeschilderd. Om hals en mondingsrand kelkbladornament, de helft der blaadjes zijn violetrood opgeschilderd. Buiten om den mondingsrand een ornament bestaande uit Z-vormig gebogen lijntjes. Op het oor dwarslijntjes.

Gelijmd, een derde van den mondingsrand modern. De beschildering bijzonder goed bewaard. Zeer fijne, lichtgele aarde. Glanzend zwarte verf met violetroode opschilderingen als aangegeven. H. 0.07 M. Gev. in Kameiros (Rhodus). Zeer goede techniek, met uiterst fijne en zorgvuldige beschildering en graveering. Korinthisch fabrikaat.

340. **Aryballos**. (pl. XXXIII : 1.) Vaas van dergelijken vorm als de vorige.

Aan de voorzijde twee ongewapende ruiters op elkaar toerijdend; tusschen hun een groote rosette, rondom een aantal kleinere. Hals en borst van ruiters en paarden zijn violetrood opgeschilderd, evenals een deel van de achterbeenen van de laatste. De paarden zijn zeer slank met zware manen. Boven en onder de voorstelling dubbele lijnen, die de hoofden der ruiters, ter hoogte van den hals ongeveer snijden,

(klaarblijkelijk werden eerst de lijnen door draaien met de schijf getrokken en daarna de figuren geschilderd), ook de koppen der paarden doorsnijden de onderste lijn gedeeltelijk. De ruiters dragen het haar lang en op den rug neerhangend, de linker heeft een band om den schedel. Zij houden de handen aan de teugels. Hunne kleeding is niet duidelijk aangegeven.

Aan de onderzijde zeven zwart geschilderde sikkels, op eene dergelijke wijze als onder de vorige vaas, zonder opschildering evenwel. Om hals en mond kelkbladornament op het oor dwarsstrepen. Buiten om den mondingsrand stippen.

Een stuk van den mondingsrand afgebroken, overigens zeer goed bewaard. Fijne geelachtig groene aarde. Glanzend zwarte beschildering. H. 0.065 M. Gev. in Korinthe. Zeer goede techniek. Fijne, zorgvuldige beschildering en graveering. Goed Korinthisch werk.

341. **Aryballos**. Vaas van dergelijken vorm als de vorige.

Aan de voorzijde strijd tusschen Ajax n. r. (AFFAM) en Hector (BAOP) n. r. met opschilderingen en graveering. Beiden dragen helmen, borstharnas en scheenplaten, Hector schijnbaar een langeren chiton onder het pantser dan Ajax. Deze buigt zich voorover, houdt met de r. hand zijn lans geveld en steekt de linker vlak uit. Hector vlucht, het hoofd omwendend en met de opgeheven l. hand een steen zwaaiend.

Tusschen beide figuren en achter Ajax twee rosetten, vóór Hector een grootere. Om den hals kelkbladornament door drie kringen omsloten, om den voet breede en smalle kringen.

Hals en monding modern. De beschildering grootendeels afgesleten. Fijne, geelgroene aarde. Beschildering bruinachtig, met onduidelijke sporen van roode opschilderingen. Ietwat onvaste graveering. H. 0.055 M. (zonder den gerestaureerden hals). Uit Griekenland. Goede techniek, betrekkelijk zorgvuldig. Zonder twijfel Korinthisch fabrikaat.

342. **Aryballos**. Vaas van dergelijken vorm als de vorige.

Aan de voorzijde twee grazende bokken tegenover elkaar met violetroode opschildering en graveering. Er omheen eenige rosetten. Onder en boven de voorstelling twee dubbele lijnen. Om den hals kelkbladornament, om monding en voet strepen, buiten om den mondingsrand stippen. Op het oor dwarsstrepen.

Geelroode aarde. De verf bijna overal rood verkleurd. Op den hals der dieren violetroode opschildering. H. 0.07 M. Uit Athene. Vrij goede techniek. Slordig van beschildering en graveering. Vermoedelijk Boeotisch werk.

343. **Aryballos**. Vaas van dergelijken vorm als de vorige, doch kleiner.

Aan de voorzijde twee brullende leeuwen tegenover elkaar (weinig violetroode opschilderingen, veel graveering.) Er omheen rosetten. Om mond en voet kelkbladornament. Buitenom den mondingsrand stippen, op het oor dwarsstrepen.

Fijne, geelroode aarde. Glanzend zwarte beschildering met eenige violetroode retouches. Slordige graveering. H. 0.06 M. Uit Athene. Vrij slechte techniek. De beschildering vrij grof. Boeotisch fabrikaat(?)

344. **Aryballos**. (pl. XXXIII : 3.) Vaas van dergelijken vorm als de vorige.

Aan de voorzijde een gebaarde man n. r. met voor het lijf gebogen r. arm, gekleed in een tot de knieën reikenden chiton (rood opgeschilderd) met versierden zoom, op het hoofd eene soort muts eveneens rood opgeschilderd tusschen twee hanen (roode opschildering in kam en veeren).

Er omheen rosetten. Buitenom den mondingsrand zwarte stippen, om den mond kelkbladornament bestaande uit roode en zwarte blaadjes (rood direct op de vaas gezet.) Het oor was zwart.

Geelroode aarde. Vuurroode opschilderingen. H. 0.08 M. Gev. in Tanagra. Scheef gebakken, de techniek vrij slecht. Beschildering en graveering niet zorgvuldig, de stijl grof. Boeotisch fabrikaat.

345*. **Aryballos**. (pl. XXXII : 1.) Vaas van dergelijken vorm als de vorige. Zij is geheel beschilderd met eene zelfstandigheid, die als blank metaal glimt en wat tint betreft eenigszins aan geïriseerd glas doet denken. Rondom den romp een breede band, er onder en er boven twee lijnen met stippen er tusschen, alles in matte violetroode kleur. Op dergelijke wijze is de monding gekleurd.

Donkerroode aarde. Sterk glanzende beschildering. H. 0.07 M. Uit Alexandrië. Vindplaats en kleur doen aan de door Athenaeus XI, 480 E (vgl. Ann. British School Athens V p. 65) beschreven vazen van Naucratis denken. Zeer goede techniek. Voor de beschildering zijn mij geene analogieën bekend.

*) Aanm. Alleen vanwege den vorm hier beschreven.

346*. **Aryballos**. (pl. XXXIV : 2.) Vaasje van dergelijken vorm als de vorige, maar aan boven- en onderzijde sterker afgeplat.

Aan de voorzijde eene gestyleerde polyp(?), om den mond zigzags tusschen lijnen, buiten langs den mondingsrand stippen. Op het oor aan elken kant eene breede streep.

Een stuk van de monding afgebroken. Fijne grijsbruine aarde. Gepolijst. Glanzend zwarte tot roodbruine verf. H. 0.045 M. Uit Loeksor (Boven-Egypte). Vrij goede techniek en zorgvuldige beschildering, die van de Korinthische afwijkt.

347. **Aryballos**. (pl. XXXIII : 1.) Vaas van dergelijken vorm als de vorige, doch van een ringvormigen voet voorzien.

Aan de voorzijde springende haas n. r. tusschen rechts een zittenden panter n. l., kop en face en links een haan n. r. (details gegraveerd, vele violetroode opschilderingen). Om de dieren rosetten, met graveering, gedeeltelijk eveneens rood opgeschilderd. Onder de voorstelling eene zwarte lijn, er boven twee andere. Om hals en monding kelkbladornament. Buiten om den mondingsrand stippen, aan de binnenzijde een zwarte kring. Ook het oor was gekleurd. Onder den voet concentrische kringen.

Fijne, geelachtig groene aarde. Dofzwarte tot bruine beschildering, hier en daar eenigszins afgesleten. Opschilderingen violetrood. H. 0.145 M. Uit Athene. Goede techniek. Vrij zorgvuldige beschildering en graveering, vermoedelijk echt-Korinthisch.

348. **Pyxis**. (pl. XXXIV : 1.) Platte dekselpot, waarvan de zijwand halverwege eenigszins is ingebogen, voorzien van twee kleine horizontale oortjes en een deksel met hoogen knop.

Rondom loopt eene dierenfries (met violetroode opschildering en graveering) ingesloten tusschen twee lijnen aan den onderrand en drie van boven: loopende leeuw n. r. met langen staart, tegenover hem een grazende bok n. l., aan de voorzijde; dezelfde voorstelling aan de achterzijde. Om de dieren ornamenten (zonder graveering) bestaande uit kringen met eene stip er in. Onder langs den voet kelkbladornament.

Op het deksel loopt rondom den knop een dierenfries met graveering en violetroode opschilderingen,

*) **Aanm. Alleen vanwege den vorm hier beschreven.**

eveneens door dubbele lijnen ingesloten, panter n. r., kop en face, grazende bok n. l., zittende gevleugelde sphinx n. r., gans met langen gebogen hals n. r., een tweede gevleugelde sphinx n. l. Om de dieren ornamenten, gelijk aan die om de eerste fries.

Rondom het begin van den knop kelkbladornament, lijnen op knop en ooren. De binnenzijde gedeeltelijk zwartbruin en rood gekleurd, de bodem geheel bruin.

Deksel gelijmd. De verf hier en daar afgesleten (vooral op het deksel). Roodachtig bruine aarde. Glanzend zwarte beschildering met violetroode opschildering op hals, buik en vleugels der dieren. Zeer dunne graveering. H. met knop 0.125 M., midd. 0.115 M. Uit Athene. Vrij goede techniek (de bodem ietwat krom getrokken). Zorgvuldige beschildering van strengen stijl. Zie voor een sterk analoog fragment in Thera gevonden, Thera II p. 221 en fig. 258 p. 73, ook de vulornamenten stemmen geheel overeen. Vgl. verder Brit. Mus. No. A 1345/6. Korinthisch werk? Vorm Berlijn 103.

349. **Oenochoë**. Bolvormige vaas, op eene platte basis, die onderaan ietwat uitspringt, voorzien van een bijzonder korten hals en eene klaverbladvormige tuit, die door een bandvormig oor met den romp is verbonden. In de tuit sluit een deksel met knop in het midden.

De geheele vaas is zwart gekleurd, hierop zijn in violetrood een breede en vier smalle banden gezet, die rondom den romp loopen. Om het begin van den hals z.g. stafornament met graveering, waarvan afwisselend twee „staafjes" met rood en twee met wit opgeschilderd zijn.

Vrij goed bewaard, aan tuit en deksel een weinig beschadigd. De verf hier en daar wat verweerd. Geelachtige aarde. Glanzend zwarte verf met violetroode en witte opschilderingen. H. 0.14 M. Uit Korinthe. Coll. Naue, verk. cat. No. 130. Goede techniek, zorgvuldig Korinthisch werk. Vorm als Berlijn No. 1120.

350. **Oenochoë**. Bolvormige, aan de onderzijde platte kan met korten rechtopstaanden hals, klaverbladvormige tuit, waarin een deksel, voorzien van een knop, sluit en een gebogen, bandvormig oor. Om den hals ligt een plastische ring.

De beschildering bestaat om het begin van den hals uit een z.g. stafornament, waarvan bijna niets dan de graveering is overgebleven en om den voet uit een z.g. tandornament tusschen banden. Tuit, deksel en oor waren zwart gekleurd.

De verf grootendeels afgesleten. Groenachtig gele aarde. De verf bruinzwart. H. 0.145 M. Uit Athene. Zeer goede techniek. Korinthisch werk. Vorm ongeveer Berlijn 113.

351. **Oenochoë**. Vaas van dergelijken vorm als de vorige, doch meer gedrongen, terwijl de hals veel korter is en het oor boven de monding der vaas uitsteekt.

Bovenaan loopt om den romp een rand, bestaande uit een zwart dambordornament tusschen violetroode strepen, waarnaast zwarte. Onder om den romp een violetroode band tusschen twee smalle, zwarte banden; om den voet lange, smalle opstaande kelkbladeren. Tuit, deksel en oor zijn zwart gekleurd.

Goed bewaard. De verf hier en daar wat afgesleten. Gele aarde. Zwarte en violetroode verf. H. 0.20 M. Uit Korinthe. Uit coll. Naue No. 129. Goede techniek. Vorm als Berlijn No. 1131.

352. **„Kothon"**. Platte, ronde vaas, die aan de bovenzijde open is en waarvan de zijwand binnenwaarts en recht naar beneden is gebogen, voorzien van een dubbel gebogen, bandvormig oor en een ringvormigen voet.

De versiering bestaat uit rondom de opening loopende zwartgeschilderde banden, in de eerste is eene golvende lijn ongekleurd gebleven, verder eene strook met het zg. dambordornament, benevens eenige direct op de vaas gezette violetroode strepen. De naar binnen gebogen wand bovenaan zwart gekleurd, daaronder een violetroode streep. Van binnen zwart gesaust, onder den bodem eenige concentrische kringen.

Een fragment van den zijwand afgebroken. Zeer lichtgele aarde. Zwarte en violette verf. Midd. ± 0.13 M. Uit Thebe. Goede techniek. Vgl. over deze soort vazen, welker doel nog niet met zekerheid bekend is, b.v. Thera II p. 117 en het daar geciteerde. Vorm Berlijn 111.

353. **„Kothon"**. Vaas van dergelijken vorm als de vorige, het oor is evenwel eenvoudig rondgebogen, eenigszins schuin aangezet en niet bandvormig. De geheele vaas is vuurrood gesaust op het onderste deel van den voet na.

Lichtroode aarde. Glanzende verf, die met opzet rood is verbrand. Midd. 0.13 M. Gev. in Athene. Vgl. over deze techniek, Pottier, Vases du Louvre III p. 764 No. F 129.

354. **Pyxis**. Bolvormige dekselpot op ringvormigen voet, met twee kleine, vertikaal op de schouders staande, gebogen ooren en korten nauwen hals, waarop een bolvormig deksel met platten knop sluit.

Om den buik dierenfries: tweemaal grazende steenbok n. r. tegenover een loopenden panter n. l., ten slotte eene gans, den kop omdraaiend en een panter beide n. r. De koppen der panters alle en face gezien. Rondom de dieren rosetten. In dieren en rosetten veel graveering, doch geen spoor van opschilderingen. Onder en boven het fries rondloopende breede en smalle lijnen. Om den hals kelkbladornament. De ooren en de binnenzijde van den hals zwart gekleurd. Op het deksel kringen.

Roodachtige aarde. Roode tot donkerbruine beschildering. H. 0.165 M., midd. 0.16 M. Kunsthandel. Uit Italië? Vrij goede techniek. Zeer slordig van beschildering en graveering, plompe stijl. Vorm Berlijn 104.

355. **Fleschje**. Plat, ringvormig fleschje met korten hals en platten mond aan den smallen kant.

Om het middelgat zijn twee violetroode strepen geschilderd, op den zijkant rijen van punten en streepjes, om de monding een kelkbladornament.

Vrij donkergele aarde. Violetroode beschildering. L. 0.085 M. Uit Livadia. Het stuk is in vorm ongev. gelijk aan de vaas in Kassel: Arch. Anz. 1898 p. 191 fig. 8, doch zonder oor. Vorm Berlijn 110.

356. **Fleschje**. Schijfvormig fleschje met zeer korten hals, plat uitgebogen monding en klein, bandvormig oor. Aan elke zijde een kelkbladornament geschilderd om een dubbelen kring met stip in het midden. Verder schuine lijntjes, omsloten door kringen. Alles omsloten door een direct op de aarde gezetten purperrooden en een lichtbruinen kring. Op oor en tuit roode en zwarte lijntjes. Vóór den hals twee zwarte streepjes, er achter een roode en een zwarte. De rand der tuit zwart gekleurd.

Hals gelijmd, een stukje van den mondingsrand ontbreekt. Roodgele aarde. Dofzwarte tot lichtbruine verf. Purperroode kringen. L. 0.07 M. Gev. in Thebe. Fijn bewerkt, zorgvuldig van beschildering. Vorm ongev. Berl. 11, maar met één oor. Vgl. ook het kannetje uit het Schiffsche graf No. 53, Thera II p. 315. Oost-Grieksch fabrikaat(?)

H. Laatkorinthische en laatprotokorinthische vazen.

357. **Pyxis**. Platte dekselpot op ringvormigen, uitgebogen voet, voorzien van twee horizontaal staande dubbel gebogen bandvormige ooren, die boven aan de vaas zijn bevestigd. Buitenom den bovenrand der vaas

een plastische band. Het van een platten knop voorziene deksel sluit met een uitstekenden rand in de vaas.

Op het deksel kringen, waartusschen tweemaal kelkbladornament, dan dwarsstreepjes en dambordornament. Op den knop kelkbladornament. De ornamenten zijn op eene laag roomkleurige verf gezet, de kringen karmijnrood, de ornamenten bruinrood, terwijl het kelkblad op den knop afwisselend bruine en roode blaadjes heeft. De bovenrand der ooren, die der vaas zelf aan de buitenzijde, de voet aan weerszijden bruin gekleurd. Buitenom den dekselknop en onder den voet kringen in dezelfde kleur. De binnenzijde der vaas roodachtig gesaust.

Deksel gelijmd. Fijne lichtgele aarde. De beschildering in glanzend rood tot donkerbruin en karmijnrood. H. 0.085 M., midd. 0.17 M. m. ooren. Kunsthandel. Rijnstreek. Goede techniek en zorgvuldige beschildering. Vorm ongeveer Berlijn 121.

358. **Pyxis**. Dekselpot van dergelijken vorm als de vorige doch het deksel sluit hier om den pot en de vaas is over het geheel van minder platten, gedrongen vorm.

De vaas is aan binnen- en buitenzijde zwart gekleurd, de bovenzijde van den romp is aan den buitenkant niet gekleurd, op het deksel zwarte strooken, een onbeschilderd stuk daartusschen met zwarte streepjes. Een dergelijk ornament boven op den dekselknop.

Een oor gedeeltelijk modern. Fijne, lichtroode aarde. Glanzend zwarte beschildering. H. 0.075 M., midd. 0.085 M. z. ooren. Kunsthandel. Rijnstreek. Vrij goede techniek. Slordige beschildering.

No. 359 tot No. 371 vazen, met No. 379 en No. 463 tot 465 benevens een aantal hier ontbrekende stukken, te zamen gevonden in de nabijheid van Argos. De vondst kwam gedeeltelijk in den kunsthandel, waaruit de hier aanwezige stukken weder konden worden vereenigd.

Behalve deze voorwerpen behoorden aanvankelijk nog daartoe:

a. een ruw geschilderde kantharos als Berlijn No. 2120;

b, *c*, *d*, *e*. vier dekselpotjes als No. 364 dezer verzameling;

f. een zwartfigurige lekythos als No. 379 dezer verzameling;

g. een kommetje als 369/71 dezer verzameling;

h. een zeer goed bewaarde, geheel zwartgeschilderde kylix, analoog aan No. 465, doch dieper en krachtiger van vorm;

i, k. twee zwartgeschilderde skyphoi als No. 464;

l. een dito fleschje, in vorm ongeveer gelijk aan No. 460, doch veel grover en meer gedrongen van vorm.

Indien de stukken van den aanvang af in één graf zijn vereenigd geweest, dan hebben wij met minstens twee bijzettingen te doen. Tot de eerste zouden dan onze No. 359/71 benevens *a, b, c, d, e, f, g* behooren; tot de tweede de overige vazen. De eerstgenoemde vazen kunnen, ondanks haar uiteenloopend karakter, gelijktijdig zijn: dergelijke laat-protokorinthische en laatkorinthische vazen zijn herhaaldelijk met zwartfigurige Attische lekythoi gevonden (vgl. Thera II p. 192). Blijkbaar zijn deze vazensoorten gedurende de geheele VIde eeuw in gebruik gebleven. Ook de miniatuurvazen, die niets dan verkleiningen zijn van vazen van dagelijksch gebruik, zijn voor deze periode zeer karakteristiek. Sommige der stukken als No. 362 zijn naar de groenachtige kleur der aarde te oordeelen, in Korinthe vervaardigd, van andere is dit niet met zoo groote zekerheid te zeggen, hoewel dit op grond van de vindplaats niet ondenkbaar is. De lekythoi zijn natuurlijk Attisch.

Het is echter niet onmogelijk, dat deze collectie van vazen ontstaan is, doordien om de eene of andere reden de inhoud van meerdere graven werd bijeengevoegd en opnieuw begraven, vgl. den z.g. Massenfund van Thera (Bd. II p. 19), die uit ongeveer denzelfden tijd zal zijn als de hier behandelde stukken (vermoedelijk wat ouder) en waaronder verscheidene vazen voorkomen (No. 10, 11, 25, 31 en 33) die in vorm, beschildering en techniek (vgl. bijv. de karakteristieke ringen, ontstaan door ruw draaien) geheel met sommige dezer verzameling overeenstemmen.

Over het algemeen zijn deze vazen slordig van techniek en beschildering, veel beter zijn die der tweede groep. Deze stemmen in techniek en beschildering zoo nauw met elkander overeen, dat zij in ééne fabriek ongeveer gelijktijdig moeten zijn vervaardigd; vermoedelijk hebben wij hier met Attisch import van de IVde eeuw v. Chr. te doen.

---

359. **Pyxis**. (pl. XXXV : 1.) Ronde, van boven afgeplatte en naar den voet zich vernauwende, dekselpot met twee vertikaal staande ooren, voorzien van een deksel met een knop.

Rondom buik en schouder zijn roode banden geschilderd, benevens twee friezen van het z.g. kelkbladornament. Om het deksel roodbruine kringen van lichter en donkerder tint. Voet en ooren zijn eveneens bruin.

Roodgele aarde. Roodbruine beschildering. H. 0.16 M. (tot den dekselknop). Vrij goede techniek, slordige beschildering. Als Thera II p. 20, Massenfund No. 10. Vorm ongev. Berlijn 104.

360. **Pyxis**. (pl. XXXV : 2.) Vaas van dergelijken vorm als de vorige.

De beschildering bestaat uit afwisselend zwarte en kersroode strepen om den buik, waartusschen een zwart kelkbladornament. Op den schouder een dergelijk ornament, maar met afwisselend zwarte en roode blaadjes, gescheiden door zwarte lijntjes. Op het deksel bruine en zwarte kringen. Ooren en voet zijn zwart.

Witte aarde. Matzwarte tot bruine en kersroode verf, die evenals de andere direct op de aarde is gezet. H. 0.13 M. Slordig van techniek en beschildering (vol ingegroefde ringen).

361. **„Kothon"**. (pl. XXXV : 10.) Vaas van denzelfden vorm als No. 352.

De versiering bestaat uit eenige zwartbruine lijnen, waartusschen zwarte blokjes en een roodbruine streep op de bovenzijde. De binnenkant is geheel zwart gekleurd, op het naar binnen gebogen deel van den zijwand twee zwarte en een roodbruine band.

Geelwitte aarde. Glanzend bruine tot zwarte beschildering. H. 0.04 M., midd. 0.095 M. Vrij goede techniek, slordige beschildering. Als Thera II p. 22, Massenfund No. 31.

362. **Pyxis**. (pl. XXXV : 3.) Ronde, zich naar boven verwijdende dekselpot met afgeplatten schouder, waarin een deksel met knop sluit.

De beschildering bestaat uit vuurroode en zwarte kringen om het bovenste deel der vaas, dergelijke op het deksel en een kelkbladornament op den schouder. Om den voet een roode band.

Zeer fijne, groenachtig gele, typisch Korinthische aarde. Doffe vuurroode en zwartbruine beschildering. H. 0.11 M. Goede techniek. Slordige beschildering. Als Thera II p. 20, Massenfund No. 11.

363. **Pyxis**. (pl. XXXV : 11.) Ondiepe schaal met drie oortjes op ringvormigen voet, met een deksel welke om de bovenrand der vaas heen grijpt en van een spitsen knop is voorzien.

De versiering bestaat uit eene dubbele roode streep om de buitenzijde en eenige dergelijke aan den binnenkant. Op het deksel eene zwart geschilderde strook, waarop in witte verf stippen, zigzags en haken zijn gezet, tusschen twee vuurroode strepen. Om den knop loopen zwartbruine banden. De ooren zijn zwart.

Gelijmd. Een stuk van het deksel en van een oor ontbreekt. Gele, eenigszins roodachtige aarde. H. 0.07 M., midd. 0.09 M. Grof van techniek, slordig van beschildering. Vorm ongev. Berl. 219.

364. **Pyxis**. (pl. XXXV : 12.) Dekschaaltje van dergelijken vorm als het vorige met twee groote ooren.

De vaas is geheel ongekleurd, op het deksel zijn drie strooken gedraaid en in den knop aan den bovenkant eene holte met eene spits er in, waaromheen eenige kringen.

Lichtgele, eenigszins roodachtige aarde. Sterk gepolijst. H. 0.08 M., midd. 0.125 M. m. ooren. Goede techniek. Vorm Berl. 121. Vgl. ook Thera II p. 73 fig. 260.

365. **Pyxis**. (pl. XXXV : 13.) Schaaltje van denzelfden vorm als het vorige.

Lichtgele, eenigszins roodachtige aarde. Niet gepolijst. H. 0.055 M., midd. 0.07 M. Vrij grof.

366. **Schaaltje**. (pl. XXXV : 8.) Vlak schaaltje, waarvan de bovenrand eenigszins binnenwaarts is gebogen, op platten, eenigszins uitspringenden voet, Het is geheel met roode verf overtrokken.

De beschildering hier en daar afgesleten. Lichtroode aarde. De glanzende beschildering vuurrood, geheel als die van den „Kothon" No. 353. Vgl. aldaar. H. 0.025 M., midd. 0.07 M. Dik van wand. Ongeveer gelijk van vorm aan Massenfund Thera II p. 22, No. 25.

367. **Nap**. (pl. XXXV : 14.) Drinknap met rechtopstaanden, bovenaan ietwat uitgebogen wand, op platten voet met horizontaal staand oor.

De vaas was geheel met verf overtrokken, waarvan de kleur tusschen vuurrood en zwart varieert.

Lichtroode aarde. Dun van wand. Niet zeer glanzende verf, wellicht moest de kleur vuurrood zijn, evenals bij het vorige stuk. H. 0.05 M., midd. m. oor 0.125 M.

368. **Skyphos**. (pl. XXXV : 7.) Miniatuurskyphos op ringvormigen voet, naar boven vrij sterk uitloopend en daar van een opgelegden band voorzien, met twee horizontale, eenigszins omhoog gerichte ooren.

Om den buik aan de voorzijde een rand van staande palmetten in roodbruine verf. De achterzijde niet versierd. De voet, mondingsrand, ooren en binnenzijde geheel roodbruin gekleurd.

De verf sterk afgesleten. Roodachtige aarde. Glanzende beschildering. H. 0.04 M. Vrij goede techniek. Beschildering slordig. Vorm Berlijn 98.

369-371. **Skyphoi** (pl. XXXV : 4, 5, 6), drie stuks van dergelijken vorm als de vorige (de ooren staan geheel horizontaal).

De versiering bestaat bij alle uit roode en zwarte banden aan de buitenzijde. De ooren en buitenzijde zijn zwart.

Lichtgele aarde. Dofzwarte en bleekroode beschildering. H. 0.025—0.03 M. Grove techniek. Slordig van beschildering. Vgl. Thera II p. 22, Massenfund 33.

I. Vazen in den vorm van dieren.

372. **Aryballos**. (pl. XXXII : 2.) Oliefleschje in den vorm van een paardenkop met korte tuit en monding, die tusschen de rechtopstaande ooren is bevestigd. Het paard is geheel opgetuigd met lang gebit en teugel, alles evenals de manen plastisch aangegeven.

Het dier is lichtgeel geschilderd, waarop ooren en teugels met violetrood zijn aangegeven, het gebit en de manen zijn bruinachtig zwart van kleur; de verbindingsstukjes van het tuig wit met daarop in violet aangegeven stippen. Het oog heeft den vorm van dat van een mensch en wordt door donkerbruine lijnen omgeven, de pupillen hebben dezelfde kleur. Op den mondingsrand zes dito stippen. De buitenzijde der tuit donkerbruin gekleurd.

Zeer goed bewaard. Fijne, lichtgeelachtig bruine aarde. De beschildering licht- tot donkerbruin, niet sterk glanzend en violetrood. L. en h. 0.07 M. Uit de coll. M. E. No. 35. Fijn en uitvoerig gemodelleerd, ook de beschildering zorgvuldig. Zeer goede techniek. Vgl. over deze vazen Jahrb. 1907 p. 101, waar dit stuk wordt vermeld als in de Vente M. E. aanwezig. Ook het stuk British Mus. A 1129 (niet daar genoemd) stemt met dit overeen. Vgl. ook Jahrb. 1907 p. 142.

373. **Aryballos** (pl. XXXIV : 3), in den vorm van eene liggende ree, waarvan de kop tot deksel dient en met het spits toeloopende ondereinde in den hals past. Het dier ligt met de pooten onder het lijf gevouwen, den kop eenigszins naar rechts gedraaid.

Het is geheel grijsgeel gekleurd, waarop met violetbruin vlekken zijn aangegeven. Met dezelfde verf is de halsrand, beide ooren (behalve de binnenzijde daarvan) en het bovenste deel van den kop gekleurd.

Zeer fijne, gele aarde. Groenachtig bruine en violette beschildering. L. 0.105 M. H. 0.85 M. (op plaat XXXIV bij vergissing 0.06 M. aangegeven). Uit Kreta(?) Goede techniek, geestig, hoewel niet uitvoerig van behandeling. Zeer analoog is het stuk Brit. Mus. A 1149, waarmede het, naar het heet, ook gevonden is. Vgl. over deze soort vazen Thera II p. 220.

K. Zwartfigurige vazen.

a. Attische.

374. **Amphora**. (pl. XXXVI : 1.) Vaas (hals, ooren en voet zijn modern) van naar den bodem zeer spits toeloopenden vorm met twee vertikale ooren en een korten, nauwen hals.

Op de schouders aan weerszijden een rennende hond n. r. (met één voor- en één achterpoot en violetroode opschildering op den nek). Rondom den buik dierenfries: grazende steenbok n. l., panter n. r. met langen gekrulden staart, den kop en face, gans(?) n. r. den kop omwendend, panter n. r. den kop en face. Op de halzen der panters en van den bok violetroode opschildering.

Tot vulling eenige vlekken.

Het onderste deel van de vaas zwart gekleurd, om de aanzetsels van hals en ooren zwarte ringen.

Hals en voet in gips bijgemaakt. Roode aarde. Glanzend zwarte, hier en daar sterk rood verkleurde beschildering. Zorgvuldige, doch stijve graveering. H. 0.13 M. (zonder de restauraties). Uit coll. M. E. No. 37. Vrij goede techniek. Vgl. voor derg. vazen: Jahrb. 1903 p. 124 volg. Analoog schijnen de dieren op de amphora à colonette in Athene Collignon-Couve No. 655 pl. XXVII.

375. **Prothesisamphora**. Bewaard zijn twee fragmenten, van den schouder en romp. Op het eerste het begin van een oor.

a. Twee klaagvrouwen n. r. in lange, ongegordelde gewaden, de armen klagend omhoog geheven, met lang, loshangend haar. Achter de eerste een gebaarde man n. r., achter de tweede een jongeling n. r. (van beiden alleen de koppen en van den eersten de r. arm bewaard) in dezelfde houding.

b. Bovenlijf eener vrouw n. r., bewaard tot onder de borst; beide armen zijn uitgestrekt. In het haar een violetrood opgeschilderde band.

Beide rondom afgebroken. Fijne roode aarde. Glanzend zwarte verf. *b*. aan de achterzijde zwart gekleurd, *a*. niet. De naakte deelen der vrouwen waren wit opgeschilderd (geheel afgesleten). *a*. L. 0.14 M., *b*. 0.06 M. Uit Athene. Strenge stijl.

376. *a*. **Fragment**, waarop een **vogel** n. l., waarvan de vleugels rood opgeschilderd zijn.

Rondom afgebroken. Fijne roode aarde. Dik van wand. Glanzend zwarte, eenigszins groenachtige beschildering. Violetroode retouches. L. 0.05 M. Gev. op de Akropolis van Athene. Strenge stijl, zorgvuldig.

b. **Fragment**. Bewaard is de romp van een grazend rund(?) n. l., hier en daar violetrood opgeschilderd. Er boven twee strepen met een fragment van een ander dier.

Fijne roode aarde. Dun van wand. Glanzend zwarte beschildering met graveering en violetroode opschildering. L. 0.075 M. Gev. op de Akropolis van Athene. Zorgvuldig. Strenge stijl.

377. **Lekythos**. Buikige flesch op platten voet met korten hals, bandvormig oor en wijde tuit.

Op een klapstoel, waarvan de pooten in leeuwenklauwen eindigen, zit de gebaarde Dionysos n. l., een kantharos in de r. hand houdend. Hij draagt een langen chiton (hier en daar, evenals de baard violetrood opgeschilderd) en een krans in het haar. Voor hem dansen drie maenaden, gevolgd door een naakten sileen (ithyphallisch, met paardestaart en dierenooren; violetroode opschilderingen op staart, baard en hoofdhaar). De eerste maenade danst n. l., het hoofd naar Dionysos omwendend, de tweede n. r., de derde evenals de eerste n. l. en wendt het hoofd eveneens om. De buitenste figuren zwaaien krotales, de middelste fakkels, die den vorm van bezems hebben. (Het naakt der vrouwen was wit opgeschilderd, op de lange chitonen violetroode opschilderingen.)

Onder de voorstelling een lotusknopornament door

lijnen omgeven, benevens eenige strepen, er boven dambordornament. Boven op den schouder palmetten door gebogen lijnen verbonden. Om het begin van den hals kelkbladornament met violetroode streep er boven. Tuit, het onderste deel van den buik, de basis en het oor aan de buitenzijde zwart gekleurd. De bovenrand der tuit violetrood. Onder om den buik eene dubbele violetroode streep op het zwart.

De figuren hier en daar bijgewerkt. De witte verf afgesleten. Roode aarde. Sterk glanzende zwarte verf. Witte en violetroode opschilderingen. Krachtige graveering. H. 0.235 M. Gev. in Athene. Goede techniek. Zorgvuldig. Voor den eigenaardigen vorm der fakkels vgl. Ballheimer, Griech. Vasen, Hamburg, Gewerbemus. p. 22. Vorm ongev. Berlijn 176.

378. **Lekythos**. Cylindervormige, zich naar boven een weinig verwijdende flesch met platte schouders, korten hals op een voet met twee treden.

Aan de voorzijde strijdwagen n. r., bespannen met vier galoppeerende paarden (waarvan de beide middelste wit gekleurd waren). De gebaarde, kaalhoofdige wagenmenner in den langen chiton (baard en hoofdhaar violet, chiton wit opgeschilderd) houdt de teugels met beide handen vast en is bezig op te stijgen; zijn r. voet rust nog op den grond. Vóór de paarden een n. r. stormende krijgsman, met opgeheven schild en lans. Hij is gekleed in een linnen pantser met scheenplaten en draagt op het hoofd een puntigen helm, met een langen neerhangenden, violetrood opgeschilderden band. Onder de paarden een op den buik liggende krijgsman met helm op het hoofd en borstharnas aan. Naast den wagen n. r. stormende hopliet in dezelfde houding als de eerste krijgsman (in korten chiton, tot de middel reikend borstharnas, helm met hoogen vederbos, purperrood opgeschilderd). Achter den wagen een derde hopliet omziende, gekleed als de vorige. Op de schilden waren, nu niet meer te onderscheiden, schildteekens aangegeven. Naast de drie eerstgenoemde krijgslieden kleine vlekjes, letters nabootsend.

Boven de voorstelling dambordornament tusschen lijnen, blijkbaar evenals de op den schouder loopende lotusknoppen en de kelkblaadjes om het begin van den hals op een laagje witte verf gezet. De tuit aan binnen- en buitenzijde, het oor aan de buitenzijde zwart gekleurd. Zwart is verder de buik der vaas en de voet, behalve een onbeschilderde ring om den

buik en de ongekleurd gebleven buitenzijde van de bovenste trede.

Fijne roode aarde. De voet aan de onderzijde hol afgedraaid. Glanzend zwarte tot bruine beschildering, aan buik en tuit rood verbrand. Violetroode opschilderingen, als aangegeven. Veel graveering, die niet overal met de beschildering overeenstemt. Het wiel van den wagen met den passer getrokken. H. 0.21 M. Uit Athene. Goede techniek. Vrij zorgvuldige beschildering, waarschijnlijk laat.

379. **Lekythos**. (pl. XXXV : 9.) Vaas van ongeveer denzelfden vorm als de vorige. Op den buik drie staande palmetten tusschen rechte lijnen, alles zwart. Om de palmetten liepen wit geschilderde hoepelvormig gebogen lijnen. Op den schouder kelkbladornament. Om den voet twee zwarte banden. In het zwart gekleurde deel van den buik drie ruw ingedraaide kringen.

Onderste deel der vaas, het oor aan de buiten- en de tuit aan binnen- en buitenzijde zwart gekleurd.

Roode aarde. Glanzend zwarte tot lichtbruine verf; hier en daar afgesplinterd. H. 0.135 M. Gev. met No. 359/71 (vgl. onder die nummers) bij Argos. Slordig van techniek en stijl. Vermoedelijk Attisch. Einde VI^de^ eeuw?

380. **Kylix**. (pl. XXXVII : 1.) Vrij diepe schaal op slanken voet (modern) met platte basis (modern) voorzien van twee kleine, horizontaal staande, eenigszins omhoog gerichte, gebogen ooren.

Aan de binnenzijde alleen een onbeschilderd gebleven medaillon, grootendeels modern. Aan de buitenzijde tweemaal dezelfde voorstelling.

Gevleugelde Nike in het archaïsche „knieloopschema", beide armen van het lijf gebogen n. r., gekleed in een langen aan de l. zijde open chiton (de naakte deelen zijn wit, het lijf van den chiton, de band in het haar en de vleugels gedeeltelijk violetrood gekleurd, terwijl de rok met evenzulke stippen en langs de onderzijde met een gegraveerden rand is versierd). Zij vliegt op een geheel naakten athleet toe, die een naïef gebaar van verbazing maakt. Hij wendt het met lang haar (violetrood opgeschilderd) bedekte hoofd om, buigt den l. arm naar boven en houdt met de r. hand eene lans voor de borst.

Achter hem twee ongebaarde paedotriben in langen, een arm bedekkenden mantel (haar en ornamenten violetrood opgeschilderd) n. r. en n. l., tusschen hen

een jongeling n. r., over den omhoog gebogen l. arm hangt een chlamys, met de r. draagt hij een lans (chlamys en haar violetrood opgeschilderd).

Achter Nike twee jongelingen n. r. in dezelfde houding als de laatste, doch geheel naakt. Tusschen hen een paedotribe n. r., geheel als de anderen.

Tusschen de figuren stippen, letters nabootsend.

Onder elk oor een zwaan(?) met gebogen hals (violetroode retouches op de vleugels).

De onderzijde van de vaas op eene blanke strook na, de ooren behalve de binnenzijde, de bodem van de vaas op eene streep om den rand en het medaillon na geheel zwart gekleurd.

Voet, een stuk midden uit den bodem en van een zijwand modern (bekroonde athleet, het ondereinde van Nike en de eerste paedotribe ontbreken); overigens goed bewaard, maar gelijmd. Matbruine (lederkleurige) aarde. Glanzend zwarte verf met violetroode en witte opschilderingen. Oogen der manlijke figuren cirkelrond, der Nike's amandelvormig. H. 0.115 M. (met modernen voet), zonder 0.075 M., midd. 0.20 M. z. ooren, 0.27 M. m. ooren. Uit Athene. Goede techniek. Vrij zorgvuldige beschildering, doch ietwat plomp van stijl. Vgl. over deze gevleugelde fig. Schmidt, Knielauf p. 273.

381. **Kylix**. Diepe schaal met uitgebogen bovenrand, voorzien van twee vrij korte, omhoog gebogen ooren, op hoogen voet.

Rondom de vaas twee bijna geheel gelijke friezen van dansende figuren.

A. Een geheel naakte man n. r. wijst met de l. hand (de r. hand rust op de heup) op eene hem den rug toekeerende vrouw, die het hoofd naar hem omwendt. Zij laat beide armen langs zich neerhangen en draagt een langen chiton. Tegenover haar een dikke, eveneens naakte man n. l., de handen langs het lijf. Achter hem eene vrouw, gekleed als de vorige, de l. hand hangt langs het lijf, de r. heft zij op als om hem te slaan. Dan eene groep van drie figuren, gelijk aan de eerste, behalve dat de derde man den r. arm opheft.

B. Dergelijke voorstelling. Het verschil bestaat alleen daarin, dat de middelste vrouw de armen laat hangen en de man achter haar de tegenover hem staande vrouw bij den arm grijpt.

Het bovenlijf der chitonen der vrouwen en het haar der mannen violetrood opgeschilderd. Het naakt der vrouwen is wit.

Bij de aanhechting der ooren aan weerszijden eene vertikale palmette (enkele blaadjes violetrood opgeschilderd), aan een gebogen steel. Boven en onder het fries eene zwarte strook. De binnenzijde is geheel zwart op eene schijf in het midden en den band langs den bovenrand na. De onderkant geheel zwart.

Gelijmd, de voet modern, de beide laatste figuren van *B* beschadigd. Fijne, roode aarde. Zeer dun van wand. Glanzend zwarte verf met roode en witte opschilderingen. Fijne, spaarzaam aangebrachte graveering. H. 0.135 M., midd. 0.22 M. z. ooren. Uit Athene. Zeer goede techniek; fijne geestige beschildering. Vorm ongev. Berlijn 171.

382. **Kylix**. (pl. XXXVIII : 2.) Diepe, halverwege eenigszins ingebogen kelk met vrij lange, omhoog gebogen ooren, op slanken, hollen voet.

Aan weerszijden vlak onder den bovenrand een paar worstelaars. Zij staan tegenover elkaar, de beenen ver uiteen geplaatst, buigen zich voorover en grijpen elkaar bij de handen. (Het haar rood opgeschilderd.) Achter elken worstelaar hangt een mantel(?) met sterk verdunde bruinroode verf geschilderd. Onder de figuren loopt om de vaas eene zwarte streep.

Bij de aanhechting der ooren aan elken kant eene staande palmette aan langen gebogen stengel (enkele blaadjes rood opgeschilderd).

De onderzijde van de kelk en den voet zijn geheel zwart gekleurd op eene ongekleurde strook onder om de vaas en den buitenrand van de basis na. De binnenzijde eveneens geheel zwart, uitgezonderd eene onbeschilderde schijf midden in den bodem (versierd met een cirkel en stip in het midden) en den bovenrand van de kelk.

De voet gelijmd. De basis en de helft van een oor is modern. De kop van eene figuur modern bijgewerkt. Roode aarde. Glanzend zwarte beschildering. Roode opschildering. H. 0.10 M., midd. 0.15 M. zonder, 0.22 M. m. ooren. Gev. in Kameiros (Rhodus). Goede techniek. De vorm analoog aan Pottier Louvre F 90. Het schema van de worsteling als Lange, Darstell. des Menschen I p. 44 fig. 13.

383. **Kylix**. Fragmenten van eene diepe schaal met zwaren voet, voorzien van twee slanke, omhoog gerichte, horizontaal aangezette ooren.

Om den buik fries van ruiters en voetgangers in snellen loop naar r.

A. Afwisselend een geheel naakte gebaarde man,

de armen naar voren en achteren gestoken en een ruiter met mantel op een galoppeerend paard (violetroode opschilderingen in het haar, den baard der mannen, staart en manen der paarden.

B. Vier ruiters in galop n. r. De eerste ruiter zet zijn paard aan (bovenste deel van zijn hoofd en de paardenkop ontbreken), van den tweeden, wiens paard de beenen wijd uitstrekt, alleen fragmenten van het paard bewaard, de derde ruiter geheel bewaard, van den vierden alleen het achtereinde van het paard. Beide laatste in dezelfde houding als de voorafgaande.

Onder de voorstelling een breede zwarte band, waaronder eene onbeschilderde strook, de bodem schijnt geheel zwart geschilderd geweest te zijn.

Bewaard is ongeveer ⅔ van den buik en een half oor. Fijne roode aarde. Glanzend zwarte verf. Violetroode retouches. H. 0.155 M. (met modernen voet) van het antieke deel ± 0.09 M., middell. z. ooren ± 0.19 M. Uit Thebe. Zeer goede techniek. Bijzonder fijne teekening en graveering.

384. **Kylix**. (pl. XXXVII : 2.) Vrij diepe schaal op korten gedrongen voet, voorzien van twee krachtige, aan de einden eenigszins omhoog gebogen ooren. Het onderste deel van den voet is ringvormig, iets nauwer boven dan beneden en is door een sterk inspringend schijfvormig tusschenstukje met de vaas verbonden.

De vaas is aan de binnenzijde geheel zwart gekleurd behalve een ring om den rand en een door een dubbelen kring omgeven gorgoneion midden in den bodem. Het gorgoneion is van het „leelijke" oude type met slagtanden, (wit opgeschilderd,) groote ronde oogen, violetroode, uit den mond hangende tong en zwaren baard. Naast het masker ingekrast Y̅.

Aan de buitenzijde tweemaal geheel dezelfde voorstelling.

Tusschen twee oogen (witte, op zwart gezette hoornhuid, zwarte iris met daaropgezetten violetrooden kring) een dansende sileen (ithyphallisch, met menschenvoeten, maar dierenooren en groote paardestaart) en Dionysos, beiden n. r. De sileen steekt den l. arm vooruit en houdt den anderen achteruit. Dionysos, gekleed in een langen, rijkversierden chiton (met violetrood opgeschilderde strooken versierd, op de zwarte strooken witte stippen, wendt het gebaarde en bekranste hoofd om. Hij houdt in de l. hand een

rhyton (bovenrand wit opgeschilderd). Van eene Dionysosfiguur is de punt van den neus, van de andere de baard violetrood opgeschilderd. Om de figuren wijngaardranken; aan elken kant der ooren eene horizontale palmette. Boven de voorstellingen loopt eene smalle, zwarte lijn, er onder drie.

Aan de onderzijde der vaas twee zwartgeschilderde strooken, dan drie smalle ringen en ten slotte om den voet kelkbladornament. De ooren zijn aan de buitenzijde, de voet aan den binnenkant op het middelstuk na, waarop een ring met stip in het midden, zwart gekleurd. Het schijfvormige verbindingsstuk van voet en vaas is aan den kant violetrood gekleurd.

Gelijmd, doch niet bijgewerkt. Zeer goed bewaard. Roode aarde. Prachtig glanzende, zwarte verf, met groenachtigen weerschijn. Violetroode en witte opschilderingen. H. 0.095 M., midd. met ooren 0.35 M., zonder 0.28 M. Uit de Forman-collectie (niet in den cat. van 1899). Zeer goede techniek, zorgvuldige beschildering en graveering. Atheensch werk, dat Jonische stukken (volgens Furtwängler Naxische) nabootst. Vgl. Furtwängler Reichhold Vasenmalerei p. 224, Athen. Mitt. 1900 p. 40; Birch-Walters, Hist. anc. pott. p. 357. De Dionysos anal. aan de fig. op de vaas Pottier F 160.

385. **Kylix**. Diepe schaal op vrij lagen voet met twee korte naar boven gebogen ooren.

Aan weerszijden ongeveer dezelfde voorstelling van twee levendig gesticuleerende geheel naakte athleten (het haar violetrood opgeschilderd) tusschen twee oogen (hoornhuid ongekleurd, pupil zwart met witte en violetroode kringen omgeven). De eene jongeling (n. r.) buigt zich voorover, de r. hand uitgestoken, de andere (eveneens n. r.) wendt het hoofd naar den eersten om, steekt den l. arm omhoog en houdt den r. voor de borst.

Onder elk oor een omgekeerde lotusknop. Onder de voorstelling lichtbruine, dunne kringen. Om de aanhechting van den voet een klein kelkbladornament, waarboven stippen. De binnenzijde is zwart, behalve de bovenrand en een kleine, ongekleurde kring in het midden. Ooren en voet aan de buitenzijde eveneens zwart. Boven om den voet een plastische, violetrood opgeschilderde ring. Buitenzijde der basis ongekleurd.

Gelijmd, doch niets ontbreekt. Fijne roode aarde. Glanzend zwarte verf met violetroode opschildering. Weinig graveering. H. 0.095 M., midd. 0.185 M. z. ooren. Uit Thebe. Goede techniek. Slordige beschildering. Late stijl. Vorm Berlijn 173, doch dieper.

386. **Schaal**. Diepe schaal met bijna loodrechten, een weinig uitgebogen zijwand, op ringvormigen voet, met twee krachtige, omhooggebogen ooren. Aan voor- en achterzijde dezelfde voorstelling. Sileen (violetroode opschilderingen in haar en baard), dierlijk gezichtstype en langen paardenstaart n. r., op handen en voeten onder wijngaardranken doorsluipend. Aan weerszijden der ooren eene staande palmette door een gebogen stengel daarmede verbonden. Onder de voorstelling een smalle en een breede zwarte band. Zwart zijn verder de rand boven de fries, de buitenzijde der ooren, de binnenrand van den voet, benevens de geheele binnenzijde der vaas op een kleinen rand na bovenaan. Onder den voet drie zwarte kringen.

Een oor en een stuk van den zijwand modern. Roode aarde. Goed glanzende, zwarte beschildering met groenachtigen weerschijn. Violetroode opschilderingen. H. 0.095 M., midd. 0.21 M. z. ooren. Uit Thebe. Goede techniek, zorgvuldige, doch late stijl. Vorm eenigszins als Berlijn 167. Voor een anal. vaas in Weenen, vgl. Sacken en Kenner, p. 224.

387. **Schaal** (fragment). Bewaard is het middelstuk van den bodem eener schaal op zeer lagen, ringvormigen voet, versierd met een Gorgoneion, met grooten, grijnzenden mond, lange tong, slagtanden en zware, over het voorhoofd hangende lokken. De slagtanden zijn wit, de tong en de helft der lokken violetrood opgeschilderd.

Roode aarde. Glanzend zwarte beschildering met violetroode en witte opschilderingen. Midd. voet 0.075 M., van het stuk zelf ± 0.07 M. Uit Boeotië. Type als Pottier F 130.

388. **Schaal**. (pl. XXXVI : 2.) Grove, ondiepe schaal op ringvormigen uitgebogen voet, met binnenwaarts gebogen bovenrand, voorzien van twee horizontaal aangezette, dubbelgebogen bandvormige ooren.

De binnenzijde is geheel zwart gekleurd op eene schijf in het midden na, waarin een naakte jongeling in snellen loop n. r. Hij wendt het hoofd om, strekt den r. arm achterwaarts en buigt den l. arm naar boven. (Het haar violetrood opgeschilderd.)

Rondom de schijf een op het zwart gezette, violetroode kring.

Rondom de buitenzijde centaurenstrijd, waarvan de figuren geheel gedachteloos naast elkander zijn geplaatst.

Geheel naakte jongeling in snellen loop n. r., om-

ziende. De r. arm is voor het lijf gebogen, met den l. zwaait hij een knods. Tegenover hem centaur n. l., den r. arm uitstekend en met den l. een steen zwaaiend. Dan twee centauren in dezelfde houding: l. arm voor het hoofd geheven, den r. achterwaarts gestrekt. De eerste houdt in elke hand een steen, de tweede alleen in de linker. Naakte jongeling, over den l. arm den chlamys dragend, n. r. stormend, terwijl hij met den r. een steen omhoog houdt. Daarop centaur n. r., in elke hand een steen zwaaiend, een dergelijke omdraaiend (r. arm omhoog, l. hangt naar beneden). Tegenover hem een jongeling in dezelfde houding als de eerste (de knods n. r. inplaats van n. l. gewend). Ten slotte een centaur n. r. omziende, den r. arm uitgestoken, den l. afwerend omhoog geheven.

De centauren hebben dierlijke gezichten met spitse ooren en lange baarden. De jongelingen schijnen nauwsluitende mutsen of helmen van leder te dragen.

Buiten langs den bovenrand **Z**-vormige lijnen. Om den voet eene zwarte strook; binnen- en buitenzijde daarvan eveneens zwart. De onderzijde van den voet niet gekleurd, maar versierd met een zwarten ring met stip in het midden. De ooren aan de buitenzijde zwart.

Gelijmd. Een oor en een klein stuk van den bovenrand modern. Lichtroode aarde. Glanzend zwarte, veelal roodachtig verbrande beschildering, met weinig graveering en enkele violetroode opschilderingen. H. 0.10 M., midd. 0.365 M. z. ooren, (m. ooren 0.42 M.) Uit Karditsa (Boeotië). Grof van techniek. Slordig van beschildering en graveering. Plomp van stijl. Boeotisch fabrikaat.

389. **Thymiaterion.** (pl. XXXIX : 1.) Platte, cirkelronde vaas, waarvan de zijwand naar binnen en rechthoekig is neergebogen, op vrij hoogen, zwaren, naar boven zich vernauwenden voet, voorzien van een klein rond deksel met hoogen knop, dat in de bovenzijde der vaas sluit.

De vaas is aan binnen- en buitenzijde geheel zwart gekleurd, op den buitenrand der basis, het standvlak en de holte onder den voet (hierop drie concentrische kringen) benevens eene breede strook om den mondingsrand na. Deze strook is met een stafornament (de „staafjes" afwisselend zwart en rood opgeschilderd), verder eenige lijnen en twee rijen van stippen versierd. Daar buiten omheen drie op het zwart gezette violet-

roode kringen. De mondingsrand aan de binnenzijde eveneens violetrood gekleurd.

Op het deksel eenige ongekleurd gebleven (dus roodbruine) en (op de zwarte verf gezette) violetroode kringen. De knop is geheel zwart, behalve de bovenzijde en het onderste stuk.

Zeer goed bewaard, alleen de punt van den dekselknop en het deksel eenigszins beschadigd. Zeer fijne, roode aarde. Glanzend zwarte verf. H. 0.13 M. (tot de punt van den knop), midd. 0.15 M. Gev. in Tanagra. Zeer goed van techniek, uiterst zorgvuldige beschildering. Attisch werk, ondanks de vindplaats. Vgl. over deze soort vazen: Jahrb. 1899 p. 67 (Pernice).

390. **Fragment.** Vier stapvoets gaande paarden voor een wagen n. r. Er vóór overblijfselen van een mannenkop (witte opschildering), waarschijnlijk van den menner van den voorafgaanden wagen. De door de paarden getrokken wagen ontbreekt bijna geheel.

De manen van het eerste en tweede, benevens de staart van het eerste paard zijn violetrood opgeschilderd.

Onder en boven de voorstelling eene zwarte lijn.

Aan alle kanten afgebroken. Fijne, roode, hard gebakken aarde. Achterzijde zwart. Glanzend zwarte verf. H. 0.07 M., L. 0.095 M. Uit Sicilië. Zeer zorgvuldig uitgevoerd stuk, dat in stijl sterk herinnert aan het kleine fries op de amphora Furtwangler-Reichhold, Vasenmalerei p. 265. Misschien eveneens van den hals van eene roodfigurige amphora afkomstig, waarmede ook de aard der breuken in overeenstemming zou zijn.

391. **Pyxis.** Platte, ronde doos, waarvan het deksel geheel over de vaas sluit en op den uitstekenden rand van den bodem rust. Het deksel steekt eveneens over den zijwand uit en is aan den bovenkant geprofileerd. Het vaasje is geheel zwart geschilderd, behalve de onderzijde van den bodem en de bovenzijde van het deksel. In het deksel is in het midden een gat gemaakt, waarin een metalen ring was bevestigd om het vast te houden. Om dit gat twee smalle, zwart gekleurde banden, daarom vier palmetten, waartusschen telkens een lotusknop in een krans daaromheen. Buiten langs den rand een ornament, gelijkend op een kymation. Onder in den bodem zijn zes concentrische kringen gedraaid.

Zijwand van het deksel gelijmd, doch ontbreekt niets. Fijne roode aarde. Glanzend zwarte beschildering. H. 0.06 M., midd. 0.095 M. Gev. in Attika. Slordig van beschildering. In vorm gelijk aan de vaas Arch. Anz. 1891 p. 17 No. 2. Attisch??

b. Andere Grieksche.

392. **Fragmenten van een skyphos**(?) Bewaard zijn de bodem en een aantal fragmenten van den zijwand eener diepe, ronde vaas op platten voet, waarschijnlijk van twee ooren voorzien. Om den zijwand eene fries van geheel naakte gebaarde mannen en jongelingen (alle waarschijnlijk geïnfibuleerd), waarvan er negen gedeeltelijk zijn bewaard. Sommige schijnen zich in te wrijven, terwijl twee jongelingen op de dubbele fluit blazen (deze dragen eene soort muts.) Opmerkelijk zijn de buitengewoon dikke buiken der mannen. Onder elk oor een viervoetig dier (bok?) aan de eene zijde een klein stuk van den kop, aan de andere het benedendeel alleen bewaard.

Om de figuren takken met bladeren. De voorstelling wordt begrensd door lijnen, onder den bovenrand loopt een klimopbladrand. Boven den voet kelkblad-ornament. De binnenzijde geheel zwart op den bovenrand der vaas en eene schijf midden in den bodem (waarop een cirkel met stip in het midden) na.

Roode aarde. Glanzend zwarte verf, hier en daar rood verbrand. H. 0.175 M., midd. ca. 0.11 M. Uit Thebe. Goede techniek, zorgvuldige beschildering van plompen stijl. Boeotisch werk. Een zeer analoog stuk in het Mus. du Cinquantenaire te Brussel.

393. **Stamnos**. (pl. XXXVIII : 1.) Kom op ringvormigen voet met twee ronde, platte, loodrecht staande ooren, waaraan zijdelingsche uitsteeksels.

A.) Herakles n. r. naakt, gebaard, geheel parodistisch behandeld (hangbuik, groote phallos, bestiaal gezichtstype) houdt een stymphalischen vogel aan een dubbel koord en drijft dien met een grooten stok voor zich uit.

B.) Sater(?) n. l. in snellen loop met grooten tak (palmtak?) in de l. hand eveneens als karikatuur behandeld (de figuur beschadigd) op Herakles toegaande. Achter hem een groote vogel n. r.

Onder de voorstellingen een smalle en een breede zwarte band. De binnenzijde der vaas geheel zwart geschilderd.

Bestaat uit fragmenten, hier en daar ontbreken kleinigheden. Geelroode, zeer fijne en hard gebakken aarde. Dunwandig. Glanzend zwarte tot lichtbruine verf. H. 0.135 M., midd. 0.145 M. Gev. bij Thebe („van het Kabirion afkomstig", doch vgl. Arch. Anz. 1893, p. 63). Uit coll. M. E. No. 142. Goede techniek. Vrij zorgvuldige uitvoering. Vgl. over deze soort vazen Collignon-Couve, Mus. d'Athènes No. 1132 en het daar geciteerde.

394. **Stamnos**. Vaas van dergelijken vorm als de vorige. De versiering bestaat uit twee guirlanden van ovale bladeren van het eene oor naar het andere. Daaronder twee zwarte strepen. De mondingsrand en de binnenzijde van de vaas geheel zwart gekleurd. Van den voet is de onderste ring eveneens zwart.

Gelijmd, doch goed bewaard. Geelroode, fijne en hardgebakken aarde. Dun van wand. Glanzend zwarte tot lichtbruine verf. H. 0.11 M., midd. 0.11 M. Gev. bij Thebe („Kabirion", zie boven). Uit coll. M. E. No. 143.

395. **Stamnosfragment**. Bewaard is een ongebaarde kop, met hals en schouders, met grooten petasos vóór op het hoofd n. r. Het type is een karikatuur met samengeknepen, dikke lippen en vooruitspringenden neus en kin en opstaand haar.

Aan drie zijden afgebroken, bovenaan de rand der vaas. Achterzijde zwart. Fijne, geelroode aarde. Glanzend zwarte, tot donkerbruine verf. L. 0.055 M. Gev. bij Thebe, Kabirion (1888). Van een wagenmenner?

L. Vazen met zwarte figuren op wit fond.

396. **Lekythos**. Kan met korten hals en oor met breed uitloopende tuit op eene schijfvormige basis. De romp is bijna cylindrisch, verwijdt zich echter eenigszins naar boven.

Romp, schouder en hals waren wit gekleurd, zwart de basis, buik, tuit en oor. Op den romp aan weerszijden van een bekken op lagen voet, waaruit takken schijnen te groeien, een stier, waarvan het achterlijf door een Dorische zuil wordt bedekt. Boven de voorstelling dambord-ornament, op den schouder palmetten en om het begin van den hals kelkbladornament, alles op wit fond, terwijl bij buik, basis en tuit de zwarte verf direct op de aarde is gezet. Mondingsrand niet gekleurd.

Het oor modern. De vaas heeft door ruw reinigen sterk geleden. Roode aarde. Glanzend zwarte verf met weinig graveering. H. 0.255 M. Uit Livadia. Vrij zorgvuldige beschildering, plompe stijl. Vorm Berlijn 176.

397. **Alabastron**. Ronde vaas, die van onderen is afgerond en naar boven zich vernauwt, voorzien van een korten, nauwen hals met platte monding en twee kleine vierkante aanzetsels, die voor ooren dienst doen.

De onderzijde van de monding, de hals aan binnen- en buitenzijde en het benedeneinde der vaas zijn zwart gekleurd (op het laatste een ongekleurde streep), de rest wit, waarop de worsteling van Peleus en Thetis. Peleus (ϟAHϛE), geheel naakt (in het haar een violette band) buigt zich naar rechts voorover, het l. been ver vooruit plaatsend. Met den l. arm omvat hij Thetis en buigt den r. arm voor de borst, om met de r. hand de l. vast te grijpen. Thetis tracht n. r. te ontkomen, steekt beide armen afwerend uit en wendt het hoofd om. Aan weerszijden der groep eene vluchtende nereïde. De vrouwen zijn alle in den geplooiden chiton gekleed, met violetrood opgeschilderde randen, in het haar ligt een band van dezelfde kleur. Thetis draagt bovendien nog een mantel.

Bij de r. hand van Thetis een krans met roode opschilderingen. Boven de voorstelling twee lijnen en stafornament. Er onder twee violetroode banden (op het zwart gezet).

Uit vele fragmenten samengevoegd, kleinigheden in gips bijgewerkt, doch nergens bijgeschilderd. Zeer fijne, lichtroode aarde. Glanzend zwarte verf met groenachtigen weerschijn. Oogen rond en en face geteekend. Vele en zorgvuldige graveering. Violetroode opschilderingen. H. 0.185 M. Gev. in Attika. Zeer goede techniek. Zorgvuldige beschildering. Laat-archaïsche stijl. Vorm Berlijn 239.

M. Roodfigurige vazen.

1. Grieksche (Attische).

a. Strenge stijl.

398. **Kylix.** (pl. XLII : 1.) Diepe schaal, waarvan de zijwand boven de korte, krachtige ooren eenigszins binnenwaarts en bovenaan buitenwaarts is gebogen, op lagen voet met dikke basis. Om den voet ligt een smalle plastische ring.

Alleen aan de binnenzijde versierd. In een onbeschilderd gebleven ring een krijgsman n. r. vluchtend. (De houding kan evenwel ook verwond ineenzakken beteekenen.) Hij wendt het hoofd achterom, houdt in de r. hand een lans en draagt aan den l. arm een rond schild (tot schildteeken dient een zwart, n. r. galoppeerend paard). Hij is ongebaard en alleen met

een om de heupen geknoopten chlamys bekleed, waarvan een eind in lange plooien neerhangt. Het hoofd is bedekt met een helm met hoogen vederbos, de beenen met scheenplaten. Hij bloedt uit eene wonde aan de l. zijde (door violetroode strepen aangegeven).

R. van de figuur: **ΚΑΟϟΕ.Ι** (de stip staat voor een dikke vlek) in violetroode letters.

De vaas is overigens aan beide zijden geheel zwart geschilderd op den buitenrand der basis en de binnenzijde der ooren met een vierhoek daartusschen op de vaas zelf, na. De holle voet zwart gekleurd, op een stuk aan de onderzijde, waarin twee kringen, na.

De oppervlakte bij den helm heeft eenigszins door vocht geleden, overigens zeer goed bewaard. Fijne roode aarde. Sterk glanzende zwarte verf. Duidelijke sporen der schets. Weinig anatomische details, met verdunde verf aangegeven. Overal is de sleper gebruikt. Oog en pupil streng en face, zeer plat van vorm. Midd. 0.255 M. m., 0.185 M. z. ooren. H. 0.085 M. Gev. in Megara. Uit coll. M. E. No. 223. Zeer goede techniek, uiterst zorgvuldige beschildering. Stijl van Epiktetos en zijn kring; vooral zijn sommige vazen van Epilykos analoog, wiens naam ook op een schaal van dezen betrekkelijk zeldzamen vorm voorkomt; de inscriptie zou dan een mislukt *χαλος Ἐπιλυχος* kunnen wezen, (de vlek tusschen de E en de I schijnt door een oneffenheid der oppervlakte ontstaan te zijn). De analogie van stijl is evenwel niet groot genoeg om deze vaas met eenige zekerheid aan dien meester te kunnen toeschrijven, te meer daar bijv. ook Phintias dezen vorm van vaas heeft gebruikt en dergelijke letters zeer dikwijls geen beteekenis hebben. Vgl. over dezen vorm Furtwängler, Aegina p. 494; over Epilykos dez. Griech. Vasenmalerei II p. 178 en Pottier, Mon. Piot, IX p. 135, X p. 49.

399. **Kylix.** (pl. XLI: 1.) Vrij diepe schaal op zeer lagen voet met breede basis, voorzien van twee krachtige, aan het einde eenigszins omhoog gebogen ooren. Onder om den voet ligt een breede plastische ring.

Alleen aan de binnenzijde eene voorstelling. In een ongekleurden kring een geheel naakte jongeling in snellen loop n. r., in elke hand een langen drinkhoorn houdend. Om het korte, gekrulde haar ligt een krans (violetrood opgeschilderd).

De geheele vaas is overigens zwart geschilderd, behalve de gewone uitzonderingen. De holte onder den voet bijna geheel zwart op eene schijf in het midden na, waarop twee concentrische kringen.

Gelijmd. Het r. benedenbeen ontbreekt, verder niets van belang. Fijne roode aarde. Glanzend zwarte verf met violetroode opschildering voor den krans. Veel sporen der schets.

De krans was eerst veel hooger aangelegd. Alles met de sleper (ook de details) geteekend, geen verdunde verf gebruikt. Oog streng en face, amandelvormig. Midd. 0.27 M. met, 0.20 M. z. ooren. H. 0.08 M. Uit Griekenland(?) coll. M. E. pl. VI No. 149. Goede techniek. Zorgvuldige behandeling. De stijl herinnert aan het werk van Kachrylion (vgl. b.v. het fragment in het Louvre, Pottier G 37).

400. **Kylix**. (pl. XL : 1.) Schaal van dergelijken vorm als de vorige, doch vlakker; op geprofileerde basis met vrij sterk omhoog gebogen ooren.

Aan de binnenzijde: Door een onbeschilderden kring, waarop een fries van tegenover elkaar geplaatste haakjes, omgeven, een ongebaarde krijgsman n. l. stormend, gewapend met schild, helm en lans (deze was opgeschilderd, doch de verf is afgebladerd). De chlamys met lange neerhangende einden hangt om de schouders (modern is de onderste helft van het schild en het l. benedenbeen).

Vóór de figuur de letters (oorspronkelijk violet geschilderd): A X, er achter ϟ.

B. Drie dansende jongelingen met kransen in het haar. De buitenste dragen een chlamys en dansen op elkaar toe, de middelste is geheel naakt (modern l. arm, schouder en gezicht) en danst n. l., het hoofd omwendend. De eerste (de beenen gedeeltelijk bijgewerkt) draagt een knuppelstok, de tweede een rhyton, de derde (onderlijf modern) krotales.

Boven de eerste figuur de letters △ L.

C. Twee op elkaar toe dansende jongelingen met kransen in het haar, links van hen een — grootendeels moderne — stèle. De eerste draait het hoofd om, draagt den chlamys over den l. arm en houdt met de l. hand een langen, gebogen rhyton vast (zijn bovenlijf op een deel van het hoofd na modern), de voorovergebogen tweede (geheel naakt) houdt in de r. hand een (oorspronkelijk violet gekleurden) knuppelstok en sleept een wijnzak, waarop K A L O ς (in zwarte letters) achter zich aan.

In *C* de oorspronkelijk violet opgeschilderde letters L I + ς.

De vaas is verder zwart gekleurd op de gewone uitzonderingen na.

Uit vele fragmenten samengevoegd. De voet gebroken; bijbehoorend? De restauraties als aangegeven. Vermoedelijk behoort een fragment met bovenlijf en hoofd van den derden jongeling in *B* niet bij het overige, daar de stijl afwijkt; de sleper is

meer gebruikt en de teekening vaster en zorgvuldiger. Fijne roode aarde. Glanzend zwarte verf. Flauwe sporen van violetroode opschildering. Vele sporen der schets. De sleper in *A* vrij veel, echter niet bij mond, kin en benedenbeen, bij *B* en *C* minder gebruikt. De oogen alle amandelvormig streng en face, bij *A* is geen wenkbrauw aangegeven. Midd. 0.30 M. met, 0.235 M. z. ooren. H. 0.095 M. Uit coll. de Somzée (Vente) No. 42. Goede techniek. Tamelijk zorgvuldig, doch geestig werk, dat eenigszins aan dat van Epiktetos en zijne omgeving herinnert.

401. **Kylix**. Schaal van dergelijken vorm als de vorige, doch vlakker; op korten voet met breede basis.

A. Jongeling n. r. (in het midden bijgewerkt) omgeven door den gebruikelijken ongekleurden kring. Hij is gehuld in zijn himation, dat alleen den r. schouder vrij laat en leunt met de l. hand op èen knuppelstok. Hij schijnt zich in een bassin op hoogen voet te spiegelen en heft de r. hand (als l. hand geteekend!) eenigszins op. Op het bassin KALE.

Achter hem een onduidelijk voorwerp (mand?).

B. Bacchanale van vier jongelingen. De eerste jongeling danst n. r. met het hoofd achterover, den l. arm vooruitgestrekt, in de r. hand slap een knuppelstok houdend. Zijn eenig kleedingstuk bestaat uit een los om de schouders geworpen mantel. Tegenover hem een jongeling n. l., eveneens slechts met een mantel bekleed. Deze schijnt den vorigen met de r. hand een drinkbeker (evenals de volgende, ongev. vorm Berlijn, 98) voor te houden en heft met de l. hand zijn knuppelstok op. Achter dit paar houdt een geheel naakte jongeling een rhyton in de r. en reikt met de l. hand zijn kameraad een drinkbeker toe. Deze (bijgewerkt in rug en mantel) heft den l. arm met den daarover hangenden chlamys afwerend op en schijnt naar den vorigen omziende n. r. te vluchten. Met de r. hand houdt hij een knuppelstok voor zich uit, die tot vulling van de ruimte onder het oor van de kylix dient. Tot meerdere vulling daaronder een beker.

C. Bacchanale van 5 jongelingen. Jongeling n. r. omkijkende. In de l. hand houdt hij een beker voor zich uit, in de r. draagt hij een rhyton. Zijn kleeding bestaat uit een versierden mantel. Voor hem ligt een geheel naakte jongeling op de knieën, geheel en face geteekend, behalve het naar den r. schouder gewende hoofd. Den l. arm strekt hij naar boven, met de r. houdt hij een rhyton voor het lichaam. Jongeling in

mantel n. r., in de l. hand een beker, met de r. hand een knuppelstok vasthoudend, op hem toe danst een geheel naakte, met knuppelstok in de l. hand, terwijl de laatste figuur, omziende, n. r. vlucht, den l. arm met den mantel afwerend uitsteekt, terwijl de r. een kylix slap langs zich laat neerhangen.

Onder het oor een wijnzak, waarop ΚΑΛΑ.

Alle jongelingen dragen kransen (rood opgeschilderd) in het haar.

Hier en daar sporen van onsamenhangende letters, o.a. van een ϟ. De vaas is verder zwart gekleurd, op de gewone uitzonderingen na, den ring om *A* en een onder langs *B* en *C*.

Uit vele fragmenten in elkaar gezet. De restauraties als aangegeven. Roode aarde. Glanzend zwarte, hier en daar roodachtige beschildering. Enkele violetroode opschilderingen. Uitvoerige schets. Doorgaans is de sleper gebruikt, behalve voor de lippen. Oogen streng en face. Midd. 0.27 M. z. ooren. H. 0.10 M. Kunsthandel. Goede techniek. Slordig, gemaniereerd werk. Strenge stijl, die eenigszins herinnert aan stukken uit de omgeving van Epiktetos, het stuk is echter veel jonger. Opmerkelijk is, dat de figuren Nr. *B* 1, 2 en *C* 1, 4 van dit stuk bijna geheel gelijk zijn aan sommige op de vorige vaas (*B* 1, 3 en *C* 1, 2), terwijl de silhouette der figuur van *A* overeenstemt met de hoofdfiguur der bekende schaal van Phintias in Boston, Klein, Lieblingsinschr. p. 89 No. 2, Hartwig, Meistersch. 17, 1 p. 172.

402. **Kylix**. (pl. XLI : 2.) Bewaard is het grootste deel van den bodem eener schaal, analoog aan de vorige. De voet schijnt echter slanker te zijn geweest.

De voorstelling is door een smallen, ongekleurden kring omgeven. Een geheel naakte jonge man met bakkebaarden en band (violetrood opgeschilderd) in het haar, ligt met zijn linkerzijde tegen een kussen aan, waar hij met den l. arm op steunt. Het kussen ligt op een kline, door een breede, onbeschilderde horizontale strook weergegeven. De r. hand houdt eene oenochoë voor den buik. Het r. been is hoog opgetrokken, het l. gebogen.

Rondom afgebroken. Fijne, bruinroode aarde. Goed glanzende zwarte beschildering, die eenigszins door vocht heeft geleden. Geene sporen der schets. De sleper nogal veel gebruikt, niet voor de lippen. In het lichaam vele anatomische details met verdunde verf aangegeven. Oog streng en face met eigenaardig gebogen wenkbrauw. L. 0.145 M. Gev. in Tanagra (1882). Goede techniek, geen zorgvuldige beschildering, vermoedelijk begin V^de^ eeuw.

403. **Kylix.** Schaal van dergelijken vorm als de vorige. Alleen de binnenzijde versierd, overigens geheel zwart gekleurd op de gewone uitzonderingen na.

In het midden een gebaarde man n. l., op een kline met twee kussens bedekt. Hij richt zich op, steunende op den l. arm en strekt den r. arm met eene opengeslagen doos of schrijftabletten(?) recht vooruit. Naast hem hangt een halfronde mand. De voorstelling is omzoomd door een maeander met kruisen afgewisseld.

Voet afgebroken met een stuk van den bodem. Hier en daar bijgewerkt. Roode aarde. Geene sporen der schets. De sleper veel gebruikt, doch niet voor het profiel. Oog en face, zeer plat en amandelvormig. Glanzend zwarte verf. H. 0.095 M., midd. 0.295 M. met oor. Uit coll. Hakky bey No. 8. Slordig, onbeholpen werk van vrij strengen stijl. Italiaansch(?)

404. **Fragment** (pl. XL : 2), vermoedelijk van den bovenrand van een krater.

Bewaard is het hoofd en de l. arm van een gebaarden bacchant n. r., met een krans in het haar. Met de l. hand houdt hij het recht afgesneden voorste deel van een ree met gevlekt vel bij de pooten vast.

Onder het dier sporen eener andere figuur. Boven de voorstelling een eierlijst. Daarboven begint de plastische rand der vaas.

Rondom afgebroken, behalve aan de bovenzijde. Fijne, hard gebakken roode aarde. Zeer dik van wand. De achterzijde geheel zwart gekleurd op eene dwarsstreep in het midden en eene langs den bovenrand na. Sterk glanzende zwarte beschildering. Geene sporen der schets zichtbaar. Overal de sleper gebruikt. Oog streng en face, amandelvormig, oogappel in den hoek. H. ± 0.12 M., b. ± 0.18 M. Gev. in Athene (1874), wellicht op de Akropolis. Zeer goede techniek. Uiterst zorgvuldige behandeling. De stijl is eenigszins verwant met werken uit de omgeving van Euphronios. *)

405. **Fragmenten eener prothesisamphora.** Bewaard is ongeveer $\frac{1}{8}$ deel der vaas, doch in te kleine fragmenten om eene uitvoerige beschrijving te veroorloven. Men onderscheidt onder een stafornament, dat blijkbaar bovenaan om den rand der vaas zat, de koppen benevens stukken der paarden van minstens 2 jonge ruiters n. r., verder van vier klagende vrouwen, die zich aan het haar trekken. Lager was de lijkbaar afgebeeld, waarvan enkele fragmenten zijn bewaard, verder

*) Dr. ARNDT maakt mij opmerkzaam op eene ongepubliceerde vaas in het Metropolitan Mus. in New-York, die vermoedelijk van dezelfde hand is.

van eenige daaromheen staande klagende vrouwen. Tot dezelfde zône behoorden blijkbaar eenige fragmenten van stapvoets gaande paarden. Deze zône wordt aan den onderkant begrensd door een maeander, waaronder lotusknoppen, een ornament bestaande uit drie rijen van met elkander verbonden schijfjes en kelkbladornament.

Bleekroode aarde. Glanzend zwarte verf. Achterzijde niet gekleurd, behalve eenige fragmenten van het bovenste deel. Veel sporen der schets. De sleper bijna overal gebruikt. Oogen langgerekt, amandelvormig, streng en face. Uit Athene. Zeer zorgvuldig. Strenge stijl. De vorm der vaas moet ongeveer aan die van Berlijn No. 34 gelijk zijn geweest.

406. **Fragment eener prothesisamphora**. Bewaard is een stuk van den hals met begin van een oor, waarop klaagvrouwen. Van eene is het bovenlijf geheel en van twee andere een klein gedeelte bewaard. Zij zijn en face gezien, dragen een peplos en leggen de handen op het lange, loshangende haar.

Fijne, donkerroode aarde. Glanzend zwarte verf, hier en daar gebarsten. Achterzijde niet beschilderd. Duidelijke sporen der schets. Alles met de sleper geteekend. Het haar aan de zijden door graveering van het fond gescheiden. L. 0.075 M. Uit Athene. Goede techniek. Ondanks de zorgvuldige uitvoering, mislukte poging om een gezicht en face weer te geven.

407. **Fragment**. Bewaard zijn alleen een helm met grooten vederbos en opgeslagen wangstuk, een klein stuk van het gezicht en van den schouder, vermoedelijk van eene Athenafiguur naar links.

Rondom afgebroken. Dik van wand. Sterk gebogen, bovenaan begin van een opstaanden kant. Zeer fijne, roode aarde. De achterzijde ongekleurd, maar met een zwarten band beschilderd langs den onder- en bovenkant. Glanzend zwarte verf. Veel sporen der schets. Het wangstuk met verdunde verf gekleurd. De sleper veel gebruikt. L. 0.06 M. Gev. in Athene, vermoedelijk op de Akropolis. Goede techniek, zeer zorgvuldige beschildering.

408. **Fragment**. Hermes- of Perseuskop n. r. Bewaard zijn alleen het achterhoofd met lang, krullend haar, het begin der schouders en de helm met de vleugels.

Boven langs de figuur een eierlijst.

Fijne roode aarde. Achterzijde geheel zwart. Vrij dik van wand. Sterk glanzende, zwarte verf. Duidelijke sporen der

schets. Overal de sleper gebruikt. L. 0.085 M. Gev. in Athene, vermoedelijk op de Akropolis. Zeer goede techniek. Zorgvuldige beschildering.

409. **Fragment**. Bewaard is het bovenlijf van een jongelingsfiguur n. r. tot de middel ongeveer, de kruin is daarentegen afgebroken. Hij is gekleed in een langen chiton met versierden zoom en houdt met de l. hand de kithara vast, de r. arm hangt naar beneden. Het haar valt in lange gekrulde lokken langs rug en slapen.

Aan alle kanten gebroken. De wang eenigszins geschaafd. Misschien van eene amphora. Bleekroode aarde. Glanzend zwarte verf, de achterzijde niet gekleurd. Geene sporen der schets. Alles met de sleper geteekend, behalve misschien de bovenlip (hier heeft de oppervlakte geleden). Oog amandelvormig. L. ± 0.08 M. Uit Athene. Goede techniek.

410. **Alabastron**. (pl. XXXIX : 1.) Vaas van dergelijken vorm als No. 397.

Aan voor- en achterzijde eene voorstelling. *A*. Vrouw n. r. In de l. hand houdt zij eene ronde vaas (de hand als r. geteekend!) en strooit met de r. hand wierookkorrels op een voor haar staande kom op hoogen voet. Zij is gekleed in een fijnen chiton met zwaren mantel daarover. Het haar is achter samengebonden, opgenomen en onder een band vastgestoken.

Boven de kom hangt een band (met witte verf opgeschilderd).

B. Jongeling n. r. met de r. hand een krans boven een altaar houdend (vierkant, rust op eene basis, springt bovenaan iets uit en is eenigszins uitgehold). Hij draagt een dunnen chiton met mantel daarover. Het lange haar hangt los op den rug en wordt om den schedel door een band bijeengehouden.

Achter de vrouwefiguur staat van beneden naar boven: ΕVΦΟΛ (verschreven voor Εὔπολις?) (naam van den fabrikant of schilder of lievelingsnaam? Onder de voorstelling een ongekleurde band, er boven stafornament. Voet en hals zwart gekleurd, mondingsrand ongekleurd.

Goed bewaard, de binnenteekening der vrouwefiguur hier en daar afgesleten. Roode aarde. Glanzend zwarte, hier en daar rood verbrande verf. Sporen der schets. De sleper veel gebruikt, ook voor de profielen. Oog en face, bestaande uit twee parallelle streepjes. H. 0.185 M. Gev. in Thebe (1882). Goede techniek. Vaste, vlotte teekening, de vrouw uitvoeriger behandeld dan de

man. De naam Eupolis bij Klein. Lieblingsinschr. kan niet dezelfde persoon aangeven als de hier bedoelde. De stijl analoog aan den skyphos in Berlijn, Hermann, Gräberfeld von Marion p. 29 fig. 20. Behoort wellicht tot de door Brueckner, Lebensregeln auf Athen. Hochzeitsgeschenken behandelde soort van vazen.

411. **Hydria**. Buikige kan met klaverbladvormige tuit op ringvormigen voet met een vertikaal bandvormig rechthoekig gebogen oor.

Aan de voorzijde eene gevleugelde vrouw (Eos) n. r. vervolgt een jongeling (Tithonos), die n. r. vlucht. De vrouw, gekleed in een langen, versierden chiton met wijde mouwen en met een doek in het haar, strekt de armen recht vooruit, de vingers uitgespreid, de jongeling, in langen chiton, wendt het hoofd om, houdt in de r. hand een lier met 7 snaren en steekt de l. vooruit.

Onder de voorstelling een maeander, afgewisseld met door kruisen gevulde metopen, er boven schuine palmettenrand. De voorstelling aan elke zijde door eene lijn begrensd.

Uit vele fragmenten samengelijmd. De achterzijde in gips gerestaureerd, eveneens een stuk midden uit de voorstelling (de armen van Eos). Verder is de oppervlakte bij de vrouwefiguur eenigszins beschadigd. Matroode aarde. Glanzend zwarte, hier en daar ietwat verkleurde verf. Geene sporen der schets. De sleper veel gebruikt, echter niet voor de profielen der gezichten. Oogen en profil met streep voor het bovenlid. H. 0.24 M. Uit Athene. Goede techniek. Ietwat plompe figuren. Zorgvuldig werk, latere periode van den strengen stijl.

412. **Fragment** van den bovenrand van een krater(?). Bewaard is een gebaarde manskop n. l. met een stuk gewaad op den l. schouder. In het lange, streng behandelde haar ligt een band.

Op den plastischen rand der vaas een schuinstaande palmettenrand (gelijk aan dien op het deksel van de pyxis No. 421).

Rondom afgebroken, behalve aan de bovenzijde. Fijne, roode aarde. De glanzende verf veelal rood verbrand. Achterzijde zwart. Geene sporen der schets. De sleper niet overal gebruikt. Oog en profil, doch iris en face. Geene streep voor het bovenooglid. L. 0.095 M. Uit Athene. Goede techniek. Tweede periode van den strengen stijl.

413. **Aryballos**. Plat, buikig kannetje op ringvormigen voet met korten hals, rechthoekig gebogen bandvormig

oor en trechtervormige tuit. De hals is plastisch van den romp en de tuit gescheiden.

Aan de voorzijde drie staande palmetten, omgeven door gebogen lijnen, die door het lange middelblad doorbroken worden. In de driehoekige openingen tusschen de cirkels bovenaan telkens de spits van eene palmette. Onder het ornament eierlijst, waaronder eene onbeschilderd gebleven streep. Verder is de vaas geheel zwart gekleurd op de onderzijde van den voet na.

Gelijmd, doch goed bewaard. Fijne roode aarde. Sterk glanzende zwarte beschildering met mooien groenachtigen weerschijn. H. 0.07 M. Gev. in Kertsch. Zeer goede techniek. De beschildering vrij streng. Vorm ongev. Berlijn 240.

414. **Lekythos**. (pl. XLIII.) Vaas van dergelijken vorm als No. 378, doch van meer gedrongen proportiën.

Aan de voorzijde gebaarde manlijke figuur $\frac{3}{4}$ en face, het hoofd n. r. gewend. De r. hand rust op de heup, de l. op een staf. Hij is gekleed in een dunnen chiton met mantel daarover, die op den l. schouder ligt en het onderlijf tot onder de knieën bedekt, de r. helft van de borst echter vrijlaat. In het haar, waarvan aan weerszijden van het hoofd een lange lok neerhangt, ligt een krans (gedeeltelijk violet opgeschilderd). Tegenover deze figuur eene vrouw, eveneens grootendeels en face gezien, het hoofd n. l. gewend. De l. arm houdt den mantel vast ter hoogte van de maagstreek, met de r. brengt zij eene (violetrood geschilderde) bloem naar den neus Zij is gekleed in een chiton met mantel daarover, die op dergelijke wijze omgeslagen is als bij de manlijke figuur. Het haar is door een doek met stippen versierd omgeven, terwijl aan weerszijden van den hals eene lange krul neerhangt.

Onder en boven de figuren maeander (niet om de geheele vaas rondloopend). Op den schouder palmettenornament (geheel gelijk aan het in Klein, Liebl.inschr. 156 fig. 40 afgebeelde). Rondom het begin van den hals eierlijst.

Verder is de vaas geheel zwart gekleurd, behalve de mondingsrand en de zijkant en onderzijde van de basis (hierin is rondom loopend eene groef gedraaid). Tusschen de vrouw en den staf van den man staat van boven naar beneden in violetroode verf: ΛΙΧΑΣ ΚΑΛΟΣ.

Gedeeltelijk gebarsten, gedeeltelijk gelijmd. De tuit bovenop ietwat beschadigd, kleinigheden aan hals en romp ontbreken, doch niets van belang. Zeer fijne, lichtroode aarde. Glanzend zwarte verf, op enkele plaatsen iets te dun opgelegd. Violetroode opschilderingen als genoemd. Uitvoerige schets, die de figuren geheel naakt weergeeft. Oogen en profil, aan de binnenzijde open. De pupil door eene zwarte stip weergegeven. De omtrek van het haar bij den man gedeeltelijk ongekleurd gelaten, gedeeltelijk gegraveerd. De sleper overal gebruikt. H. 0.365 M. Uit Athene. Zeer goede techniek, uiterst zorgvuldig behandeld. Behoort tot de serie der door Bosanquet J. H. S. 1896 p. 164 sqq. behandelde stukken. Vgl. Klein, Lieblingsinschr. p. 160, waar deze vaas niet vermeld wordt. Laatste helft der periode van den strengen stijl.

415. **Skyphos**. (pl. XLII : 4.) Diepe, bolvormige beker op ringvormigen voet met twee kleine, boven aan den rand zittende, horizontaal staande ooren,

A. Vrouw, n. l. op eene rots gezeten. Zij is gekleed in een dunnen chiton, waarover een gewaad uit zwaardere stof en draagt het haar in een doek. Met beide handen houdt zij een krans voor zich als om dien op te zetten. Achter haar een naar beneden spits toeloopende mand. Boven de figuur een klimoptak om den rand van de vaas.

B. Vrouw in langen chiton met mantel, het haar in den hoofddoek, snelt n. l. in de vooruitgestoken r. hand een spiegel houdend (de l. arm onder het gewaad). Boven de figuur eveneens een klimoptak langs den bovenrand van de vaas.

Onder de figuren eene ongekleurde lijn rondom de geheele vaas; eene dergelijke boven op den rand.

De vaas overigens geheel zwart gekleurd behalve de binnenzijde der ooren en een vierhoek daartusschen bij de aanhechting aan de onderzijde van den voet twee concentrische kringen met stip in het midden.

Gelijmd, eenige onbeduidende kleinigheden ontbreken. Fijne, donkerroode aarde. Glanzend zwarte verf. Vele sporen der schets. De sleper veel gebruikt, niet voor den omtrek der figuren. Oog en profil, bij *A* sterker dan bij *B*. H. 0.105 M., midd. 0.08 M. zonder, 0.13 M. m. ooren. Uit Athene. Zeer goede techniek. Vlotte, vaste teekening. Tweede periode van den strengen stijl. Vorm Berlijn 213.

416. **Skyphos**. (pl. XLIV : 1). Diepe, bolvormige beker met een rond, horizontaal en een plat, vertikaal staand oor.

A. Zeus, n. r. stormend. Met de r. hand zwaait hij den bliksem, op de l. hand zit de adelaar. Hij is

alleen met een mantel bekleed, die over den vooruitgestoken l. arm hangt en waarvan het andere eind boven de r. heup zichtbaar is. Hij draagt het haar op archaische wijze sierlijk gekruld met een paar lange lokken aan weerszijden van het hoofd. In het lichaam anatomische details, met verdunde verf aangegeven.

B. Vluchtende, gebaarde gigant (Porphyrion) n. r. omziende, de armen naar weerszijden uitgestrekt, over den l. hangt een pantervel. De beenen geheel vernield, ook overigens sterk beschadigd.

Onder de figuren een ongekleurde band. Overigens aan de binnen- en buitenzijde geheel zwart geschilderd.

Was in vele stukken gebroken, de oppervlakte van *B* sterk beschadigd, er ontbreekt evenwel niets. Roode aarde. Glanzend zwarte, hier en daar rood verkleurde beschildering. Flauwe sporen der schets (l. been en neus). De sleper veel gebruikt (niet voor de lippen). Enkele details met verdunde verf. Oog en face, amandelvormig. H. 0.095 M., midd. 0.12 M. Uit coll. M. E. No. 227. Goede techniek. Fijn werk van strengen stijl. Figuur *A* schijnt den Zeus Ithomatas van Hagelaïdas weer te geven, waarvan de hoofdtrekken in eenige bronzen uit Olympia bewaard zijn (vgl. Collignon, Hist. de la Sculpt. Grecque I p. 318). Vorm Berlijn 215.

417. **Skyphos**. Beker van dergelijken vorm als de vorige, doch kleiner. Aan elken kant een uil en face gezien, kop en hals met stippen bedekt, tusschen twee slanke olijftakken. Verder geheel zwart geschilderd, behalve de onderzijde van den voet, waarop twee concentrische kringen met stip in het midden.

Eén oor gelijmd. Fijne roode aarde. Glanzend zwarte beschildering. Geene schetssporen. Alles met penseel geschilderd. Details met verdunde verf. H. 0.08 M., midd. 0.11 M. m. ooren. Kunsthandel. Goede techniek. Vrij slordige, doch karakteristieke beschildering. Veel voorkomend type, vgl. bijv. Berl. Vasenslg. No. 2595/2600.

418. **Kan** (pl. XXXIX : 3), bestaande uit een vrouwehoofd tot aan den hals, waarvan de schedel in een klaverbladvormige tuit overgaat, die door een hooggebogen, rond oor met het achterhoofd der vrouw is verbonden.

Het hoofd is geheel bedekt met eene kap, waarvan het voorste deel recht omhoog is geslagen en die de ooren onbedekt laat. De kap is evenals tuit en oor geheel zwart geschilderd, op de voorzijde van het opgeslagen deel na, die ongekleurd is gebleven en met een in zwart daarop gezetten maeanderrand versierd is. Om den schedel een krans van olijfbladeren

(vroeger wit opgeschilderd, doch de verf grootendeels afgesleten).

Het gelaat is van het strenge type, vrij mager, maar met tamelijk dikke, tot een stijven glimlach samengeknepen lippen. De neus is groot, de amandelvormige oogen liggen sterk aan de oppervlakte, staan horizontaal en worden door gebogen zwarte strepen omlijnd De pupil bestaat uit een kring met stip in het midden. De hoornhuid was waarschijnlijk wit gekleurd. Onder den opgeslagen voorkant der muts komen vier rijen van kleine, in barbotine techniek aangebrachte haarlokjes te voorschijn, oorspronkelijk vuurrood gekleurd. Vuurrood waren verder de lippen, de neusholten, de schematisch gemodelleerde ooren (geheel?). Van de beschildering zijn vele sporen overgebleven. De lange, gebogen wenkbrauwen zijn zwart gekleurd.

Onder om den hals twee zwarte banden. Gelaat en hals verder ongekleurd. Op de kruin aan den r. kant ingekrast onder elkaar: I Σ I I (antiek??).

Zeer goed bewaard, de zwarte beschildering op de achterzijde van het hoofd rechts wat afgesleten, ook heeft de oppervlakte van den kop aan die zijde geleden. Fijne roode aarde. Glanzend zwarte verf. Vuurroode beschildering. H. 0.21 M. (met oor), zonder 0.175 M., hetgeen juist het dubbele bedraagt van de grootste breedte, hoogte en diepte van den kop zelf. Vgl. Mon. Piot, IX p. 137. Uit Athene. Gev. naar het heet in Tanagra. Zeer goede techniek. Uiterst zorgvuldig en fijn werk van strengen stijl. Verwant met vazen als Röm. Mitt. V. 1890, pag. 313 en Mon. Piot, IX p. 141.

b. „Mooie" stijl.

419. **Fragment**. (pl. XLII : 2.) Bewaard is een gebaarde manskop n. r. met een klein stuk van den vooruitgestoken r. arm. Er boven stafornament.

Rondom afgebroken. Sterk gebogen. Fijne roode aarde. Dikwandig. Achterzijde ongekleurd. Glanzend zwarte verf. Duidelijke sporen der schets. Voor het bovenste deel van het profiel, den schouder en het oog (zuiver en profil) is de sleper gebruikt. Het hoofdhaar en de baard met eenigszins verdunde verf geschilderd. L. 0.05 M. Uit Athene. Zeer zorgvuldig en uitvoerig behandeld.

420. **Fragment**. (pl. XLII : 3.) Bewaard is de buste eener jonge vrouw n. r., de r. hand omhoog geheven (de arm onder de pols afgebroken). Zij draagt een

doorzichtigen chiton, om den hals een ketting, door opgelegde gele verf weergegeven en aan het oor een oorring.

Vóór de figuur sporen eener tweede.

Rondom afgebroken. Bruinroode aarde. Dunwandig. Glanzend zwarte verf. Achterzijde onbeschilderd. Enkele sporen der schets. Overal de sleper gebruikt (ook het profiel), behalve voor den omtrek der hand. Oog en profil, bovenlid aangegeven. L. 0.06 M. Gev. in Athene. Zorgvuldig en fijn.

421. **Pyxis**. Cylindervormige, van boven en beneden eenigszins uitgebogen pot op nauwen, ringvormigen voet, voorzien van een deksel met hoogen knop.

A. Drie vrouwefiguren, de middelste zit op eene rotsachtige verhooging n. l., het lichaam $\frac{3}{4}$ van voren gezien, op haar toe treedt eene vrouw (en profil n. r.) met beide handen een krans (oorspronkelijk wit gekleurd) vasthoudend, achter de eerste vrouw eene andere, het lichaam vrijwel en face, het hoofd n. l. gewend, op den vooruitgestoken rechterarm een kistje op vier pootjes houdend. Onder de zittende vrouw een onduidelijk voorwerp (mand?) De beide eerstgenoemde vrouwen zijn gekleed in een chiton met mantel daarover, de derde draagt naar het schijnt alleen een peplos. De staande figuren dragen het haar met een hoofddoek omwonden.

B. Groep van vijf musiceerende vrouwen, door twee opgehangen doeken van de vorige afgescheiden. Vrouw n. r. in langen peplos met overslag. De l. arm hangt naar beneden en houdt eene lier (vijf snaren) vast, de r. is vooruitgestoken. Voor haar een kistje op den grond (voor $\frac{1}{3}$ bewaard). Vrouwefiguur op een lier van den langen vorm (zes snaren aangegeven) spelend, het lichaam vrijwel van voren gezien, het hoofd en profil n. r. (onderste deel der beenen ontbreekt), gekleed in dubbelgegordelden peplos, dan vrouw n. r. in dergelijke houding als de eerste dezer groep (het lichaam ontbreekt van de middel af), ten slotte eene zittende vrouw, van wie alleen het eenigszins omlaag gebogen hoofd (n. r.) bewaard is, aan wie eene andere van r. komend met de r. hand eene kleine lier (vier snaren aangegeven) reikt. Deze laatste is vrijwel en face geteekend, het hoofd naar den r. schouder gedraaid en is gekleed in een dubbelgegordelden peplos. Alle vrouwen dragen het haar met een doek omwonden, behalve de laatste.

Onder de figuren stafornament. De bovenrand der vaas ongekleurd. De binnenzijde evenals de buitenzijde van den voet geheel zwart gekleurd. Onder den voet vier concentrische kringen met stip in het midden (bijna geheel afgesleten).

Rondom het deksel loopt eene zône met schuine palmetten versierd, (tusschen twee ongekleurde strooken (op de binnenste eene zwarte lijn), dan eene geheel zwart gekleurde strook, terwijl om de aanhechting van den knop eene eierlijst is geschilderd. Het onderste deel van den knop is zwart; de spits is met eenige zwarte strepen versierd; op het platte deel eierlijst en stafornament.

Uit vele stukken samengelijmd, ongeveer ⅓ van den romp tot op de helft van de hoogte der vaas ontbreekt, waarbij drie figuren beschadigd, gelijk in den tekst aangegeven. Voet en deksel geheel compleet. Roode aarde. Glanzend zwarte verf, die aan den buitenkant hier en daar rood is geworden. Flauwe schetssporen. De sleper veel gebruikt. Oog met streep voor bovenlid. H. (tot punt van den dekselknop) 0.22 M., zonder deksel 0.125 M., midd. 0.12 M. Uit Athene. Goede techniek. Zorgvuldige beschildering (ook wat de ornamenten aangaat). Analoog aan de pyxis op pl. 57, 3 (Furtwängler Reichhold, Griech. Vasenm. I) maar minder goed. De vorm als ibid. dl. I pl. 57, 1; ongeveer Berlijn 199.

422. **Fragment** van den bodem eener vlakke schaal op ringvormigen voet.

Naakte sileen en face gezien, met grooten staart, de r. hand op een knuppelstok, de l. op de heup geplaatst. Het hoofd is naar den r. schouder en benedenwaarts gericht.

De achterzijde op den onderkant van den voet na geheel zwart gekleurd.

Rondom afgebroken. Bovenste gedeelte van het hoofd, de l. elleboog, het l. benedenbeen geheel, het r. benedenbeen en de r. arm gedeeltelijk afgebroken. Fijne, bleekroode aarde. Glanzend zwarte, aan de achterzijde mattere, verf. Vele en vrij onvaste sporen der schets. De sleper niet veel gebruikt. Details met sterk verdunde verf. Het oog schijnt niet streng en face te staan. L. ca. 0.08 M. Uit Athene. Vrij goede techniek en beschildering.

423. **Kylix**. Vlakke schaal van dergelijken vorm als No. 401, doch de ooren zijn wat slanker en rechthoekig en aan het einde omhoog gebogen.

A. In een niet gekleurden maeander, die door met het z.g. dambordornament versierde vierkanten onder-

broken wordt, Nike n. r. vluchtend. Zij wendt het hoofd om en laat beide armen losjes neerhangen, twee groote vleugels zijn aan weerszijden zichtbaar. De godin draagt een nog eens over den overslag gegordelden peplos.

B. „Afscheidscène". Jongeling n. l., gekleed in den chlamys met rijgsandalen aan de voeten. In de l hand houdt hij twee speren en op de r. eene schaal, waarin een tegenover hem staand meisje, gekleed in over den overslag gegordelden peplos uit eene hydria schenkt. Achter hem eene andere vrouw en face het hoofd n. l. gewend, gekleed in doorschijnenden chiton met scheef omgehangen mantel, die l. borst, schouder, arm en hand evenals het onderlijf geheel bedekt.

Van *C.* zijn alleen twee vleugels eener n. r. gewende figuur overgebleven. Onder elk oor gecompliceerd ornament bestaande uit groote staande palmetten aan weerszijden van de aanhechting, omgeven door lijnen, die aan het eene einde in eene spiraal en aan het andere in dubbele spiralen, waartusschen een palmette, uitloopen.

Ongeveer ¾ van de schaal is bewaard en bestaat uit fragmenten. De voet is geheel, van één oor het dwarse stuk modern. Fijne roode aarde. Glanzend zwarte, hier en daar rood verkleurde beschildering. Flauwe sporen van de schets. De sleper overal gebruikt, ook voor de profielen. Oog en profil, met eene streep voor het bovenlid. Midd. 0.24 M. (m. ooren 0.31 M.) Uit Thebe. Goede techniek. Vlotte, vrij zorgvuldige teekening. Stijl van het einde der V^de eeuw. Vgl. voor het karakteristieke ornament onder de ooren Jahrb. 1892 p. 111 en 116. Het is bijna geheel gelijk aan dat op de schaal, Collignon-Couve, Mus. d'Athènes No. 1207 pl. XLIII.

424. **Kylix**. (pl. XLIV : 2.) Kleine schaal op ringvormigen voet met twee slanke, naar boven gebogen ooren.

Aan de binnenzijde in een ongekleurden kring een geheel naakte jongeling n. r. In de neerhangende l. hand houdt hij een strigilis, de r. benedenarm is omhoog gebogen, de hand geopend. Voor hem een rond voorwerp (bal?) Achter hem eene stèle op vierkante basis.

De vaas is verder geheel zwart gekleurd op de onderzijde van den voet na, waarop een breede en twee smalle concentrische cirkels met punt in het midden in zwart zijn gezet.

Gelijmd; kleinigheden in gips bijgewerkt, doch de voorstelling is geheel onbeschadigd. Roode aarde. Glanzend zwarte, hier en daar roodachtig verbrande beschildering. Flauwe sporen

der schets. De sleper niet veel gebruikt, niet voor het profiel. Oog en profil. H. 0.05 M., midd. 0.16 M. (zonder ooren). Uit Athene. Goede techniek. Vrij vlotte, goede teekening. De jongeling stemt geheel overeen met dien op eene schaal van het British Mus. (E 113/4, Jahrb. I p. 12); daar (No. E 114) is de houding der hand voor bidden bedoeld, zonder twijfel zijn deze stukken uit hetzelfde atelier afkomstig.

425. **Fragment**, vermoedelijk van den rand eener schaal. Bewaard is het hoofd eener jonge vrouw naar r. met een zich naar den hals toe verbreedenden band met kringen versierd in het haar. Met de r. hand schijnt zij het gewaad over den schouder te trekken.

Vóór haar een naar boven gerichte arm met twee speren (?) eener andere figuur.

En boven de letters: Z(O)ENΣAO.

Aan alle zijden gebroken, behalve bovenaan. Zeer dunwandig. Fijne, roode aarde. Glanzend zwarte beschildering, ook aan de achterzijde. Flauwe sporen der schets. Alles met de sleper geteekend. Oog met streep voor bovenlid. L. 0.04 M. Gev. in Athene. Goede techniek. Uiterst zorgvuldig. Stijl van het einde der Vde eeuw.

426. **Fragment**. Bewaard is aan de r. zijde het torso eener jeugdige vrouw (kop, l. benedenarm, de beenen onder de knieën afgebroken) in fijnen laaggegordelden chiton zonder mouwen, ongeveer en face het hoofd naar den l. schouder gewend, den l. arm uitgestoken. Haar achter zich gebogen r. arm schijnt eenige banden op te nemen, die van den r. schouder en het hoofd neerhangen. Soortgelijke banden hangen vóór over de borst, naar het schijnt eveneens van het hoofd neer. (De banden waren violetrood opgeschilderd, doch de verf is bijna geheel afgesleten). Het haar is achter opgenomen gelijk uit een kleine rest boven den hals blijkt.

Achter haar een jongelingsfiguur n. l. alleen een deel van het torso bewaard, geheel in een zwaren mantel met breeden zoom gehuld, dien hij met de l. hand er onder vasthoudt.

Rondom afgebroken. Het fragment heeft den vorm van een halven cylinder. Fijne roode aarde. Achterzijde ongekleurd. Glanzend zwarte verf. Veel sporen der schets, die bij de uitvoering niet geheel gevolgd is. (De l. arm van den jongeling was eerst hooger aangelegd.) De sleper veel gebruikt. L. 0.08 M. Gev. in Attika. Niet zorgvuldig.

427. **Fragment**. Bewaard is een jongenskop met den hals n. l. met kort haar, in de opgeheven r. hand een stok houdend. De l. hand is voor den hals zichtbaar.

Aan alle zijden gebroken. De oppervlakte heeft door vocht geleden. Dunwandig. Fijne roode aarde. De verf rood verkleurd. Achterzijde zwart. Geen sporen der schets. Oog en profil. L. 0.035 M. Gev. in Athene.

428. **Aryballos**. Kannetje met een ietwat gerekten kogelvormigen romp, klein oor, korten, nauwen hals met trechtervormige monding op een ringvormigen voet. De hals is plastisch van den romp gescheiden.

Aan de voorzijde een vrouw n. r., gezeten op een leuningstoel met wijd uitgebogen pooten. Met beide handen houdt zij een krans vast. Zij is gekleed in een dunnen chiton met een zwaarder kleedingstuk met versierden rand daarover; aan de armen draagt zij armbanden en in de ooren ringen.

Onder de voorstelling een ongekleurde lijn.

Hals gelijmd. De verf hier en daar afgebladerd. Fijne roode aarde. Glanzend zwarte verf. Geen sporen der schets. De sleper veel gebruikt. Bovenooglid door een streep aangeduid. H. 0.135 M. Uit coll. Lecuyer Cat. de Vente 1905 No. 271. Zorgvuldige beschildering. Vorm Berlijn 240.

429. **Aryballos**. Vaas van dergelijken vorm als de vorige.

Vrouw in gegordelden peplos n. r. snellend. Met beide handen houdt zij een platte mand voor zich, waarvan aan de onderzijde een geornamenteerde band hangt.

Onder de figuur een ongekleurde lijn.

Om den hals stafornament. Verder geheel zwart geschilderd op de onderzijde van den voet na.

Gelijmd, doch niets ontbreekt. Mat roode aarde. Glanzend zwarte, hier en daar eenigszins roodachtige verf. Geen spoor der schets. De sleper weinig gebruikt. Oog met streep voor het bovenlid. H. 0.15 M. Uit Athene. Goede techniek. Vlotte, doch niet slordige beschildering.

430. **Aryballos**. Vaasje van dergelijken vorm als het vorige stuk, doch kleiner.

De vaas is geheel zwart gekleurd, behalve de voorzijde, die met een liggenden panter n. r. (l. voorpoot opgeheven, kop en face gedraaid), is versierd. Onder het dier een breede streep, die den grond aangeeft.

Goed bewaard. Fijne roode aarde. Glanzend zwarte verf, hier en daar ietwat doorschijnend roodachtig. Een enkel detail met verdunde verf. De sleper bijna niet gebruikt. Geen sporen eener schets. H. 0.08 M. Gev. in Kertsch. Goede techniek. Vrij zorgvuldig.

431. **Aryballos**. Vaasje van dergelijken vorm als het vorige, doch slanker en met relatief grootere tuit.

Geheel zwart gekleurd, behalve de voorzijde, die met een Hermeskop n. r. tusschen twee ranken is versierd. Onder de figuur een streep.

Goed bewaard. Fijne roode aarde. Vrij goed glanzende verf. Geen sporen eener schets. Bovenste ooglid met dubbele streep. Voor de omtrekken de sleper niet gebruikt, wel voor een enkel detail. H. 0.075 M. Gev. in Kertsch. Vrij slordig. Voor de veel voorkomende voorstelling vgl. Jahrb. 1907 p. 92.

432. **Aryballos**. Vaasje van dergelijken vorm als het vorige.

Aan de voorzijde een zwaan of eend n. r., daarvóór een spiraal (rank?). Er onder een ongekleurde streep. Overigens geheel zwart gekleurd, behalve de buitenrand van den voet.

Roode aarde. Dofzwarte, hier en daar afgebladerde verf. H. 0.085 M. Kunsthandel. Slordig. Nauw overeenstemmend met het stuk Compte Rendu, 1863, II p. 36 No. 1.

433. **Hydria**. (pl. XLV : 1.) Buikig kannetje met een klein gebogen oor en klaverbladvormige tuit.

Aan de voorzijde staat een dikke knaap n. r. voor een tafel met vier pooten, waar hij beide handen op legt en kijkt naar een daarop staande hydria. Hij is geheel naakt en draagt in het haar een krans. Achter hem een speelgoedwagentje met massief houten wielen en langen boom.

Onder en boven de voorstelling eierlijst en aan weerszijden een ongekleurde lijn.

Goed bewaard. Fijne roode aarde. Glanzend zwarte verf, die boven op het oor is afgesleten. Enkele sporen der schets. De sleper veel gebruikt. H. 0.09 M. Uit coll. Lecuyer Cat. de Vente 1905 No. 274. Fijn, zorgvuldig werkje, eenigszins aan de vaas Brit. Mus. 535/7 herinnerend. Voor derg. vaasjes, die vermoedelijk tot speelgoed dienden, vgl. Strena Helbigiana p. 248.

434. **Hydria**. (pl. XLV : 3). Kannetje van dergelijken vorm als het vorige.

Aan de voorzijde een slanke knaap n. l., die een speelgoedwagentje (vgl. vorig nummer) met de l. hand aan den boom voortduwt en met de r. aan een leidsel schijnt te besturen. Op het wagentje een onduidelijk plat voorwerp. Er boven hangt een zak.

Boven de voorstelling een eierlijst, er onder een fries van afwisselend roode en zwarte hokjes, in de roode twee zwarte stippen.

Goed bewaard. De figuur ietwat bijgewerkt. Zeer fijne, roode aarde. Glanzend zwarte verf. Enkele sporen der schets. H. 0.07 M. Uit coll. Lecuyer, Cat. de Vente 1905 No. 275. Fijn, zorgvuldig werkje.

435. **Fragment**, waarschijnlijk van een hydria.

Een dikke knaap, een kleedingstuk om de heupen geslagen en een band (wit opgeschilderd) met bladeren er aan in het haar, zit op een vierkant wagentje met groote wielen en laat zich door twee bokken in vollen ren naar links, voorttrekken. Hij buigt zich voorover, houdt met de l. hand de teugels vast en drijft de dieren met een staf in de r. hand aan. Voor de bokken, de voeten eener andere figuur (vermoedelijk zwevend). De tweede bok en de horens van den eersten zijn rose-achtig wit gekleurd. Bij het eerste dier waren op hals en kop versiersels door oplegging van kleine stukjes aarde, later verguld, op dezelfde wijze als de taenië om het hoofd van den knaap weergegeven.

Onder de voorstelling eierlijst.

Bewaard is een stuk van den bodem en ongeveer een vierde van de zijwand. Fijne, roode aarde. Glanzend zwarte verf, eenigszins rood verkleurd. Flauwe sporen der schets. De sleper veel gebruikt, Het lijf van den voorsten bok eenigszins geschaduwd. L. 0.07 M. Gev. in den Piraeüs. Zorgvuldig, fijn werk uit het einde der V^de^ of begin der IV^de^ eeuw, nauw verwant in stijl met de hydria No. 433.

436. **Fragment**. Bewaard is een stuk van een glimlachend jongenskopje n. l. met krullend haar, waarin een krans van laurierbladeren(?).

Rondom afgebroken. Naar de buiging te oordeelen van eene hydria. Zeer dunwandig. Fijne, roode aarde. Achterzijde zwart. Glanzend zwarte verf, een weinig rood verkleurd. De sleper overal gebruikt, ook voor het profiel. L. 0.025 M. Gev. in Athene. Uiterst fijn en zorgvuldig van teekening. Stijl van het einde der V^de^ of begin der IV^de^ eeuw.

437. **Fragment**. Bewaard is een stuk van het bovenlijf van een knaap en face gezien, het hoofd naar den l. schouder gewend, met de l. hand een schaal op voet boven een stèle(?) houdend. Hij is geheel naakt en draagt om het krullende haar een wit opgeschilderde band.

Rondom afgebroken. Naar de buiging van de wand te oordeelen waarschijnlijk van een hydria. Fijne, roode aarde. Dunwandig. Glanzend zwarte verf met eenigszins groenachtigen weerschijn. Achterzijde zwart. Vele sporen eener uitvoerige

schets. De sleper voor het profiel weinig gebruikt. Oog geheel correct en profil. L. 0.055 M. Gev. in Athene. Zorgvuldig, fijn uitgevoerd. Einde V^{de} eeuw?

438. **Fragment**. Bewaard is een Eroskopje n. r. De punten der vleugels zijn achter het hoofd zichtbaar, de armen liggen over elkaar en rusten op een (ontbrekend) voorwerp. Boven de armen sporen van het een of ander voorwerp.

Rondom afgebroken. Vrij vlak. Dun van wand. Achterzijde zwart. Fijne, roode aarde. Glanzend zwarte verf. Sporen der schets. Alles (ook het profiel) met de sleper geteekend. L. 0.025 M. Gev. in Athene. Vrij slordig.

439. **Drie fragmenten**. *A*. Gebaarde manskop n. l. met olijftak (wit opgeschilderd) in het haar, in den nek hangt de petasos. De r. hand leunt op een scepter. Achter hem een andere mansfiguur, vrijwel en face gezien, met de r. hand op een lans. Onderlijf en l. arm zijn in den chlamys gewikkeld. De l. hand rust op de heup. (Afgebroken zijn de kop en de beenen van de knieën af ongeveer.) Vóór de eerste figuur eene opgeheven hand. Daar boven een voet met stuk gewaad n. r.

B. Twee knapen n. l. Van den eersten het bovenlijf met kop en neerhangenden l. bovenarm, van den tweeden het gelaat met den over het hoofd gelegden r. arm bewaard. Beiden zijn geheel naakt en dragen wit opgeschilderde kransen in het haar. Tusschen hen hangt een zware krans (banketscene?)

C. Vrouwefiguur, in gegordelden peplos met versierden zoom, n. r. stormend, vrijwel en face gezien, het (afgebroken) hoofd omwendend. In elke hand houdt zij een fakkel. Om den hals draagt zij een ketting, om de polsen armbanden, door opgelegde geelachtige verf weergegeven (vermoedelijk oorspronkelijk verguld.)

Achter haar een gevleugelde Eros n. r. met korten, wapperenden mantel en krans in het haar, met beide handen een tympanon bespelend. De figuur is geheel wit geschilderd, op den mantel zijn sporen van verguldsel zichtbaar.

Alle stukken rondom afgebroken en aan de achterzijde zwart gekleurd. Het is waarschijnlijk dat *A* en *B* bij elkaar behooren en dat *C* van een kan afkomstig is; de techniek enz. is van alle drie zeer analoog. Fijne, roode aarde. Glanzend zwarte tot bruinachtige verf. Achterzijde van alle zwart. Witte en gele opschilderingen, op welke laatste vermoedelijk verguldsel gelegd

was. Vele sporen eener zeer energiek geteekende schets, die de lichamen naakt onder de kleederen aangeeft. L. *A* 0.125 × 0.05 M., *B* 0.07 × 0.065 M., *C* 0.115 × 0.13 M. Gev. in Athene. Relatief zorgvuldig, bijzondere „zekere" wijze van schilderen. Attisch werk der IV^de^ eeuw?

440. **Pelikè**. Buikige vaas met breed uitloopenden hals, waarvan de rand loodrecht naar omlaag is gebogen, voorzien van twee vertikale, bandvormige ooren op een platte basis.

De geheele vaas is zwart gekleurd, behalve de onderzijde der basis en de zijwand daarvan. Onder en boven *A* en *B* een eierlijst, dat niet rondom de vaas doorloopt.

A. Naakte athleet, $\frac{3}{4}$ profiel n. l., het gelaat geheel en profil, ongeveer in de houding van den Hermes van Belvedère-Andros. Met de r. hand houdt hij een oorspronkelijk wit gekleurde strigilis boven een stèle, bestaande uit een opstaand blok op uitspringende en onderaan nauw toeloopende basis. Op het hoofd draagt hij een kroon met drie punten, benevens een witten band, waarvan de uiteinden op de schouders hangen. Aan elken kant een jongeling in een mantel gehuld en profil naar de middelste figuur gedraaid. De l. handen liggen onder het kleed, met de r. houden zij een strigilis voor zich uit. In het haar een witgeschilderde band met één punt aan de voorzijde.

B. Twee naar elkaar toegekeerde jongelingen in mantels gehuld (in dezelfde houding als die van *A*). De linker draagt een strigilis als de gedrapeerden van *A*, de rechter steekt de hand op dezelfde wijze uit. Er onder een bal. Tusschen de jongelingen een soortgelijke stèle als op *A*.

In vele stukken gebroken en slecht gelijmd, doch niets ontbreekt. Fijne, roode aarde. Glanzend zwarte, hier en daar roodachtig verbrande verf. Alleen in de naakte jongelingsfiguur sporen eener vrij uitvoerige schets. De sleper over het geheel weinig gebruikt, het meest voor den athleet. H. 0.215 M. Uit Zuid-Rusland. Coll. Vogell No. 120. De middelfiguur van *A* vrij goed, de andere minder. *B* slordig.*) Vorm Berlijn No. 52.

441. **Krater**. Kelkvormige, bovenaan plat uitgebogen vaas met twee kleine horizontaal staande omhooggebogen ooren op een voet met twee uitspringende ringen die aan de onderzijde hol is.

---

*) Dr. Arndt wijst mij er op, dat op de Lampadodromenvaas, vroeger coll. Tyskiewicz, nu Louvre, de jongelingen analoge banden in het haar dragen.

De geheele vaas is aan binnen- en buitenzijde zwart gekleurd, op een laurierkrans onder om de monding, vier strepen op de basis en de voorstellingen zelf na.

A. Kop eener amazone met phrygische muts n. r., tegenover het voorste deel van een griffioen n. l. Zijn bovenlijf was wit gekleurd, de vleugels die daarachter gedeeltelijk zijn weergegeven, niet.

Onder de voorstelling een z.g. loopende hond met stippen evenals onder *B*.

B. Twee jongelingen in mantels aan weerszijden van een stèle.

Goed bewaard. Lichtroode aarde. Glanzend zwarte beschildering, die hier en daar het roode fond laat doorschemeren. Geen sporen der schets. De sleper niet gebruikt. H. 0.175 M. Uit Zuid-Rusland. Coll. Vogell No. 130. Slordige beschildering, de zwarte verf is ruwweg over den „loopenden hond"rand gezet. *B*. Buitengewoon slordig. Voorstellingen als *A* komen veel in Z.-Rusland voor, vgl. bijv. de vaas Berlijn No. 2627. Vorm Berlijn No. 49.

442. **Z.g. Guttus** (droppelkannetje.) Plat rond vaasje, bovenaan eenigszins gewelfd, voorzien van een schuin omhoog gerichte ronde tuit met breed uitgebogen mond, welke door een vertikaal, bandvormig rondgebogen oor met het tegenoverliggende uiteinde van den romp is verbonden.

De geheele vaas is zwart gekleurd, bovenop rechts een liggende panter, de l. voorpoot opgeheven, het hoofd en face gedraaid, links een kat(?) den r. voorpoot omhooghoudend.

Gelijmd, doch niets ontbreekt. Fijne, roode aarde. Glanzend zwarte verf, die de roode aarde hier en daar laat doorschemeren. Geen sporen eener schets, de sleper weinig gebruikt. H. 0.08 M. Uit Z.-Rusland. Coll. Vogell No. 171. Vlot, doch niet zeer slordig werk. Vorm Berlijn No. 242.

2. *Italiaansche.*

443. **Kylix**. (pl. XLVI : 1.) Vlakke schaal met twee vrij slanke rechthoekig gebogen ooren op dunnen voet met zeer platte basis; ongeveer gelijk aan No. 423.

A. Gebaard man, met lang krullend haar, gezeten op een vierkant bankje met vier pooten, voor ¾ en face gezien, de beenen n. r. gewend, in gesprek met een jongeling en profil n. l., gezeten op eene rotsachtige verhooging, waarop de r. voet rust. De man draagt een himation met versierden zoom, dat over den

l. schouder hangt, het bovenlijf en het l. been onbedekt laat en over de r. knie is gelegd. Hij steunt met de l. hand op een scepter, terwijl de r. hand op de heup rust en een tak met druiven en bladeren vasthoudt. Om hals en bovenlijf hangt eene ketting bestaande uit witte stippen. Achter hem een stuk van een altaar of zuil, bovenaan met een volute versierd.

De jongeling draagt eveneens alleen het himation, het ligt over den l. schouder, is onder hem door getrokken en hangt met het andere eind over den r. benedenarm. Hij beweegt beide armen al sprekend. Naast hem ligt een kelkvormige beker met twee ooren op hoogen voet.

Rondom de voorstelling maeander, viermaal onderbroken door vierkanten met kruisen en lijntjes gevuld.

B. Vrouwefiguur n. r., de l. hand op de heup, de r. eenigszins opgeheven. Zij draagt een nauwsluitend gegordeld kleed met randen versierd en opgestoken haar. Voor haar een geheel naakte jongeling n. r., de r. hand op de heup, met de l. hand een gevlochten mand aanbiedend. Achter de vrouw een jongeling, geheel in zijn mantel gehuld.

C. Geheel gelijk aan *B*, alleen draagt de eerste jongeling niets op de hand. Onder de ooren groote palmette-ornamenten.

De vaas is verder geheel zwart gekleurd, behalve de binnenzijde der ooren en de ruimten tusschen de aanhechting. De onderzijde van den voet hol afgedraaid met drie zwarte concentrische kringen om de holte.

Gelijmd, kleinigheden ontbreken. Fijne, mat-roode aarde. Onduidelijke sporen der schets. Glanzend zwarte verf. De sleeper in *A* veel, in *B* en *C* in het geheel niet gebruikt. Oog en profil, bovenlid aangegeven. Midd. 0.255 M., zonder ooren. H. 0.105 M. Gev. in Falerii. Vrij goede techniek. *A* zorgvuldig, ietwat onbeholpen van teekening, *B* en *C* slordig en ruw. Klaarblijkelijk is *A* nabootsing van een Attisch voorbeeld uit de 2de helft der Vde eeuw ongeveer, *B* en *C* zijn zelfstandiger. Op dezelfde periode wijzen ook de palmetten onder de ooren. Lokaal werk.

444. **Amphora**. (pl. XLVI : 2.) Ronde vaas met bolvormigen, van onder spits toeloopenden romp met nauwen hals, die in een breed uitgebogen tuit overgaat, voorzien van twee bandvormige, rechtopstaande ooren. De bodem is doorboord, op dit gat is een rond, eveneens doorboord aanzetsel bevestigd.

De hals is door een plastischen rand gescheiden. Op de ooren, waar deze aan den mondingsrand zijn bevestigd, zitten twee sileensmaskers (grooten baard, lange, neerhangende snorren, dikken neus, krans in het haar; blijkbaar uit één vorm gestempeld). Onder de tuit twee ingedraaide ringen, één onder en één boven de lauriertak (z. o.).

De beschildering bestaat uit zones. Om den buik dierenfries: griffioen n. r. met groote vleugels en vogelkop, op vier leeuwenklauwen, staande tegenover een ever, achter dezen laatste een gevlekte panter, eveneens in tot een sprong gereedmakende houding, dan wolf(?) en wolvin(?) tegenover elkaar in dergelijke houding, ten slotte twee stieren, de voorpooten gebogen, de koppen naar elkaar toe gericht.

Onder deze zone een zwarte streep.

Op den hals tweemaal dezelfde voorstelling, door de ooren gescheiden, t. w.: twee vierspannen n. r., waarvan de paarden gedeeltelijk schijnen te draven, gedeeltelijk te galoppeeren. (Door slordigheid heeft een der wagens vijf paarden, welke over het geheel zeer onduidelijk geteekend zijn). De wagenmenners zijn ongebaard en schijnen zich ver voorover te buigen.

Boven deze zone maeanderrand, juist op het begin van den hals. Op den hals aan de eene zijde een grazend hert, aan de andere een wolf(?). Onder de tuit een olijftak. Om den rand een eierlijst, de laatste zones worden door de aanhechtingspunten der ooren in tweeën verdeeld.

Verder is de vaas geheel zwart gekleurd, behalve de ongekleurd gebleven ring om de aanhechting van het aanzetsel onder den buik.

Zeer goed bewaard. Bleekbruine aarde. Glanzend bruinzwarte verf, hier en daar roodachtig. Vele sporen eener ruwe schets. De sleper niet overal gebruikt. H. 0.15 M. Uit coll. C. S. Bale (1881), Londen, vermoedelijk uit Italië. Zeer goede techniek. Slordige beschildering, het dierenfries zorgvuldiger dan de wagens. Ornamenten vrij zorgvuldig. Waarschijnlijk Etrurisch werk. Voor dezen vorm, ook diota genoemd, vgl. bijv. British Mus. No. E 350.

445. **Amphora**. (pl. XLVII.) Vaas met half-eivormigen romp, nauwen, bovenaan uitgebogen hals, op vrij hooge basis, voorzien van twee groote vertikale en twee kleine horizontale ooren. De groote ooren zijn plat en in het midden en aan de zijden verdikt. Op

den kant zitten twee maal twee schijfjes, elk met een zwarte ster beschilderd.

Op den buik:

A. Een jongeling, $\frac{3}{4}$ n. l. tusschen twee vrouwefiguren (staande op den rondloopenden rand). Hij draagt het himation over den r. arm naar beneden hangend en in het haar een band met witte stippen versierd. In de l. hand houdt hij een bloem(?) met witte opschilderingen, in de r. een tak waarvan een witte band neerhangt. De vrouwen komen op hem toe. Zij zijn beiden gekleed in een om de heupen gegordelden peplos en dragen om het haar een doek en een diadeem (wit opgeschilderd) boven het voorhoofd. De l. figuur draagt een oorbel, de andere eveneens. De l. figuur houdt in elke hand een tympanon, de l. omlaag, de r. omhoog, de r. figuur in de neerhangende r. hand een band(?) en op de omhooggeheven l. een mand (wit opgeschilderd).

B. Jongeling $\frac{3}{4}$ n. l. (het hoofd geheel n. l.), de r. voet op een hoop steenen geplaatst, met de r. hand houdt hij een staf vast; om den op de heup rustenden l. arm is het eenige kleedingstuk — himation met versierden zoom — geslagen, dat overigens langs de l. zijde neerhangt. In het haar een wit opgeschilderde band. Boven den l. schouder is een stuk van een petasos of van het himation zichtbaar. Voor hem een jonge sater (groote paardestaart, wipneus, dierlijke ooren) geheel naakt, $\frac{3}{4}$ n. r., het hoofd n. r. gewend. Met beide handen houdt hij een wit geschilderde ketting omhoog.

Achter den eersten jongeling een tweede, eveneens $\frac{3}{4}$ n. l., het hoofd en profil, alleen met een himation bekleed, dat hij op dezelfde wijze draagt als de eerste figuur. De r. hand houdt een staf omlaag gericht. In het haar een witte band. Achter hem is een onduidelijk voorwerp zichtbaar (palmtak?) Alleen de laatste figuur staat met beide voeten op den rand, die onder om de voorstelling loopt.

Onder de voorstellingen rondom de vaas een maeander, driemaal door een kruis met stippen onderbroken. Onder elk oor een gecompliceerd palmettenornament. Boven *A* en *B* staafornament. Daaronder, boven *B* een staafornament, bestaande uit groote en kleine, wit opgeschilderde balletjes, maeander, laurierrand met wit opgeschilderde vruchtjes en boven *A* dambordornament, laurierrand (zonder vruchtjes) en zigzagrand.

Al deze randen loopen niet onder de groote ooren door.

Op de groote ooren eveneens laurierranden. Verder is de geheele vaas aan weerszijden zwart gekleurd, behalve een streep tusschen de kleine ooren en de attaches daarvan (waarop zwarte strepen) en de mondingsrand.

Gelijmd, op de naden en aan den hals modern overschilderd. Mat roode aarde. Vrij goed glanzende verf. Vele sporen der schets. De sleper niet gebruikt. H. 0.525 M. (incl. de ooren). Gev. in Egypte(?) Uit coll. Reinhardt. Vrij goede techniek. De beschildering grof en slordig, opmerkelijk zijn de dikke rompen der jongelingen. Lukanisch werk, midden IV^{de} eeuw? Vorm Berlijn No. 55.

446. **Oenochoë**. Slanke kan op vrij hoogen, geprofileerden voet, met langen hals en breede, klaverbladvormige monding, voorzien van een hoog en sterk gebogen oor met lijst in het midden.

Aan de voorzijde een ruiter met grooten adelaarsneus en spitse kin n. l., naast een paard dat hij met de r. hand bij den teugel (geel gekleurd) houdt. Hij draagt een korten chiton (zeer onduidelijk geschilderd) en langen, wapperenden mantel en in het haar een geel opgeschilderden band met lange einden. In de l. hand houdt hij een speer. Het hoofdstel van het paard hier en daar wit opgeschilderd. Vóór hem hangt een geelgevlekte band, met wit geschilderden rand.

Onder het oor groote palmette met krullen, waarin witte vlekken. Om den schouder eierlijst. Voet, hals en oor geheel zwart gekleurd. Om den hals lange witte strepen, die geribd metaal moeten nabootsen.

Goed bewaard. Roode, hard gebakken aarde. Glanzende verf, hier en daar gebarsten. Flauwe sporen eener schets. De sleper veel gebruikt, niet voor het profiel. H. 0.25 M. Kunsthandel, West-Duitschland. Vrij zorgvuldig. Apulisch werk. Vorm Berlijn 308 ongeveer.

447. **Hydria**. Kan met één vertikaal en twee horizontale, ingebogen ooren op kleinen voet met platte geprofileerde monding. Vrouwekop met doek in het haar n. l. Er voor eenige ornamenten. Onder het oor aan de achterzijde palmette, om den hals kelkbladornament. Overigens geheel zwart gekleurd.

Goed bewaard. Dofroode aarde. Matzwarte verf. De sleper nergens gebruikt. H. 0.14 M. Kunsthandel. Slordig werk.

448. **Skyphos**. Diepe, ronde zich naar beneden vernau-

wende pot op ringvormigen voet, voorzien van twee kleine, zware, rondgebogen, horizontaal staande ooren.

Aan elken kant een gebaarde manskop n. l., met kaal hoofd en korten vooruitstekenden neus. Onder elk oor palmette geflankeerd door een spiraal met lotusknoppen.

Onder de voorstelling een zwarte ring. De geheele vaas, ook de binnenzijde, is verder zwart gekleurd, behalve twee strooken onderaan en de aanhechting der ooren.

Gelijmd. Bleekroode aarde. Glanzend zwarte tot lichtbruine verf. Geen sporen der schets. Oogen vrijwel en profil. H. 0.255 M. Kunsthandel. Grof van beschildering.

449. **Skyphos**. Pot van dergelijken vorm als de vorige.

Aan de voorzijde een vrouwekop n. l., geheel wit geschilderd, met halsketting, oorbellen, diadeem en banden in het haar, alles met daarop gezette bruinzwarte verf aangegeven. Aan de achterzijde een jongelingskop n. l. met vrij lang haar.

Onder elk oor een palmette en spiraalornament. Voet (ook aan de onderzijde), ooren en binnenzijde zwart gekleurd.

Gelijmd. Bleekroode aarde. Glanzend zwarte tot lichtbruine verf. Geen sporen eener schets. Oog van den vrouwekop en face, evenals de pupil van den manskop. H. 0.215 M. Kunsthandel (met het vorige stuk verkregen). Zeer slordig bewerkt. De zwarte beschildering van den buik bedekt het ondereind van de palmetten en van den jongelingskop aan de achterzijde.

N. Vazen met teekeningen op wit fond.

450. **Lekythos**. Vaas van geheel gelijken vorm als No. 414.

Aan de voorzijde prothesis. De doode ligt, in een rood kleed gehuld op een kline met gedraaide pooten, waarover op twee plaatsen een zwarte band hangt, het hoofd door een kussen ondersteund. Naast hem een vrouw, die met beide handen zijn hoofd omvat. Zij draagt een geel gekleurd kleed en sierlijk gekruld haar. Aan het voeteneinde een andere vrouw n. r. in een roodachtig kleed, met de l. hand grijpt zij in het loshangende haar, de r. hand strekt zij geopend naar voren. Aan het hoofdeinde een jonge man in rooden chlamys, die de r. borst vrijlaat en den l. arm bedekt. Met de r. hand grijpt hij naar zijn hoofd.

Boven de voorstelling (niet om de vaas rondloopend), tusschen twee paren rondom de vaas loopende lijnen een maeander. Op den schouder palmettenornament, geheel gelijk aan J.H.S. 1896 p. 177, fig. 5. Om den hals eierlijst.

Buik, voet, hals en oor zijn geheel zwart gekleurd. Alleen de mondingsrand en de zijkant der basis zijn ongekleurd.

Hals en oor gelijmd. Hier en daar is de witte grondverf afgesleten, doch hoofdzakelijk buiten de teekening. Deze is vrij sterk verbleekt. Van de bonte kleuren alleen maar het rood van het doodenkleed goed bewaard. Het gezicht is geheel afgesleten. Fijne, roode aarde. De band aan de buitenzijde gegroefd. Geen sporen der schets. Diep glanzende zwarte verf. op hals, oor, buik en basis en voor de rondloopende strepen bij den schouder. De teekening en de ornamenten op hals en schouder dof. Verder sporen van geel en van vuurrood op den chlamys van den jongeling en het kleed van de eerstgenoemde vrouw. Oogen nog bijna geheel en face. H. 0.39 M. Waarschijnlijk gev. in Athene. Behoort tot de jongere der J.H.S. XVI p. 164 behandelde lekythoi. Uiterst zorgvuldige beschildering van strengen stijl.

451. **Lekythos**. (pl. XLVIII : 3.) Vaas van dergelijken vorm als de vorige, doch kleiner en slanker. De basis bestaat uit twee „treden”.

Aan de voorzijde een meisje n. r., gekleed in een langen ongegordelden peplos met versierden zoom. Op den vooruitgestoken l. arm draagt zij een platten mand met banden versierd en houdt in de r. hand een rond voorwerp (offerkoek?) Voor haar een naar boven uitgebogen mand, achter haar een bank.

Boven de voorstelling een maeander tusschen twee paren lijnen, niet rondom de geheele vaas. De maeander is driemaal door een kruis in een vierhoek afgewisseld.

Buik, voet, hals en oor zijn zwart gekleurd, behalve de binnenzijde van het oor, de mondingsrand en de zijde van de bovenste „trede” der basis. De schouder is roodachtig gesaust, waarop vijf zwarte palmetten.

Geheel gaaf (de hals gelijmd), de verf op den hals wat verweerd. Fijne, roode aarde. De laag witte pijpaarde zeer dun. Glanzend zwarte verf overal gebruikt, enkele details verdund (de ronde mand enz.) geschilderd. Uitvoerige, duidelijke schets. De geheele figuur met de sleper geteekend, ook het profiel, waarbij bij de lippen het penseel uitgleed. Oog en face met pupil en profil. R. voet en face, verkort geteekend. H. 0.28 M. Uit Athene. Goede techniek, zeer zorgvuldig. Strenge stijl. Behoort bij de vazen besproken J.H.S. XVI p. 172 aanm. 21,

vgl. ook de vaas in Athene, Athen. Mitt. XVI p. 389, waarmede het ook de eigenaardige schouderversiering gemeen heeft. De vorm der basis is gelijk aan No. 2 en 5 dezer serie.

452. **Lekythos**. Vaas van dergelijken vorm als de vorige, doch zwaarder en op platte basis met groef aan den zijkant.

Aan de voorzijde jonge vrouw n. r., gekleed in een chiton, waarover een vuurroode mantel, schrijdt op een met roode banden versierde stèle toe, met haar vooruitgestoken r. hand een schaal en in de neerhangende l. hand eene hydrië dragend. De stèle is met een soort Dorisch kapiteel bekroond en rust op twee treden.

Aan de andere zijde een jongeling in korten (oorspronkelijk rood gekleurden chlamys met sandalen aan de voeten. Hij leunt met den r. omhooggebogen arm op twee speren, het r. been buigend, het hoofd naar omlaag gericht. Op den nek hangt de petasos.

Boven de voorstelling maeander tusschen twee paren van lijnen, die rondom de vaas loopen. Op den schouder palmettenornament als op de vorige vaas. Om den hals een eierlijst.

Buik en basis zwart gekleurd (behalve de buitenzijde der basis) evenals de tuit en het oor.

Hals en oor afgebroken en modern. Gelijmd uit verscheidene fragmenten. De tuit is antiek, maar behoort niet bij de vaas. Overigens ontbreekt niets. De oppervlakte heeft door ruwe reiniging hier en daar geleden. Fijne, roode aarde. Dunne laag witte pijpaarde. De teekening in fijne, roode lijnen, de ornamenten op den schouder dofzwart, de lijnen langs den maeander glanzend. Diep steenrood voor den mantel der vrouw en de banden om de stèle. Oog en profil, het bovenlid aangegeven. Geen sporen der schets. H. 0.325 M. Waarschijnlijk in Eretria gevonden. Goede techniek, bij het bakken aan eene zijde wat gedeukt. Zorgvuldige teekening van mooien stijl, blijkbaar uit het midden der V^de^ eeuw.

453. **Fragment** (pl. XLVIII : 1) van den romp van een lekythos.

Bewaard is het bovenlijf eener vrouw n. r., gezeten aan den voet van eene stèle, waarvan een stuk van de bekroning boven haar hoofd zichtbaar is; met de l. hand trekt zij het kleed eenigszins omhoog boven den schouder. In het haar een hoofddoek, in het oor een oorbel van onduidelijken vorm.

Rondom afgebroken. Breede roode lijnen, enkele sporen der schets. Het wit roomkleurig. L. 0.11 M. Gev. in Athene. Weinig zorgvuldige, doch karakteristieke teekening. Midden der V^de^ eeuw?

454. **Fragment** (pl. XLVIII : 2) van den romp van een lekythos.

Bewaard is het bovenlijf tot de middel van een gebaard man n. l., gekleed in een chlamys met een petasos op het hoofd (beide kleedingstukken geel gekleurd). De l. hand rust op twee speren, de r. is vooruitgestrekt. Links sporen eener grafstèle.

Bovenaan maeander tusschen twee geelroode lijnen.

Rondom afgebroken. Geen sporen der schets. Breede, roode lijnen. Het wit roomkleurig. Chlamys en petasos geel, haar en speerpunten rood geschilderd. Oog zuiver en profil. L. 0.125 M. Gev. in Athene. Zorgvuldig werk. Midden V^de^ eeuw.

455. **Lekythos.** (pl. XLIX.) Vaas van dergelijken vorm als No. 451, doch hals en oor zijn langer.

Aan de voorzijde twee jongelingen bij eene stèle. Deze rust op een basis, bestaande uit twee treden, loopt naar boven nauwer toe en is met een voluten-kapiteel en palmette bekroond.

Aan de l. zijde een jongeling n. rechts, gekleed in een violetrooden, tot de enkels reikenden mantel, den naakten r. arm vooruitstekend. Voor zijn hoofd vliegt het eidolon van den doode met uitgestrekte armen op de stèle toe. Aan de andere zijde daarvan de doode n. links met een kort, alleen den l. schouder bedekkend manteltje aan, den r. voet op een rots-blok plaatsend. Hij steekt de r. hand geopend naar voren. Vóór hem hangt een peervormig voorwerp aan langen steel.

Onder de voorstelling een lijn, er boven twee dubbele, waarvan de onderste het haar van den jongeling en de palmette op de stèle snijden. De maeander die er tusschen behoorde ontbreekt, evenals het schouderornament.

Buik en basis, hals en oor zwart gekleurd, behalve de monding en den rand der basis.

Uit vele stukken samengelijmd, doch ontbreekt niets van belang. De teekening bij den doode ietwat afgesleten. Fijne, roode aarde hier en daar grijs verbrand. De basis aan de zijde gegroefd. De teekening in dunne, roodbruine lijnen, het haar met verdunde verf geschilderd. Glanzend zwarte verf op hals, buik en basis. Geen ornament op den schouder. Geen spoor der schets, wel is het naakte lichaam van den jongeling duidelijk door den mantel heen geteekend. Oog en profil, bovenlid aangegeven. H. 0.315 M. Gev. in Attika. Goede techniek. Uiterst zorgvuldige en fijne teekening van het midden der V^de^ eeuw. Vgl. over deze eidola Roscher, Lexikon, Psyche Sp. 3230.

456. **Lekythos**. Vaas van dergelijken vorm als nr. 455, doch het oor is S-vormig gebogen. Rondom de basis een zeer flauwe groef.

Vrouwefiguur, n. r. in langen peplos, met beide handen een versierde mand, waarvan linten neerhangen, dragend, gaat op een stèle toe. Deze is met banden versierd, met een tympanon met akroteriën bekroond en rust op twee treden. Rechts achter de stèle sporen eener andere(?).

Aan de andere zijde een jongeling alleen bekleed met een om het onderlijf geslagen mantel, met naar omlaag gericht hoofd. Hij plaatst den r. voet op de tweede trede en rust met overelkaar geslagen armen op het r. dijbeen.

Boven de voorstelling twee dubbele lijnen waartusschen geen maeander. Op den schouder palmettenornament als op No. 450 in zwarte en vuurroode verf. Tuit, (behalve de mondingsrand) hals en oor, benevens basis (behalve de zijde) en buik geheel zwart gekleurd.

Uit verscheidene stukken samengelijmd. Aan de teekening is hier en daar geknoeid (vooral aan de vrouw). Fijne roode aarde. Glanzend zwarte verf voor tuit, hals, oor, buik en basis. Geen sporen der schets. De teekening rood, het schouderornament dofzwart en rood afwisselend. H. 0.28 M. Uit Athene. Vrij goede techniek. Slordige beschildering. Stijl van het einde der V[de] eeuw. De palmetten op den schouder (voor zoover antiek) zeer onvast.

457. **Lekythos**. Vaas van dergelijken vorm als de vorige, doch veel grooter en van betrekkelijk langen hals en uitgebogen tuit voorzien.

Drie personen bij een stèle. Links een gebaarde man n. r., gekleed in den chlamys, met de r. hand op eene lans geleund en met de l. een ketting omhoog houdend, gaat op eene aan den voet eener met een gevel bekroonde stèle zittende vrouw, gekleed in een chiton met mouwen(?) toe. Zij zit n. r. op een bankje zonder leuning en wendt bovenlijf en hoofd n. l. waar een rooster staat, waarop zij met de r. hand met een lepel iets schijnt te gieten. Met de l. hand houdt zij een lekythos op de knie. Rechts eene andere vrouwefiguur vrijwel en face gezien, het hoofd n. l. zich van de middelfiguur afwendend en den mantel met beide handen omhoog trekkend. Daaronder draagt zij een om de heupen gegordelden chiton.

Boven de voorstelling eene dubbele lijn, waartusschen

eenvoudige maeander beide rondom de vaas loopend.

Op den schouder palmetten (die te veel hebben geleden om de groepeering te kunnen onderscheiden.)

De rest der vaas met de gewone uitzonderingen zwart gekleurd.

In vele stukken gebroken. De oppervlakte heeft door herhaald lijmen sterk geleden, er ontbreekt echter weinig. Fijne roode aarde. Geene sporen der schets. Glanzend zwarte, hier en daar sterk rood verbrande verf voor tuit, hals, oor, buik en basis. De teekening in vuurroode, dunne lijnen. Maeander rood, palmetten glanzend zwart. H. 0.50 M. Uit Athene, vermoedelijk in Eretria gevonden. Vrij goede techniek, zorgvuldige beschildering van pathetischen stijl. Einde V^de^ eeuw? Ook de proportiën en de vorm van tuit (sterk uitgebogen) en basis (zonder groef) wijzen op relatief laten tijd.

458. **Fragment** van het bovenste deel van een romp van een lekythos tot aan den schouder. Aan de l. zijde de gebaarde Charon in korten zwartgeschilderden chiton n. l., tot onder de middel bewaard, de schipperstok met den l. arm vasthoudend en den r. den aankomenden verstorvene toestekend. Achter hem in vuurroode verf eene plant.

Boven de voorstelling maeander, door metopen met een kruis onderbroken, tusschen vier lijnen.

Rondom afgebroken. De aarde grijs geworden door verbranding. Doffe lichtbruine, dunne lijnen, de lijnsn langs den maeander glanzend. Het wit krijterig, hier en daar grijs. Oog en profil, het bovenlid aangegeven. L. 0.075 M. Gev. in Attika. Zorgvuldige, fijne teekening, tweede helft V^de^ eeuw.

459. **Fragment**. Bewaard is een fragment van een lekythos, waarop de romp tot de knieën eener naakte vrouwefiguur en face, het hoofd naar den l. schouder gedraaid. De l. arm is naar voren gestrekt, de r. hangt langs het lijf. Om den hals een ketting.

Rondom afgebroken. Fijne, roode aarde. Flauwe sporen der schets. Het wit roomkleurig. Dunne, roode lijnen. L. ± 0.07 M. Gev. in Athene. Zeer fijn, gevoelig geteekend.

O. Zwart gekleurde vazen.

Grieksche.

460. **Amphora**. (pl. XLV : 2). Slanke, van onder spits toeloopende vaas met twee ooren op fijngeprofileerden voet, voorzien van een hals als die van een lekythos.

Alle versieringen zijn in de natte klei ingestempeld; daarover is de geheele vaas glanzend zwart geschilderd. Om het begin van den hals kelkbladeren, dan maeander. Om den romp netwerk van diagonaal loopende lijnen, die boven omgebogen zijn. Daaronder liggend S-vormig ornament, dan maeander en onderaan lotusknoppen aan elegant gebogen lijnen hangend.

Zeer goed bewaard. Roode aarde. Glanzend zwarte verf, die aan eene zijde ietwat rood is verkleurd. H. 0.175 M. Gev. in Eretria. Zeer fijn en elegant van vorm en afwerking. Attisch IV^de^ eeuw. Anal. aan Berlijn No. 2761 enz.

461. **Beker**. Diepe beker, waarvan de romp ter halver hoogte sterk vernauwd is, op geprofileerden, ringvormigen voet met twee slanke, omhooggerichte en aan het einde naar binnen gebogen ooren.

De bodem is versierd aan de binnenzijde met een krans van „nagelindrukken", overigens is de vaas onversierd.

Geheel zwart gekleurd, behalve een kring boven om den voet, benevens de onderzijde van den voet.

Zeer goed bewaard. Fijne donkerroode aarde. Glanzend zwarte verf, hier en daar eenigszins roodachtig. H. 0.11 M. Uit Cumae. Coll. Bourguignon No. 71 (afgeb. pl. V No. 72). Goede techniek. In vorm blijkbaar gelijk aan Berlijn No. 2749.

462. **Beker**. Beker met bolvormigen buik, zich ter halver hoogte vernauwend en bovenaan weder sterk uitgebogen. Buiten om den buik van den bodem omhooggaande gegraveerde, gestyleerde „lotusknoppen" op lange stengels.

Op den bodem is aan de binnenzijde een van voren gezien negerkopje en relief met dikke wangen en kroeshaar opgelegd.

Geheel zwart gekleurd In de onderzijde is een ring gedraaid, die tot steun dient.

Fijne roode aarde. De zwarte verf hier en daar roodachtig. H. 0.065 M. Uit Athene. Gev. in Thebe, naar het heet. Goede techniek. Waarschijnlijk Attisch, IV^de^ eeuw. Vgl. voor vazen met derg. reliefs A.M. 1908 p. 12 en het daar geciteerde.

463. **Guttus**. (pl. XXXV : 15.) Rond potje op platten voet, bovenaan voorzien van eene nauwe, horizontaal staande rechte tuit en van een vertikaal plat, rondgebogen oor. De bovenzijde is plat naar binnen gebogen, waarbij in het midden eene ronde opening blijft.

Om die opening een ingekraste cirkel en een andere om den bovenrand der vaas.

Geheel zwart gekleurd, behalve de onderzijde van den voet.

Roode aarde. Glanzend zwarte verf, hier en daar afgesleten. H. 0.06 M. Gev. met No. 359/71, No. 379 en No. 464/5 bij Argos, vgl. blz. 177. Vermoedelijk Attisch werk. Vorm Berlijn No. 247.

464. **Skyphos**. (pl. XXXV : 17.) Diepe beker, van boven iets wijder dan van onderen, op ringvormigen voet met twee horizontale, rond gebogen ooren.

De geheele vaas is zwart geschilderd, behalve de onderzijde van den voet, waarop twee concentrische kringen met stip in het midden.

Roode aarde. Vrij goed glanzende zwarte verf. H. 0.065 M. Gev. met No. 359/371, 379, het vorige nummer en No. 465. Vorm ongev. Berlijn 213.

465. **Kylix**. (pl. XXXV : 16.) Schaal met uitgebogen bovenrand op vrij lagen, ronden voet met platte basis, voorzien van twee horizontale aan het eind omgebogen ooren.

De vaas is geheel zwart gekleurd, behalve de buitenrand der basis en de holte onder den voet.

Een stuk van den zijwand ontbreekt. Fijne roode aarde. Glanzende verf, eenigszins roodachtig. H. 0.065 M. Gev. bij Argos met Nr. 359/71, 379 en 463/4. Vorm ongev. Berlijn 325.

466. **Kan** met gedrongen romp, aan de onderzijde ietwat hol afgeplat, met ronde, rechtopstaande, ter halver hoogte naar voren gebogen tuit, voorzien van een gebogen bandvormig oor, dat op den romp is vastgehecht en naar de bocht in den hals loopt, waar en relief twee klinknagels zijn nagebootst. De versiering van den romp bootst plastisch gestyleerde bladeren na, die als het ware om de vaas sluiten. De vaas is geheel zwart gekleurd, behalve de onderzijde.

Goed bewaard, een klein stuk van het oor modern. Fijne roode aarde. Goed glanzende, zwarte beschildering. H. 0.135 M. Uit Athene. Goede techniek, vrij zorgvuldig.

467. **Kan** met platten romp, klaverbladvormige tuit en hoog omgebogen, gegroefd oor op ringvormigen voet.

De buik is vrij ruw geribd (de ribben zijn gemaakt door inkrassing met een houtje in de weeke klei),

onder het oor een evenzoo vervaardigd kruis, om de gladde schouders een fries van gestempelde, naar beneden gerichte palmetten.

De geheele vaas is zwart beschilderd op de onderzijde van den voet na.

Fijne, roode aarde. Vrij goed glanzende, zwarte verf, hier en daar afgesleten. H. 0.14 M. Uit Athene. Vrij slordig werk. Vorm ongev. Berlijn 315.

468. **Vischschotel**. Ronde, naar het midden afloopende schotel, met recht omlaaggebogen rand. Het midden is bolvormig naar beneden gebogen, hierom sluit een ringvormige, ongeprofileerde voet.

De vaas is geheel zwart gekleurd, behalve een rand om de holte en om den buitenkant, benevens aan de onderzijde twee strooken om het uitgebogen stuk. (Op de eerste twee dunne kringen.)

Aan de onderzijde is op het begin van de spits ruw ingekrast: ΚΛΕΙ

Zeer goed bewaard. Lichtroode aarde. Vrij goed glanzende verf, hier en daar roodachtig. Middell. 0.195 M. H. 0.04 M. Uit Thebe. De vorm is ongeveer gelijk aan Trojanische Altert. Berlin cat. No. 3990. Vgl. Ath. Mitt. 1901 p. 51.

469. **Fleschje**. Eivormig fleschje met vrij langen, nauwen hals en bovenaan uitgebogen, rechtopstaande tuit. Het is geheel zwart gekleurd, waarin ruwweg twee paar lijnen om de tuit en vijf om den buik met een eierlijst daartusschen zijn gekrast.

Lichtroode aarde. De glanzende verf grootendeels afgebladerd. H. 0.115 M. Uit Athene. Vgl. over deze soort vazen Thera II p. 283, fig. 480 A/C. Vorm ongev. Berlijn 286, zonder ooren. Zeer slordig. III^de^ eeuw v. Chr.?

470. **Z.g. Megarische beker**. Beker in den vorm van een halven bol met eenigszins uitgebogen bovenrand, van onder afgeplat. De buitenzijde is met friezen van gestempelde ornamenten en relief versierd; eerst liggende S-vormige ornamenten, daaronder een eierlijst, dan een figuraal fries bestaande uit afwisselend twee tegenover elkaar geplaatste steigerende bokken aan weerszijden van een spitse amphora op voet, waaronder een masker en twee op een gebaard masker toevliegende Eroten, die in de handen kransen houden. Onder een der beide Eroten somtijds een druiventros. Onder den eenigszins hol ingedrukten bodem drievoudige krans van smalle blaadjes.

Vrij goed bewaard, de verf hier en daar afgesleten. Matroode aarde, vrij grof. Doffe, hier en daar grijsachtige verf. Midd. ± 0.155 M. H. 0.08 M. Uit Athene. Vrij stompe en slordige afdruk. Vgl. Athen. Mitt. 1901 p. 59 sqq. Het fragment Dumont Chaplain, Ceram. de la Grèce propre pl. 31, 4 is zeer analoog.

471. **Fragmenten**. Twee fragmenten van een dergelijken beker als de vorige. De voorstelling is bijna geheel gelijk, de ornamenten zijn echter iets grooter. Op het eene is een komisch masker met langen baard, een Eros en een bok bewaard benevens een fragment van de vaas daarnaast, vermoedelijk een krater (en niet een amphora als bij de vorige vaas.) Er boven een klein stuk van den eierrand, door lijnen omzoomd. Op het andere stuk is een groot stuk rand, een bok, een Eros en een fragment van een masker bewaard.

Aan alle zijden afgebroken. Fijne roode aarde. Glanzende zwarte verf. Elk stuk ± 0.07 M. lang. Uit Athene, vermoedelijk gev. bij Thebe. Vrij goede techniek, zorgvuldig.

2. *Italiaansche.*

472. **Amphora**. Amphora van gedrongen vorm op korten, ringvormigen voet met twee vertikaal staande ooren en bovenaan uitgebogen hals.

De vaas is geheel zwart gesaust en in de richting der hoogte geribd. Op schouder en hals aan elken kant stafornament, uit punten en strepen bestaande, door lijnen gescheiden, alles in witte, op het zwart gezette verf. Het onderste stuk van den buik is ongekleurd.

Goed bewaard. Doffe grijsbruine aarde. Metaalachtig glanzende verf. H. 0.105 M. Kunsthandel, waarschijnlijk uit Italië. Vrij slordig.

473. **Kylix**. Ondiepe schaal op ringvormigen, geprofileerden voet, met twee staande, aan het eind rechthoekig en naar boven omgebogen ooren.

De vaas is geheel zwart gekleurd behalve de onderzijde van den voet. In het midden afdruk van de Euainetos dekadrachme met de Arethusanimf en de dolfijnen er omheen. Van den naam geen spoor. Rondom het medaillon gestempelde palmetten en concentrische kringen, omgeven door vier kringen van z.g. nagelindrukken. Het geheel omlijst door een gegraveerden ring.

Goed bewaard, een oor gelijmd. Donker roodbruine aarde. Dik opgelegde, metaalachtig glimmende zwarte verf. Midd. m. ooren 0.185 M. H. 0.05 M. Uit coll. de Somzée cat. de vente No. 142. Goede techniek, scherpe afdruk. Vgl. Evans, Numism. Chron. 3rd ser. XI p. 319, Walters-Birch, Hist. anc. pott. I pl. XLVIII, 4 p. 503, A. M. 1908 p. 114 noot. Vorm ongev. Berlijn 226.

P. Hellenistische vazen.

474. **Sproeivaas**. (pl. L : 1.) Tot vaas dient de figuur van een op een postament hurkenden neger, die op het hoofd eene korte cylindrische tuit draagt, welke door een dik, gebogen bandvormig oor met den rug van de figuur is verbonden. De neger draagt een gegordelden, tot de knieën reikenden, slavenkiel met mouwen en legt den l. benedenarm op de hoogopgetrokken knieën en de r. hand tegen den r. schouder. Het hoofd is een weinig naar l. gedraaid, de oogen zijn omhoog gericht. De gelaatstrekken zijn typisch negerachtig met ver vooruitstekende dikke lippen en breeden ingedrukten neus. De schedel is met dicht kroeshaar bedekt.

De figuur was blijkbaar verguld, waarvan slechts zeer onduidelijke sporen zijn overgebleven.

Het postament is van onder doorboord om het water door te laten.

Zeer goed bewaard. Bruinroode, grove aarde (ongetwijfeld Egyptisch). Is uit drie stukken gevormd, waarvan de naden (één aan weerszijden van hoofd, armen en dijbeenen en één over het achterhoofd, langs de ruggegraat rechtstandig naar omlaag) duidelijk zichtbaar zijn. Geheel hol, geen brandgat behalve het kleine gaatje onder in den bodem. H. 0.245 M. Gev. in Egypte. Uit de Bateman-collectie. Vlot, geestig werk, niet uitvoerig behandeld. Analoog, doch minder goed van uitvoering en conservatie zijn de stukken British Museum G. 167/8. Vgl. ook de vrouwefiguur Winter II p. 468.8.

475. **Fragment** (pl. XX : 3) eener bolronde vaas, waarop eene en face geziene vrouwefiguur en relief. Zij beweegt zich naar l., rust op het r. been, buigt het l. en wendt het (afgebroken) hoofd naar den r. schouder. Met de r. hand hield zij een of ander voorwerp voor zich uit, terwijl zij met de l. een voorwerp vasthoudt, waarvan alleen de punt is bewaard (hoorn van overvloed?).

Zij is gekleed in een chiton met een mantel daarover, die onder de borst is opgerold.

Rondom afgebroken. Voeten, hoofd en r. benedenarm ontbreken. Matgroene tot grijsachtig bruine aarde. H. 0.10 M. Gev. in El Zagazyg (Egypte). Scherp en levendig uitgevoerd. Vermoedelijk vroeg Alexandrijnsch werk. Karakteristiek zijn de langgerekte proportiën en de wijze, waarop het kleed onder de borsten opgerold is. Voor derg. fig. vgl. V. Bissing, Cat. Fayencegefásse Kaïro blz. XXVIII en vooral No. 18027.

476. **Fragment van een kolenbekken**. Bewaard is het uitstekende stuk met het opstaande deel, van het bekken zelf zoo goed als niets. Tot steun voor de te verwarmen vaas diende de lange, vooruitstekende baard van een Sileen of Cycloop met stralenvormig van het hoofd afstaand haar. Boven om de voorstelling eene gebogen lijn en eene rechthoekige, beide en relief tot afsluiting.

Grove, hard gebakken steenroode aarde. H. 0.105 M., b. 0.09 M. Uit de doublettenverzameling van het Museum te Alexandrië. Geheel gelijk aan het stuk B.C.H. 1905 p. 390 volg. fig. 43.

477. **Fragment van een kolenbekken**. Bewaard is het opstaande stuk met een klein deel van het bekken. Op het uitstekende deel een gebaarde Cyclopen- of Sileenskop met krans van klimopbladeren in het haar in vrij hoog relief met rechthoekig afgeknipten gedraaiden baard, die ver vooruitspringt om tot steun te kunnen dienen. Er boven de fabrieksstempel: EKATAIOY (van links naar rechts). De voorstelling is omlijst door dubbele lijnen.

Grove, hardgebakken steenroode aarde. H. 0.14 M., b. 0.155 M. Uit de doublettenverzameling van het Museum te Alexandrië. Geheel gelijk aan den kop Ausgrab. Priene pag. 463 fig. 215 en B.C.H. 1905 p. 389 No. 37. Vgl. het daar geciteerde.

478. **Kruik**. Kan, welke op $\frac{2}{3}$ der hoogte naar boven en beneden nauw toeloopt, op ringvormigen voet, voorzien van een nauwen hals, die bovenaan kelkvormig is uitgebogen. De romp is door een rechthoekig gebogen oor, dat een gedraaid touw nabootst, verbonden met het boveneinde van den hals, vlak onder de tuit. Boven op den schouder om den hals een gegroefde ring en eenige vuurroode (de kleur direct op de aarde gezet) daaromheen.

De tuit beschadigd. Grove, bruine aarde. H. 0.205 M. Misschien uit Cyprus. Uit coll. Naue verk. cat. No. 158. Goede techniek. Vorm ongeveer Berlijn 266 (de romp bovenaan minder afgeplat). Voor derg. vaatwerk, vgl. Ausgrab. Priene p. 421, vooral No. 67.

479. **Kruik**. Kruikje met eivormigen romp, korten, nauwen hals en breed, hoekig uitgebogen tuit, op ringvormigen voet, voorzien van een plat oor, dat onder de tuit is aangezet en na een rechten hoek op den romp is bevestigd.

Goed bewaard, eene kleinigheid van de tuit ontbreekt. Grove, steenroode aarde. H. 0.13 M. Uit Alexandrië.

480. **Oor**, van een pithos, waarop gestempeld:

ΑΣΤΥΝΟΜΟΥΝΤΟΣ
ΜΗΤΡΟΔΩΡΟΥΤΟΥ
· · ΗΝΙΠΠΟΥ
ΛΗΜΗΤΡΙΟΣ

Grove, roodbruine aarde, met kleine zwarte stukjes. L. 0.075 M. Gev. in Olbia. Uit coll. Hakky bey No. 15. Vgl. over derg. stempels Arch. Anz. 1893 p. 102.

Q. Lampen.

481. **Lamp**, (pl. L : 4), in den vorm van een opgerolde slang. Het dier heeft zich als het ware om eene holte in het midden (hierdoor werd de stok gestoken, die de vaas droeg) opgerold met het boveneinde in eene S-vormige kronkeling om het gat voor de pit. De versiering der huid is nagebootst door ronde en lange kleine indruksels.

De kop gelijmd, overigens goed bewaard. Fijne, lichtbruine aarde. Geen spoor van kleur. H. 0.05 M. Diam. 0.06 M. Uit Athene. Een derg. stuk met valsch opschrift in de coll. Margaritis No. 285.*)

482. **Lamp**. Lamp met lange tuit met breed uitloopende spits, die door langgerekte voluten met den romp verbonden is. De bovenzijde is bol in tegenstelling met de latere stukken. Aan weerszijden een klein uitsteeksel.

Om het vulgat twee lijnen en relief, daaromheen een krans van wingerdbladeren en druiven. Op de tuit een eigenaardige vaas(?), eveneens en relief.

Verweerd, vooral aan de onderzijde. Roodachtige aarde. Orrspronkelijk beschilderd, waarvan flauwe sporen van roode grondverf en daaropgezet blauw overgebleven zijn. L. 0.11 M., h. 0.04 M., b. 0.095 M. Gev. in Alexandrië. „Dolfijnvormig" type. Walters-Birch II p. 399 fig. 203.

*) Mededeeling van Dr. Arndt.

483. **Lamp**. Platte lamp met korte tuit verbonden door z.g. voluten en eenigszins concave bovenzijde, voorzien van een klein, rond vulgat in het midden. De geheele vaas is bruinachtig gekleurd.

Aan de bovenzijde twee strijdende gladiatoren, beiden n. r. De l. houdt het rechthoekige schild horizontaal omhoog en het korte zwaard tot den stoot gereed. De ander schijnt te vluchten. Den l. arm buigt hij afwerend achterwaarts, de r. hangt met het zwaard naar beneden. Achter hem ligt het schild op den grond. Beiden dragen hooge helmen met vederbos, pantser aan den r. arm, beenplaten en een kort schort.

Om de voorstelling loopen drie concentrische groeven. Boven het vulgat een stempel M, onder de figuren eenige onduidelijke letters, evenzoo naast den l. gladiator(?)

Goed bewaard, in het gat voor de spits sporen van gebruik. Bleekroode aarde. Bruinachtige beschildering. H. 0.025 M., l. 0.12 M. Gev. in Myrina. Vrij stompe afdruk. Analoog stuk Ver. Samml. München, Lindenschmidt Sohn, Röm. Germ. Centr. Mus. Mainz taf. XXVI No. 17. Type als Walters-Birch II p. 400 fig. 205. Eerste eeuw v. Chr.(?)

484. **Lamp**. Ronde lamp met zeer korte tuit, loodrecht staand, ringvormig oor, voorzien van een vulgat en een klein luchtgat.

Dioscuur(?) van voren gezien, met de r. hand een paard n. l. leidend. Hij is alleen gekleed in een korten, om de schouders hangenden en om den l. bovenarm geslagen chlamys en zwaait met de l. hand een staf. Om den rand palmettenornament, aan elke zijde eenmaal door een dwarsblokje onderbroken, tusschen ingekraste lijnen.

Aan de onderzijde de stempel: ΠΙΡΕΙΘC.

Een klein stuk van den bodem modern. Oor afgebroken. Geen spoor van gebruik. Zeer harde, bleekbruine aarde, zonder sporen van beschildering. H. 0.04 M. L. 0.105 M. Uit Athene. Type als Walters-Birch II p. 401 fig. 207. II^{de} eeuw n. Chr.(?)

Aanhangsel.

R. Syrische vazen.

485. **Kruik**. Groote eivormige kruik met korten, nauwen hals. Op de schouders zijn twee kleine ronde ooren loodrecht op vrij slordige wijze bevestigd. Deze zijn in de lengterichting versterkt door een opgelegd

strookje klei. Om den hals een plastische ring. Rondom de vaas loopt aan de buitenzijde van af het middelpunt van den bodem spiraalvormig eene groef naar boven zoodanig dat als het ware de oppervlakte der vaas geheel geribd is. Aan de bindenzijde van den hals loopt eene dergelijke groef.

Geen spoor van beschildering.

Zeer goed geconserveerd. Was misschien oorspronkelijk van een deksel voorzien, hoewel ook eene stopsluiting denkbaar is. Vrij grove, steenroode aarde, de oppervlakte grijsachtig geel. H. 0.49 M. Grootste diameter 0.42 M. Uit Askalon. Bijna geheel gelijk aan Pottier, Vases du Louvre pl. 4 No. 2. Goede techniek.

486. **Kruik**. Ovale, van onder afgeplatte pot met nauwe opening aan de bovenzijde, waarvan de rand uitgebogen is. Op twee derden der hoogte zijn tegenover elkaar twee groote deuken aangebracht (om de vaas beter te kunnen vasthouden(?) Romdom den hals loopt een kraagje van schuinstaande, ingedrukte streepjes, daaronder driemaal twee ingekraste strepen.

Van beschildering geen spoor.

Zeer goed bewaard, aan den mondingsrand eene kleinigheid afgeschaafd. Grove, slecht gebakken aarde, bleekbruin van kleur. Slechte techniek, onregelmatig van vorm. H. 0.43 M. Uit Askalon.

487. **Kruik**. Pot van dergelijken vorm als de vorige, doch iets kleiner en zonder de beide deuken.

Rondom den hals een soortgelijk kraagje, dat evenwel niet geheel rondloopt en waarvan de einden zich parallel een eindje naar beneden voortzetten.

Een gat in den wand en een stuk van den mondingsrand afgesplinterd. Grove, slecht gebakken aarde, bleekbruin van kleur. H. 0.42 M. Uit Askalon.

488. **Kruik**. Pot, geheel gelijk aan den vorigen, het kraagje loopt evenwel rond.

Zeer goed bewaard. H. 0.415 M. Uit Askalon.

489. **Kruik**. Pot, geheel gelijk aan den vorigen, doch kleiner.

Zeer goed bewaard. H. 0.34 M. Uit Askalon.

490. **Fragment** van den bovenrand van een groote vaas. Langs de bovenzijde loopt een golflijn, bestaande uit vier evenwijdige, ingekraste strepen tusschen eenige horizontale dergelijke lijnen.

Rondom afgebroken, behalve aan de bovenzijde. Bleekbruine aarde, vrij grof en slecht gebakken. L. ± 0.08 M. H. ± 0.07 M. Uit Askalon. Aarde, techniek en kleur der oppervlakte geheel gelijk aan de vorige stukken, met welke het ook is gevonden, doch moet het van eene andere soort vaas zijn afgebroken.

491. **Kruik**. Peervormige kruik, aan de onderzijde afgeplat en van een ring voorzien, met rechtopstaanden korten hals en uitgebogen monding, voorzien van een scherp gebogen kort oor, dat van ⅔ der lengte van den hals naar den schouder loopt. Het oor is in de lengterichting gegroefd.

De vaas is geheel met oranjeroode verf gesaust.

Goed bewaard. De verf aan een kant ietwat afgesleten. Fijne, roomkleurige aarde, die zeer goed is gezuiverd. De verf oranjerood van kleur. H. 0.19 M. Uit Askalon. Zeer zorgvuldig en fijn van techniek. Deze vorm van vazen komt in Hellenistischen en Romeinschen tijd veel voor, vgl. bijv. Thera II p. 283 fig. 480 e.

492. **Kruik**. Kruik met eenigszins buikigen cylindrischen romp, korten hals en uitgebogen monding, op platten, uitgebogen voet. Het oor loopt van de monding met S-vormige bocht naar den romp.

Grove, roode aarde. H. 0.14 M. Uit Askalon. Vrij zorgvuldig gevormd.

493. **Kruik**. Ruw gevormde kruik met eivormigen romp, nauwen korten hals en rond oor, dat boven aan de monding is aangezet en na een halfcirkelvormige bocht op den romp vastzit. De onderzijde is rond, zoodat de vaas slecht kan staan.

Grove, roode aarde. Ruw gevormd, vol horizontale groeven (van het draaien). H. 0.12 M. Uit Askalon. De vorm gelijkt eenigszins op de vaas Perrot Chipiez Hist. de l'art IV fig. 237.

494. **Flesch**. Ruw gevormde cylindrische vaas, die naar de monding zich vernauwt en bovenaan weder eenigszins is uitgebogen. Bij de vernauwing aan elke zijde een knobbel, daarboven loopt om de vaas een plastische ring.

Grove, roode aarde, analoog aan die van het vorige stuk. Zeer dik van wand. H. 0.21 M., doorsnede ± 0.05 M. Uit Askalon. Slordig gevormd.

495. **Potje**. Klein vaasje, aan de onderzijde plat, dat zich naar boven vrij sterk verwijdt om dan op ⅔ der

hoogte weder zich te vernauwen. Over de opening aan de bovenzijde loopt een hengsel.

Was waarschijnlijk roodachtig geschilderd.

Fijne, geelachtige aarde. H. 0.06 M. Uit Askalon. Slordig van techniek, vele groeven van het draaien op de schijf.

496. **Kannetje**. Kannetje, sterk gelijkend op No. 493, doch van een langeren hals voorzien.

Grove aarde, grijsachtig zwart van kleur. (Gerookt?) Dik van wand. H. 0.06 M. Uit Askalon.

497. **Schaaltje**. Schaaltje, in vorm eenigszins op No. 366 gelijkend, doch op ringvormigen voet en wat dieper.

Grove aarde, grijsachtig zwart. Gepolijst. Dik van wand. H. 0.035 M., midd. 0.08 M. Uit Askalon. Vrij zorgvuldig gedraaid.

498. **Pot**. Pot, aan de onderzijde bolvormig, zich tot een korten, cylindrischen hals vernauwend (de overgang daartoe hoekig), voorzien van twee S-vormig gebogen, bandvormige ooren, die vertikaal van den bovenrand der monding tot de vaas zelf loopen. Buiten om den mondingsrand loopt een plastische ring.

Fijne, bruine aarde. Dun van wand. Gepolijst. H. 0.09 M. Gev. in Askalon. Vrij goede techniek, vele rondloopende groeven van het draaien.

499. **Schaal**. Vrij diepe schaal, zonder voet; gelijkmatig gebogen.

Fijne, bruine aarde. Dun van wand. Midd. 0.135 M. H. 0.045 M. Uit Askalon. Vrij slechte techniek, vele rondloopende groeven van het draaien.

GRIEKSCH-ROMEINSCH.

V. GLASWERK.

V. GLASWERK.

A. Uit Egypte, Griekenland, Syrië en Z. Rusland.

500. **Maskertje**. Klein komisch masker met geopenden mond en relief, blijkbaar eene applique.

Langs den rand breuk, achterzijde glad. Licht, groenachtig blauw glas, wit geaderd. L. 0.035 M. Uit Alexandrië.

501. **„Tranenfleschje"**. De romp is kegelvormig, van onderen plat, de hals lang, cylindervormig en door eene ringvormige vernauwing van den romp gescheiden. De mondingsrand plat omgebogen.

Dik, ondoorzichtig groen glas. Oppervlakte grijs verweerd. L. 0.145 M. Uit Alexandrië.

502. **„Tranenfleschje"**. De vorm is bijna gelijk aan dien van het vorige, de ringvormige vernauwing ontbreekt echter: hals en romp gaan geleidelijk in elkander over.

Dik, ondoorzichtig groen glas. Oppervlakte grijs verweerd. L. 0.155 M. Uit Alexandrië.

503. **„Tranenfleschje"**. Klein fleschje met ongeveer cylindrischen hals en peervormigen romp, voorzien van een plat omgebogen mondingsrand. Hals en romp zijn door eene ringvormige vernauwing van elkander gescheiden.

Dun, groen, doorzichtig glas. L. 0.09 M. Uit Alexandrië. Vrij vroeg Romeinsche vorm, vgl. Thera II fig. 481 a, p. 287.

504. **„Tranenfleschje"**. (pl. LI : 6.) De vorm is afgeleid uit dien der vorige nummers. De hals is bovenmate lang, verwijdt zich een weinig naar boven, de romp is klein, breed en van onder ingedeukt.

Zeer fijn, lichtgroen glas, goudachtig geïriseerd. H. 0.155 M. Gev. in Beit Shibrien (Palestina).

505. **„Tranenfleschje".** (pl. LI : 8.) Soortgelijke vorm als van het vorige stuk, de romp is echter bijna geheel plat en tot een basis voor den langen, trechtervormigen hals geworden.

Zeer fijn, lichtgroen glas. H. 0.185 M. Gev. in Beit Shibrien.

506. **Fleschje.** Klein fleschje met eivormigen, aan de onderzijde ietwat afgeplatten romp, nauwen hals en plat omgebogen mondingsrand.

Zeer fijn, violet glas. H. 0.06 M. Uit Athene.

507. **Fleschje.** Fleschje van dergelijken vorm als het vorige, doch slanker; de mondingsrand niet omgebogen, alleen verdikt.

Eenigszins beschadigd. Dun, violetbruin glas. H. 0.055 M. Gev. in Beit Shibrien.

508. **Kannetje.** (pl. LI : 2.) De romp is peervormig, aan de onderzijde afgeplat en gaat geleidelijk over in den hals. Om de plat uitgebogen monding, liggen aan de onderzijde drie plastische ringen van donkergroen glas. Een dergelijke om den hals zelf. Het rechthoekig gebogen oor verbindt monding en oor en is van dezelfde kleur als de plastische ringen. Om den buik een ring en zigzags van dezelfde kleur.

Goed bewaard, eigenaardige paarlemoerachtige irisatie, die voor in Syrië gevonden glaswerk karakteristiek is. Dun, lichtgroen glas. H. 0.10 M. Uit Egypte, vermoedelijk in Syrië gevonden. 3de eeuw n. Chr.(?)

509. **Kannetje.** Kannetje met bolvormigen, aan de onderzijde sterk afgeplatten en ietwat ingedrukten romp, cylindrischen hals en plat uitgebogen monding. Een dun gebogen oor verbindt deze met den romp.

Zeer fijn, lichtgroen glas, met buitengewone irisatie. Het oor donkergroen. H. 0.12 M. Gev. in Beit Netief (Palestina).

510. **Fleschje.** Fleschje met gerekt eivormigen romp, die geleidelijk in een korten hals met plat omgebogen mondingsrand overgaat. Van den mondingsrand loopen naar den romp, waar deze in den hals overgaat twee vertikale, scherp gebogen ooren.

Goed bewaard. Vrij dik, doorzichtig glas van lichtgroene kleur. H. 0.95 M. Gev. in Beit Netief.

511. **Fleschje.** (pl. LI : 11.) Fleschje van soortgelijken vorm als het vorige, de romp is echter nog meer

langgerekt, loopt naar beneden breed uit en is van een voet voorzien. Deze is plat en aan de onderzijde ingebogen.

In het fleschje is gevonden een bronzen staafje, dat aan het eene uiteinde ovaal verdikt is.

Gelijmd. Vrij dik, doorzichtig glas van lichtgroene kleur. H. 0.105 M. Gev. in Beit Netief.

512. **Fleschje**. Fleschje van dergelijken vorm als No. 510, doch met platten, ovalen romp en veel kleiner.

Gelijmd. Zeer dun, violet glas. H. 0.06 M. Gev. in Beit Netief.

513. **Fleschje**. Bewaard is het onderste deel van een fleschje met peervormigen romp op een platte ronde basis met drie kleine pootjes. De romp is over de geheele hoogte getorseerd.

Dun, doorzichtig glas van lichtgroene kleur. Zeer fijn bewerkt. H. 0.085 M. Gev. in Beit Netief.

514. **Beker**. (pl. LI : 4.) Klokvormige beker op kleinen, lagen, kegelvormigen voet. Om het nauwste deel van den beker ligt een plastische ring.

Zeer fijn, lichtgroen glas, mooie irisatie. H. 0.115 M. Gev. in Beit Shibrien. Vorm als bijv. Koenen, Gefässkunde: XVI fig. 19. (Tijd der Antonini?)

515. **Potje**. (pl. LI : 16.) Bolvormig, aan de onderzijde ingedrukt potje met korten, ietwat uitgebogen hals. Op vier plaatsen op het dikste deel van den romp een, door samenknijping ontstaan uitsteeksel, om aan de hand steun te geven bij het vasthouden.

Vrij dik, lichtgroen glas. Doorzichtig. H. 0.055 M. Gev. in Askalon.

516. **Fleschje**. (pl. LI : 13.) Lang, vierhoekig fleschje op vier plaatsen van lange indruksels voorzien, met korten, bovenaan uitgebogen hals.

Fijn, lichtgroen, mooi geïriseerd glas. L. 0.09 M. Gev. in Beit Netief.

517. **Fleschje**, bestaande uit een dubbelgevouwen pijp glas, die bij de bocht is dichtgebogen, zoodat twee van elkander gescheiden potjes ontstaan zijn. Aan elken kant een cirkelvormig gebogen oor, met lange aanhechting.

Vrij grof, groen glas met paarlemoerachtige irisatie. H. 0.12 M. Uit Egypte, afkomstig uit Syrië. Gelijk aan het vaasje Perrot Chipiez, IV, p. 460. Laat-Romeinsch.

518. **Armband.** Platte, ronde armband, aan de buitenzijde tot een elfhoek vervormd.

Dik, ondoorzichtig glas van violette kleur. Midd. 0.045 M. Uit Syrië.

519. **Kommetje.** Elegant gebogen kommetje op ringvormigen voet, die sterk is ingedrukt. De rand is verdikt door het glas dubbel te vouwen.

Vrij dun, lichtgroen glas, mooie irisatie. H. 0.045 M., midd. 0.115 M. Gev. met het volg. stuk in Kertsch.

520. **Fleschje.** Vierhoekig fleschje met ronden hals en uitgebogen mondingsrand.

Gebarsten. Vrij dun, lichtgroen glas, mooie irisatie. H. 0.115 M. Gev. met het vorige stuk in Kertsch.

B. Uit Gallië en Germanië

521. **Beker.** (pl. LI : 10.) Beker op platten, ronden voet op twee derden der hoogte ietwat nauwer toeloopend, bovenaan eenigszins uitgebogen.

Zeer goed bewaard. Fijn, gevlamd, lichtgroen glas, mooi van irisatie. H. 0.12 M. Uit het „Rheinland". Vroege keizertijd. Vorm als bijv. Thera, II p. 286 fig. 481, u.

522. **Beker.** Bolvormige beker, onderaan spits toeloopend, bovenaan ietwat uitgebogen. Het glas aan de onderzijde dikker dan bovenaan.

Goed bewaard. Fijn groen glas. H. 0.06 M., midd. 0.07 M. Gev. in Keulen. In vorm bijna gelijk aan Hettner Provinz. Mus. Trier p. 107 fig. 23. Omstreeks 200 n. Chr.(?)

523. **Kruik** (pl. LI : 7), met cylindervormigen romp, korten nauwen hals en plat omgebogen mondingsrand, voorzien van een geribd, scherp gebogen oor, dat onder de monding aanzet en boven op den romp eindigt.

Om den romp loopen eenige evenwijdige, gegraveerde ringen.

Zeer goed bewaard. Uiterst dun glas. Ietwat scheef. Bijzonder gering van gewicht. H. 0.175 M. Gev. in Keulen, naar het heet in een sarkophaag van tufsteen.

524. **Fleschje.** (pl. LI : 12.) Fleschje met bolvormigen romp, korten nauwen hals en uitgebogen mondingsrand; aan de onderzijde eenigszins afgeplat.

Goed bewaard, mooie irisatie. Zeer dun, doorzichtig glas. H. 0.07 M. Kunsthandel, vermoedelijk in Frankrijk gevonden.

525. **Fleschje** met peervormigen, aan de onderzijde afgeplatten en ietwat ingedrukten romp met een nauwen cylindervormigen hals en platuitgebogen monding. De hals is door een ingedrukten ring van den romp gescheiden.

Fijn, gevlamd, dun glas van lichtgroene kleur. Goed geïriseerd. H. 0.11 M. Uit Keulen.

526. **Fleschje** (pl. LI : 3), met cylindrischen romp, nauwen hals en eenigszins uitgebogen mondingsrand De bodem is zeer diep ingedeukt.

Zeer mooie iriseering. Dun, lichtgroen glas. H. 0.08 M Uit Keulen.

527. **Kruikje met twee ooren**. (pl. LI : 9.) Cylinder vormige romp met nauwen hals, plat uitgeboger mondingsrand, voorzien van twee bandvormige, scherp gebogen ooren. Deze loopen van onder den mondingsrand, die met een plastischen ring versterkt is, naar de schouders. Om den romp eenige gegraveerde ringen.

Een oor een weinig beschadigd. Vrij dik, zeer helder glas. H. 0.115 M. Uit Mainz.

528. **Schaal**. (pl. LI : 14.). Ronde, platte schaal met rechtopstaanden rand, die bovenaan dubbel is gevouwen op ringvormigen voet. De bodem is eenigszins gebogen.

Gebarsten. Vrij dik, doorzichtig glas van lichtgroene kleur. Midd. 0.155 M. H. 0.3 M. Gev. in Keulen.

522. **Potje**. (pl. LI : 5.) Cylindervormig potje, zonder ooren, bovenaan iets wijder dan van onderen, waarvan de wand rechthoekig naar binnen is omgebogen, zoodat er eene nauwe, ronde opening blijft.

Goed bewaard. Vrij dik, doorzichtig glas van lichtgroene kleur. H. 0.125 M. Gev. in Keulen.

530. **Fleschje**. (pl. XI : 15.) Fleschje van zeshoekige doorsnede met korten, nauwen hals en uitgebogen monding.

Vrij dik, donkergroen glas. H. 0.07 M. Uit Bonn.

GRIEKSCH-ROMEINSCH.

VI. VOORWERPEN VAN IVOOR, BEEN, GOUD EN ZILVER.

VI. VOORWERPEN VAN IVOOR, BEEN, GOUD EN ZILVER.

---

531. **Haarkam.** Rechthoekige, bovenaan toeloopende kam, aan de breede zijde de tanden. Aan elken kant ruwweg een hert gegraveerd.

Ivoor. De tanden afgebroken. L. 0.10 M. Grof, onbeholpen werk, vermoedelijk laat-Romeinsch. Uit Beit Shibrien.

532. **Handvat.** (?) Holle koker aan beide uiteinden geprofileerd. Rondom loopen gegraveerde druiventakken.

Ivoor. Gelijmd. L. 0.11 M., midd. 0.025 M. Uit Beit Shibrien. Laat Romeinsch(?)

533. **Handvat.** (?) Holle koker aan beide uiteinden geprofileerd. Het eene einde is met een schijfje gesloten. In het midden gegraveerde takken.

Ivoor. Gelijmd. L. 0.095 M., midd. ± 0.035 M. Uit Beit Shibrien.

534. **Schijfjes.** Twee schijfjes, aan de eene zijde plat, aan de andere convex. Beide zijn doorboord. Het eene is aan de convexe zijde met eenige cirkeltjes en ringen en relief versierd, in het andere zijn eenige ringen gegraveerd.

Ivoor. Gelijmd. Midd. 0.03 en 0.035 M. Uit Beit Shibrien.

535. **Sieraden.** Eenige gelijktijdig verkregen stukken van Mykeenschen stijl bestaande uit:

a. Eene lelie, hol gevormd en in de lengterichting doorboord.

L. 0.009 M. Analoog aan het stuk B.C.H. 1904 p. 388 fig. 28.

b. Een rond uitgesneden plaatje waarin een rosette is gestempeld en dat van kleine gaatjes is voorzien om het op de kleeding te kunnen vastnaaien.

L. 0.016 M. Analoog B.C.H. 1904 p. 383 fig. 13. Beide stukken zijn roodachtig geoxydeerd.

c. Eene lelie van blauw email, overeenkomende met *a*, doch slanker, eveneens doorboord.

L. 0.01 M.

d. Eene groote kraal van lichtblauw glas, in de lengterichting van een groot gat voorzien en aan de buitenzijde geribd.

L. 0.016 M. Analoog is het gouden voorwerp B.C.H. 1904, p. 384 fig. 18.

e. Spinsteentje van kegelvormige gedaante in de hoogterichting doorboord.

Donkerbruine, zeer harde steen. L. 0.017 M., diam. 0.028 M. Ongeveer van den vorm Troj. Altertümer, p. 205 No. 4178. Var. C b. Uit Athene.

536. **Band**. (pl. LI : 1.) Smalle strook metaal, versierd met voorstellingen en relief. Rondom loopt een rand, bestaande uit twee parallelle lijnen door kleine dwarsstreepjes verbonden, alles en relief. Vier dergelijke randen verdeelen de band in vijf vakken, waarvan het middelste en de beide uiterste ongeveer gelijk en vierkant zijn, terwijl de daartusschen gelegene langwerpig zijn. In elk der buitenste vakken een centaur met menschenbeenen n. r., gewapend met een grooten boomstam, het haar tot eene lange lok op het achterhoofd samengewonden. (Beide figuren zijn op dezelfde matrijs uitgeklopt). In de lange vakken telkens vier ruiters stapvoets op het midden toerijdend, de eerste twee met eene lans gewapend. De andere schijnen ongewapend en houden de eene hand aan den teugel en de andere voor het lijf. In het middenvak een boogschutter met lang haar n. l. in snellen loop („Knielaufschema”) den boog voor zich uithoudend. Van kleeding is bij geene der figuren iets te bespeuren.

Op deze strook is in het midden van elk zijvak een dun rond plaatje bevestigd, waarop eenige smalle opstaande randjes eene rosette met vier bladeren vormen, welke met gekleurd glas waren gevuld. Ongeveer midden op den boogschutter een dergelijk plaatje in den vorm van twee met de spits naar elkaar toegekeerde driehoeken, die op het aanknoopingspunt

met een rond en op de breede einden met drie driehoekjes van gekleurd glas waren versierd.

Goed bewaard, alleen hier en daar wat gescheurd en gedeukt. Links is de zijkant geheel, rechts gedeeltelijk bewaard. Roodachtig geoxydeerd, uiterst dun goud. De versierselen zijn door middel van doorgestoken reepjes goud bevestigd, waarbij de figuren hier en daar hebben geleden. Aan elk uiteinde twee gaatjes waarmede het stuk werd bevestigd. H. 0.037 M., b. 0.377 M. Gev. bij het Dipylon bij Athene in 1883 („bij den bouw van het weeshuis, met „Melische" vazen"). Vgl. de analoge stukken Perrot Chipiez, VII p. 246 en het daar geciteerde. Vgl. ook Poulsen, Dipylongraber p. 38 en p. 130. Waarschijnlijk diende ook dit stuk oorspronkelijk tot bekleedsel van een of ander meubel.

537. **Doodenkrans.** De krans bestaat uit zes kleine, twee grootere bladeren, twee langwerpige stukken en een bandje. De bladeren zijn alle driehoekig en loopen aan de smalle zijde tot drie tanden uit. De zes kleine zijn tot nabootsing van eikenbladeren gegroefd, op elk der vier eindpunten van het grootere is eene bloem gestempeld, terwijl het eveneens gegroefde grootste blad met eene gestempelde rosette aan het ondereinde en met eene golvende lijn langs elke zijde is versierd.

De eindstukken zijn peervormig met ingestempelde rosetten, het eene draagt buitendien een grooter ornament, dat aan een Jonisch kapiteel herinnert, het andere eene lotusbloem en een vierhoekig ornament. Op het sluitstuk rosetten.

Zeer dun goud, gedeeltelijk roodachtig geoxydeerd. Goed geconserveerd. Gev. in Melos. L. der bladeren 0.04 M., 0.055 M., 0.065 M., van het bandje 0.045 M. Vgl. voor derg. metalen bladeren: Thera, II p. 237 en Olympia, IV pl. 66.

538. **Paar oorbellen.** (pl. L : 2.) De hanger zelf bestaat uit een schijfje, waaraan onderaan een gevleugelde Eros hangt en werd bevestigd door middel van een lang gebogen stuk draad, dat achter op de schijf, op het hoofd en op den rug van den Eros is bevestigd. De schijf is in het midden versierd met eene à jour bewerkte rosette met tien bladeren en een roodachtigen steen in het hart daarvan, rondom de rosette loopen een zoog. „vlechtband" en eene rij kleine knopjes in granulé-techniek.

De Erosfiguur houdt in de l. hand een kannetje, in de r. eene schaal, welke schijnbaar aan een van den l. schouder neergaanden met knopjes (bloemen?) versierden band hangt.

Goed bewaard, de vleugels van den r. Eros modern. H. 0.04 M. Uit Italië. De dikke vormen der Eroten wijzen op Etrurischen oorsprong. Vrij zorgvuldig. Vgl. Hadaszek, Griech. Ohrschmuck p. 43. Bijna geheel gelijk is het stuk Myres en Richter, Cyprus Mus. No. 4100.

539. **Oorbel**. De oorbel hangt aan een S-vormig gebogen draad en bestaat uit eene rosette met zeven breeduitloopende bladeren met rechthoekig plaatje daaronder. De rosette is in het midden halfbolvormig uitgehamerd. In deze holte zat de steen, die door een dwars over de rosette loopend draadje werd vastgehouden. Op het plaatje zijn in het midden naast elkaar drie liggende dubbele spiralen gesmeed, die van onder en van boven door even zulke schuine draadjes tusschen lijnen worden begrensd.

Onderaan hangen drie draadjes met twee daaraan geregen balletjes.

Weinig geoxydeerd goud. L. 0.03 M. (met de aanhangsels). Uit Beit Shibrien. In algemeenen vorm zeer analoog aan het stuk Myres en Richter, Cyprus Mus. No. 4093.

540. **Oorbel**, bestaande uit een halfbolvormig uitgehamerd middenstuk, waarin een steen door middel van twee dwars over de holte liggende kleine staafjes werd vastgehouden, met een tot eene soort ster met zeven punten uitgesneden plaatje er omheen. Onderaan hangen drie geknoopte dunne draadjes.

De tot bevestiging dienende haak is achter op de holte vastgesmeed, een eind is tot een ring gebogen, waarin het andere werd vastgehaakt.

Weinig geoxydeerd. L. 0.025 M. Uit Beit Shibrien.

541. **Oorbel**, bestaande uit een plaatje, waarin eene halve maan is uitgesneden, welker horens opgerold en naar elkaar toegebogen zijn. Er onder een zich verbreedend aanzetsel, waarvan aan de onderzijde een of ander is afgebroken.

Het nog dichtgebogen, tot bevestiging dienende draadje, is achter over de geheele lengte vastgehamerd. Een uiteinde is tot een ring gebogen, waarin het andere vastgehaakt is.

Rood geoxydeerd. L. 0.02 M. Uit Beit Shibrien.

542. **Oorbel**. De oorbel bestaat uit een tot een halve maan gesneden uitgeslagen plaatje, aan welks eenen

hoorn het haakje is gesmeed, terwijl aan den anderen hoorn een ringetje is bevestigd, waarin de haak sluit.

Langs de halve maan loopen schuin tot den omtrek staande opgelegde draadjes, midden op liggen twee S-vormig gebogen draadjes, waartusschen één C-vormig. Boven het laatste is een rood steentje gevat.

Onderaan hangen vijf fijne kettinkjes.

Lichtrood geoxydeerd. Blijkbaar veel gebruikt, omdat op de achterzijde tot versterking smalle plaatjes zijn vastgesmeed. L. 0.04 M. De vorm herinnert eenigszins aan stukken als Hadaczek, Ohrschmuck p. 9 fig. 12, p. 8 en volg., de sluiting gelijkt echter meer op die van late stukken als Richter, Kypros pl. 217 No. 20. Uit Beit Shibrien.

543. **Halsketting**. De ketting bestaat uit: zes kleine holle staafjes, die zich naar de uiteinden vernauwen, zes dergelijke iets grooter en zuiver cylindervormig, benevens uit zes kleine ornamenten, die sterk op moerbeziën gelijken, vier dergelijke grooter en een vijfde soortgelijk, dat nog grooter is dan de vorige. Alles van donkerblauw gekleurd glas. Elk staafje is aan de einden omsloten door een dun, hol uitgehamerd gouden plaatje, waarin drie gaatjes zijn geboord ten einde den draad er door te kunnen halen.

Goed bewaard, het is niet uit te maken of de ketting compleet is. Het goud een weinig geoxydeerd. L. van den ketting ± 0.27 M., der staafjes ca. 0.01 M., der kleine „moerbeien" ± 0.006 M., der grootere 0.013 en 0.017 M. Gev. in Kertsch.

544. **Zalffleschje**. Fleschje met kogelronden romp, die op een schijfvormigen voet rust, voorzien van een cylindrischen hals. Boven op den romp, aan weerszijden van den hals sporen van een aanzetsel. Rondom den hals ligt een band. De romp is versierd met eene rij van ingekraste concentrische cirkels.

Grijze, groene en bruine oxydeering, die de oppervlakte der vaas sterk aangetast heeft. Vermoedelijk uit zilver vervaardigd. H. 0.13 M. Gev. in Ashmoenien (Antinoöpolis). Het stuk stemt geheel overeen met een in Delphi gevonden exemplaar: Fouilles, V p. 93 fig. 319 No. 141. Hieruit blijkt, dat het aan kettinkjes hing, die aan weerszijden van den hals op den romp waren bevestigd. Met de ibid. geuite veronderstelling, dat deze vazen in Romeinschen tijd in Egypte werden vervaardigd, stemt de vindplaats van dit stuk zeer goed.

545. **Horusfiguur**. (pl. L : 3.) De als dikke knaap voorgestelde godheid zat vermoedelijk op den schoot zijner

moeder Isis. Hij steekt op echt kinderlijke wijze beide armpjes vooruit en buigt zich eenigszins voorover.

Hij is geheel naakt en draagt op het op Egyptische wijze tot de z.g. kinderlok gedraaide haar de kroon van Boven- en Beneden-Egypte.

L. benedenbeen en de kroon afgebroken. Zilver(?), ietwat zwart geworden. Gev. in Aschmoenien (Antinoöpolis). H. ± 0.05 M. Niet uitvoerig, doch geestig en levendig behandeld werkje.

LAATSTE AANWINSTEN.

LAATSTE AANWINSTEN.

(EGYPTISCH.)

Vgl. blz. 66.

546. **Koptisch weefsel**. Vierhoekig stuk wit linnen, dat in het midden met eene donkerpaarse schijf is versierd, waarop eenige concentrische kringen met wit draad gestikt zijn. Om de schijf een paarse vierhoek, in de vier hoeken daarvan telkens een krul. Rondom den vierhoek „guilloche", terwijl het geheel door een rand van driehoeken („wolfstandornament") omgeven is.

Aan drie zijden „zelfkant", bovenaan afgebroken. H. 0.085 M., b. 0.085 M. Uit Kunsthandel Londen.

(GRIEKSCH-ROMEINSCH.)

(Marmer.)

Vgl. blz. 75.

547. **Vrouwekop**. De kop is rechtuit gericht en bedekt met een sluier, waarover aan de voorzijde een band ligt. De gelaatstrekken zijn fijn en mager met hoog, driehoekig voorhoofd, magere wangen en smalle kin. In het krullende haar ligt in het midden een scheiding. De oogleden zijn niet zoo wijd geopend als bij No. 85 en liggen minder sterk aan de oppervlakte. In de ooren oorbellen, waarvan alleen de linker goed is bewaard. Het bestaat uit een omgekeerde pyramide met knoppen langs den kant en een ovaal in het midden.

Onder aan den hals afgebroken, de oppervlakte hier en daar beschadigd. Grove, bruinachtige kalksteen met micadeeltjes. H. 0.09 M. Gev. in Cyprus. Voor den vorm der oorbellen vgl. Hadaczek, Ohrschmuck der Griechen und Etrusker p. 30.

(Brons.)

Vgl. blz. 97.

548. **Fibula**, met een sterk gebogen beugel van vierhoekige doorsnede, welke aan het einde, waar de punt der

naald in sluit, plat, rechthoekig is uitgehamerd, terwijl het andere einde spiraalvormig is opgerold en in de naald overgaat. Op het platte deel is aan elken kant een ster met vier stralen gegraveerd (z.g. Vierblatt-ornament) met vierhoek er omheen.

Goed bewaard. Lichtgroene patina. L. 0.04 M. Uit coll. Naue Verk. cat. No. 312. Vgl. over derg. fibulae, Poulsen, Dipylongräber p. 127 volg. en het daar geciteerde.

Vgl. blz. 100.

549. **Aryballos**. Kannetje met ongeveer kogelvormigen romp op platte basis met nauwen hals, welke in een platte kelk overgaat. Een S-vormig gebogen oor van vierhoekige doorsnede verbindt kelk en romp.

Aan binnen- en buitenzijde der kelk zijn concentrische kringen gegraveerd, eenige dergelijke onder langs den hals en onder op de basis.

Gelijmd, een stuk van den romp ontbreekt. Lichtgroene patina, de tuit in het midden weinig geoxydeerd, zoodat het gele koper zichtbaar is. H. 0.07 M. Gev. in Cyprus. Uiterst fijn van afwerking. Een analoog stuk met 2 ooren in het British Mus. (zonder No.), de vorm komt ook in terracotta voor. Vgl. Furtwangler, Aegina p. 452 No. 198 en het daar geciteerde.

550. **Oenochoë**. Kannetje met van onder spits toeloopenden romp op kleinen voet met nauwen hals en klaverbladvormige tuit, voorzien van een hoog, gebogen bandvormig oor.

Donkergroene patina. Grof. H. 0.06 M. Uit Bologna. Coll. Naue Verk. cat. No. 390. Vgl. voor derg. vaasjes: Schum. No. 861.

551. **Schaaltje**, van een thymiaterion afkomstig. Dik, rond stuk metaal, dat in het midden halfbolvormig is uitgeslagen, terwijl de buitenste strook naar omlaag is gebogen. Op het vlakke deel een ornament, waarvan alleen eenige golvende lijnen door de oxydatie herkenbaar zijn, daarom loopt een opgelegde ring, terwijl het neergebogen deel met een eierlijst is versierd.

Bovenop zijn naast elkaar twee opstaande ringen bevestigd, waaraan een hengseltje hing.

Dikke groenachtige patina, waardoor de details moeilijk te onderscheiden zijn. Midd. 0.09 M. Kunsthandel Londen, „uit Italië". Vgl. de anal. stukken Schumacher No. 421/8.

552. **Schepper**. Cylindervormig bakje, zich halverwege eenigszins vernauwend en bovenaan uitgebogen, voor-

zien van een platten steel, welke aan het boven einde hol uitgeslagen en van gaatjes voorzien is.

Onder het bakje zijn een paar concentrische kringen gegraveerd, onderaan op den steel eenige schuine streepjes.

Weinig geoxydeerd. Dun. H. 0.105 M., midd. bakje 0.045 M. Uit Andernach, coll. Naue Verk. cat. No. 396. Romeinsch. Vgl. bijv. Schumacher No. 519/21.

553. **Oor van een hydria**. Bewaard is het verticale oor eener hydria, bestaande uit een gebogen en aan de bovenzijde geribde staaf, welke aan het boven- en benedeneinde overgaat in eene gebogen plaat, welke op de vaas zelf was vastgesoldeerd. Op de bovenste plaat zijn twee halve palmetten met voluten gegraveerd, terwijl de onderste versierd is met een „sirene” en relief, die met uitgestrekte, aaneengesloten pooten op een groote palmette rust. De vleugels zijn uitgespreid en met de punten naar omlaag gebogen, terwijl het bijna geheel vrij uitstekende hoofd rechtuit is gericht. Het haar is in golvingen van de kruin straalsgewijze naar alle zijden van het hoofd gekamd en rondom hoofd en slapen tot eene rol opgemaakt. Armen zijn niet aangegeven.

Aan weerszijden der „sirene” een halve, gegraveerde palmette, terwijl de ruimte tusschen de vleugels en de onderste palmette door een dubbele volute met kwart-palmette in den hoek onder de bovenste krul is gevuld.

Bovenaan groenachtige patina, onderste gedeelte glad, geelachtig bruin. Goed bewaard, alleen de punt van den l. vleugel ontbreekt. Afkomstig van een kalpis als coll. Sabouroff pl. 149 (tekstfig.) H. v. d. onderste plaat 0.095 M., v. d. bovenste ± 0.06 M., v. d. staaf ± 0.12 M. Kunsthandel Londen, „uit Italië”. Zorgvuldig, fijngeciseleerd stuk, geheel overeenstemmend met het oor eener hydria in Bonn: Weicker, Seelenvogel p. 132 fig. 58. Vgl. over derg. ooren: Fölzer, Hydria p. 89, Weicker, p. 131 en Furtwängler, coll. Sabouroff tekst bij pl. 149. Zoo de vindplaats juist is opgegeven, hebben wij hier, daar Etrurische oorsprong op grond van stijl uitgesloten schijnt, met werk van een der Grieksche koloniën in Zuid-Italië te doen, zoo het stuk niet van uit Griekenland zelf (Chalcis) geëxporteerd is. Vermoedelijk werk van het midden der V^de^ eeuw.

554. **Oor eener oenochoë**. Sterk gebogen oor eener vaas, op grond van de S-vormige bocht vermoedelijk van een oenochoë. Het loopt naar boven breeder uit en is aan dat einde voorzien van een dwarsstuk, dat aan de onderzijde is uitgehold en om den bovenrand

der vaas sloot. Aan elk uiteinde daarvan een van onder uitgesneden schijfje, dat aan de buitenzijde geribd is en waarop een palmette is gegraveerd. In het midden een leeuwekop in hoog relief met geopenden muil, op de vaas gericht. Rondom den kop fijn geciseleerde manen, welke tot bovenop het oor der vaas doorloopen en daar ruig behandeld zijn. Het oor zelf is ongeveer driehoekig van doorsnede en in het midden versierd met een kronkelende slang en relief, waarvan de kop boven dien van den leeuw zichtbaar is, terwijl de staart om een bij het ondereinde uit het oor voortkomende krul is geslagen. Aan elken kant van de slang is het oor met een halfronde, opgelegde lijst versterkt. Het ondereinde van het oor is tot een ovale plaat uitgehamerd, waarop een zittende sphinx en face in zeer hoog relief, kop en pooten geheel vrij gemodelleerd. De pooten van het dier rusten op een menschelijk lichaam, waarvan het bovenlijf geheel vrij uitsteekt, terwijl en de r. hand onder den r. voorpoot en het hoofd onder den l. voorpoot van de sphinx ligt. De vleugels zijn uitgespreid en fijn geciseleerd. Het haar is met een scheiding opgemaakt. Bij den r. achterpoot een onduidelijke verhevenheid.

Donker- en lichtgroene patina, goed bewaard. H. 0.17 M., b. 0.08 M. Gev. in Thessalonica. Voor den leeuwekop op het oor vgl. Fouilles de Delphes Bronzes No. 393, Olympia, die Bronzen No. 898, de Ridder, Bronzes Acropole d'Athènes No. 165, de slang dez. Bronzes Soc. Arch. d'Athènes No. 32, J.H.S. 1892/3 p. 236, 1, voor de sphinx met menschelijke overblijfselen: Babelon-Blanchet, Br. Biblioth. Nat. No. 763 en het daar geciteerde. Uiterst fijn geciseleerd en zorgvuldig werk van nog niet geheel vrijen stijl. Waarschijnlijk Chalcidisch fabrikaat.

Vgl. blz. 101.

555. **Leeuwekop**. Kop van een leeuw met open muil, neerhangende tong en ruige manen. De oogen bestaan uit een ingelegde witte massa met een zwart schijfje in het midden.

Het stuk maakt vermoedelijk deel uit van een klein rond schild, zooals in Etrurische graven werden opgehangen.

In gips gerestaureerd en groen overschilderd, zoodat het zeer moeilijk is uit te maken hoeveel antiek is; in hoofdzaak schijnt de restauratie juist. Dun brons. H. 0.10 M., b. 0.105 M. Relief h. 0.055 M. Gev. in Sicilië. Uit Coll. Naue No. 260. Zeer analoog aan Schumacher No. 271. Archaïsch type, zorgvuldig uitgevoerd.

556. **Relief.** Dun plaatje met daarin gedreven voorstelling van een krijgsman naar rechts en een palmboom(?) daarnaast. De man is gekleed in een korten chiton met borstpantser daarover en draagt op het hoofd een Korintischen helm met langen vederbos. Hij strekt beide armen uit en schijnt het r. been sterk te buigen. De achtergrond is geschubd.

Boven de voorstelling overblijfselen van een eierlijst.

Rondom afgebroken, bestaat uit drie aan elkaar passende fragmenten; misschien van een strook als Schumacher No. 268 pl. VI : 1. Donkergroene patina. H. 0.04 M., b. 0.045 M. Uit Florence, coll. Naue Verk. cat. No. 267. Zorgvuldig, fijn uitgevoerd. Over deze „Korintisch-argivische" reliefs vgl. Furtwangler, Aegina p. 392 No. 21, volg. pl. 114, 9/14 en het daar geciteerde.

Vgl. blz. 104.

557. **Masker.** (reprod. omslag.) Vrouwelijk masker der tragedie van rustige uitdrukking. In het hoog opgemaakte kapsel ligt in het midden een scheiding, terwijl de haren diep over het voorhoofd zijn gekamd en in groote platte, krullende massa's aan weerszijden van het hoofd neerhangen. Het kapsel wordt door een ingelegden zilveren band bijeen gehouden, de oogen (met uitgeboorde pupillen) bestaan met de randen der oogleden uit hetzelfde materiaal. De neus is krachtig en springt eenigszins vooruit, de wangen zijn vol, de lippen gesloten.

Een deel van de r. haarlokken afgebroken, de kin en het onderste deel van de r. wang beschadigd. Lichtgroene patina. Achterzijde vlak. Vol gegoten en uiterst fijn gemodelleerd en geciseleerd figuurtje. H. 0.04 M. Uit de Rome-collectie. Voor derg. maskers vgl. Babelon-Blanchet, Br. Bibl. Nat. No. 992/98, Brit. Mus. Br. No. 1644/52 enz. Mogelijk is het, dathet masker deel uitmaakte van eene vaas, voor koppen van derg. stijl met ingelegde oogen vgl. Schreiber, Alexandr. Toreutik No. 71/82.

558. **Masker.** (pl. LII : 1.) Masker van een niet meer jongen man met zorgvuldig gekamd lang, golvend haar, waarin in het midden een scheiding ligt. De gelaatstrekken zijn grof en dik, de oogen wijd geopend, de mond is stijf gesloten. In de kin een rond kuiltje.

De groote neus bestaat uit een apart plaatje, dat aan het masker zelf is vastgesmeed. De oogappels zijn rond uitgesneden, de oogharen en wenkbrauwen door kleine schuinstaande evenwijdige gegraveerde lijntjes weergegeven.

Goed bewaard. Dun, gedreven en geciseleerd brons. Aan de buitenzijde donkergroene, aan den binnenkant lichtgroene patina. Bovenaan en aan elken kant een gat, waarmede het masker werd bevestigd. H. 0.245 M., b. 0.17 M. Uit coll. Naue Verk. cat. No. 268 pl. VI. Gev. in Italië(?). Vgl. voor derg. maskers Benndorf, Antike Gesichtshelme enz., vooral pl. III, welk stuk evenwel wat stijl aangaat weinig overeenkomt, daar die van ons stuk sterke niet-Grieksche elementen verraadt. Zorgvuldig. Etrurisch werk?

559. **Staaf**(?). Staaf van zuiver rechthoekige doorsnede, welke zich naar beneden toe verdunt en bovenaan met een jongelingskop is bekroond. Deze is omhoog gericht en draagt het haar tot een gecompliceerd kapsel opgemaakt. Voor elk oor hangen drie sierlijk gedraaide lokken, terwijl het overige losjes over het achterhoofd naar beneden is gekamd. De gelaatstrekken zijn uiterst ruw weergegeven, de mond is wijd geopend, de neus is groot en gebogen.

De kop is op de staaf gelijmd; mij schijnt het volstrekt niet zeker dat de beide stukken bijeenbehooren, doch daar het mij niet gelukte de voorwerpen te scheiden, is dit niet met zekerheid te zeggen. Onderaan een stuk afgebroken. Dikke, licht- tot donkergroene patina. H. 0.215 M. Gev. in Cyprus. Grof van uitvoering, van archaïschen stijl.

(Terra-cotta's.)

Vgl. blz. 117.

560. **Godin**. Bewaard is het bovenlijf eener matronale godin, gezeten op een troon met hooge leuning. Zij is gekleed in een peplos met overslag en draagt op het hoofd een kalathos, waarvan aan weerszijden een sluier neerhangt. Het volle gelaat met de rustig ernstige uitdrukking wordt omlijst door de neerhangende lokken, waarin in het midden boven het voorhoofd een scheiding ligt. In de ooren schijfvormige oorringen. Op de vooruitgestoken linkerhand draagt de godin een ronde schaal met vruchten, de rechter is van boven den elboog af afgebroken.

Van de beschildering is geen spoor overgebleven.

Bewaard is alleen de voorzijde der figuur tot de middel ongeveer, de r. zijde van de leuning van den troon afgebroken. Vuurroode aarde. H. 0.115 M. Gev. in Cyprus. Type niet bij Winter, analoog zijn dl. I pag. 89, 7 en vooral pag. 74, 6. Matig scherpe afdruk van typisch Attischen stijl van de 2de helft der Vde eeuw.

Vgl. blz. 123.

561. **Vrouwefiguur**. (pl. LII : 3.) Figuurtje van een jonge vrouw, staande op het r. been, het linker gebogen, op vrij hooge basis welke van onder en van boven overspringt. Zij is gekleed in een langen chiton met mantel daarover, welke tot aan de knieën reikt en om het hoofd is geslagen, zoodanig dat alleen het gelaat tot de kin onbedekt is. Beide armen zijn onder den mantel verborgen, de rechter ligt voor de borst, de linker hangt langs de zijde naar beneden. Het hoofd is rechtuit gericht. De figuur schijnt schoenen te dragen.

Vele sporen van witte beschildering op figuur en basis en van rose op het gelaat. Hierop zijn de mond met roode, de oogen met zwarte verf aangegeven.

Goed bewaard. Roodbruine aarde. Aan de niet uitgevoerde achterzijde groot, rechthoekig brandgat. H. 0.19 M. Uit Griekenland, vermoedelijk Boeotië. Scherpe, zorgvuldig behandelde afdruk (de foto is niet scherp). Type Winter II p. 10, 2.

Vgl. blz. 135.

562. **Vrouwekopje**. Gechargeerd vrouwekopje met dikke bolle wangen, wegloopende kin en uitstekenden wipneus. De mond is met een geaffecteerde uitdrukking gesloten. Het haar is tot een gecompliceerd kapsel opgemaakt, dat het hoofd als een dak bedekt, terwijl een dikke vlecht achter is opgenomen, naar voren gebogen en boven op den schedel vastgemaakt. In de ooren groote versierselen van onduidelijken vorm.

Boven aan den hals afgebroken. Zeer goed bewaard. Bleekroode aarde. Achterzijde weinig uitgevoerd. Hol. H. 0.035 M. Uit Londen. Kunsthandel. Scherpe afdruk, geestig van uitvoering.

563. **Karikatuur**. (pl. LII : 2.) Vermoedelijk een tafelschuimer voorstellend. Hij schrijdt langzaam voorwaarts, rustend op het l. been, het r. gebogen vooruit plaatsend, het hoofd rechtuit gericht, met de r. hand draagt hij een wijnamphora van den bekenden langgerekten vorm met den spitsen romp en rechthoekig gebogen ooren en onder den gebogen linkerarm houdt hij een gans vast, die kop en hals uitrekt om zich te bevrijden. De kleeding is zeer onduidelijk aangegeven.

Het gelaatstype is bestiaal met grooten vooruitspringenden neus en mond en dito ooren, terwijl kin en voorhoofd schuin wegloopen.

Veel sporen der beschildering op witte grondverf; tusschen de beenen van roodbruin, er op van oranje-achtig bruin, van zwart en wit op den romp en van bruin op het gelaat.

Goed bewaard. Bleekbruine aarde. De figuur rust op een van onder holle basis. Aan de niet uitgevoerde achterzijde geen brandgat. H. 0.14 M. Gev. in Cyprus. Geestig figuurtje, onscherpe afdruk. Type niet bij Winter, verwant van stijl is de liggende fig. Hermann, Gräberf. Marion fig. 25 p. 38.

(Vazen.)

Vgl. blz. 151.

564. **Gietkannetje**. Kannetje met eivormigen romp op platte basis met nauwen konischen hals. Boven aan den hals is een hoog gebogen bandvormig oor aangezet, dat halverwege den romp eindigt. Tegenover het oor boven op den romp een opstaande cylindrische tuit.

Op den romp vier groepen van concentrische kringen, daaronder smalle strepen; een dergelijke onder en op den hals; onder langs den romp een breede band. Op de tuit eenige breede strepen in de richting der lengte. Op het oor twee lijnen.

Goed bewaard. Hard gebakken, geelwitte aarde. Wit gesaust. Donkerbruine beschildering. H. 0.09 M. Kunsthandel, Londen. Vorm als Myres en Richter Cat. Cyprus Mus. No. 1027.

Vgl. blz. 161.

565. **Oenochoë**. (pl. LIII : 3.) Eivormige kan op platten voet met korten nauwen hals en klaverbladvormige tuit, voorzien van een hoog, gebogen drievoudig oor. Bij de aanhechting van het oor op de tuit aan weerszijden een opstaand schijfje. Onder en boven loopt om den hals een plastische ring.

De versiering bestaat uit een zwartachtig bruin gekleurde strook buiten om de tuit en een dito streep aan de binnenzijde bij de aanhechting van het oor. Aan de voorzijde van den hals een maeander, afgewisseld door vierhoeken met kruisen in het midden en vier punten in elken hoek; de achterzijde is zwart gekleurd. Daaronder een kraagje bestaande uit afwisselend lange en korte streepjes, alles door lijnen afgescheiden. Om den romp twee friezen met dieren, het eerste bestaande uit grazenden steenbok met grooten gebogen hoorn, op de l. knie gevallen hinde met gevlekte huid

(niet door opschildering weergegeven) grazenden steenbok, alle naar rechts, de tweede, welke onder het oor doorloopt uit vier grazende steenbokken. Op schouder en achterdeel van alle dieren vuurroode opschilderingen. Onder om den voet fries van drie lotusbloemen en drie lotusknoppen. Rondom de dieren allerlei geometrische ornamenten als concentrische cirkels, dergelijke halve cirkels met de middellijn aan de afscheidingslijnen der friezen hangend, driehoeken met haaklijnen er in, svastika's met S-vormig omgebogen einden, kleine vierhoeken enz.

Op het oor schuin staande streepjes, op de bovengenoemde schijfjes een kruis met driehoeken naast de armen.

Goed bewaard, de basis een weinig beschadigd. Roode aarde met kleine micadeeltjes. De vaas is geheel wit gesaust, de beschildering grootendeels rood geworden. Geen graveering, vele details, als koppen en buiken der dieren, zijn in de kleur der grondverf gelaten. H. 0.35 M. Gev. in Kameiros (Rhodus). Uit coll. M. E. No. 28 pl. II. Zorgvuldige, doch schematische teekening. Stemt ten nauwste overeen met het stuk in het Louvre A 317. Ontbreekt in de lijst van Prinz, Funde aus Naukratis p. 125. Vgl. ibid. p. 15, volg.

Vgl. blz. 173.

566. **Stopflesch**. (pl. LIII : 2.) Flesch met eivormigen, van onderen afgeplatten romp, welke geleidelijk in een nauwen cylindervormigen hals overgaat, die met een stop gesloten is. Deze bestaat uit een massief, rond deel, dat in de vaas sluit en waardoor in horizontale richting een gat is geboord, dat met twee openingen in den hals der vaas correspondeert, zoodat de stop door een koord met de vaas kon worden verbonden. Het bovenste deel er van is verbreed, rust op de vaas en is van boven afgerond. Onder den bodem een gegroefde ring.

De versiering bestaat uit friezen, rondom den hals vier vrouwelijke figuren, gekleed in langen chiton met violetrood gekleurden mantel daarover. Het haar hangt over den rug en wordt om den schedel door een band bijeengehouden. Om den hals dragen de vrouwen kettingen. Boven en onder het fries lijnen tot afsluiting. Daaronder een zwarte strook, waarin groepen van drie vertikale zigzags zijn gegraveerd. Daaronder tusschen tweemaal drie lijnen fries van dieren: grazende steenbok n. r., leeuwin n. l., „sirene" met ge-

sloten vleugels n. r. omziende (type als Weicker, Seelenvogel p. 140 aanm. 3). Op hals en buik der dieren violetroode opschilderingen, tot vulling der ruimte een aantal ornamenten, als rosetten en een enkele maal een lotusknop. Daaronder fries van met den passer dubbel gegraveerde schubben met violetroode en witte opschilderingen, dan weder tusschen tweemaal drie lijnen fries van haaklijnen. Onder den bodem zwarte strooken door smalle lijnen afgewisseld.

Goed bewaard, ook wat de kleuren betreft. Een klein deel heeft door vocht geleden. Lichtbruine aarde. Glanzend zwarte beschildering met violetroode en witte retouches en veel zorgvuldige graveering. H. 0.235 M. Uit Griekenland, naar het heet uit Patras. Zorgvuldig Korintisch werk. Vorm als Wilisch, Altkor. Thonind. pl. II, 22. Vgl. de vaas van Timonidas in Athene, Collignon-Couve No. 620 en British Mus. A 1348.

Vgl. blz. 174.

567. **Oenochoë**. (pl. LIII : 3.) Kan met peervormigen romp en afgeplatte schouders op kleine, platte, eenigszins uitstekende basis, voorzien van een nauwen cylindrischen hals, klaverbladvormige tuit en gebogen oor.

De vaas is geheel zwart geschilderd op een strook halverwege en een om het onderste deel van den romp na. Op de middelste strook dierenfries met weinig graveering en (afgesleten) opschilderingen: gans(?) met langen gebogen hals n. r. tusschen twee tegenover elkaar zittende sphinxen met omgekrulde vleugels en langen staart (alleen één voor- en één achterpoot aangegeven), ever n. r., twee grazende steenbokken tegenover elkander, brullende leeuwin n. r., alles direct op de aarde gezet. Geen vulornamenten. Op het zwarte deel rondom den hals der vaas z.g. stafornament door graveering aangegeven, dat hier en daar violetrood is opgeschilderd. Daaronder tusschen witte violetroode kringen. Dergelijke op het zwarte deel onder het dierenfries. Rondom den voet kelkbladornament. Onder de basis twee concentrische kringen met stip in het midden.

Het bovenste deel van de tuit gedeeltelijk en het oor modern (gips), overigens goed bewaard. De beschildering hier en daar een weinig bijgeholpen. Lichtgele aarde, zorgvuldig gepolijst. Glanzend zwarte tot bruinachtige beschildering met violetroode opschilderingen en betrekkelijk weinig graveering in dikke lijnen, bijna alleen voor details, weinig voor de omtrekken gebruikt. H. 0.27 M. m. oor, 0.245 M. zonder. Gev. in Kameiros (Rhodus).

Behoorde tot eene collectie, waarvan een deel onder den naam M. E. in 1904 te Parijs werd verkocht. Zorgvuldig werk, de stijl verschilt vrij sterk van de Korinthische. Zeer analoog van vorm, proportiën en kleurverdeeling is de vaas Pottier, Louvre A 437, welke evenwel wat stijl der beschildering betreft afwijkt. Meer overeestemmend zijn de dieren der vaas, vroeger Coll. Radowitz Arch. Ztg. 1883 p. 161, en het fragment uit Aegina, A. M. 1897, p. 303 fig. 27. Voor de tegenover elkaar grazende dieren verg. J. H. S. 1902 p. 32.

Vgl. blz. 191.

568. **Kannetje**. Kannetje met cylindervormigen, van boven afgeplatten romp op platten bodem, voorzien van een nauwen hals met klaverbladvormige tuit, welke door een bandvormig, hoog gebogen oor met het bovenste deel van den romp is verbonden. Onder langs den romp een plastische ring, rondom het begin van den hals een dergelijke kleiner.

De versiering bestaat uit eenige kringen rondom den romp, een ornament, bestaande uit in elkaar gehaakte ⊔⊓-vormige lijntjes, waaronder een breede strook en smalle strepen, alles donkerbruin. Op het platte bovendeel van den romp zwarte stralen, tusschen een roodachtigen kring om den hals en buiten om den romp. Het bovenste deel van den hals, de tuit en het oor zijn zwart gekleurd.

Goed bewaard. Bleekroode aarde. Bruinachtig tot zwarte en roode beschildering. H. 0.115 M. Kunsthandel, Londen. Slordig van techniek en beschildering; vgl. het derg. veel betere stuk in Weenen: Masner No. 135.

Vgl. blz. 193.

569. **„Olpe"**. Buikige kan op platten voet, bovenaan zich eenigszins verwijdend, voorzien van een bandvormig, gebogen oor. Het oor begint boven aan den rand tusschen twee knopvormige uitsteeksels.

De vaas is geheel zwart gekleurd, behalve de voorzijde, waarop twee dansende figuren. Beide zijn gekleed in een lang, om de middel gegordeld gewaad, met witten zoom onderaan en neerhangende mouwen; de linker, die vermoedelijk een vrouw voorstelt, draagt een nauwaansluitende, puntige muts, het hoofd der andere figuur (manlijk) is onbedekt. Zij dansen van elkaar af met de gezichten naar elkaar toegericht, de handen opgeheven. Tusschen de figuren ingekrast: **ΔΙΩƷ** (de letters onder elkaar).

Boven de voorstelling slordige randen, dwarsstreepjes,

golflijn, stippen en gedegeneerde klimoprand om den mondingsrand, alles door lijnen gescheiden.

Gelijmd. Het oor ontbreekt grootendeels. Bleekroode aarde. Vrij goed glanzende beschildering. H. 0.21 M. Uit Bologna. Uit Coll. Naue No. 154 pl. III. Grof en slordig, ongetwijfeld locaal Etrurisch werk van het midden der V^de eeuw met weinig graveering. Vorm Berlijn No. 181.

Vgl. blz. 230.

570. **Oenochoë**. Kan met eivormigen romp, geleidelijk overgaande in een nauwen hals met klaverbladvormige tuit, voorzien van een rechthoekig gebogen bandvormig oor met rib in het midden. De buik der vaas is vertikaal geribd, onder de aanhechting van het oor een ingekrast kruis.

Om den hals een opgelegde geelachtig wit gekleurde laurierkrans met flauwe sporen van verguldsel.

Oor gelijmd. Grijsachtige aarde. Grove, niet goed glanzende beschildering. H. 0.235 M. Kunsthandel, Londen, „uit Italië". Vermoedelijk Campanisch fabrikaat. Analoog aan Berlijn No. 3631.

571. **Oenochoë**. Kannetje met eivormigen van onder spits toeloopenden, van boven afgeplatten romp, op geprofileerde basis, voorzien van nauwen hals met klaverbladvormige tuit en sterk gebogen bandvormig oor. De hals is door een plastischen rand scherp van den romp gescheiden. Rondom deze afscheiding fries van hangende gestempelde palmetten, welke door gebogen lijntjes zijn verbonden. De vaas is geheel zwart gekleurd.

Goed bewaard. Bleekroode aarde, de onderzijde van den voet wijnrood gekleurd. Glanzend zwarte beschildering. H. 0.185 M. (incl. oor). Kunsthandel, Londen. „Uit Italië". Vorm ongev. Berlijn No. 7, maar met hoog oor.

572. **Rhyton**. (pl. LIV : 3.) Drinkbeker, bestaande uit den uitgeholden kop van een reebok met niet uitgegroeide horens, welke aan den hals in een cylindervormig, bovenaan ietwat uitgebogen verlengstuk overgaat. Onderaan een bandvormig oor.

De geheele vaas is zwart gekleurd.

Kleinigheden aan de monding en het geheele r. oor modern; overigens zeer goed bewaard. Fijne, bleekroode aarde. Glanzend zwarte beschildering, aan een zijde ietwat roodachtig. H. 0.205 M. Kunsthandel, Londen, vermoedelijk uit Z.-Italië. Goede techniek, de magere vormen van het dier zijn uitstekend weergegeven. Voor metalen voorbeelden dezer herhaaldelijk voorkomende soort (vgl. bijv. Berlijn 3569/73), vgl. Oesterr. Jahresh. 1902 p. 112.

(Ivoor, Been, Goud en Zilver.)

Vgl. blz. 249.

573. **Fragmenten van ivoor.** *a.* Plat, rechthoekig stuk ivoor, waarop in het midden een fries van over elkaar liggende bladeren, tusschen twee platte lijsten en relief.

b. Cylindervormig gebogen fragment met twee palmetten, en voluten versierd. Deze zijn en creux behandeld en waren vermoedelijk ingelegd.

a. Van onder en boven afgebroken, aan de zijkanten rand, *b.* rondom afgebroken. *a.* L. 0.06 M. *b.* L. 0.05 M. Gev. in Achmin (Egypte.) Uit coll. Selim Kahil bey.

Vgl. blz. 250.

574. **Masker.** (pl. LIV : 2.) Dunne, vierhoekige plaat goud, waarop in vlak relief het gelaat van een gebaard man met opstaand haar en face gezien. Mond en oogen zijn gesloten; de ooren niet aangeduid. Het haar en de baard zijn als stralen behandeld.

Aan weerszijden van de plaat vier knopvormige verhevenheden, klaarblijkelijk werden daarmede de koppen der nagels bedekt, waarmede de kist gesloten was.

Goed bewaard, afgezien van eenige deuken en scheuren. Licht gekleurd goud met roodachtige patina. H. 0.165 M., b. 0.13 M. Uit Coll. Naue Verk. cat. No. 398, pl. XI, „wahrscheinlich in Böotien gefunden". Behoorde dus wellicht tot een goudvondst uit een Mykeensch graf, welke kort voor mijn bezoek in Orchomenos (Maart 1902) daar in de nabijheid was gedaan en welke toen in het bezit was van een boer. Alle pogingen de stukken te zien waren te vergeefs, zoodat deze identificatie niet te bewijzen is. Vgl. de door Schliemann in Mycene gevonden maskers (Staïs Coll. Mycenienne Athènes p. 30 en het daar gecit.), welke evenwel grooter zijn en langs het gelaat afgesneden. Vermoedelijk laat-„Mykeensch".

Vgl. blz. 254.

575. **Beker.** (pl. LIV : 1.) Beker in den vorm van een half ei op vrij hoogen geprofileerden voet met platte basis, voorzien van twee gecompliceerde ooren (z.g. Stützhenkel). Het platte bovendeel rust op een vertikaal staanden halven ring, welke op zijn beurt weer door een gebogen uitsteeksel wordt gedragen. Waar beide laatstgenoemde deelen elkander raken en op de vaas zijn vastgehecht, eindigen zij in een spits (onderaan) en een spiraal aan elken zijkant. Het bovenste deel van het oor is in het midden het smalst en gaat

naar den romp der vaas toe over in twee spiralen en een toeloopend stuk.

Onder den voet eenige concentrische kringen, er naast is een zeer onduidelijk opschrift ingekrast.

Vrij goed bewaard. Van het eene oor beide spiralen bovenaan en één onderaan, van het andere de twee onderaan afgebroken, de romp gerepareerd. Zwart geöxydeerd. H. 0.10 M. Uit den Kunsthandel Londen, gev. naar het heet in Kastel bij Mainz. Vorm v. h. bovenste deel der ooren ongev. Schreiber, Alex. Toreutik pl. I No. 20. Vgl. ibid. p. 339, p. 387/8. Analoog aan den prachtigen beker uit Alisa, Mon. Piot IX p. 179 en den beker uit Pompeji Bonn. Jahrb. 1898 taf. IV. Een glazen beker van gelijken vorm in de Coll. Vogell No. 973. Vgl. voor derg. inscripties ook Arch. Anz. 1897 p. 118.

VERBETERINGEN.

Blz. 40. 10e reg. v. o. Voor Lycippus, lees Lysippus.

Blz. 92. 15e reg. v. b. Voor diploïden, lees diploïdon.

Blz. 95. L. reg. Bronzes in Kairo No. 27864, lees No. 27863.

Blz. 96. No. 142. Bij te voegen, 2de reg. v. o.: waarvan de uiteinden met inkrassingen zijn versierd. L. reg.: Vgl. Olympia IV: die Bronzen pl. XXIII, 402.

Blz. 120. No. 211. Bij te voegen, achter 0.05 M.: Uit Thebe.

Blz. 148. 4e regel v. o. Voor Cyprus lees Kypros.

Blz. 150, 153, 155. Vóór het woord gesaust is het woord wit uitgevallen.

Blz. 167. No. 333. Bij te voegen Vgl. B. Graef, Akropolisvasen No. 405. Reg. 20 v. b.: Voor monding, lees mondingsrand. Reg. 13 v. o.: Voor konijn, lees haas.

Blz. 234. No. 484. Bij te voegen: Vgl. de repliek Waldstein Argive Heraeum II pl. 62. p. 184.

Blz. 245. Voor No. 522, lees 529.

LIJST VAN VINDPLAATSEN.*)

I. EGYPTISCHE OUDHEDEN.

EGYPTE 4/10, 12, 20, 33, 41/43, 45/46, 52/53, 58, 546.
- Abydos 11, 13, 38.
- Alexandrië 49, 55.
- Deir-el-Bahari 24, 28.
- El Kab 1.
- Fayoem 44.
- Gizeh 2, 3, 37, 47.
- Loeksor 18, 19, 21, 30, 31, 32, 34, 40, 61.
- Merr 16, 17.
- Tell-el-Amarna 23, 25/29, 35.

GRIEKENLAND.
- Athene 14, 15, 22, 36, 39, 48, 50, 56, 60.

SYRIË.
- Gaza 54(?), 59.
- Askalon 54(?), 57(?).

II. PRAEHISTORISCH.

GRIEKENLAND.
- Athene 84.
- Megara 82, 83.
- Bodensee 62/71, 73/81.
- Drenthe 74.

III. GRIEKSCH-ROMEINSCH.

1. Marmer.

EGYPTE 88(?).
- Fayoem 92.
- Antinoöpolis (Ashmoenien) 99.

GRIEKENLAND.
- Athene 89, 91, 93, 96, 97.
- Livadia (Boeotië) 86, 94.
- Peloponnesus 98.
- Cyprus 85, 547.

ITALIË 95.
- Cumae 90.
- Florence 87, 100.

SYRIË (EN PALESTINA).
- Beit Netief 102/105.
- Hamman (Transjordaansche) 101.

*) Het woord „vindplaats" geeft in deze lijst de plaats aan, tot waar de herkomst van het bedoelde stuk kon worden nagegaan. In den tekst staat, indien van het beschreven voorwerp bekend was, waar het opgegraven was, „Gev.(onden) in" voor den plaatsnaam, anders het woordje „uit" voor den naam der plaats, waar het door den tegenwoordigen of vroegeren eigenaar verkregen was. In twijfelachtige gevallen is een vraagteeken bijgevoegd.

2. Bronzen.

---

3. Terra-cotta's.

4. Vazen.

5. Glaswerk.

6. Ivoor, Been, Goud en Zilver.

EGYPTE.
Achmin 573.
Antinoöpolis 544, 545.

GRIEKENLAND.
Athene 535, 536 (Dipylon).
Boeotië 574(?).
Melos 537.

ITALIË 538.

ZUID-RUSLAND.
Kertsch 543.

SYRIË EN PALESTINA.
Beit Shibrien 531/4, 539/542.

WEST-EUROPA.
Kastel (Mainz) 575.

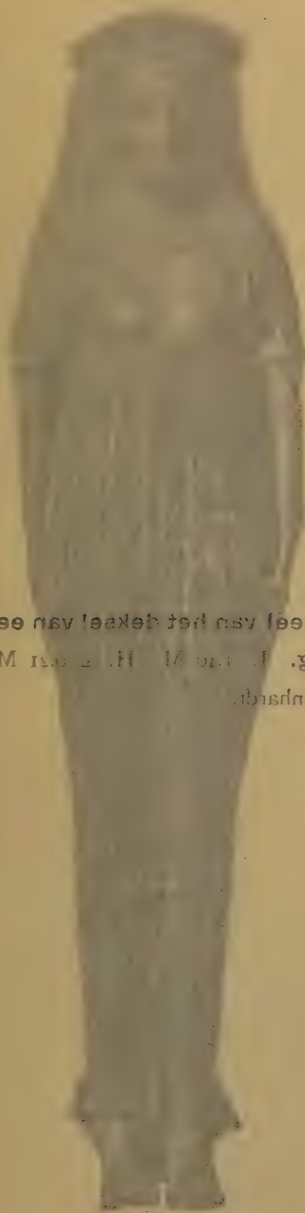
INHOUD.

Afkortingen:

E = Egyptisch.
P = Praehistorisch.
S = Steen (Grieksch-Romeinsch I).
B = Brons („ „ II).
T C = Terra-cotta's („ „ III).
V = Vazen („ „ IV).
G = Glaswerk („ „ V).
D = (Diverse) Voorwerpen van Ivoor, been, goud en zilver (Grieksch-Romeinsch VI).
L.A = Laatste aanwinsten.
Z f., r.f., w.f. = Attisch-zwartfigurig, roodfigurig, vazen met wit fond.
Geom. = Geometrisch.
Hell. = Hellenistisch.
Kor. = Korinthisch.
Myk. = Mykeensch.
Rel. = Relief.
Syr. = Syrisch.

Profiel van No. 461.

No. 41. **Bovenste deel van het deksel van een anthropoïden sarkophaag.** L. 1.40 M. H. ± 0.21 M. Gev. in Egypte. Uit Coll. Reinhardt.

No. 14. **Portretkop.** H. 0.12 M. Uit Athene.

No. 37. **Portretkop.** H. 0.085 M. Gev. in Memphis.

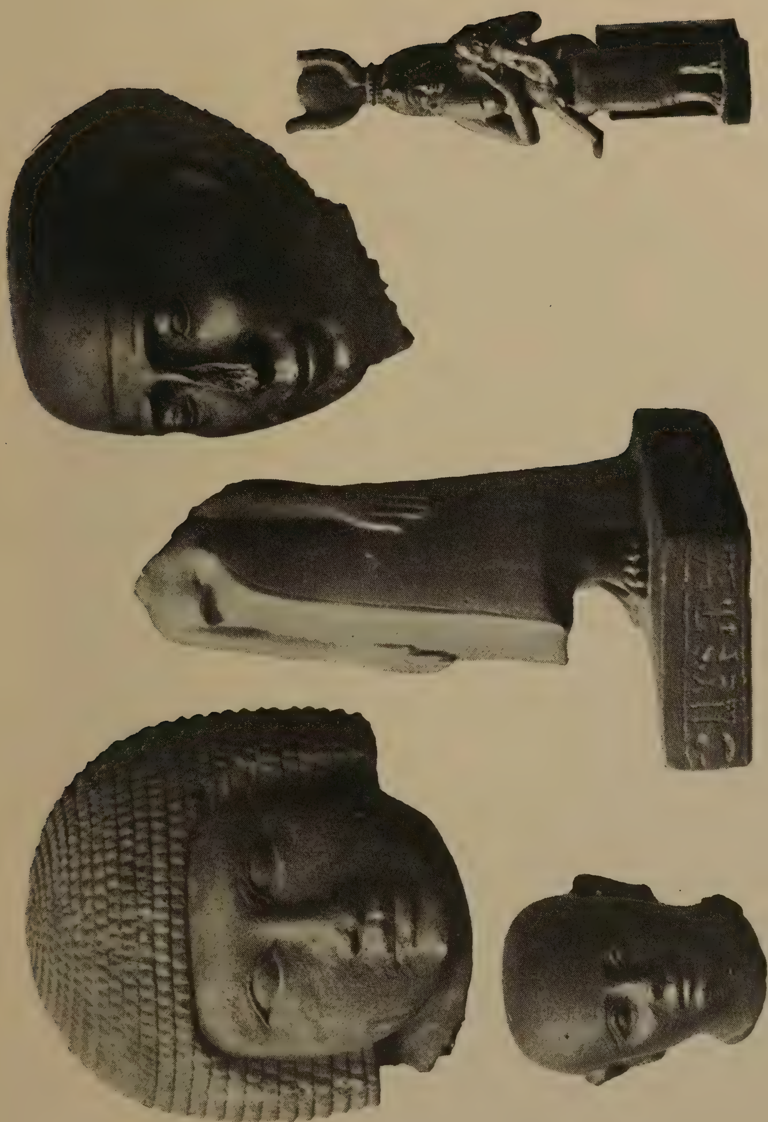
No. 38. **Priesterportret.** H. 0.055 M. Gev. in Abydos.

No. 15. **Portretfiguur van den priester Senb.** H. 0.145 M. Uit Athene.

No. 46. **Isis met het Horuskind.** H. 0.105 M. Uit Beneden-Egypte.

De vermelding der voorwerpen geschiedt altijd van links naar rechts en van boven naar beneden.

PLAAT II.

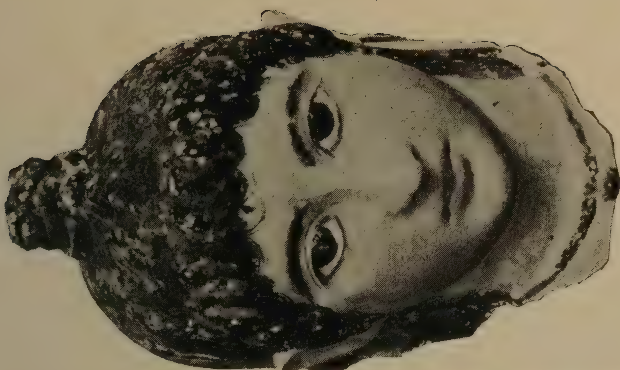

No. 42. **Portretkop.** H. 0.235 M., b. 0.175 M. Uit coll. Reinhardt.

No. 45. **Geschilderd portret.** H. 0.305 M., b. 0.155 M. Uit coll. Reinhardt.

No. 43. **Portretkop.** H. 0.26 M., b. 0.155 M. Uit coll. Reinhardt.

PLAAT III.

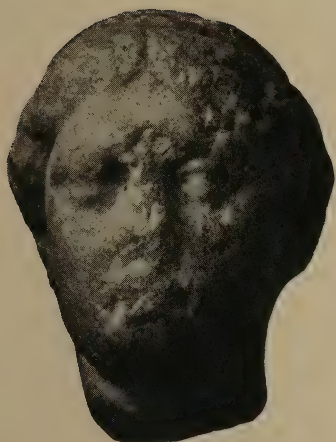
No. 88. **Meisjeskopje.** H. 0.07 M. Uit Egypte(?)

No. 91. **Vrouwekopje.** H. 0.95 M. Gev. in Athene.

No. 85. **Jongelingskop.** H. 0.10 M. Gev. in Cyprus.

No. 86. **Athenakopje.** H. 0.065 M. Uit Livadia.

PLAAT IV.

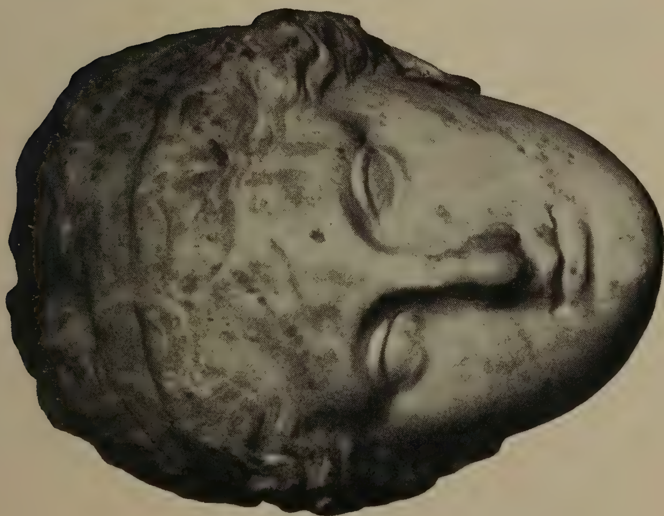

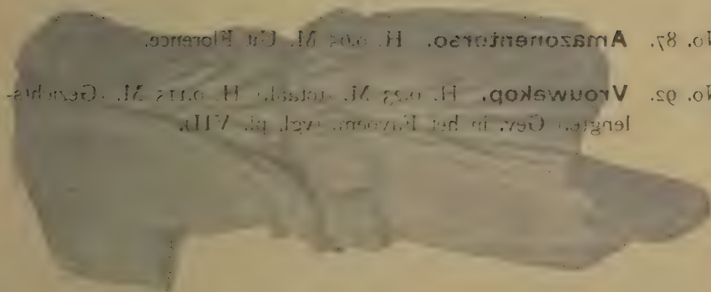

No. 90. **Vrouwekop.** H. 0.165 M. Gev. in den omtrek van Cumae.

PLAAT V.

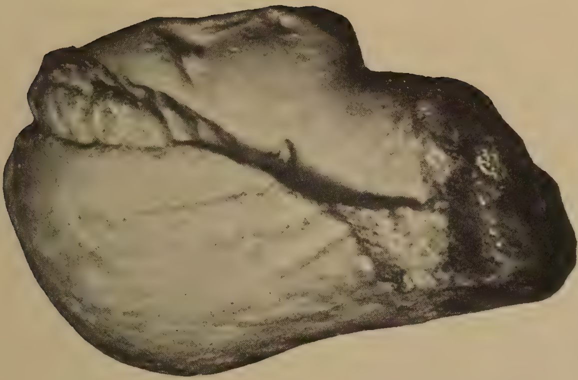

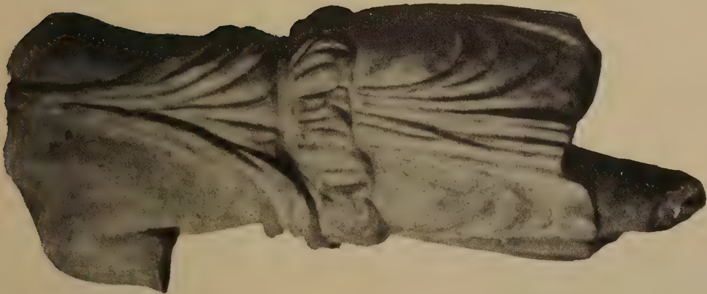

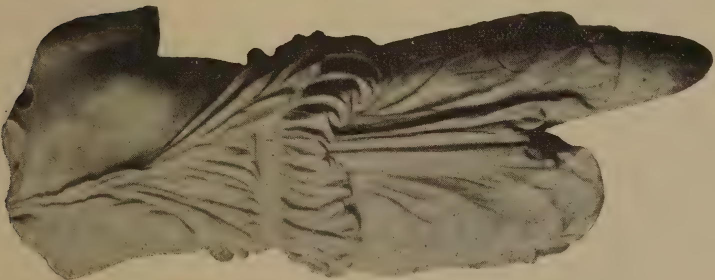
No. 87. **Amazonentorso.** H. 0.65 M. Uit Florence.

No. 92. **Vrouwekop.** H. 0.23 M. (totaal.) H. 0.115 M. (Gezichtslengte.) Gev. in het Fayoem. (vgl. pl. VII).

PLAAT VI.

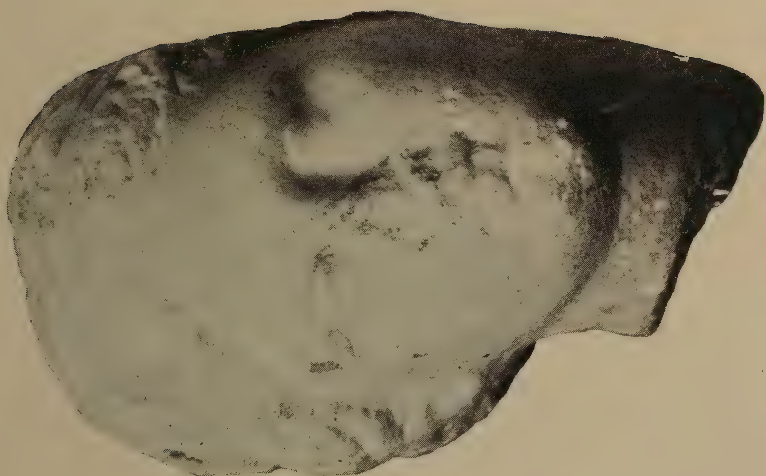
No. 92. **Vrouwekop.** H. 0.23 M. (totaal.) H. 0.115 M. (Gezichts-lengte.) Gev. in het Fayoem. (vgl. pl. VI).

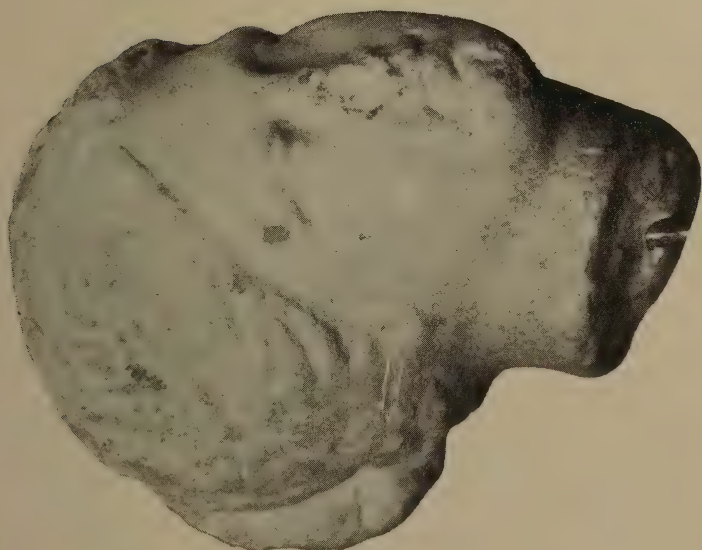
PLAAT VII.

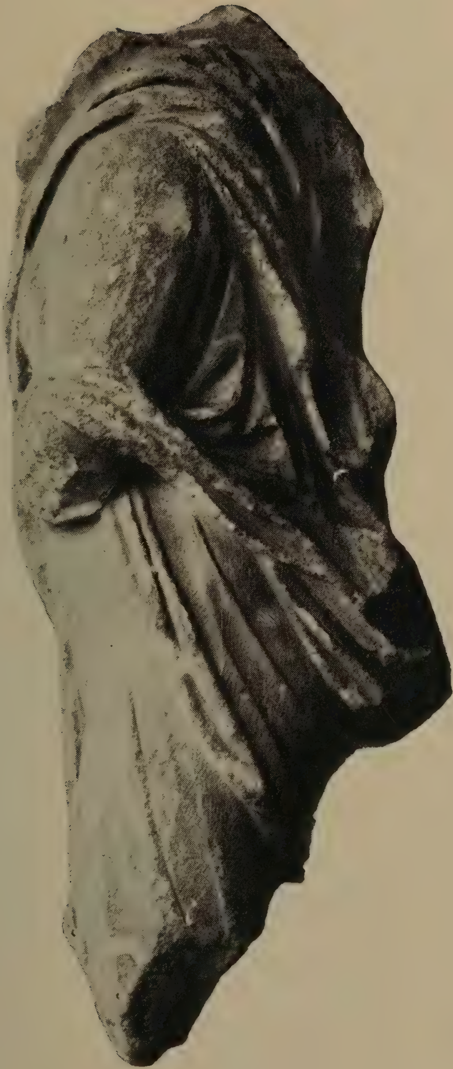
No. 93. **Meisjeskop.** H. 0.12 M. Gev. in Athene.

No. 95. **Fragment van een relief: Dansend meisje.** H. 0.38 M.
Uit Italië.

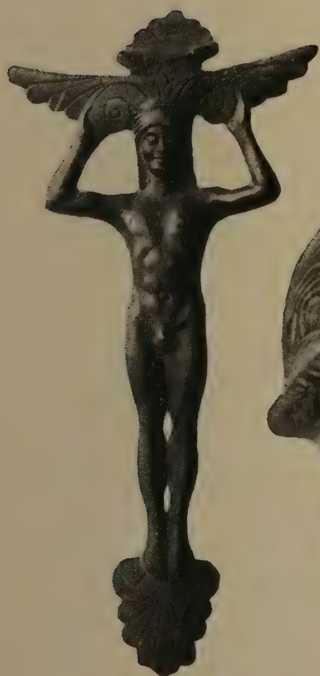
No. 106/108. **Figuurtjes van het deksel eener vaas.** H. 0.095 M. Uit Italië.

No. 109. **Handvat van een pátera.** L. 0.185 M. Gev. in Etrurië. Uit Coll. Bourguignon.

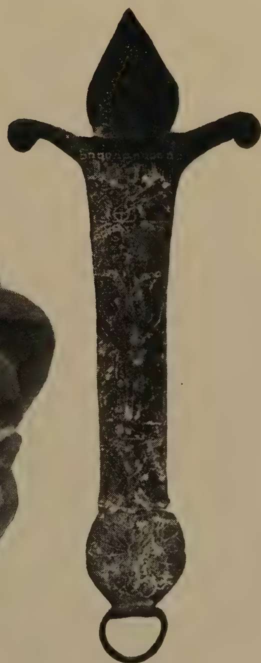
No. 113. **Masker.** H. 0.07 M. Gev. in Elis.

No. 132. **Handvat van een spiegel.** L. 0.22 M. Gev. in Arkadië.

Plaat XI.

No. 133. **Spiegel.** Geh. hoogte 0.32 M., de figuur alleen 0.12 M. Gev. in Griekenland (Attika naar het heet).

SPIEGEL

No. 118. **Alexander de Groote.** H. 0.065 M. Gev. in Macedonië.

No. 117. **Artemis.** H. 0.55 M. Gev. in den Peloponnesus.

No. 116. **Zeus.** H. 0.06 M. Gev. in den Peloponnesus.

No. 110. **Jongeling (bekroning van een Etruskischen kandelaber).** H. met basis 0.135 M., zonder 0.11 M. Uit Italië.

No. 114. **Sphinx.** H. 0.05 M. Uit Athene.

No. 111. **Athena.** H. 0.125 M. met basis, zonder 0.105 M. Uit Italië.

Plaat XII.

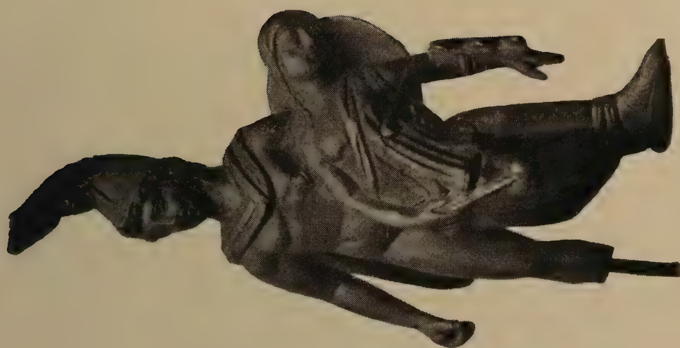

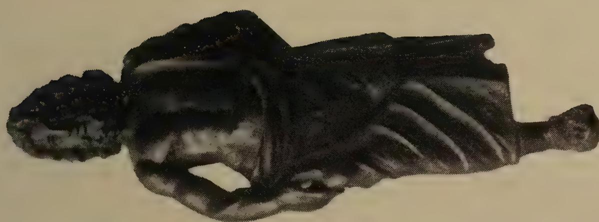

No. 112. **Athena.** H. 0.145 M. Uit Coll. Forman en Hakky bey.

No. 121. **Asklepios(?)** H. 0.125 M. Uit Coll. Naue.

No. 126. **Achilles en Penthesileia.** H. 0.185 M. Uit Rome.

Plaat XIII.

No. 119. **Kinderfiguur.** H. 0.05 M. Uit Athene.

No. 131. **Zittende Zeusfiguur en relief.** H. 0.06 M., b. 0.045 M. Gev. in Dodona.

No. 120. **Harpokrates(?)** H. 0.055 M. Gev. in Kom Frien (Egypte).

No. 122. **Vrouwefiguur.** H. 0.075 M. Uit Coll. Gréau en Hakky bey.

No. 125. **Pansmasker.** H. 0.13 M. Uit Coll. Gréau en Hakky bey.

No. 163. **Leeuwenpoot.** H. 0.08 M. Gev. in Erment (Egypte).

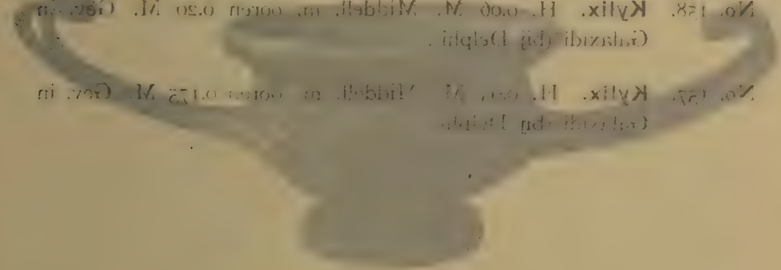

No. 155. **Emmer.** H. 0.38 M. Gev. in Etrurië. Uit Coll. Hakky bey.

No. 164. **Medusakop.** H. 0.10 M. Gev. in Mahalled Abu Ali Egypten.

No. 158. **Kylix.** H. 0.06 M. Middell. m. ooren 0.20 M. Gev. in Galaxidi (bij Delphi).

No. 157. **Kylix.** H. [illegible] M. Middell. m. ooren 0.175 M. Gev. in Galaxidi (bij Delphi).

No. 155. **Emmer.** H. 0.38 M. Gev. in Etrurië. Uit Coll. Hakky bey.

No. 164. **Medusakop.** H. 0.10 M. Gev. in Mahalled Aba Ali (Egypte).

No. 158. **Kylix.** H. 0.06 M. Middell. m. ooren 0.20 M. Gev. in Galaxidi (bij Delphi).

No. 157. **Kylix.** H. 0.05 M. Middell. m. ooren 0.175 M. Gev. in Galaxidi (bij Delphi).

No. 191. **Broodknedende vrouw.** H. 0.085 M. Uit Boeotië.

No. 186. **Offertafel.** H. ± 0.055 M. Uit Athene.

No. 187. **„Idool".** H. 0.21 M. Uit Griekenland (vermoedelijk Boeotië).

No. 188. **„Idool".** H. 0.22 M. Uit Griekenland (vermoedelijk Boeotië).

No. 195. **Ruiter.** H. 0.10 M. Gev. in Boeotië, vermoedelijk Tanagra.

No. 194. **Vier centauren en een ruiter.** H. ± 0.05 M. Uit Athene (Boeotisch ?)

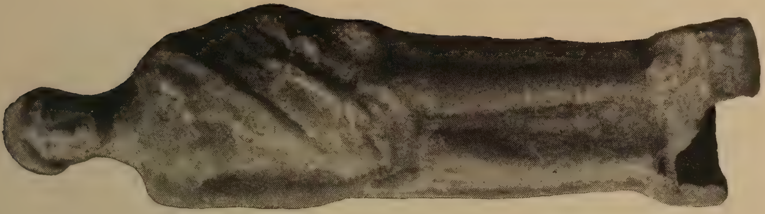
No. 190. **Graanstampende(?) vrouw.** H. 0.23 M. Uit Thebe.

No. 198. **Godin.** H. 0.13 M. Uit Thebe.

No. 197. **Godin.** H. 0.135 M. Uit Thebe.

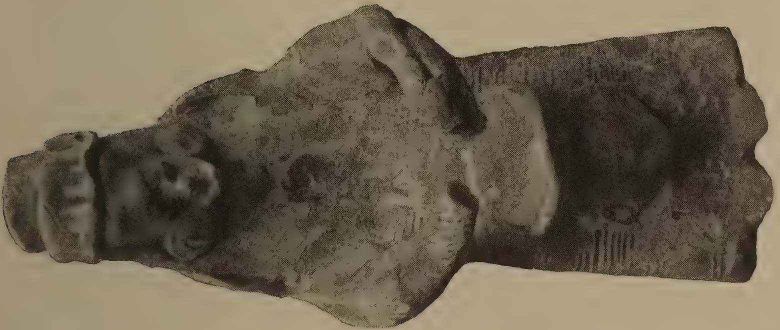
No. 208. **,,Apollo".** H. 0.18 M. Uit Livadia (Boeotië).

Plaat XVIII.

No. 216. **Buste.** H. 0.14 M. Uit Griekenland.

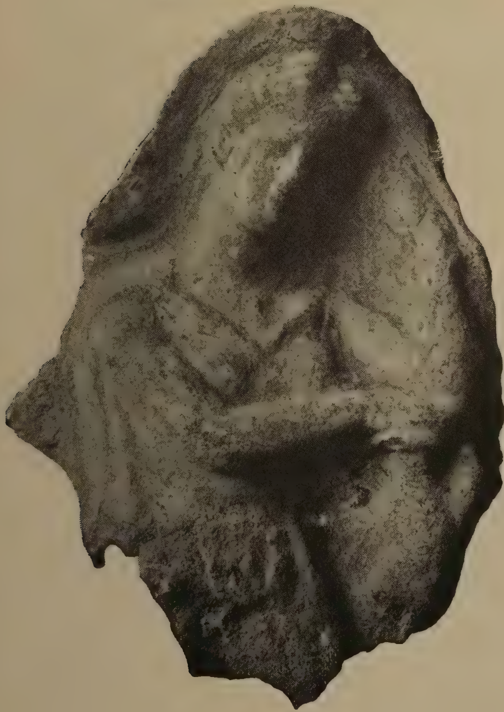
No. 200. **Vrouwekopje.** H. 0.065 M. Gev. in Aegina.

No. 229. **Vrouwefiguur.** H. 0.21 M. Uit Livadia (Boeotië).

No. 243. **Hurkende jongeling.** H. 0.085 M. Gev. in Thebe(?)

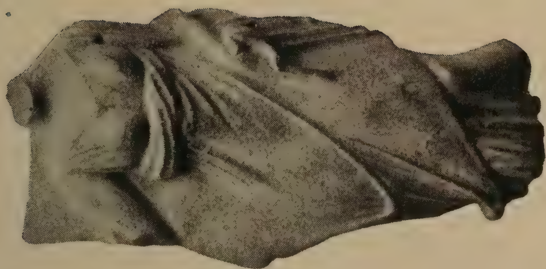

No. 228. **Meisjesfiguur.** H. 0.12 M. Gev. in Tanagra. Uit Coll. Rayet en Coll. Lecomte.

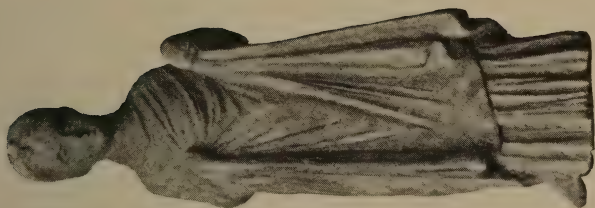
No. 207. **Speelpop.** H. 0.145 M. Gev. met No. 168 in Messenië(?)

No. 475. **Vaasfragment.** Groene faïence. H. 0.10 M. Gev. in El Zagazyg (Egypte).

PLAAT XX.

No. 210. **Jongeling.** H. 0.18 M. Gev. bij het Kabirion (Thebe).

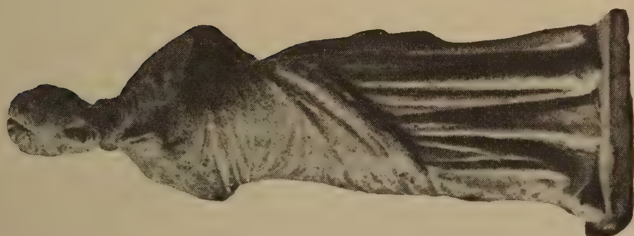
No. 226. **Vrouwefiguur.** H. 0.18 M. Uit Livadia (Boeotië).

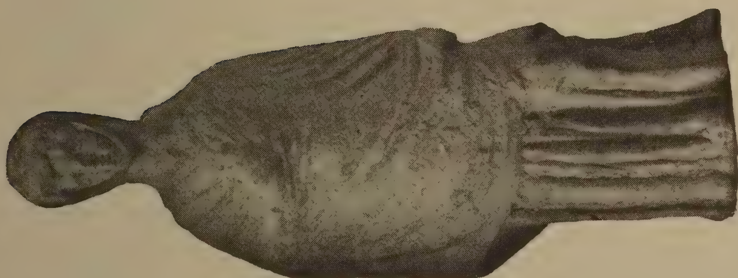
No. 220. **Meisjesfiguur.** H. 0.16 M. Uit Boeotië.

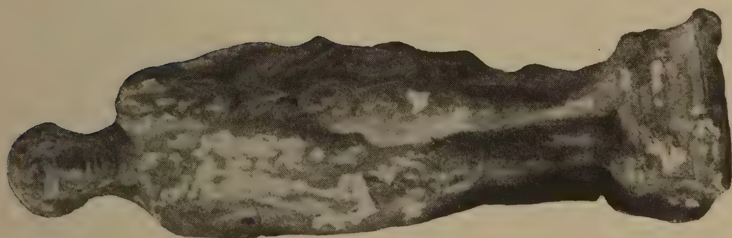
No. 224. **Vrouwefiguur.** H. 0.18 M. Uit Boeotië.

PLAAT XXI.

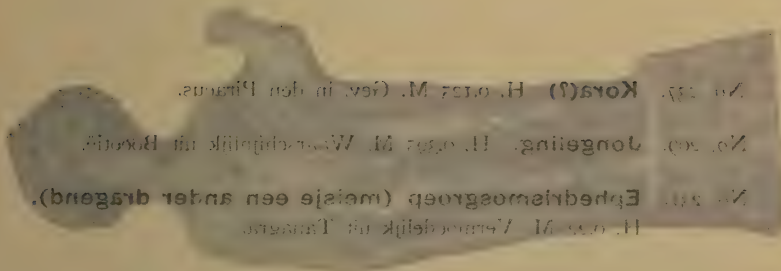

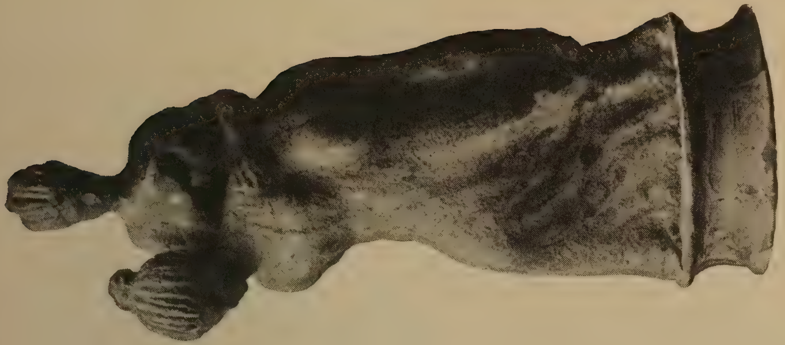

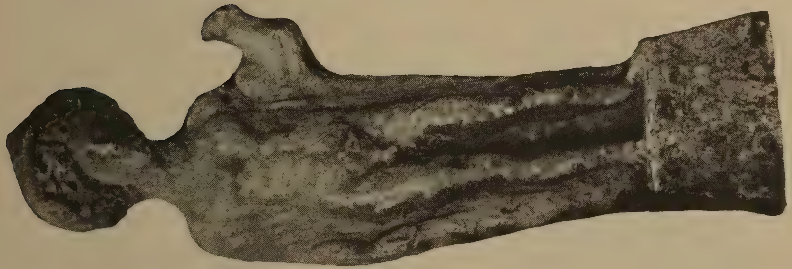

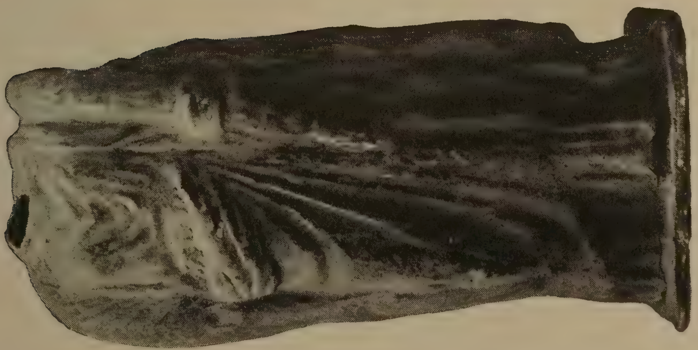
No. 237. **Kora(?)** H. 0.125 M. Gev. in den Piraeus.

No. 209. **Jongeling.** H. 0.395 M. Waarschijnlijk uit Boeotië.

No. 231. **Ephedrismosgroep (meisje een ander dragend).** H. 0.22 M. Vermoedelijk uit Tanagra.

PLAAT XXIII

No. 247. **Dionysoskopje.** H. 0.065 M. Uit Smyrna.

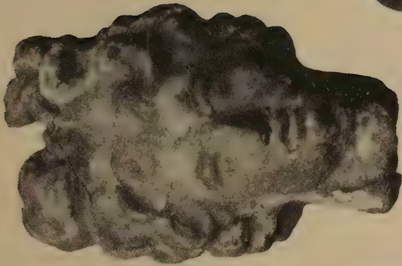
No. 232. **Vrouwekopje.** H. 0.08 M. Uit Athene.

No. 250. **Sileen.** H. 0.065 M. Gev. in Memphis.

No. 204. **Bovenlijf eener „Ledafiguur".** H. 0.11 M. Gev. in den Peloponnesus.

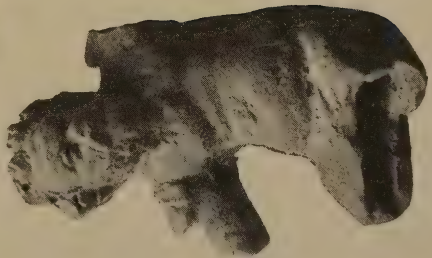
No. 238. **Godinnekopje.** H. 0.075 M. Uit Smyrna.

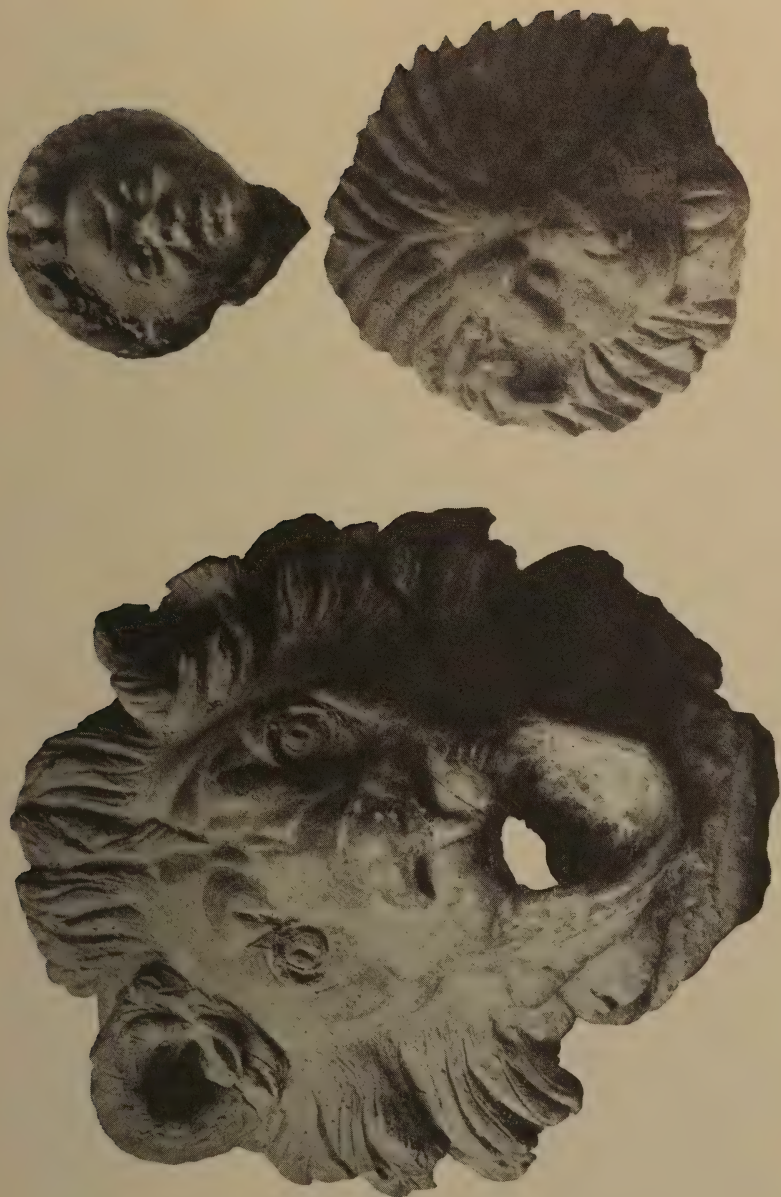

No. 278. **Leeuwekop.** H. ± 0.21 M. Vermoedelijk uit Italië. Uit Coll. Hakky bey.

No. 256. **Negerkopje.** H. 0.045 M. Uit Kaïro.

No. 277. **Leeuwekop.** H. 0.13 M. Vermoedelijk uit Italië. Uit Coll. Hakky bey.

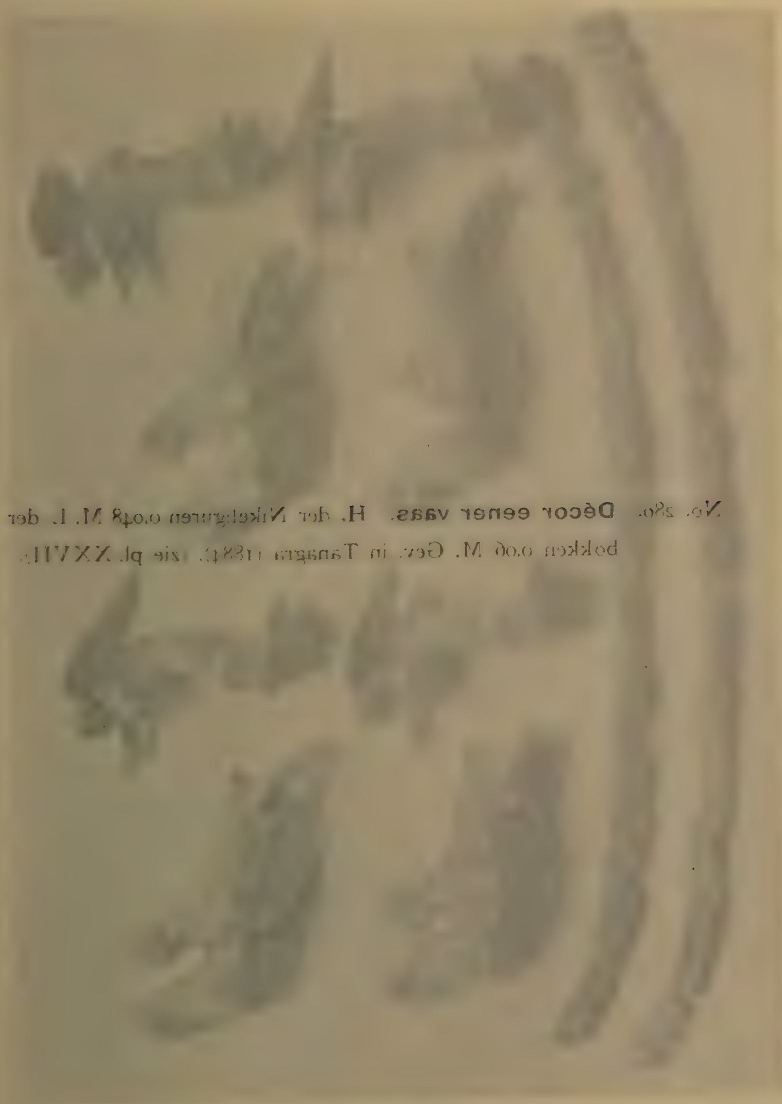
No. 273. **Gorgoneion.** H. 0.05 M. Uit Athene.

No. 269. **Plakette.** H. 0.07 M. Gev. in den Peloponnesus.

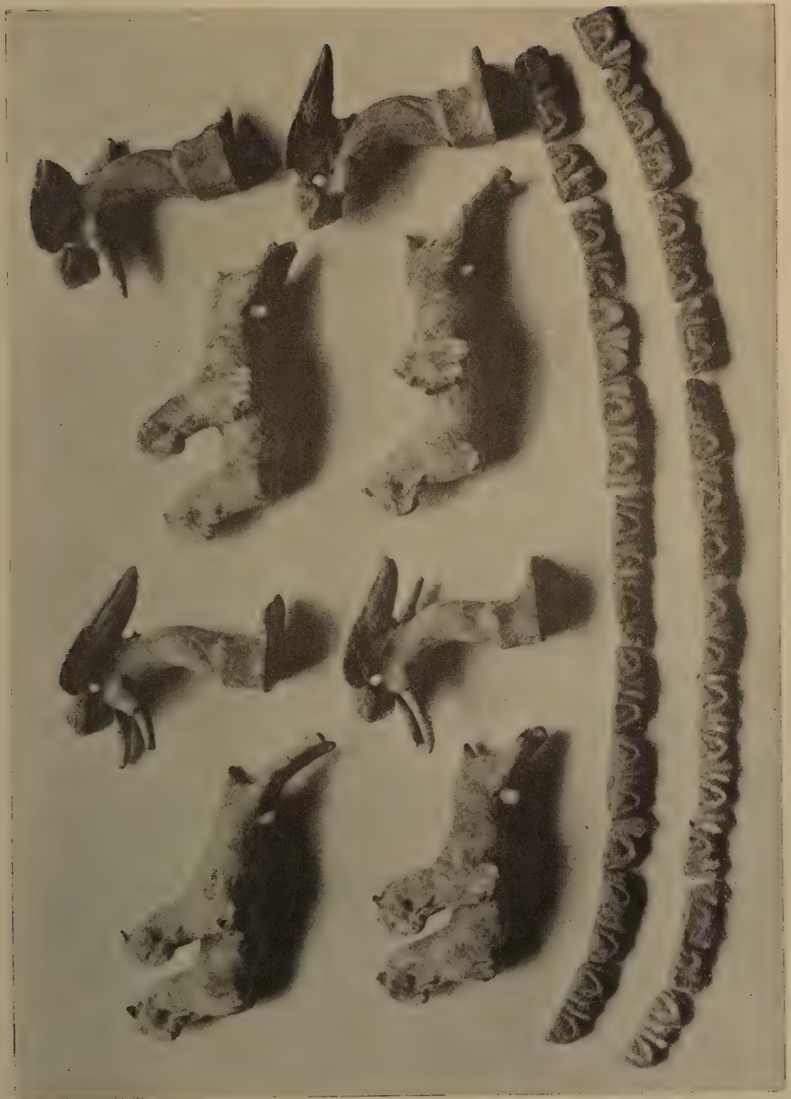
No. 276. **Relief.** H. 0.395 M. Gev. in Rome (horti Sallustiani).

No. 280. **Décor eener vaas.** H. der Nikefiguren 0.048 M. L. der bokken 0.06 M. Gev. in Tanagra (1884). (zie pl. XXVII).

PLAAT XXVII.

No. 280. **Décor eener vaas.** H. der Eroten 0.07 M. Gev. in Tanagra (1884). (zie pl. XXVI).

No. 303. **Hydrië.** H. 0.44 M. Gev. in Rhodus.

No. 293. **Trechter.** H. 0.43 M. Uit Athene.

No. 303. **Hydrië.** H. 0.44 M. Gev. in Rhodus.

No. 293. **Trechter.** H. 0.33 M. Uit Athene.

PLAAT XXVIII.

No. 323. **Schaal.** H. 0.105 M. Middell. 0.25 M. Gev. in Kameiros (Rhodus).

No. 322. **Vazenstandaard.** H. 0.215 M. Gev. in Melos (1864).

No. 312. **Kan.** H. (m. oor) 0.245 M. Gev. in den Kerameikos bij Athene (1881).

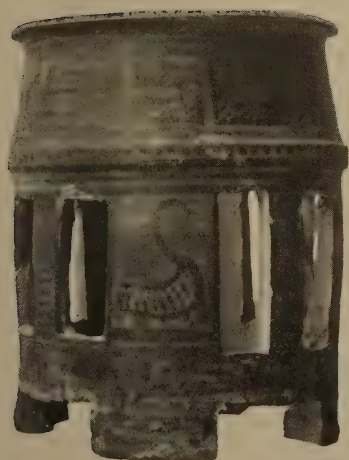

No. 323. **Schaal.** H. 0.105 M. Middell. 0.25 M. Gev. in Kameiros (Rhodus).

No. 322. **Vazenstandaard.** H. 0.215 M. Gev. in Melos (1864).

No. 312. **Kan.** H. (m. oor) 0.245 M. Gev. in den Kerameikos bij Athene (1881).

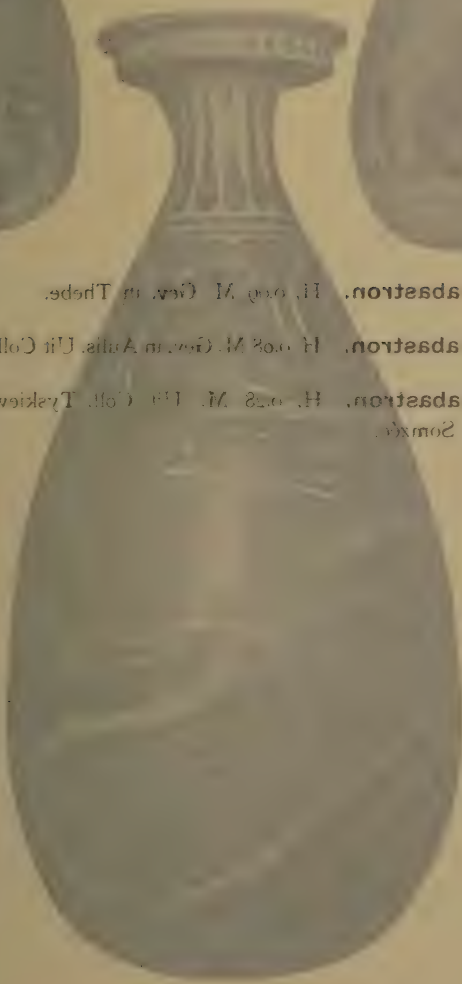

No. 333. **Alabastron.** H. 0.085 M. Gev. in Thebe.

No. 336. **Alabastron.** H. 0.09 M. Gev. in Thebe.

No. 334. **Alabastron.** H. 0.08 M. Gev. in Aulis. Uit Coll. de Somzée.

No. 330. **Alabastron.** H. 0.28 M. Uit Coll. Tyskiewicz en Coll. de Somzée.

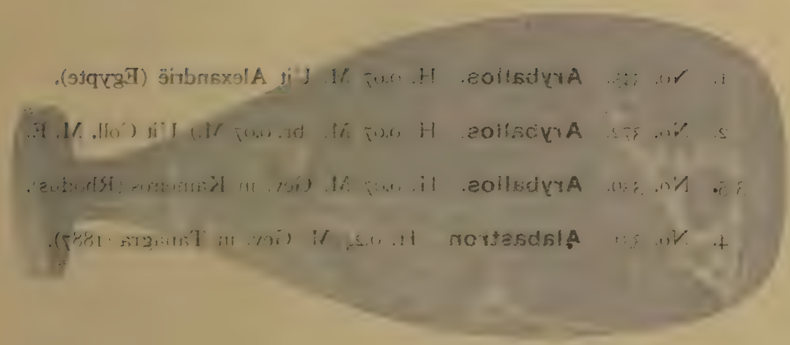
No. 336. **Alabastron.** H. 0.09 M. Gev. in Thebe.

No. 334. **Alabastron.** H. 0.08 M. Gev. in Aulis. Uit Coll. de Somzée.

No. 330. **Alabastron.** H. 0.28 M. Uit Coll. Tyskiewicz en Coll. de Somzée.

1. No. 345. **Aryballos.** H. 0.07 M. Uit Alexandrië (Egypte).

2. No. 372. **Aryballos.** H. 0.07 M. (br. 0.07 M.) Uit Coll. M. E.

3/5. No. 339. **Aryballos.** H. 0.07 M. Gev. in Kameiros (Rhodus).

4. No. 331. **Alabastron.** H. 0.24 M. Gev. in Tanagra (1887).

No. 347. **Aryballos.** H. 0.145 M. Uit Athene.

No. 340. **Aryballos.** H. 0.065 M. Gev. in Korinthe.

No. 344. **Aryballos.** H. 0.08 M. Gev. in Tanagra.

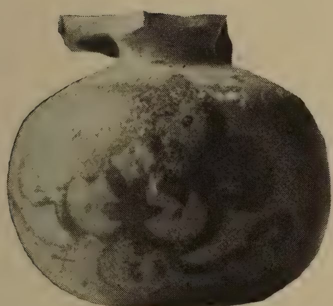

No. 348. **Pyxis.** H. 0.125 M. (m. knop). Uit Athene.

No. 346. **Aryballos.** H. 0.045 M. Uit Loeksor (Boven-Egypte).

No. 373. **Aryballos.** H. 0.06 M. Uit Kreta(?)

1. No. 359. **Pyxis.** H. 0.16 M. Gev. bij Argos.

2. No. 360. **Pyxis.** H. 0.13 M. Gev. bij Argos.

3. No. 362. **Pyxis.** H. 0.11 M. Gev. bij Argos.

4. No. 369. **Miniatuurskyphos.** H. ± 0.03 M. Gev. bij Argos.

5. No. 370. **Miniatuurskyphos.** H. ± 0.03 M. Gev. bij Argos.

6. No. 371. **Miniatuurskyphos.** H. ± 0.025 M. Gev. bij Argos.

7. No. 368. **Miniatuurskyphos.** H. 0.04 M. Gev. bij Argos.

8. No. 366. **Schaaltje.** H. 0.025 M. Gev. bij Argos.

9. No. 379. **Lekythos.** H. 0.135 M. Gev. bij Argos.

10. No. 361. **„Kothon".** H. 0.04 M. Gev. bij Argos.

11. No. 363. **Pyxis.** H. 0.07 M. Gev. bij Argos.

12. No. 364. **Pyxis.** H. 0.08 M. Gev. bij Argos.

13. No. 365. **Pyxis.** H. 0.055 M. Gev. bij Argos.

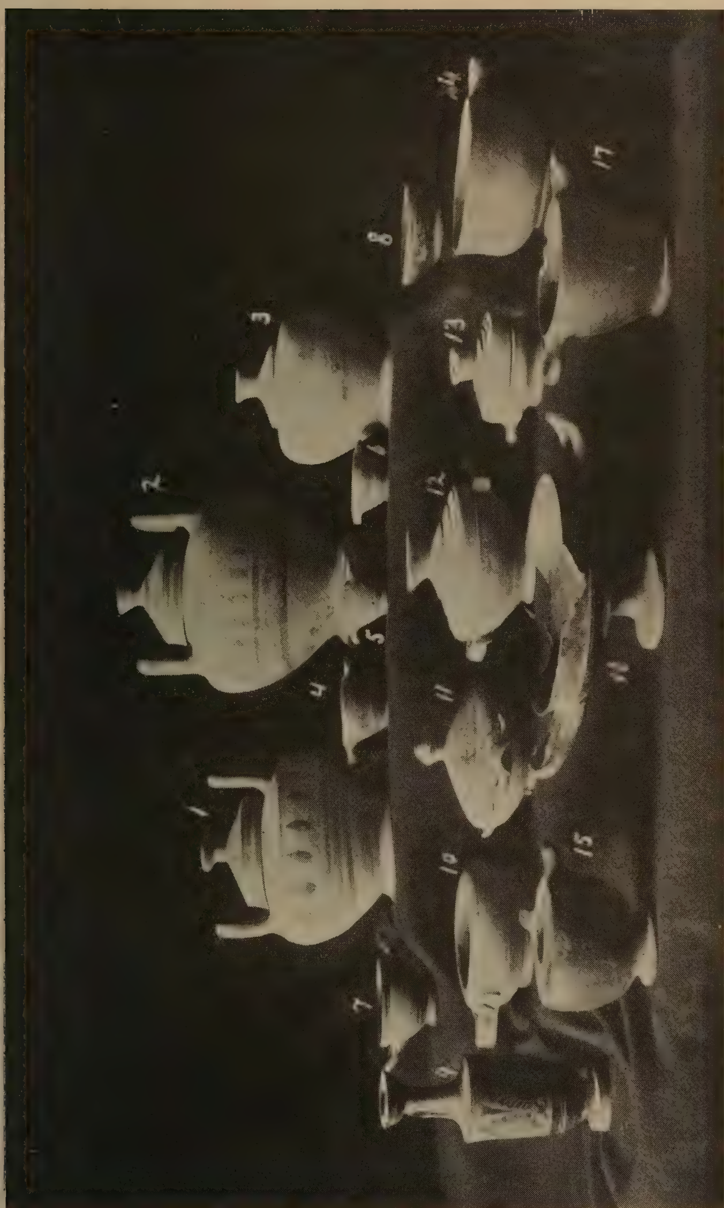
14. No. 367. **Nap.** H. 0.05 M. Gev. bij Argos.

15. No. 463. **Guttus.** H. 0.06 M. Gev. bij Argos.

16. No. 465. **Kylix.** H. 0.065 M. Gev. bij Argos.

17. No. 464. **Skyphos.** H. 0.065 M. Gev. bij Argos.

PLAAT XXXV.

No. 374. **Amphora.** H. 0.13 M. (zonder mod. hals en voet). Uit Coll. M. E.

No. 388. **Schaal.** Middell. 0.42 M. (m. ooren). Uit Karditsa (Boeotië).

No. 380. **Kylix.** H. 0.115 M. (met mod. voet). Uit Athene.

No. 384. **Kylix.** H. 0.095 M. midd. (m. ooren) 0.35 M. Uit Coll. Forman.

No. 380. **Kylix.** H. 0.115 M. (met mod. voet). Uit Athene.

No. 384. **Kylix.** H. 0.095 M. midd. (m. ooren) 0.35 M. Uit Coll. Forman.

PLAAT XXXVIII.

No. 382. **Kylix.** H. 0.10 M. Gev. in Kameiros (Rhodus).

No. 393. **Stamnos.** H. 0.135 M. Gev. in het Kabirion (bij Thebe). Uit Coll. M. E.

No. 389. **Thymiaterion.** H. 0.13 M. Gev. in Tanagra.

No. 410. **Alabastron.** H. 0.185 M. Gev. in Thebe (1882).

No. 418. **Kan.** H. 0.21 M. Gev., naar het heet, in Tanagra.

No. 400. **Kylix.** Middell. (der geheele vaas) 0.235 M. Uit Coll. de Somzée.

No. 404. **Fragment.** H. ± 0.12 M. Gev. in Athene (Akropolis?).

No. 399. **Kylix.** Middell. (der geheele vaas) 0.20 M. Uit Coll. M. E.

No. 402. **Fragment van een kylix.** L. 0.145 M. Gev. in Tanagra.

No. 399. **Kylix.** Middell. (der geheele vaas) 0.20 M. Uit Coll. M. E.

No. 402. **Fragment van een kylix.** L. 0.145 M. Gev. in Tanagra.

No. 398. **Kylix.** Middell. (der geheele vaas) 0.185 M. Gev. in Megara. Uit Coll. M. E.

No. 419. **Fragment.** L. 0.05 M. Uit Athene.

No. 420. **Fragment.** L. 0.06 M. Gev. in Athene.

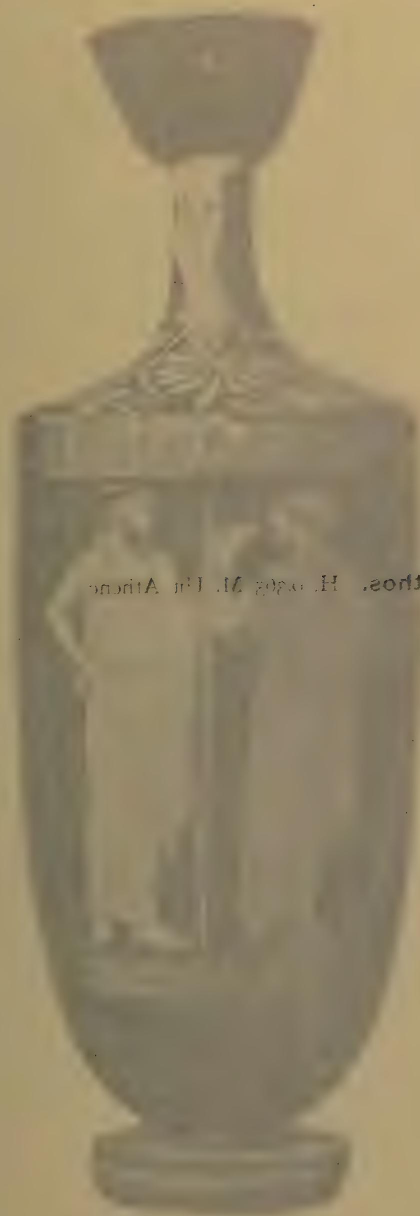
No. 415. **Skyphos.** H. 0.105 M. Uit Athene.

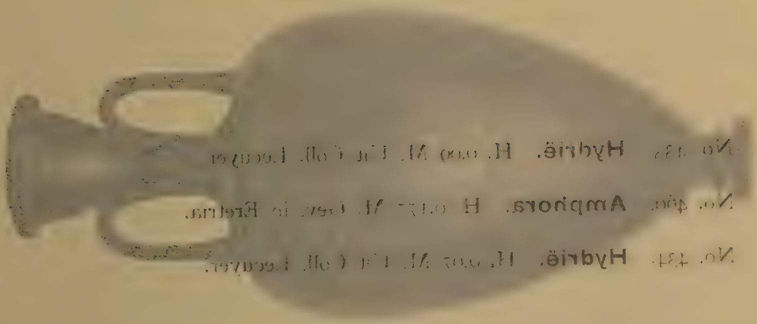
No. 416. **Skyphos.** H. 0.095 M. Uit Coll. M. E.

No. 424. **Schaal.** Middell. (der geheele vaas) 0.16 M. Uit Athene.

No. 433. **Hydrië.** H. 0.09 M. Uit Coll. Lecuyer.

No. 460. **Amphora.** H. 0.175 M. Gev. in Eretria.

No. 434. **Hydrië.** H. 0.07 M. Uit Coll. Lecuyer.

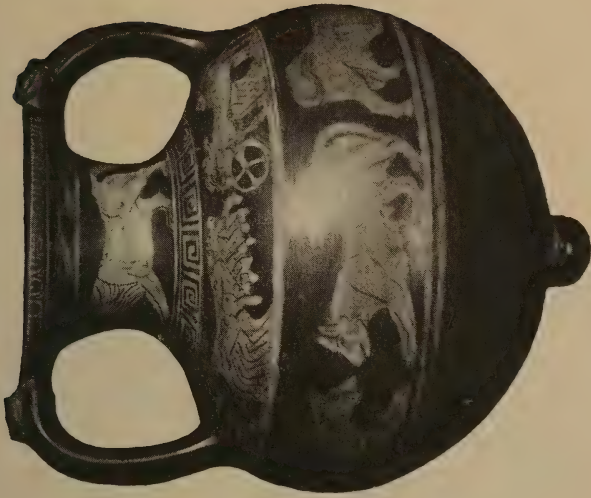

No. 443. **Kylix.** Middell. (der geheele vaas) 0.225 M. Gev. in Falerii.

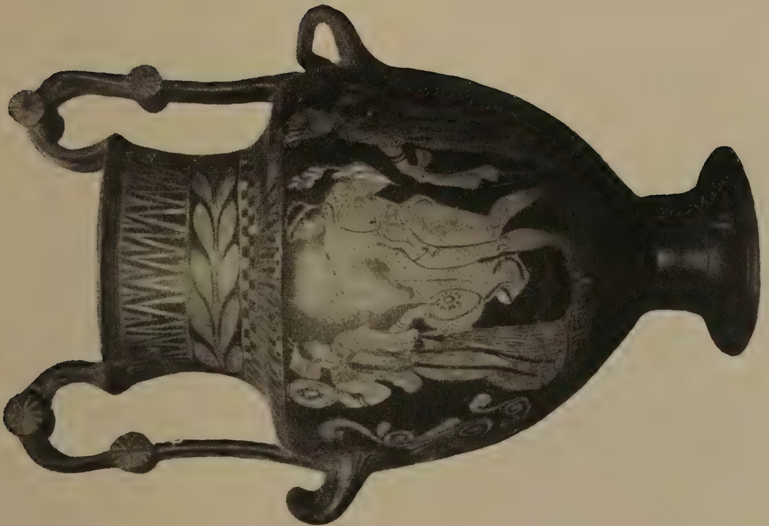
No. 444. **Amphora.** H. 0.15 M. Vermoedelijk uit Italië. Coll. C. S. Bale (1881).

No. 445. **Amphora.** H. 0.525 M. Gev. in Egypte(?) Uit Coll. Reinhardt.

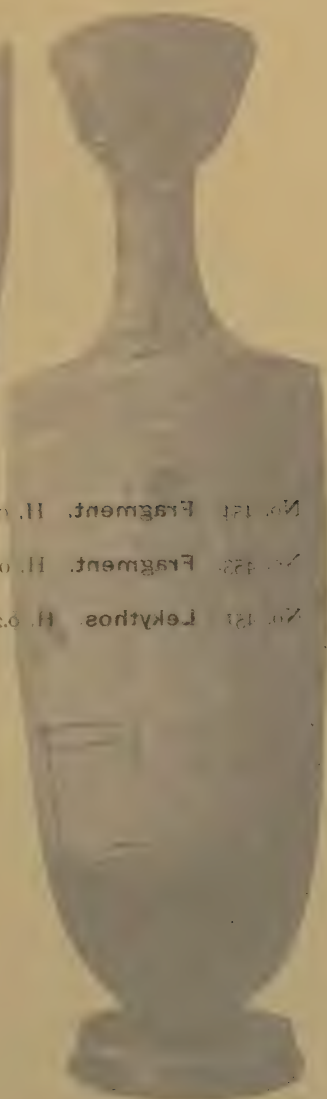
Plaat XLVII.

Plaat XLVIII.

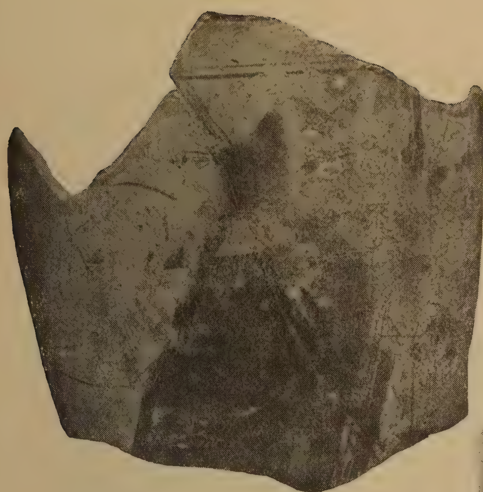

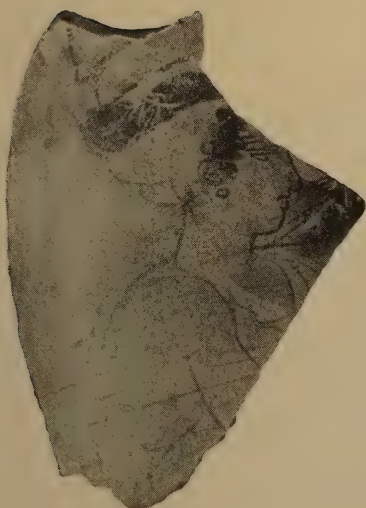
No. 454. **Fragment.** H. 0.125 M. Gev. in Athene.

No. 453. **Fragment.** H. 0.11 M. Gev. in Athene.

No. 451. **Lekythos.** H. 0.28 M. Uit Athene.

No. 455. **Lekythos.** H. 0.315 M. Gev. in Attika.

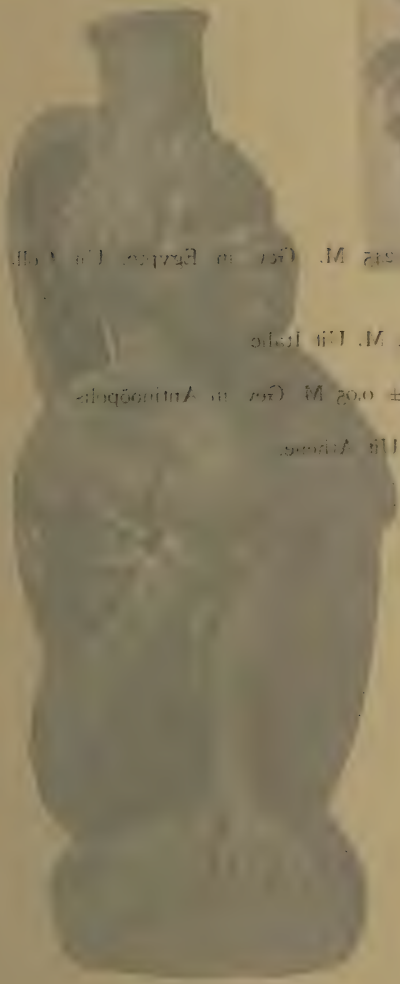

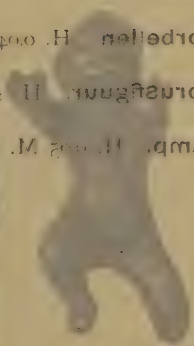
No. 455. **Lekythos.** H. 0.315 M. Gev. in Attika.

No. 474. **Sproeivaas.** H. 0.245 M. Gev. in Egypte. Uit Coll. Bateman.

No. 538. **Oorbellen.** H. 0.04 M. Uit Italië.

No. 545. **Horusfiguur.** H. ± 0.05 M. Gev. in Antinoöpolis.

No. 481. **Lamp.** H. 0.05 M. Uit Athene.

1. No. 536. **Band.** L. 0.377 M. Gev. bij het Dipylon bij Athene (1883).

2. No. 508. **Kannetje.** H. 0.10 M. Uit Syrië.

3. No. 526. **Fleschje.** H. 0.08 M. Uit Keulen.

4. No. 514. **Beker.** H. 0.115 M. Gev. in Beit Shibrien (Palestina).

5. No. 529. **Potje.** H. 0.125 M. Gev. in Keulen.

6. No. 504. **Fleschje.** H. 0.155 M. Gev. in Beit Shibrien.

7. No. 523. **Kruik.** H. 0.175 M. Gev. in Keulen.

8. No. 505. **Fleschje.** H. 0.185 M. Gev. in Beit Shibrien.

9. No. 527. **Kruikje.** H. 0.115 M. Uit Mainz.

10. No. 521. **Beker.** H. 0.12 M. Uit het Rheinland.

11. No. 511. **Fleschje.** H. 0.105 M. Gev. in Beit Netief (Palestina).

12. No. 524. **Fleschje.** H. 0.07 M. Vermoedelijk in Frankrijk gev.

13. No. 516. **Fleschje.** H. 0.09 M. Gev. in Beit Netief.

14. No. 528. **Schaal.** Middell. 0.155 M. Gev. in Keulen.

15. No. 530. **Fleschje.** H. 0.07 M. Uit Bonn.

16. No. 515. **Potje.** H. 0.055 M. Gev. in Askalon.

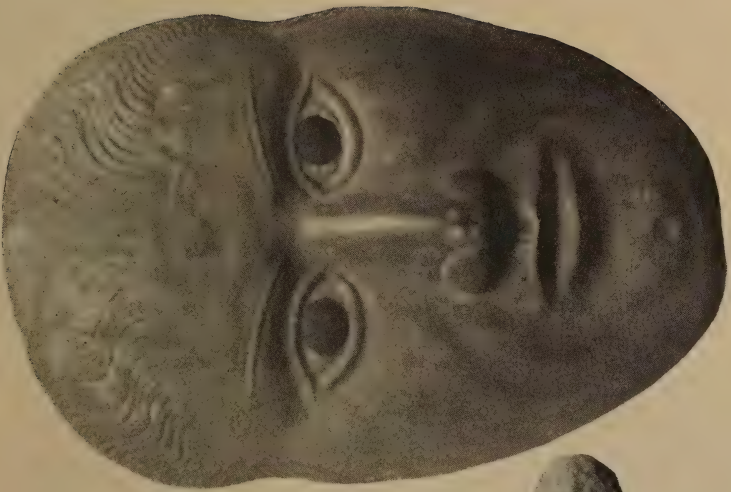
17. No. 509. **Kannetje.** H. 0.12 M. Gev. in Beit Netief.

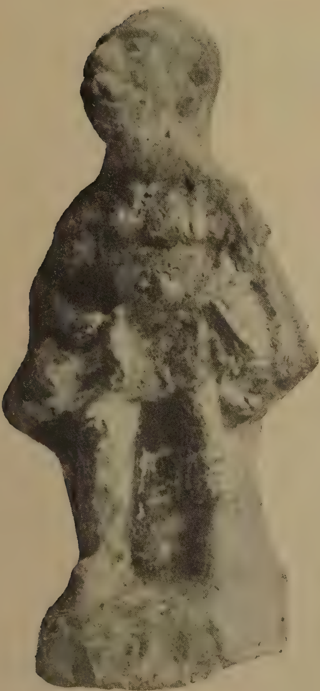

No. 558. **Masker.** H. 0.245 M. B. 0.17 M. Uit coll. Naue No. 268 pl. VI.

No. 563. **Karikatuur.** H. 0.14 M. Gev. in Cyprus.

No. 561. **Vrouwefiguur.** H. 0.19 M. Vermoedelijk uit Boeotië.

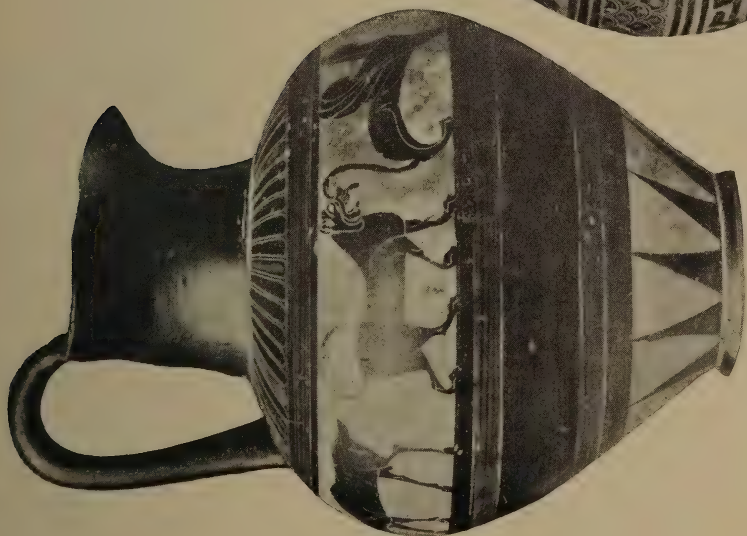
No. 567. **Oenochoë.** H. 0.27 M. Gev. in Kameiros (Rhodus).

No. 566. **Stopflesch.** H. 0.235 M. Uit Griekenland, naar het heet Patras.

No. 565. **Oenochoë.** H. 0.35 M. Gev. in Kameiros (Rhodus.) Uit coll. M. E. No. 28, pl. II.

No. 575. **Beker.** H. 0.10 M. Gev. in Kastel bij Mainz.

No. 574. **Masker.** H. 0.165 M. B. 0.13 M. Waarschijnlijk gev. in Boeotië. Uit Coll. Naue No. 398, pl. XI.

No. 572. **Rhyton.** H. 0.205 M. Vermoedelijk uit Zuid-Italië.

